

בראשית

פרשת לך לך

זהר

לך לך מארצך וגו' (בראשית יב א) רבי אבא פתח ואמר (ישעיהו מו יב) שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה^א שמעו אלי אבירי לב כמה תקיפין לבייהו דחייביא דחמאן שבילי ואורחי דאורייתא^ב ולא מסתכלן בהו^ג ולבייהו תקיפין^ד דלא מהדרין בתיובתא לגבי מריהון ואקרונ אבירי לב הרחוקים מצדקה דמתרחקי מאורייתא

רבי חזקיה אמר דמתרחקי מקב"ה ואינן רחיקין מניה^ה ובגין כך אקרונ אבירי לב הרחוקים מצדקה דלא בעאן לקרבא לגבי קב"ה בגין כך אינן רחוקים מצדקה^ו כיון דאינן רחוקים מצדקה רחוקים אינן משלום דלית לון שלום דכתיב (שם מח כב) אין שלום אמר יהו"ה לרשעים מאי טעמא בגין דאינן רחוקים מצדקה

@תא חזי אברהם בעי לקרבא לקב"ה ואתקרב^ז הה"ד (תהלים מה ח) אהבת צדק^ח ותשנא רשע בגין דאהב צדק ושנא רשע אתקרב לצדקה^ט ועל דא כתיב (ישעיהו מא ח) אברהם

"לך לך מארצך וגו'". רבי אבא פתח ואמר, "שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה". "שמעו אלי אבירי לב", כמה חזקים לבותיהם של הרשעים, שרואים את שבילי ודרכי התורה ולא מתבוננים בהם, ולבותיהם חזקים שאינם חוזרים בתשובה לרבונם, ונקראים אבירי לב. "הרחוקים מצדקה", שמתרחקים מן התורה.

רבי חזקיה אמר, שמתרחקים מן הקדוש ברוך הוא, והם רחוקים ממנו, ולכן נקראו "אבירי לב", "הרחוקים מצדקה", שאינם רוצים לקרב אל הקדוש ברוך הוא, לכן הם רחוקים מצדקה. כיון שהם רחוקים מצדקה, רחוקים הם משלום, שאין להם שלום, שכתוב "אין שלום אמר ה' לרשעים", ולמה, משום שהם רחוקים מצדקה.

בא וראה, אברהם רצה להתקרב אל הקדוש ברוך הוא והתקרב, זהו שכתוב "אהבת צדק ותשנא רשע", משום שאהב צדק ושנא רשע, התקרב לצדקה. ועל זה

^א וצדקה היינו התורה שהת"ת נקראת צדקה [עי' זהר חלק ג דף קיא ע"א] (אור יקר), כמ"ש (דברים ו כה) וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלהינו כאשר צונו (יהל אור).

^ב שבילין הן קצרים מאורחין (יהל אור). שבילי תורה הם הדברים הנסתרים בתורה, והאורחים הם הדברים הנגלים שבתורה (אור יקר ויהל אור). ל"ב נתיבות החכמה הם ל"ב שבילים ומסתתמין בעמודא דאמצעייתא תורה שבכתב, ושבבינה [נ"ל שכוונתו ל"ב נתיבות שבבינה עי' בהגר"א בס"י ג ע"ב] הן אורחין ומתגלין במלכות תורה שבעל פה (יהל אור).

^ג לעיין בהם כמ"ש (ישעיהו מב יח) והעורים הביטו לראות (יהל אור). עי' לקמן רכד ע"א.

^ד שאין לבם נופל כמ"ש ומקשה לבו וגו' (יהל אור).

^ה היינו שמתרחקים ברוע בחירתם וגם הקב"ה מסלק שכינתו מהם (אור יקר).

^ו שאין רוצין להתקרב לו, ור"ל הקב"ה נקרא צדקה והוא בינה, ושלום יסוד, ובינה מלכא דשלמא דיליה (יהל אור).

^ז הפיך מש"כ למעלה (יהל אור).

^ח צדק במלכות, ושם השער להתקרב, ואח"כ הוסיף לו הקב"ה ה' באברהם ונתקרב לצדקה, ונתקרב לה בדרגא דחסד, שהוא קרוב לבינה, ומשם זכה לה' עלאה, דלא עייל בק"ק אלא איש חסד. וז"ס מ"ש (שבת קנו ע"ב) מאי דעתך דקאי צדק במערב אהדרא ליה למזרח. והענין, כי מזל צדק בתולדתו, הוא כוכב אחרון, דרגא דמלכות, כמ"ש בתיקונים ובס"י, ואח"כ נתקרב בדרגא דחסד, וכן דרגא דאברהם כידוע בסוד ואנכי נטעתך שורק (יהל אור). עי' יהל אור ח"ב לב ע"ב: מדריגת האבות בתחלה אברהם במלכות לבנה חוורא יצחק ביסוד יעקב בת"ת ואח"כ נתהפכו כידוע ולכן מלכות נקרא בת של אברהם, ולגבי עליית אברהם אבינו.

^ט שהוא היחוד כנ"ל (אור יקר).

בראשית

כתוב "אברהם אוהבי". למה "אוהבי", אוהבי מאי טעמא אוהבי בגין דכתיב אהבת משום שכתוב "אהבת צדק", האהבה שאהב אברהם את הקדוש ברוך הוא

סתרי תורה^א

תאנא בתוקפא^ב דהרמנו^ג דמלכא^ד אנציב חד אילנא^ה רבא ותקיף [גו נטיעין עילאין] (ונטיעין) נטיע אילנא דא בתריסר תחומין אסתחר בארבע סטריין דעלמא^ו פרישא רגליה^ז ת"ק פריסי^ח מטלנוי^ט כל רעותין דאינון פריסין ביה תליין כד אתער האי כלהו מתערין בהדיה לית מאן דנפיק מרעותיה לבתר כלהו ברעותא חדא בהדיה קם מלעילא^י [נחית] [אתנחית] במטלנוי לגו ימא^{יא} מניה ימא [אתגלי] [אתמליא] איהו מקורא [דכל] [לכל] מיין דנבעין תחותיה מתפלגין^{יב} כל מימיו דבראשית^{יג} שקיו דגנתא^{יד} ביה תליין כל נשמתין^{טו} דעלמא מניה פרחין נשמתין אלין עאלין^{טז} בגנתא^{טז} לנחתא

למדנו בתוקף רצון המלך נטע אילן אחד גדול וחזק בתוך הנטיעות העליונות. הנטיעה של האילן הזה בתריסר תחומים מסובבת, בארבעה צדדים של העולם פרושה רגלו, ת"ק פרסאות הם מסעותיו, כל הרצונות של אותם פרסות תלויים בו. כשזה מתעורר, כולם מתעוררים עמו. אין מי שיוצא מרצונו לחוץ, כך כולם ברצון אחד עמו. קם מלמעלה (יורד) יורד במסעותיו לתוך הים, ממנו הים (מתגלה) מתמלא. הוא המקור (לכל, נ"א של כל) המים הנובעים, תחתיו נחלקים כל מימי בראשית, השקאת הגן תלויים בו. כל הנשמות של העולמים פורחות ממנו. הנשמות הללו נכנסות לגן לרדת לעולם

^א החילוק בין אהבת שרוצה להתקרב אבל אוהבי שכבר נתקרב ולכן אצל אהבת כתיב צדק ומנ"ל דנתקרב לצדקה שנאמר ויחשבה לו צדקה ואז אתהדר צדק לצדקה (יהל אור).

^ב [קשה] שהרי רובו של ספר הזוהר הוא רזין נסתרים וכו' עיקר סודות סתרי תורה הוא מיוסד על בחינות הדעת שהן הן עצמיות ופנימיות עצמי של קו האמצעי המתפשט בתוכיות זעיר שהוא הנקרא תורה סתם, אבל תחילת מקורה המתחלת להיות בסוד אצילות הוא ביסוד עתיק המסתתר בפנימיות אריך, ובו חו"ג כידוע שה"ס מצוות עשה ומצוות לא תעשה, והנה יסוד עתיק גי' סת"ר, ולהיות שהם שני יסודות דוכרא ונוק' נקראו סתרי בלשון רבים (רמ"ז). עי' בהגר"א בתיקון ריש תיקון ס' שזה רע"מ ולא ס"ת.

^ג הוא בוצד"ק (עי' לעיל טו ע"א), והוא סט' דגבורא דעתיק, שהוא משחתא דכולא, דביה נעשה הכל (יהל אור). בתוקף ורשות ורצון המלך ית' נטוע אילן גדול וחזק כמבואר (ד"א). פי' באמצע שולטנות המלך שהוא ג"ר נטוע אילן רב הוא יסוד ז"א. הרשב"ב (נ"א).

^ד רצון העליון, שהוא הכתר (יהל אור).

^ה מלכות דא"ק, עתיק (יהל אור).

^ו יסוד (יהל אור).

^ז חגת"ם (יהל אור).

^ח נר"ה (יהל אור).

^י הן נ' תרעין דביה שמתפשטין עד הוד כ"א כלולה מעשר ונכללין ביסוד שלכן נקרא כל, גימ' נ' (יהל אור).

^{יא} דהיינו ההארה היוצאת מראש ז"א ונגנזת ביסוד (בהגר"א על ספד"צ יב ע"א וז"ש בזעיר).

^{יב} ר"ל רצון הזיווג שכד האי מיתער לזיווג כל האיברים מסכימין (יהל אור).

^{יג} ר"ל שהולך למוח ומביא משם הזרע שלכן נק' משכיל (יהל אור).

^{יד} שמולך הזרע ע"י חוט השדרה ומולך כל הת"ק רעותין, נ' תרעין למלכות, שלכן נק' י"ם, גימ' חמשים (יהל אור).

^{טו} ר"ל שהוא עץ החיים שאמרו ז"ל, עץ החיים ת"ק פרסה, ותחותיה מתפלגין כל מימי בראשית כי הוא נק' חי כידוע. וזהו עץ החיים (יהל אור).

^{טז} של מלכות שנק' בראשית (יהל אור).

^{יז} הוא בריאה, ששם צרורא דחיי דנשמתא צרור החיים, ושם יורד הקב"ה בחצי הלילה לאשתעשע וכו' (יהל אור).

^{יח} שלכן נקראת נשמת כל חי (יהל אור).

^{יט} לבריאה. וכ"ז כן הוא למטה שאילנא דת"ק פרסה הוא מט"ט ו"ם הוא עשיה, וגנתא הוא ג"ע שבארץ ג"ע התחתון (יהל אור).

בראשית

להאי עלמא נשמתא כד נפקא אתברכא בשבע ברכאן^כ למהוי אבא (לרוחא ודם) <לרוחא ודם> לגופא (ולמהוי) בסליקו (נ"א) דדיוקנא עלאה הה"ד (בראשית יב א) ויאמר יהו"ה אל אברם הא נשמתא עלאה אבא (לרוחא ודם) <לרוחא ודם> לגופא בסליקו דדיוקנא עלאה

כד בעיא (נפשא) לנחתא להאי עלמא אומי לה קודשא בריך הוא למיטר פקודי אורייתא ולמעבד רעותיה ומסר לה מאה מפתחאן^כ

עז/א

זהר

ליה (ל)אברהם מכל בני דריה דהוו אבירי לב ואינון רחוקים מצדקה כמה דאתמר רבי יוסי פתח (תהלים פד ב) מה ידידות משכנותיך יהו"ה צבאות כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא בפולחנא דקב"ה דהא כל בני נשא לא ידעי ולא מסתכלי על מה קאים עלמא ואינון על מה קיימי דכד ברא קב"ה עלמא עבד שמיא מאש וממים מתערבין כחדא ולא הוו גלדי ולבתר אנלידו וקיימו ברוחא עלאה ומתמן שתיל עלמא לקיימא על סמכין ואינון סמכין לא קיימי אלא בההוא רוחא ובשעתא דההוא רוחא אסתלק כלהו מרפפין וזעין ועלמא ארתת הה"ד (איוב ט ו) המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון וכלא קאים על אורייתא דכד ישראל משתדלי באורייתא מתקיים עלמא ואינון קיימי וסמכין קיימי באתרייהו בקיומא שלים^ל

תא חזי בשעתא דאתער פלגות ליליא וקב"ה עאל לגנתא דערן לאשתעשעא עם צדיקיא כלהו אילנין דבגנתא דערן מזמרן ומשבחן קמיה דכתיב (דה"א טז לג) אז ירננו עצי היער מלפני יהו"ה וגו' וכרוזא קרי בחיל^ל ואמר לכון אמרין קדישין עליונין מאן מנכון דעייל רוחא באודנוי למשמע ועינוי פקחין למחמי ולביה פתוח למנדע

הזה, כשיוצאת נשמה, היא מתברכת בשבע ברכות להיות אב (לרוח ודם) לגוף (ולהיות) בעליה (של הדמות העליונה, זהו שכתוב "ויאמר ה' אל אברם". הרי נשמה עליונה אבא (לרוח ודם) לגוף בעליה) של דמות עליונה.

כשרוצה (הנפש) לרדת לעולם הזה, משביע אותה הקדוש ברוך הוא לשמור את מצוות התורה ולעשות רצונו, ומוסר לה מאה מפתחות

מכל בני דורו, שהיו אבירי לב, והם רחוקים מצדקה, כמו שנתבאר. רבי יוסי פתח "מה ידידות משכנותיך ה' צבאות". כמה יש לבני אדם להסתכל בעבודת הקדוש ברוך הוא, שהרי כל בני האדם לא יודעים ולא מסתכלים על מה עומד העולם ועל מה הם קיימים. שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה שמים מאש וממים מעורבים יחד, ולא היו קופאים. ואחר כך קפאו ועמדו ברוח עליונה, ומשם שתל את העולם לעמוד על עמודים, ואותם התומכים לא עומדים אלא באותו הרוח, ובשעה שאותה הרוח עולה, כולם מתרופפים וזעים והעולם רותת. זהו שכתוב "המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון", והכל עומד על התורה, שכאשר ישראל עוסקים בתורה מתקיים העולם, ואותם העמודים ואדנים קיימים במקומם בקיום שלם.

בא וראה, בשעה שמתעורר חצות הלילה והקדוש ברוך הוא נכנס לגן העדן להשתעשע עם הצדיקים, כל האילנות של גן העדן מזמרים ומשבחים לפניו, שכתוב "אז ירננו עצי היער מלפני ה' וגו'", והכרוז קורא בחיל ואומר, קדושים עליונים אומרים לכם, מי מכם שנכנסה רוח לאזניו לשמוע ועינוי פקוחות לראות ולבו פתוח

^כ מז"ס דזו"נ ע"י הרמנא דמלכא ז"ס דמלכות דא"ק (יהל אור).

^כ ע"י תרומה קכז רע"ב (לש"ו). שם נזכר ענין ס' מ' דאפרסמון הרי הם בינה ותבונה, שעל ידם נדחים החיצונים. וע"י שער לאה ורחל פרק ז' (דע"ה ח"ב נה ע"ב), וע"י זוהר הרקיע.

^ל ע"י אריכות ביהל אור.

^ל לפי שהוא בסוד הדין והעת והזמן מגבירו על צד הדין ולכן קורא בחיל וכו'. ז"ח (נ"א).

בראשית

לדעת, בשעה שהרוח של כל הרוחות מרימה את התבשמות הנשמה, ומשם יוצא הקול של הקולות, הצבאות התפזרו לארבעה רוחות העולם.

א. אחד עולה לצד אחד. ב. אחד יורד לאותו הצד. ג. אחד נכנס בין שנים. ד. שנים מתעוררים (ומתעטרים) בשלשה. ה. שלשה נכנסים באחד. ו. אחד מוציא צבעים. ז. ששה מהם לצד אחד וששה מהם יורדים לאותו הצד. ח. ששה נכנסים בשנים עשר. ט. שנים עשר מתעוררים בעשרים ושנים. י. ששה כלולים בעשרה. יא. עשרה עומדים באחד.

אוי לאותם שישינים ושינה בנחירההם, ווי לאינון דניימי שינתא בחוריהון לא ידעי

^{לב} הוא דעת עליון הפנימי כי רוח הוא ת"ת כנודע ורוחא דכל רוחין הוא סוד פנימיות הת"ת ולפני לפנים כי יש כמה ת"ת באבא ואימא וז"א ונוקביה כנודע וכולם נקראין רוחין ורוחא דכל רוחין נשמה להם והוא מחיה לכולם והוא דעת עליון לעיל' מת"ת אבא ואימא ורוחא דכל רוחין (שער מאמרי רשב"י).

^{לג} כמו שהיסוד מבסם לנוקבא תתאה, כן דעת מבסם לנוקבא עליונה הפנימית, וממשיך לה אור עליון לבסממה. ולפי שמלכות סוד נפש, כאשר יבסם אותה יקרא בסימו דנפשא. אבל בינה עליונה, סוד נשמה, כאשר יבסם אותה דעת עליון, וימשיך לה האור הנעלם בחכמה עליונה, יקרא בסימו דנשמתא (שער מאמרי רשב"י).

^{לד} בסימו דנשמתא הוא סוד החיך והגרון, בסוד חכו ממתקים, והיינו בסימו ממש, מיתוק הדינין. ומגרון וחיך זה, מתפשט ויוצא הקול סוד ת"ת שבבינה הפנימי העליון וכל מיני ת"ת שלמטה ממנו נמשכין ומתקיימים על ידו וכו' רוחא דכל רוחין וקלא דקליא כולם הם פנימיות התפארת התחתון אלא שקול לפנים ורוח לפני לפנים (שער מאמרי רשב"י).

^{לה} והנה הת"ת מתפשט בשש קצוות והוא נשמה להם והו' קצוות הם ארבע סטרי עלמא מזרח מערב צפון ודרום ומעלה ומטה, ועל מעלה ומטה אמר "חד סליק לסטר חד" והיינו מעלה, "חד נחית לההוא סטר" והיינו מטה. והנה הקול מתפשט ומתפזר לארבע סטרי עלמא, ונכלל בהם בסוד דין ורחמים, מזרח רחמים מערב דין, דרום רחמים צפון דין, והיינו קלא אתבדר לד' סטרי עלמא, ואח"כ מתפשט הקול ועולה בסוד מעלה, וזהו חד סליק לסטר חד, וכן מתפשט ויורד, בסוד מטה, וזהו חד נחית לההוא סטר (שער מאמרי רשב"י). ועי' יהל אור.

^{לו} כ"ע עולה לעילת העילות ע"ה יורד לכ"ע כ"ע נכנס בין חכמה ובינה כ"ע וחכמה מתעטרין בבינה ג"ג בג"ג נכנסין בת"ת כ"ע מוציא שש גוונים ושש קצוות מהן לצד אחד ו"ק מהם יורדים לאותו צד שש נכנסין ב"ב הויות ומתעטרין בכ"ב אותיות ששה כלולים ב"ס ע"ס עומדים בעילת העילות. אוי לישינים בבתייהם (וזהו בס' מראות הצובאות ג"כ מ"כ ששה כלולות ב"ה וא' צ"ל ב"ס). זה הלשון בירר הרב זלה"ה במראות הצובאות ואמר שצדקו דבריו (ד"א). ועי' במק"מ באורך (נ"א). פי' כתר עליון הנקרא רוחא דכל רוחין כשבא להרים מתיקת הנשמה ממקום הבינה (הערת הזוהר).

^{לז} פירוש הנפש אתדבק ברוח (הערת הזוהר).

^{לח} תיקונים עג לעיל לב ע"ב (הערת הזוהר).

^{לט} פי' הרוח יורד למטה להתחבר עם הנפש (הערת הזוהר).

^מ פי' הנשמה השוכנת בין רוח לנפש (הערת הזוהר).

^{מא} פי' שאז הרוח והנפש מתעדנין בנשמה (הערת הזוהר).

^{מב} פי' נפש רוח ונשמה כלם נכנסים בבינה אז הבינה מוציא ניצוצות (הערת הזוהר).

^{מג} פי' אותן שש ניצוצות הראשונות טובבות למקום התפארת עולם הבנין שש קצוות ושש ניצוצות יורדות למדת מלכות. ר"ל שבע היכלות ממקום שהן באות (הערת הזוהר).

^{מד} פי' אותן שש שהן בז' ספירות עולם הבנין עולים לשם של י"ב הויות (הערת הזוהר).

^{מה} פירוש אותן י"ב הויות עולים למקום הבינה מקום מקור כ"ב אותיות (הערת הזוהר).

^{מו} פירוש הו' ניצוצות שבמלכות ר"ל שבעה היכלות כלילן ב' ספירות (הערת הזוהר).

^{מז} פירוש העשר ספירות עומדין בחד נקודה עלאה. וכלל המאמר להודיענו מעלת הנשמה ומעלת תורתנו הקדושה (הערת הזוהר), עי' אריכות ביהל אור.

בראשית

לא יודעים ולא מסתכלים איך יקומו בדין כשהחשבון נמנה, אתפקד

סתרי תורה

דברכאן דכל יומא^מ לאשלמא לדרגין עלאין כחושבן³ ל"ך ל"ך דהא כלהו אתמסר לה בגין לאתתקנא בהו לגנתא ולמפלה לה ולנטרא לה מארצך דא גנתא דעדן (וממולדתך דא גופא דאתקרי אילנא דהיי^מ דאיהו תריסר שבטין עלאין ומבית אביך דא שכינתא אביך דא קודשא בריך הוא שנאמר (משלי כח כד) גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע וגו' ואין אביו אלא קודשא בריך הוא ואין אמו אלא כנסת ישראל אל הארץ אשר אראך דא איהו האי עלמא) וממולדתך דא אילנא דהיי ומבית אביך תריסר תחומין שבטין עלאין אל הארץ אשר אראך דא איהו האי עלמא^י

עז/ב

זהר

כד אסתאב גופא ונשמתא שטיא על אנפי דאוריא^נ דמיהרא וסלקא^נ ונחתא^נ ותרעין לא מתפתחן מתגלגלן כאבנין בגו קוספיתא^נ ווי לון מאן יתבע לון דלא יקומו בעדונא דא בגו דוכתי דענוגי דצדיקיא אתפקדון דוכתייהו^נ אתמסרון בידא דדומה^נ נחתי ולא סלקי עליהו כתיב (איוב ז ט) כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה^נ בהדיא שעתא^נ אתער שלהובא חד מסטר צפון^נ ובטש בארבע סטרי עלמא^נ ונחית ומטי

של ברכות של כל יום להשלים את הדרגות העליונות כחשבון ל"ך ל"ך. שהרי כולם נמסרו לה כדי לתקן בהם את הגן ולעבדה ולשמרה. "מארצך", זה גן העדן. ("ומולדתך" זה הגוף, שנקרא עץ החיים, שהוא י"ב שבטים עליונים. "ומבית אביך", זו השכינה. "אביך" זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר "גוזל אביו ואמו ואמר אין פשע וגו'". ואין אביו אלא הקדוש ברוך הוא, ואין אמו אלא כנסת ישראל. "אל הארץ אשר אראך", זה הוא העולם הזה). ("ס"א" "וממולדתך" זה עץ החיים, "ומבית אביך" י"ב תחומים, שבטים עליונים, "אל הארץ אשר אראך" זהו העולם הזה).

כשנטמא הגוף, והנשמה משוטטת על פני האויר שמאיר ועולה ויורדת, והשערים לא נפתחים, ומתגלגלים כאבנים בתוך כף הקלע, אוי להם, מי יבקש אותם שלא יקומו בתענוג הזה, בתוך המקומות של ענוגי הצדיקים, ונפקד מקומם, ונמסרים בידי דומה, יורדים ולא עולים. עליהם כתוב "כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה". באותה השעה מתעוררת שלהבת אחת מצד הצפון, ומכה בארבעה רוחות

^מ עי' שער מאמרי רשב"י, עי' ע"ח שער מ"ד ומ"ן פרק ה'.

^{מט} עי' ע"ח שער א"א יד, וכן שער כה פרק ג', שזהו כינוי לז"א.

^י עי' אריכות בזוהר הרקיע וביהל אור.

^{נא} שאין רקיע נפתח לה (יהל אור). הנפש היא שוטטת על פני אויר הזך והזוהר המאיר מעולם הנשמות

(ד"א).

^{נב} מצד מטע מצות שבידה שהן כנפיים לנשמה רק שמכבידין עליה העונות (יהל אור).

^{נג} וכמ"ש ברע"מ פרשת ויקרא [צו כח ע"א] בסוד אשם תלוי (יהל אור).

^{נד} כאבן המתגלגל בתוך כף הקלע כן מתגלגלת נשמתו (ד"א).

^{נה} בג"ע נפקד מקומם (יהל אור).

^{נו} לגהנם (יהל אור).

^{נז} כמו בתחלה שהוא סליק ונחית (יהל אור).

^{נח} קאי אלמעלה (יהל אור).

^{נט} מבינה וזהו מי נתן לשכוי בינה (יהל אור).

^ס חגת"ם (יהל אור).

בראשית

בין גדפי דתרנגולא ואתער^ס ההוא שלהובא ביה וקרי ולית מאן דאתער בר אינון זכאי קשוט דקיימי ואתערו באורייתא וכדין קב"ה וכל אינון צדיקייא דבגו גנתא דעדן צייתי לקליהון כמה דאת אמר (שיר ח יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני^{סב}

ויאמר יהו"ה אל אברם (בראשית יב א) מה כתיב לעילא (שם יא כח) וימת הרן על פני תרח אביו וגו' מאי איריא הכא אלא עד ההוא^{סג} יומא לא הוה בר נש דמית בחיי אבוי^{סד} בר דא וכד אתרמי אברם לנורא אתקטיל הרן ובגין דא נפקו מתמן^{סה} מאן קטיל ליה להרן אלא כיון דרמו אברהם לנורא דכשדאי אתגלי עליה קב"ה ושזביה והוה הרן אחוי קאי תמן אמרו כשדאי בגין זכותיה דהרן אשתזיב מיד נפק שלהובא דאשא ואוקדיה להרן הה"ד וימת הרן על פני תרח אביו ואית דאמרי זרעא דתרח לית אשא שלטא ביה אבל נרמי להרן לנורא ואי לא איתוקד נדע בודאי דלא שלטא נורא בזרעיה מיד רמו ליה להרן לנורא ואתוקד והוה תרח אבוי קאים תמן הה"ד וימת הרן על פני תרח אביו בההוא יומא^{סז} ידעו כל אומיא ולישניא דלא שיזביה לאברהם אלא קב"ה [דאיהו] יחידאי דעלמא והוון מייתין בנייהו למשכניה דאברהם ואמריין ליה חמינן לך דאת רחיין בקב"ה דאיהו רבוניה דעלמא (ו)אוליף לבננא מאורחק דאת ידע ועלייהו אמר קרא (תהלים מז י) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם

העולם, ויורדת ומגיעה לבין כנפי התרנגול, ומתעוררת בו אותה השלהבת וקורא, ואין מי שמתעורר, פרט לאותם צדיקי האמת שעומדים ומתעוררים בתורה, ואז הקדוש ברוך הוא וכל אותם הצדיקים שבתוך גן העדן מקשיבים לקולם, כמו שנאמר "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני".

"ויאמר ה' אל אברם". מה כתוב למעלה, "וימת הרן על פני תרח אביו וגו'", איך זה שייך כאן. אלא עד אותו היום לא היה אדם שמת בחיי אביו פרט לזה, וכשנזרק אברם לאש, נהרג הרן, ומשום זה יצאו משם. (מי הרג את הרן. אלא כיון שהשליכו את אברהם לאור כשדים, התגלה עליו הקדוש ברוך הוא והצילו, והיה הרן אחיו עומד שם. ואמרו הכשדים, בשביל זכותו של הרן נצול. מיד יצאה שלהבת של אש ושרפה את הרן. זהו שכתוב "וימת הרן על פני תרח אביו". ויש שאומרים, שאין שולטת אש בזרעו של תרח, ולכן נשליך את הרן לאש, ואם לא יבער, נדע ודאי שאין שולטת האש בזרעו. מיד השליכו את הרן לאש ונשרף, והיה תרח אביו עומד שם, זהו שכתוב "וימת הרן על פני תרח אביו". באותו היום ידעו כל אומה ולשון שלא הציל את אברהם אלא הקדוש ברוך הוא שהוא יחידו של עולם, והיו מביאים את בניהם למשכנו של אברהם, ואומרים לו, ראינו אותך שאתה בוטח בקדוש ברוך הוא, שהוא רבונו של עולם, למד את בנינו מדרכך שאתה יודע. ועליהם אמר הכתוב "נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם".

^{סא} להתעורר בני אדם לתורה שכל התעוררות הוא מצפון, כמ"ש עורי צפון והוא בחצות ובואי תימן בבקר לב"ה, בקר דאברהם הלך ונסוע הנגבה, שעד חצות שינה סטרא דמותא שליט ואחר חצות מסטרא דבינה חיים, וצריך לקום מסטרא דמותא ולאחוז בחיים בתורה (יהל אור).

^{סב} עי' אריכות ביהל אור.

^{סג} הקושיא מבוארת דהאיכא הבל ולמך וזה שנים עלה בדעתי שאחר חי' העולם במבול קא' ולא שוה לי. עוד י"ל דע"פ תרח דייק שהמיתוהו בפניו לא כן הבל שלא היה בפני אדה"ר ולמך בהיות שמתושלח חי יותר מן הכל והוסיפו לו כמה שנים בה' שנים שמת למך קודם אביו לא חשו. כי שם נשבע"ו שניה"ם שנים רבות ומתושלח היה לו תוספת מכל חי. ועתה ראיתי שכתבו משם הרמ"ז דמתולדות נח קא' והיינו ע"ד תי' א'. ולמז"ה בז"ח ראיתי תי' ב' ושם כ' דלמך לא היה בפני אביו ואינו מחוור דמי יימר ומ"ש ה' א"ם דבריו כאן לא האירו ודו"ק (מא"י) (נ"א).

^{סד} ר"ל בלא זמן (יהל אור).

^{סה} עד ת"ח מה כתיב בס"י כ"י ליתיה וכ"נ מתוך הל' שהוא לקוט [ובד"י הנוסח תוספתא] וכן משמעות ת"ח שייך אחר ובג"ד נפקו מתמן ת"ח וכו' דכיון דחמא כו'. ז"ח (נ"א).

^{סז} לפי שמיתתו גרמה קידוש ה' לכן זכה להתעבר באהרן הכהן כמ"ש הרב (שעה"ג הק' לג) וגם המשיחיצא ממנו (מ"מ).

בראשית

תא חזי מה כתיב (בראשית יא לא) ויקח תרה את אברם בנו ואת לוט בן הרן וגו' ויצאו אתם מאור כשדים ויצאו אתם אתו מבעי ליה דהא כתיב ויקח תרה [וגו'] מאי ויצאו אתם אלא תרה ולוט עם אברהם ושרה נפקו דאינון הוו עקרא למיפק מגו אינון חייביא דכיון דחמא תרה דאברהם בריה אשתזיב מגו נורא אתהדר למעבד רעותיה [דאברהם^{טז}] (דאברם) ובגין כך ויצאו אתם תרה ולוט ובשעתא דנפקו מה כתיב (שם) ללכת ארצה כנען דרעותא דלהון הוה למיהך תמן מכאן אוליפנא כל מאן דאתער לאתדכאה מסייעין ליה תא חזי דהכי הוא דכיון דכתיב ללכת ארצה כנען מיד ויאמר יהו"ה אל אברם לך לך (בראשית יב א) ועד דאיהו אתער בקדמיתא לא כתיב לך לך

תא חזי מלה דלעילא^{טז} לא אתער עד דאתער לתתא בקדמיתא על מה דתשרי ההיא דלעילא ורזא דמלה^{טז} נהורא אוכמא^{טז} לא אתאחיד בנהורא חוורא^{טז} עד דאיהי אתערית בקדמיתא כיון דאיהי אתערית בקדמיתא מיד נהורא חוורא שרייא עלה ועל דא כתיב (תהלים פג ב) אלהיים^{טז} אל דמי לך אל תהרש^{טז} ואל תשקוט^{טז} אל בגין דלא יתפסק נהורא חוורא מעלמא לעלמין וכן (ישעיה סב ו) המזכירים את יהו"ה^{טז} אל דמי לכם בגין לאתערא לתתא במה דישרי אתערותא דלעילא^{טז} וכן כיון דאתער בר נש אתערותא בקדמיתא כדין אתער אתערותא דלעילא תא חזי כיון דכתיב (בראשית יא לא)

בא וראה מה כתוב, "ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן וגו', ויצאו אתם מאור כשדים". "ויצאו אתם", היה צריך לכתוב אותו, שהרי כתוב "ויקח תרח וגו'", מה זה "ויצאו אתם". אלא תרח ולוט יצאו עם אברהם ושרה, שהם היו העיקר לצאת מתוך אותם הרשעים, שכיון שראה תרח שאברהם בנו נצל מתוך האש, חזר לעשות את רצונו של אברהם, ולכן ויצאו איתם תרח ולוט. ובשעה שיצאו מה כתוב, "ללכת ארצה כנען". שרצונם היה ללכת לשם. מכאן למדנו, כל מי שמתעורר להיטהר, מסייעים אותו. בא וראה שכך הוא, שכיון שכתוב "ללכת ארצה כנען", מיד "ויאמר ה' אל אברם לך לך". ועד שהוא התעורר בתחלה, לא כתוב "לך לך".

בא וראה, הדבר שלמעלה לא מתעורר עד שמתעורר למטה בראשונה על מה שישרה עליו אותו שלמעלה. וסוד הדבר, האור השחור אינו נאחז באור הלבן עד שהיא מתעוררת בראשונה. כיון שהיא מתעוררת בראשונה, מיד שורה עליה האור הלבן. ועל זה כתוב "אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל", כדי שלא יפסק האור הלבן מן העולם לעולמים. וכן "המזכירים את ה' אל דמי לכם", כדי לעורר למטה במה שתשרה ההתעוררות שלמעלה. וכן כיון שמעיר אדם התעוררות בראשונה, אז מתעוררת התעוררות שלמעלה. בא וראה, כיון שכתוב "ויצאו אתם מאור כשדים וגו'", מיד "ויאמר ה' אל אברם וגו'".

^{טז} כסברת ר' אלעזר לקמן עח ע"ב (מ"מ).

^{טז} ירצה שהשפע המקיים העולמות לא פסיק לעלמין, מ"מ שאני אור הפנימיות שבא מאו"א אינו מתכונן לבוא עד שיתעורר ויעלה מלמטה התעוררות פעולת התחתונים המקבלת להחזיק בתורה אותו השפע העליון (מ"מ). שהעליון זך מאד, וא"א להיות למטה בלא התלבשות והוא בהתעוררות התחתון וכן נשמתא בנפש (יהל אור).

^{טז} וסוד הדבר ועיין לעיל נא ע"א וע"ב ופקודי רכו (ד"א). כלומר סוד הדבר באצילות ממש (נ"א).

^{טז} גבורות (מ"מ). מלכות (נ"א).

^{טז} סודו החסדים מאוירא דכיא, ויאיר הכל כא' (מ"מ). ת"ת. ז"ח (נ"א).

^{טז} מלכות כנז' ולזה אמר דוד שלהיותה מיוסדת בגבורות שה, ס נהורא אוכמא שלא תדום מלשבח ומלהתפלל על יחוד החסדים (מ"מ).

^{טז} מלענות (מ"מ).

^{טז} מלהמשך שפע החסדים שהם שם א"ל (מ"מ).

^{טז} וכסדרה של מלכות כן סדרן של בניה הרוצים להמשיך שפע עליהם והיינו "המזכירים" פי' מושכים שפע החסדים מכח הזכר (מ"מ).

^{טז} (הגהה ולכן הנביאים יתעוררו למטה תחלה ואח"כ יערה עליהם רוח"ק מלמעלה) (ד"א).

בראשית

ויצאו אתם מאור כשדים וגו' מיד (שם יב א)
ויאמר יהו"ה אל אברם וגו'

ויאמר יהו"ה אל אברם לך לך אמר רבי
אלעזר לך לך לגרמך לאתקנא גרמך"
(לאתקפא) לאתקנא דרגא דילך"ע לך לך לית
אנת⁴ למיקם הכא בין חייבין אלין"ב ורזא דמלה
לך לך

ע/ה/א

זהר

דהא קב"ה יהיב ליה לאברהם רוחא
דחכמתא והוה ידע ומצרף (צנור) [סטרין]
דיישובי עלמא² ואסתכל בהו ואתקל בתיקלא³
וידע חילין די ממנן על סטרי יישובא³ כד מטא
לגו נקודה דאמצעייתא דיישובא² תקיל בתיקלא
ולא הוה סליק בידיה² אשגה למנדע חילא די
ממנא עלה ולא יכיל לאתדבקא ברעותיה תקיל
כמה זמנין וחמא דהא מתמן אשתיל כל עלמא
אשגה וצרף ותקל למנדע וחמא דהא חילא
עלאה דעלה לית ליה שעורא עמיק וסתים ולא
איהו כגווני דסטרי דרגי דיישובא אשגה ותקיל
וידע דהא כמה דמההיא נקודה אמצעייתא

"ויאמר ה' אל אברם לך לך". אמר רבי
אלעזר "לך לך" לעצמך, לתקן את עצמך,
(להתחזק) לתקן את דרגתך. "לך לך" אינך
(כדאי) לעמוד כאן בין הרשעים הללו, וסוד
הדבר "לך לך",

שהרי הקדוש ברוך הוא נתן לאברהם
רוח של חכמה, והיה יודע ומצרף (צנורות)
צדדי ישוב העולם, והסתכל בהם, ושקל
במשקל, וידע את הכחות הממונים על
צדדי הישוב. כשהגיע לתוך נקודת אמצע
הישוב, שקל במשקל ולא היה עולה בידו.
התבונן לדעת את הכח שממונה עליה, ולא
יכל להתדבק ברצונו. שקל כמה פעמים
וראה שהנה משם נשתל כל העולם.
התבונן וצרף ושקל לדעת וראה שהנה הכח
העליון שעליה אין לו שיעור, עמוק וסתום,
ואינו כמו הצדדים של דרגות הישוב.
התבונן ושקל וידע שהרי כמו שמהנקודה
ההיא אמצעייתו של הישוב, ממנה נשתל

² פי' שבארץ ישראל זכה לבנים ולהארות גדולות יותר מחו"ל (מ"מ).

³ פי' שבארץ ישראל זכה למדת החסד, שהיא מדתו של אברהם כמ"ה הלוך ונסוע הנגבה (מ"מ).

⁴ שלא תחשוב שבכאן תוכל להיטיב ולהכניסם תחת כנפי השכינה, או לברר ניצוצי קדושה שביניהם,
שאינן זה עכשיו לך שהרי הם בעלי עבירות רבות ולא תועיל כלום, ואין עתה זמן להוציא הפרידות
הקדושות שבקליפה שלהם (רמ"ז).

² סטרי דיישובי עלמא - הוא לגבי ארץ ישראל, שכל העולם מקיפה מכל צדדיה והיא אמצע העולם,
דווקא אמצע הישוב, ולכן לא אמר סטרי דעלמא אלא דיישוב (רמ"ז).

³ ידע לשקול המדרגות, ואיזו יתירה על חבירתה, וכמו כן מעלת הנהירו דקיק שבכל סטר וסטר (רמ"ז).
והיה שוקל במשקל הדעת לידע ולהשיג מי הוא השר וכח עליון שממונה על א"י כי הוא ידע כל אקלימי
הישוב וממונה שלו למעלה זולת שר א"י למעלה לא היה יכול להשיג לפי שהש"י לא נתן א"י לשום שר
וממונה לשלוט עליו רק הוא ית' בעצמו כמ"ש עיני ה' אלקיך בה וגו'. וי"מ אתקל תקלא גלגל גלגולים
וצרופים לידע שר של א"י למעלה והוא מלשון תקלא שהוא גלגל היוצר שמגלגל ברגליו והכל ענין ומכוון
א' (ד"א).

² איתא בזהר ויקהל (רט ע"ב), שיש פתח גדול כנגד ארץ ישראל למעלה, והוא הנקרא שער השמים,
ואמצעיות תוכיותו מכוון אל בית המקדש, אבל כל ארץ ישראל היא תחת שער זה, וסיום שער זה הוא על
ראש עולם העשיה, שהרי ארץ ישראל מתנהגת ע"י היצירה וכו', וסביבות פתח זה יש שבעים חלונות
שמשם יורד השפע לשבעים שרים שבעולם העשיה, דהיינו מתמצית ארץ ישראל, וכו', ולכן השפע הבא
לארץ ישראל דרך השער הגדול הוא בשופע, והניתן לשבעים אומות הוא מה שמתמצה דרך אותם השערים
שלהם. והנה אברהם אבינו וכו' היה בקי בכל אותם השערים (רמ"ז).

² ה"ס ארץ ישראל שבה מתפשט אור העליון בדרך ישר, אשר מקורו הוא מהיכל לבנת הספיר, המכוון
כנגד הר ציון, וה"ס יסוד שבמלכות [עי' שער מאמרי רשב"י לא ע"ג: אין נזכר לשון נקודה בכל ספר הזוהר
אלא לנקודת היסוד של זכר או של הנקבה כי הוא נקרא נקודה דאמצעייתא] (רמ"ז). דיישובא דייקא ולא
אמצעייתא דעלמא ועיין תצוה קפה ע"ב (ד"א).

² מדרגתה ומעלת האור המאיר בה ושיעורה, ולא היה עולה בידו למצוא לו שיעור מוגבל כשאר
הארצות (רמ"ז).

בראשית

דישובא מניה אשתיל כל עלמא לכל סטרוי הכי נמי ידע דהא חילא דשרי עלה מתמן נפקו כל שאר חילין דממנן על כל סטרוי עלמא וכלהו ביה אחידן כרין (בראשית יא לא) ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען עוד אשגה ותקיל וצריף למיקם על ברירא דמלה דההוא אתר ולא הוה ידע ולא יכיל <למיקם עלה> לאתדבקא

כיון דחמא תוקפא דהאי אתר ולא יכיל למיקם עליה מיד ויבאו עד חרן וישבו שם מאי טעמא דאברהם אלא דאיהו הוה ידע וצריף בכל אינון שלטנין מדברי עלמא בכל סטרוי דישובא והוה תקיל וצריף^פ אינון דשלטין בסטרוי דישובא מדברי ככביא ומזליהון^פ מאן אינון תקיפין אלין על אלין והוה תקיל כל ישובי דעלמא (ולא) [והוה] סליק בידיי כד מטא להאי אתר חמא תקיפו דעמיקין [ולא] (דלא) יכיל למיקם ביה כיון דחמא קב"ה אתערותא דיליה ותיאובתא דיליה מיד אתגלי עליה ואמר ליה לך לך (בראשית יב א) למנדע לך ולא תקנא גרמך^פ

מארצך (שם) מההוא סטרא דישובא דהוית מתדבק ביה וממולדתך מההוא חכמה דאת משגה ותקיל תולדתא דילך ורגעא ושעתא וזמנא דאתיילידת ביה ובההוא כוכבא ובההוא מזללא ומבית אביך דלא תשגה בביתא דאבוך ואי אית לך שרשא לאצלחא בעלמא מביתא דאבוך בנין כך לך לך מהחכמה דא ומאשגחותא דא תא חזי דהכי הוא דהא נפקו מאור כשדים והוה בחרן אמאי יימא ליה לך לך מארצך וממולדתך אלא עקרא דמלתא כמה דאתמר אל הארץ אשר אראך אראך מה דלא יכילת למיקם עליה ולא יכילת למנדע חילא דההיא ארעא דאיהו עמיקוסתים

ואעשך לגוי גדול וגו' (שם ב) ואעשך בגין דכתיב (שם א) לך לך ואברכך בגין דכתיב מארצך ואגדלה שמך בגין דכתיב וממולדתך והיה ברכה בגין דכתיב ומבית אביך רבי שמעון

כל העולם לכל עבריו. כך גם ידע שהרי הכח ששורה עליה, משם יצאו כל שאר הכחות הממונים על כל צדדי העולם, וכולם אחוזים בו. אז "ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען". עוד התבונן ושקל וצרף לעמוד על בירור הדבר של אותו המקום ולא היה יודע, ולא יכל לעמוד עליה להתדבק.

כיון שראה את כחו של המקום הזה ולא יכל לעמוד עליו, מיד "ויבאו עד חרן וישבו שם". למה אברהם [עשה כך]. אלא שהוא היה יודע ומצרף את כל אותם השליטים מנהיגי העולם בכל צדדי הישוב, והיה שוקל ומצרף אותם השולטים בצדדי הישוב מנהיגי הכוכבים והמזלות שלהם, מי הם החזקים אלו על אלו, והיה שוקל את כל ישובי העולם, (ולא) והיה עולה בידו. כשהגיע למקום הזה, ראה את חוזק העומקים ולא יכל לעמוד בו. כיון שראה הקדוש ברוך הוא את התעוררותו ותשוקתו, מיד התגלה עליו ואמר לו "לך לך", לדעת אותך ולתקן עצמך.

"מארצך", מאותו הצד של הישוב שהיית נדבק בו. "וממולדתך", מאותה החכמה שאתה מתבונן ושוקל את תולדתך והרגע והשעה והזמן שנולדת בו, ובאותו הכוכב ובאותו המזל. "ומבית אביך", שלא תשגיח בבית אביך. ואם יש לך שורש להצליח בעולם מבית אביך, לכן לך לך מהחכמה הזו ומהתבוננות הזו. בא וראה שכך הוא, שהרי יצאו מאור כשדים והיו בחרן. למה יאמר לו "לך לך מארצך וממולדתך", אלא עיקר הדבר כמו שנאמר "אל הארץ אשר אראך", "אראך" מה שלא יכלת לעמוד עליו, ולא יכלת לדעת את כח הארץ ההיא שהוא עמוק וסתום.

"ואעשך לגוי גדול וגו'". "ואעשך" משום שכתוב "לך לך". "ואברכך" משום שכתוב "מארצך". "ואגדלה שמך", משום שכתוב "ממולדתך". "והיה ברכה", משום שכתוב

^פ היה מגלגל ומצרף בצירופי אותיות ומספר (ד"א).

^פ מנהיגי כוכבים ומזלות (ד"א).

^פ במ"ש הרב זלה"ה שחייב כל אדם לחקור ולדעת שורש נשמתו כדי שיוכל להשלימה ולהשיבה אל מקורה שהוא עצמות מהותה, ונמצא שכל עוד שהולך ומשתלם, הולך ומתקרב אל עצמו, וזהו למנדע לך, לדעת את עצמך כדי שבזה תוכל לתקן עצמך (רמ"ז) [עי' שעה"ג הק' כג]. כלומר לידע שרש נשמתך מאיזה מקום נחצבה ובזה תתקן גרמך שאם לא ידע זה אינו יכול ליתקן. ז"ח (נ"א).

בראשית

אמר ואעשך לגוי גדול מסטרא דימינא ואברכך מסטרא דשמאלא ואגדלה שמך מסטרא דאמצעיתא והיה ברכה מסטרא דארעא דישראל הא הכא כרסייא דארבע סמכין דכלהו כלילין ביה באברהם מכאן ולהלאה ברכאן לאחריני דמתוני מהכא דכתיב (שם ג) ואברכה מברכך

סתרי תורה

ואעשך לגוי גדול^{פח} האי ברכתא^{פט} חדא ואברכך תריין^צ ואגדלה שמך תלת^{צא} והיה ברכה ארבע ואברכה^{צב} מברכך חמש ומקללך^{צג} אאור שית ונברכו^{צד} בך^{צה} כל^{צו} משפחות^{צז} האדמה הא שבע כיון דאתברכו באלין שבע ברכאן מה כתיב (שם ד) וילך אברם כאשר דבר אליו יהוה לנחתא להאי עלמא כמה דאתפקדא מיד וילך אתו לוט דא איהו נחש דאתלטיא ואתלטיא עלמא בגיניה דאיהו קאים לפתחא^{צח} לאסטאה לגופא ולא תפעול נשמתא פולחנא דאתפקדת עד דיעברון^{צט} [עלה] בהאי עלמא [י"ג] שנין (די"ד) [דהא מתריסר]^צ שנין ולעילא נשמתא אתערת למפלה פולחנא דאתפקדת הה"ד

עח/ב

זהר

"ומבית אביך". רבי שמעון אמר, "ואעשך לגוי גדול" מצד הימין, "ואברכך" מצד השמאל, "ואגדלה שמך" מצד האמצע, "והיה ברכה" מצד של ארץ ישראל. הנה כאן כסא של ארבעה עמודים שכולם כלולים באברהם. מכאן והלאה ברכות לאחרים שנזונים מכאן, שכתוב "ואברכה מברכך

"ואעשך לגוי גדול", זו ברכה אחת, "ואברכך", שתים, "ואגדלה שמך", שלש, "והיה ברכה" ארבע, "ואברכה מברכך", חמש, "ומקללך אאור", שש, "ונברכו בך כל משפחות האדמה", הנה שבע. כיון שהתברך בשבע הברכות הללו, מה כתוב, "וילך אברם כאשר דבר אליו ה'", לרדת לעולם הזה כפי שהצטווה. מיד "וילך איתו לוט", זה הנחש שהתקלל והתקלל העולם בגללו, שהוא עומד לפתח להסטיין לגוף, ולא תפעל הנשמה עבודה שהצטווה עד שיעברו עליה בעולם הזה שלש עשרה שנים. שהרי משנים עשר שנים ומעלה מתעוררת הנשמה לעבוד את העבודה שהצטווה, זהו שכתוב

^{פח} כנ"ל ואתברכא בשבע [סתרי תורה עו ע"ב] [יהל אור].
^{פט} מסטרא דז"ס כנ"ל, ד' ברכות מחגת"ם, כמ"ש בזהר בעמוד הזה רש"א ואעשך לגוי גדול וכו' (יהל אור).

^צ כי גדול בימינא וברכה בשמאלא (יהל אור).

^{צא} מסט' דת"ת, והוא נוטה לימינא לכן ואגדלה. ומלכות נוטה לשמאלא ולכן והיה ברכה. ואמר שמך שהוא מלכות כידוע, לאכללא מדת לילה ביום. וכן בסוד שמי זכרי רמ"ח בת"ת ושס"ה במלכות, וזהו אגדלה שמך שמוסיף ה' בשמו, והיה גימ' רמ"ח מסט' דת"ת וה' מוסיף בשמך. שמך גימ' ש"ס ועם ה' שס"ה. וז"ש ואגדלה עם ה' וכן אמר והיה כו' ואכללא מדת יום בלילה שהן כלולין כי שניהם נוטלין מחו"ג רק שכאן זה גובר וכאן זה גובר וזהו והיה שהוא אותיות הו"ה ואמר והיה בתחלה ו"ה לאשלמא לזכרי וזהו ברכה גימ' זכר ואח"כ י"ה לאשלמא לשמי וזהו שם דשמך לאכללא כנ"ל (יהל אור).

^{צב} ואברכה נצח ישראל לא ישקר (יהל אור).

^{צג} ומקללך, הוד, כל היום דוה, ויגע בכף ירכו (יהל אור).

^{צד} יסוד (יהל אור).

^{צה} שבו כ"ב אתוון (יהל אור).

^{צו} שנקרא כל (יהל אור).

^{צז} הנשמה יש לה ע' אנפין, כמ"ש לקמן, והן ע' משפחות האדמה, והן עד פרי החג שמתברכין ע' אומין, והן ע' שנין כמש"ל (יהל אור).

^{צח} כמ"ש לפתח חטאת רובץ, וכו', ור"ל לפתחא דעלמא (יהל אור).

^{צט} שאז בא יצר הטוב לאדם ואז מתעוררת הנשמה לאדם (יהל אור).

^צ ר"ל לאחר י"ב בתחלת י"ג מתחלת הנשמה להתעורר ובסוף י"ג שנה נשלמת הנשמה וזהו שנחלקו בגמ' (נדה מח ע"ב) תוך הפרק אם הוא כלפני הפרק או כלאחר הפרק. ור"ל לפרש הפסוק ואברהם בן חמש כו' (יהל אור).

בראשית

ומקללך אאור ונברכו בך כל משפחות

האדמה

רבי אלעזר הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אבוי והוי עמיה רבי יהודה ורבי יצחק ורבי חזקיה א"ר אלעזר לרבי שמעון אבוי >האי דכתיב> (הא כתיב) (בראשית יב א) לך לך מארצך וממולדתך כיון דכלהו נפקו למיהך אמאי לא אתמר ליה דכלהו יפקון דהא אע"ג דתרה הוה פלח לע"ז כיון דאתער באתערותא טב למיפק בהדיה דאברהם וחמינן דקב"ה אתרעי בתיובתא^{ק"ב} דחייביא ושרא למיפק^{ק"ב} אמאי לא כתיב לכו לכם אמאי לאברהם בלחודוי לך לך

א"ל רבי שמעון אי תימא דתרה כד נפק מאור כשדים בגין לאהדרא בתשובה הוה לאו הכי אלא כד נפק לאשתובא נפק דהוה כלהו בני ארעיה בעאן למקטליה כיון דחזו דאשתויב אברהם הוה אמרי ליה לתרה אנת הוה דהוית מטעי לן באלין פסילין ומגו דחלא דלהון נפק תרה כיון דמטא לחרן לא נפק מתמן לבתר דכתיב (שם ד) וילך אברם כאשר דבר אליו יהו"ה וילך אתו לוט ואילו תרה לא כתיב (ביה וילך אלא ויצא)

פתח ואמר (איוב לח טו) וימנע מרשעים אורם^{ק"ב} וזרוע רמה תשבר האי קרא אוקמוה אבל וימנע מרשעים אורם דא נמרוד ובני דריה דנפק אברהם מנייהו דהוה אורם וזרוע רמה תשבר דא נמרוד דבר אחר וימנע מרשעים אורם דא תרה ובני ביתיה אורם דא אברהם^{ק"ב} האור לא כתיב אלא אורם דהוה עמהון וזרוע רמה תשבר דא נמרוד דהוה מטעי אבתריה כל בני עלמא ובגין כך כתיב (בראשית יב א) לך לך בגין לאנהרא לך ולכל אינון דיפקון מינך מכאן ולהלאה

תו פתח ואמר (איוב לו כא) ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים ורוח עברה ותטהרם ועתה לא ראו אור אימתי בשעתא דאמר קב"ה

ומקללך אאור ונברכו בך כל משפחות האדמה".

רבי אלעזר היה יושב לפני רבי שמעון אביו, והיה עמו רבי יהודה ורבי יצחק ורבי חזקיה. אמר לו רבי אלעזר לרבי שמעון אביו, זה שכתוב "לך לך מארצך וממולדתך", כיון שכולם יצאו ללכת, למה לא נאמר לו שכולם יצאו, שהרי אף על גב שתרח היה עובד עבודה זרה, כיון שהתעורר בהתעוררות טובה לצאת עם אברהם, וראינו שהקדוש ברוך הוא מרוצה מתשובת הרשעים, והתחיל לצאת, למה לא כתוב לכו לכם, למה לאברהם לבדו "לך לך".

אמר לו רבי שמעון, אם תאמר שתרח, כשיצא מאור כשדים, זה היה כדי לחזור בתשובה, לא כך. אלא כשיצא, יצא להנצל, שכל בני ארצו רצו להרוג אותו. כיון שראו שנצל אברהם, היו אומרים לתרח, אתה הוא שהיית מטעה אותו בפסילים הללו, ומתוך ההפחדה שלהם יצא תרח. כיון שהגיע לחרן, לא יצא משם אחר כך, שכתוב "וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך איתו לוט", ואלו תרח לא כתוב (בו וילך אלא "ויצא").

פתח ואמר, "וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר". הפסוק הזה בארוהו, אבל "וימנע מרשעים אורם" זה נמרוד ובני דורו שיצא אברהם מהם שהיה אורם, "וזרוע רמה תשבר" זה נמרוד. דבר אחר, "וימנע מרשעים אורם" זה תרח, ובני ביתו, "אורם" זה אברהם, לא כתוב האור אלא "אורם", שהיה עמהם. "וזרוע רמה תשבר", זה נמרוד, שהיה מטעה אחריו את כל בני העולם. ולכן כתוב "לך לך", כדי להאיר לך ולכל אותם שיצאו ממך מכאן והלאה.

עוד פתח ואמר, "ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים ורוח עברה ותטהרם". "ועתה לא ראו אור", מתי, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם "לך לך מארצך

^{ק"א} וחזר בתשובה ודאי בצאתו מאור כשדים וכוונתו להתקרב אל הקדושה בבואו עם אברהם (אור יקר ש"ב סי' ב).

^{ק"ב} והתחיל ללכת כמ"ש ויצאו ללכת וגו' (ד"א).

^{ק"ג} עי' לקמן רג ע"ב, ולקמן ח"ב רכד ע"ב, וח"ג פח ע"א.

^{ק"ד} אורם עם הכולל גימטריא אברהם וכתוב אורם כי בלכתו עדיין שמו אברם. אך בגי' אברהם דמעת שיצא מאור כשדים תקן ה' ובכח כבר היה שמו אברהם. מא"ן (נ"א).

בראשית

לאברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך
בהיר הוא בשחקים^ק דבעא קב"ה לאדנקא⁵
ליה לאברהם בהווא אור דלעילא⁶ ולאנהרא
תמן⁷ ורוח עברה ותטהרם דהא לבתר תבו
בתיובתא תרח וכל בני ביתיה [בני ביתיה] >נ"א
וכל בני מאתיה בני מאתיה < דכתיב (בראשית
יב ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן תרח דכתיב
(שם טו טז) ואתה תבא אל אבותיך בשלום וגו'

וילך אברם כאשר דבר אליו יהו"ה (שם ד)
א"ר אלעזר תא חזי דהא לא כתיב ויצא אברם
כאשר דבר אליו יהו"ה^ק אלא וילך כמה דאת
אמר לך לך דהא יציאה בקדמיתא עבדו⁸
דכתיב (שם יא לא) ויצאו אתם מאור כשדים
ללכת ארצה כנען והשתא כתיב וילך ולא כתיב
ויצא כאשר דבר אליו יהו"ה דאכטח ליה בכלהו
הבטחות⁶ וילך אתו לוט דאתחבר עמיה בגין
למילף מעובדו⁹ ועם כל דא לא אולף כולי האי
א"ר אלעזר זכאין אינון צדיקיא דאולפי ארחוי
דקב"ה בגין למיהך בהו ולדחלא מניה מהווא
יומא דדינא דזמין בר נש למיהב דינא והושבנא
לקב"ה פתח ואמר (איוב ז) ביד כל אדם יחתום
לדעת כל אנשי מעשהו האי קרא אוקמוה אבל

סתרי תורה

ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה (בראשית
יב ד) שבע וחמש תריסר אינון (ותרין עלאין
עליהו ארבע סרי אינון) וכדין אתחזיאת
נשמתא¹⁰ בהאי עלמא דאיהי אתיא מחמש
שנים¹¹ דאינון ת"ק פרסי דאילנא דחיי¹²
ושבעים שנה דא איהו ההוא אילנא ממש דאיהו

וממולדתך ומבית אביך". "בהיר הוא
בשחקים", שרצה הקדוש ברוך הוא
להדביק את אברהם באור ההוא שלמעלה
ולהאיר שם. "ורוח עברה ותטהרם", שהרי
אחר כך שבו בתשובה תרח וכל בני ביתו
(וכל בני עירו). בני ביתו (בני עירו) שכתוב
"ואת הנפש אשר עשו בחרן". תרח שכתוב
"ואתה תבוא אל אבותיך בשלום וגו'".

"וילך אברם כאשר דבר אליו ה'". אמר
רבי אלעזר, בא וראה, שהרי לא כתוב ויצא
אברם כאשר דיבר אליו ה', אלא "וילך"
כמו שנאמר "לך לך", שהרי בראשונה עשו
יציאה, שכתוב "ויצאו אתם מאור כשדים
ללכת ארצה כנען", ועכשיו כתוב "וילך"
ולא כתוב ויצא. "כאשר דבר אליו ה'",
שהבטיח לו את כל ההבטחות. "וילך אתו
לוט", שהתחבר עמו כדי ללמוד ממעשיו,
ועם כל זה לא למד כל כך. אמר רבי
אלעזר, אשרי הצדיקים שלומדים דרכי
הקדוש ברוך הוא כדי ללכת בהם ולירא
ממנו מאותו יום הדין שעתיד אדם לתת
דין וחשבון לקדוש ברוך הוא. פתח ואמר,
"ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי
מעשהו". הפסוק הזה בארוהו, אבל

"ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה",
שבע וחמש הם שנים עשר, (ושני עליונים
עליהם, ארבעה עשר הם). ואז נראית
הנשמה בעולם הזה, שהיא באה מחמש
שנים שהם ת"ק פרסות של עץ החיים.
ושבעים שנה, זהו אותו אילן ממש, שהוא
שביעי לדרגות, ונקרא שבעים שנה. אז

^ק נ"ה שחסד מאיר בהם (אור יקר).

^{קי} חסד אברהם, אור קדמאה שנברא ביום א' (אור יקר).

^{קי} כי חסד לא היה מתפשט למטה מפני שלא היה שום מרכבה אליו עד עתה ועתה על ידי אברהם יהיה מאיר ומתפשט בתחתונים (אור יקר).

^{קי} היינו לראיה לדברי רבי שמעון שפירש לא יצא תרח מאור כשדים בתשובה (אור יקר).

^{קט} לשון יציאה מורה על תחילת היציאה ממקום שהיו בו, אבל לשון הליכה "וילך אברם" מורה על היותם כבר בדרך והולכים ממסע למסע ללכת לארץ ישראל, ולכן בחרן כתיב וילך אברם (מ"מ).

^ק גם ללוט ההולך נתאחזו בו ניצוצי קדושה שהיה מסוד אחר הקדושה שהיו מעורבים בקליפה נתבררו ונאחזו בו (לקוטי תורה לך לך).

^{קי} ר"ל לאחר י"ב שנה, מתחיל להראות הנשמה (יהל אור).

^{קי} ר"ל מה' ספירות חגתנ"ה, שהן ת"ק פרסה ומספירת יסוד שנקרא ע' שנה באין ע' שנה לאדם כמש"ו (יהל אור).

^{קי} ת"ק פרסאות של עץ החיים עז ע"ב בס"ת (ד"א).

בראשית

שביעאה לדרגין^{ק"ד} ושבעין שנה אתקרי כדין נפקת^{ק"ה} מההוא זוהמא דנחש ועאלת בפולחנא קדישא הה"ד (שם) בצאתו מחרן (ימי ע' שנה לא ספורות חיים^{ק"ו} מההוא ארבע סרי) מההוא [רוגזא ו]תוקפא דההוא (שמן) נחש דהוה אסמי ליה עד השתא לגופא ושלטא עלוי באילנא שלטא ערלה^{ק"ז} תלת שנין בבר נש תלת סרי שנין דאקרון שני ערלה כיון דאעברו על גופא [אינון שנין] (ואתעברת) <ואתעברת> [ואתערת] נשמתא למפלח פולחנא קדישא פקידת לגופא לרעותא טבא לכפוף לההוא נחש דהא לא יכיל

ע"ט/א

זהר

תא חזי בההוא יומא דאשלימו יומוי דבר נש לאפקא מעלמא ההוא יומא דגופא אתבר ונפשא בעיא לאתפרשא מניה^{ק"ח} כדין אתייהיב רשו לבר נש למחמי מה דלא הוה ליה רשו למחמי בזמנא דגופא שלטא וקאים על בורייה^{ק"ט} וכדין קיימי עליה תלת שליחין^{ק"י} וחשבי יומוי וחובוי וכל מה דעבד בהאי עלמא והוא אודי על כלא בפומיה ולבתר הוא חתים עליה בידיה^{ק"יא} הה"ד (איוב לו ז) ביד כל אדם יחתום ובידיה כלהו חתימין למידן ליה (בההוא) [בהאי] עלמא על קדמאי ועל בתראי^{ק"ב} על חדתי ועל עתיקי^{ק"ג}

יוצאת מאותה זוהמת הנחש, ונכנסת לעבודה הקדושה. זהו שכתוב "בצאתו מחרן". (ימי שבעים שנה לא ספורות חיים מאותם ארבע עשרה) מאותו הרוגז והכח של (השטן) ההוא הנחש שהיה מסית עד עכשיו את גופו ושולט עליו. באילן שולטת ערלה שלש שנים, באדם שלש עשרה שנים שנקראים שני ערלה. כיון שעברו על הגוף אותן השנים והתעברה (והתעוררה) הנשמה לעבוד את עבודת הקודש, היא מצוה את הגוף לרצון טוב, להכניע את אותו הנחש שהנה לא יכול

בא וראה, ביום ההוא שנשלמים ימי האיש לצאת מן העולם, היום ההוא שהגוף נשבר והנפש רוצה להיפרד ממנו, אז ניתנת רשות לאדם לראות מה שלא היתה לו רשות לראות בזמן שהגוף שלט ועמד על בוריו. ואז עומדים עליו שלשה שליחים ומחשבים ימיו וחטאיו וכל מה שעשה בעולם הזה, והוא מודה על הכל בפיו, ואחר כך הוא חותם עליו בידו. זהו שכתוב "ביד כל אדם יחתום", ובידו כולם חתומים לדון אותו (באותו, בזה) העולם על הראשונים ועל האחרונים, על חדשים ועל

^{ק"ד} ר"ל לבינה שמשם הנשמה ויסד כלול מכולם, שכל א' כלול מעשר הא שבעים (יהל אור).

^{ק"ה} שהקלי' שממית בידים תתפש, נגד ז' תחתונות כידוע. ואמר כאן שבעים וכאן חמש וחלק אותן לשתי ששני ערלות על הברית יסוד, א' ערלה, וא' עור הפריעה והן ג'ן, נגד דבר ונוק', וכן כאן ב' קלי' א' נגד מלכות שמסטר נקרא יסוד שבעים שנה ספירה שביעית (@עי' עוד אריכות שם) (יהל אור).

^{ק"ו} אינם במספר שני חיי האדם כי הם אינם חיים מאחר שהוא אז ברשות תוקף היצה"ר שהוא הנחש הקדמוני (ד"א).

^{ק"ז} מ"י דף קעב ע"א וזוהר פקודי רמד ע"ב (ד"א).

^{ק"ח} החומר מתבטל והנפש מתפשטת ממנו, ולכך יש בה כח להשיג גילוי שכונה (אור יקר). יום המיתה הוא תכלית האדם, והוא בחינת יחידה (מתוך נרנח"י) של שיעור קומת האדם, הרי הוא בחי' מלכות של העולם העליון. ולכן השגתו ביום זה גדולה יותר ממה שיכול היה להשיג בכל ימי חייו (מים אדירים עמוד ג), ולכן זכה רשב"י לגלות את האד"ז ביום זה. עי' לקמן צח ע"א.

^{ק"ט} שהוא עומד על בריאותו במזג שוה (ד"א).

^{ק"י} הא', ימיני, כותב זכויותיו. שמאלי, כותב חובותיו. האמצעי, מונה ימיו (אור יקר).

^{ק"יא} עי' תיקו"ז לג ע"א: יד כותבת אורייתא דבכתב דאיהי לימינא יד חותמת אורייתא דבעל פה דאיהי לשמאלא וכו' ביד כל אדם יחתום ואיהי לשמאלא דתמן איהי אימא עלאה דאתמר בה חתמנו לחיים. עי' בהגר"א בתיקו"ז קד ע"ג: דכל מעשה ידיו של אדם הוא באתפתחת היד שהן פרי מעשיו של אדם והוא מעשיו הטובים.

^{ק"ב} שחטא בהם ראשונה מעשה הנערות (אור יקר). עי' תיקו"ז קסז ע"א: ואית חובין דאתמר בהון (איוב לו ז) וביד כל אדם יחתום ומראין לה חתימות ידהא ואית חובין דאינון על תנאי דאתני עליה לפרעא לון בהאי עלמא דחובין דיליה באתריה דלא יגבה לון תובע אלא באתריה ואלין אינון חובין דעשרין שנין ואית

בראשית

לא אתנשי חד מנייהו הה"ד (שם) לדעת כל אנשי מעשהו וכל אינון עובדין דעבד בהאי עלמא בנופא ורוחא הכי נמי יהיב הושבנא בנופא ורוחא עד לא יפוק מעלמא

תא הזי כמה דחייבא אקשי קדלק^{קב} בהאי עלמא הכי נמי אפילו בשעתא דבעי לנפקא מהאי עלמא אקשי קדלק^{קב} בגין כך זכאה הוא בר נש דיליף בהאי עלמא ארחוי דקב"ה בגין למיהך בהו וחייבא אע"ג דאסתכל בהני [נ"א דאשתדל בהדין צדיקייא אקשי קדל ולא בעי למילף ובגין כך אית ליה לצדיקא למתקף [ביה] ואע"ג דחייבא אקשי קדל הוא לא ישבוק ליה ואית ליה לאתקפא בידיה ולא ישבוק ליה דאי ישבוק ליה יהך ויחריב עלמא תא הזי מן אלישע דדחה לגחזי וכן באברהם כל זמנא דהוה לוט בהדיה לא אתחבר בהדי רשיעיא כיון דאתפרש מניה מה כתיב (בראשית יג יא) ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן וכתוב (שם יב) ויאהל עד סדום מה כתיב בתריה (שם יג) ואנשי סדום רעים וחטאים ליהו"ה מאד א"ר אבא האי דאמרת וילך אברם (שם יב ד) ולא כתיב ויצא אברם שפיר הוא אבל סופא דקרא מה כתיב (שם) בצאתו מחרן^{קב} א"ר אלעזר מחרן כתיב^{קב} [וההיא] (והא) יציאה מארץ מולדתו הות בקדמיתא

ויקה אברם את שרי אשתו (שם ה) מהו ויקח אלא אמשיך לה במלי מעלייתא בגין דלית ליה רשו לבר נש לאפקא אתתיה למיהך בארעא אחרא בלא רעותא דילה וכן הוא אומר (במדבר כ כה) קח את אהרן (שם ג מה) קח את הלויים ובגין כך ויקח אברם משיך לה במלין ואודע לה ארחהון דאינון בני דרא כמה בישין ובגין כך

ישנים, לא נשכח אחד מהם. זהו שכתוב "לדעת כל אנשי מעשהו". וכל אותם המעשים שעשה בעולם הזה בגוף ורוח, כך גם נותן חשבון בגוף ורוח בטרם יצא מן העולם.

בא וראה כמה הרשעים קשי עורף בעולם הזה, כמו כן אפילו בשעה שרוצים לצאת מן העולם הזה הם קשי עורף, לכן אשרי האיש שלומד בעולם הזה את דרכי הקדוש ברוך הוא כדי ללכת בהם. והרשע אף על פי שמסתכל באלו (שעוסק עם) הצדיקים, מקשה עורף ולא רוצה ללמוד. ולכן יש לצדיק להחזיק בו, ואף על גב שהרשע מקשה עורף הוא, לא יעזוב אותו, ויש לו להחזיק בידו ולא יעזוב אותו. כי אם יעזוב אותו, ילך ויחריב את העולם. בא וראה מאלישע שדחה את גיחזי, וכן באברהם, כל זמן שלוט היה עמו, לא התחבר עם הרשעים. כיון שנפרד ממנו, מה כתוב, "ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן", וכתוב "ויאהל עד סדום". מה כתוב אחר כך, "ואנשי סדום רעים וחטאים לה" מאד". אמר רבי אבא, זה שאמרת "וילך אברם" ולא כתוב ויצא אברם, זה יפה. אבל בסוף הפסוק מה כתוב, "בצאתו מחרן". אמר רבי אלעזר, כתוב "מחרן", והיציאה ההיא מארץ מולדתו היתה בראשונה.

"ויקה אברם את שרי אשתו". מה זה "ויקה", אלא משך אותה בדברים נעימים, משום שאין רשות לאדם להוציא את אשתו ללכת לארץ אחרת ללא רצונה. וכן הוא אומר "קח את אהרן", "קח את הלויים". ולכן "ויקה אברם", משך אותה בדברים והודיע לה את דרכי בני הדור ההוא כמה הם רעים. ולכן "ויקה אברם את שרי אשתו". "ואת לוט בן אחיו". מה

חובין לתתא דאוקמוהו קדמאין דעד עשרין שנין מענישין לתתא ולא לעילא ואית חובין דמענישין לעילא ותבעין לון לעילא בי דינא רברבא. ועי' ח"ב צא ע"ב שחובי קדמאי הם עונות אבותיו שלא תקנם. @

^{קכ} שתפס מעשה אבותיו בידו (אור יקר).

^{קכד} מקשים עורף (ד"א).

^{קכה} עי' עירובין יט ע"א: רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה שנאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' שפשעו לא נאמר אלא הפושעים שפושעים והולכין לעולם לא קשיא הא בפושעי ישראל הא בפושעי עובדי כוכבים.

^{קכו} אלמא שגם בחרן הזכיר יציאה (מ"מ).

^{קכז} פי' הכתוב, מחרן, מפני שאין לשון יציאה צודק (אור יקר). והאי יציאה מארץ מולדתו וכו', ופי' מחרן כאדם הבא בדרך ופגע בעיר אחת ולן בה ויצא ממנה, קרי לה יציאה לגבי אותה העיר שיצא ממנה (מ"מ).

בראשית

ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו מה
חמא אברהם לדבקה עמיה לוט^{קכ} אלא בנין
דצפה ברוח הקדש דזמין למיפק מניה דוד^{קכט}

ואת הנפש^{קל} אשר עשו בחרן (בראשית יב ה)
אלין גרים וניורות^{קלא} דאתקינו נפשיהו אברהם
מגייר גוברין ושרה מגיירת נשין ומעלה עליהון
כאלו עבדו להון א"ר אבא אי הכי^{קלב} כמה בני
נשא הוון אי תימא דכלהו אזלו עמיה א"ר אלעזר
אין (ובגין דכלהו) [ובגין כך כללהו] בני נשא דהוון
אזלין עמיה כללהו אקרונ

סתרי תורה

לשלמא כמה דהוי דכתיב (בראשית יב ה)
ויקח אברם את שרי אשתו וגו' (אברם דא י' את
שרי דא ה' י' דא נשמתא לנשמתא והוא זכר ה'
דא נשמתא נוקבא) [דא גופא דאיהי לגבי
נשמתא כנוקבא לגבי דכורא] ואת לוט בן
אחיו^{קלג} דא (יצר הרע) [נחש] דלא אעדי כל
[כך^{קלד} מן גופא בנין דדבקותא דגופא לא
אעדי^{קלה} כל כך] זמנא (ההוא) מניה אבל
אתערותא דנשמתא אלקי ליה תדיר ואתרי
[ביה] ואוכח ליה וכפיף ליה על כרחיה ולא יכיל
לשא^{קלז}תתפל רכושם אשר רכשו (שם) אלין עובדין
טבין^{קלח} דעביד בר נש בהאי עלמא באתערותא

ראה אברהם להדביק עמו את לוט. אלא
משום שצפה ברוח הקודש שעתיד לצאת
ממנו דוד.

"ואת הנפש אשר עשו בחרן", אלו
הגרים והגיורות שתקנו את נפשותם,
אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת
את הנשים, ומעלה עליהם כאלו עשו
אותם. אמר רבי אבא, אם כך, כמה בני
אדם היו, אם תאמר שכולם הלכו עמו.
אמר רבי אלעזר, כן, (ומשום שכולם, ד"א
ולכן כלם) האנשים שהיו הולכים עמו,
כולם נקראו

לשלוט כמו שהיה, שכתוב "ויקח אברם
את שרי אשתו וגו'". ("אברם" זו י', "את
שרי" זו ה', י' זו הנשמה לנשמה, והוא זכר,
ה' זו הנשמה של הנקבה). זה הגוף, שהוא
אצל הנשמה כמו נקבה אצל הזכר. "ואת
לוט בן אחיו" זה (יצר הרע) הנחש שלא אז
כל כך מן הגוף, משום הדבקות של הגוף
לא כל כך זזים (הזמן ההוא) ממנו, אבל
התעוררות הנשמה תמיד מלקה אותו
ומתרה בו ומוכיחה אותו ומכניעה אותו
בעל כרחו, ולא יכול לשלוט.

"ואת כל רכושם אשר רכשו", אלו
המעשים הטובים שעושה אדם בעולם הזה

^{קכ} קשיא ליה, כי לפי דבריו, ויקח נמי הדר ללוט ולקחו בדברים, אם כן מאי חמא, כי בשלמא אי
אמרינן דמנפשיה אזל ניחא, שכיון שרצה ללכת עמו אין לדחותו, אלא השתא דאמרת שלא היה רוצה
ללכת ולקחו בדברים "מה חמא וכו'" והוצרך לפרש כן משום דויקח ממואב (אור יקר).

^{קכט} ואם תאמר למה לא צפה נעמה מעמון, אלא דוד רגל הרביעי במרכבה והוא דבק בימין לכך דבקו
עמו (אור יקר). אפשר לרמוז דלוט לשון קללה ע"ד שרמז בס"ת לקמן דף פ' מ"מ משם יצא דהע"ה ומלך
המשיח דהם תיקון אדה"ר וכן לוט גי' אד"ם בסוד אדם דוד משיח (מא"ן) (נ"א).

^{קל} וגם אותם משך בדברי סטובים שילכו עמו כדי שלא יחזרו לסורם (אור יקר).

^{קלא} כל בחינת הגרים הם ניצוצות העולות מהקלי' דנוגה [ע"ח שער קיצור אבי"ע פרק ז] וניתנים באותו
גוף של אותו נכרי שבסגולת קדושת אותו הניצוץ הוא מתעורר לצאת מן הטומאה ומשתוקק לקדושה,
ואחר כך (משפעת מלכות) [נשפעת על] אותו ניצוץ נפש אחת מאותן שעושים הצדיקים בזווגם עם
נשותיהם, וכו' וזה היו עושים אברהם ושרה בכל הזווגים שעשו עד הפקד שרה ולכן נאמר כאן שרה אשתו,
שדוקא מחמת סגולת אישיותם היה אברהם צריך להמשיכה עמו כדי שמצידו תנתן נפש הזכרים ומצידה
נפש הנקבות (רמ"ז).

^{קלב} בשלמא למאי דפרישית דזכותא דלוט ניחא דלא הוון כל כך אלא לדידך קשה דהא כמה בני נשא הוון
כי רבים השיבו מעון, ודוחק לומר שכל עם רב כזה הולך עמו (אור יקר).

^{קלג} ואמר בן אחיו, שהוא בן הרוח שגדל עמו ובחיקו תשכבנה, כזכור בניהם מזבחותם, והרוח אחיו של
הנשמה שבא בשנת י"ג (יהל אור).

^{קלד} ר"ל אע"פ שמתעוררת הנשמה (יהל אור).

^{קלה} ר"ל מעשים טובים שעושה קודם שנת י"ג שבסייעתא דילהון כפיך לסטרא בישא ומתקן לגוף אחר
י"ג שנים (יהל אור).

בראשית

דנשמתא ואת הנפש אשר עשו בחרן^{קל} (שם) ההוא נפש דהות בקדמיתא בדבקותא בחברותא דההיא ערלה בהדי גופא ואתקין לה לבתר דהא לבתר דתליסר שנין ולעילא דנשמתא אתערת לאתקנא לגופא תרווייהו מתקנין לההוא נפש דמשתתפא בתוקפא דנחש ותאובתיה בישא הה"ד (שם) ואת הנפש אשר עשו בחרן ועם כל דא נשמתא אתקיפת ביה בההוא נחש לתברא ליה בתוקפא בשעבודא דתשובה נ"א בשעבודא דאורייתא ואמשיך ליה^{קל} לגבי בתי כנסיות ובתי מדרשות בגין דלא יתגבר על רוחא כדבדמיתא הה"ד (שם ו) ויעבור^{קל}.

עט/ב

זהר

עם אלהי אברהם והוא מעבר בארעא ולא הוה דחיל דכתיב (בראשית יב ו) ויעבור אברם בארץ א"ל רבי אבא אי הוה כתיב והנפש אשר עשו בחרן הוה אמינא הכי אלא ואת הנפש כתיב את לאסנאה זכותא דכלהו נפשאן דהו ^{אזלי} <עמיה^{קל} דכל מאן דמוכה לאחרא^ק ההוא זכותא תליא ביה ולא אעדי מניה מנלן^{קמא} דכתיב (שם ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן זכותא דאינון נפשן הוה אזיל עמיה דאברהם לך לך א"ר שמעון מאי טעמא דגלויא קדמאה דאתגלי קב"ה עליה דאברהם פתח בלך לך^{קמב} דהא עד הכא לא מליל עמיה קב"ה מאי טעמא

בהתעוררות של הנשמה. "ואת הנפש אשר עשו בחרן", אותה הנפש שהיתה בראשונה בדבקות בחברות של הערלה היא עם הגוף ותיקן אותה לאחר מכן, שהרי אחר שלש עשרה שנים ומעלה, כשהנשמה מתעוררת לתקן את הגוף, שניהם מתקנים את אותה הנפש שמשתתפת עם כח הנחש ותשוקתו הרעה, זהו שכתוב "ואת הנפש אשר עשו בחרן". ועם כל זה הנשמה מתגברת באותו הנחש לשבור אותו בכח בשעבוד של תשובה (בשעבוד של תורה, ומושך אותו לבתי כנסיות ובתי מדרשות, כדי שלא יתגבר על הרוח כבראשונה). זהו שכתוב "ויעבור".

"עם אלהי אברהם". והיה עובר בארץ ולא היה פוחד, שכתוב "ויעבור אברם בארץ". אמר לו רבי אבא, אם היה כתוב והנפש אשר עשו בחרן, הייתי אומר כך, אלא כתוב "ואת הנפש", "את" לרבות את הזכות של כל הנפשות שהיו הולכות עמו. שכל מי שמזכה את האחר, אותה הזכות תלויה בו ולא זזה ממנו. מנין לנו, שכתוב "ואת הנפש אשר עשו בחרן", הזכות של אותן הנפשות היתה הולכת עם אברהם.

"לך לך". אמר רבי שמעון, למה ההתגלות הראשונה שהתגלה הקדוש ברוך הוא על אברהם פותחת ב"לך לך", שהרי עד כאן לא דיבר עמו הקדוש ברוך הוא,

^{קל} מזיווג דוכרא דנוגה עם נוקבא הוא שיוצאין נפשות הגרים (ע"ח שער מט פרק ג).
^{קל} ר"ל עד מקום שכס וכו' כמ"ו, ואמר "ויצא ללכת כו", ר"ל שיצאו מחרן כנ"ל ללכת ארצה כנען, ר"ל לארץ החיים ללמוד תורה והוא ארץ של כנען, זוכין לה כידוע אמר ללכת בשנת י"ג ויבאו ארצה כנען לאחר י"ג (יהל אור).

^{קלח} הכתוב בדף פ' אחר הגליון שורה ט"ו (הערת הזוהר).

^{קלט} השתא דכתיב "ואת" יש לנו לרבות שגם זכותם של אותם שלא הלכו עמו הלך עמו (אור יקר).

^{קמ} ע"י אבות (פ"ה מ"ח) כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו. וע"י ח"ב קכט ע"א, וע"י שעה"ג (הק' כ): כל הנשמות ע"י חטאו של אדה"ר, נתערבו טוב ברע, ולכן לפעמים יהיה שקצת טוב שבנפש הצדיק נתערב ברשע, וקצת רע של הרשע נתערב בצדיק. והנה לסבה זו החמירו בס"ה (ח"ב קכט ע"א), שצריך האדם למרדף בתר חייביא, ולמזכה להו כמאן דרדיף בתר חיי וכו', והענין הוא, כי ברדוף הצדיק אחר הרשע לזכותו, אולי הרשע ההוא יש בו אותם נצוצות טובות שנאבדו ממך, ונצוצותיו הרעות נתנו לך, וע"י שתתחברו יחד בחשק ואהבה, אז הטוב שבו יוסר ממנו ויתנו בכך, ואז אתה נשלם בכל הטוב, והוא נשלם בכל הרע. וז"ס צדיק נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע, רשע נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם.

^{קמא} השתא דריש מלישנא דנפש אשר עשו דמאי אכפת ליה השתא לקרא להודיענו שהנפשו עשו (אור יקר).

^{קמב} כיון שהיה עתה פעם הראשונה שנראה לו היה לו לפתו בדברים אחרים כגון אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים, ואח"כ לך לך מפני שלך לך הם דברים קשים (אור יקר).

בראשית

פתח לך לך אלא הא קאמרו דרמזו בחושבניה
מאה^{קמ} דהא למאה שנין אתייליד ליה בר

אבל תא תזי כל מה דעביד קב"ה בארעא
כלא רזא דחכמתא איהו^{קמ} בגין דאברהם לא
הוה דביק ביה בקב"ה כדין כדקא חזי אמר ליה
לך לך ודא רמזו להווא אתר דבעי לאתקרבא
בהדיה דקב"ה^{קמ} ואיהו דרגא קדמאה^{קמ} לאעלא
לקב"ה בגין כך לך לך והאי דרגא לא יכיל
אברהם לאתאחדא ביה עד דייעול לארעא^{קמ}
דתמן יקבל ליה להווא דרגא

כגוונא דא^{קמ} כתיב (שמואל ב' ב א) וישאל
דוד ביהו"ה לאמר האעלה באחת מערי יהודה
ויאמר יהו"ה עלה ויאמר אנה אעלה ויאמר
חברונה וכי כיון דמית שאול ומלכותא אתחזי
לדוד אמאי לא קביל מלכותא מיד על כל
ישראל אלא כלא רזא דחכמתא איהו בגין דדוד
לית ליה לקבלא מלכותא אלא עד דיתחבר
באבהן^{קמ} דאינון בחברון וכדין בהו יקבל
מלכותא ועל דא אתעכב תמן שבע שנין^{קמ} בגין
דיקבל מלכותא כדקא יאות וכלא ברזא
דחכמתא ובגין דיתקן מלכותיה

כגוונא דא אברהם לא עאל בקיומא דקב"ה
עד דעאל לארעא חמי מה כתיב (בראשית יב ו)
ויעבור אברם בארץ ויעבור וילך מבעי ליה אלא
הכא הוא רמזו שמא קדישא דאתחתים^{קמ} ביה

ולמה פתח ב"לך לך". אלא זה אמרו שרמזו
בחשבוננו מאה, שהרי למאה שנים נולד לו
בן.

אבל בא וראה, כל מה שעשה הקדוש
ברוך הוא בארץ, הכל הוא סוד של חכמה,
משום שאברהם לא היה דבוק בקדוש ברוך
הוא אז כראוי, אמר לו "לך לך". וזה רמז
למקום ההוא שצריך להתקרב עם הקדוש
ברוך הוא, והיא הדרגה הראשונה להיכנס
לקדוש ברוך הוא, לכן "לך לך". ובדרגה הזו
לא יכול אברהם להאחז בה עד שיכנס
לארץ, ששם יקבל את הדרגה ההיא.

כדוגמא זו כתוב "וישאל דוד בה' לאמר
האעלה באחת מערי יהודה ויאמר ה' אליו
עלה ויאמר דוד אנה אעלה ויאמר
חברונה". וכי כיון שמת שאול והמלכות
ראויה לדוד, למה לא קיבל את המלכות
מיד על כל ישראל. אלא הכל הוא סוד של
חכמה, משום שדוד אין לו לקבל מלכות
אלא עד שיתחבר עם האבות שהם בחברון,
ואז יקבל בהם מלכות. ועל כן התעכב שם
שבע שנים, כדי שיקבל מלכות כראוי, והכל
בסוד החכמה, וכדי שיתקן את מלכותו.

כדוגמא זו אברהם לא נכנס לבריתו של
הקדוש ברוך הוא עד שנכנס לארץ. ראה
מה כתוב, "ויעבור אברם בארץ". "ויעבור",
היה צריך לכתוב וילך. אלא כאן הוא רמזו

^{קמ} והוא נחמד בשורת בניס (אור יקר).

^{קמ} הכל לפי סוד המדות (אור יקר).

^{קמ} כלורמ מקום שצריך האדם לאחוזו כדי לידבק למעלה (אור יקר). היינו המ' שהוא פתח כניסת הת"ת
וז"ש לאעלה לקב"ה ת"ת. ז"ח (נ"א).

^{קמ} מלכות, והיא נקראת "לך" ואמר לו הקב"ה לך לך כלורמ לך למקום שתוכל לידבק עם לך, שהיא מדת
המלכות, ונקראת לך מפני שהיא מדה נגלת מקום מוכן גלוי לידבק בו מה שאין כן למעלה, שא"א לומר בו
אתה ולא לך אלא הוא דרגא דאתכסיא, וכל כינוי לנוכח הוא במלכות, מדה המזומנת לאדם (אור יקר).

^{קמ} היא כבודה בת מלך פנימה, ואינה יוצא מארץ ישראל שהוא היכל המלך (אור יקר).

^{קמ} כענין זה דרך חכמה עשה הקב"ה עם דוד אלא שדוד אחז במלכות דרך להיות מלך, ולכך הוצרך
לידבק באבות להשלימה במרכבה ואברהם אחז בה סתם להתגייר ולהתקדש בקדושת ישראל, ולכך לא
הוצרך אלא ליכנס בקדושה בארץ ישראל לבד (אור יקר).

^{קמ} הם חג"ת ושם עמהם המלכות מלך, ונמצא דוד עמהם ד"ר גלי המרכבה (אור יקר). (צט ע"א וקצו
ע"א ורמו ע"ב וארא לא א) (ד"א). שהוא רמז לדוד העליון שיתחבר בחג"ת (נ"א).

^{קמ} שכינה שורה עליו ואתעכב שם שבע שנים שכן שלימותה ודאי בת שבע מהשבע ספירות העליונות
(אור יקר). נגד ו"ק הת"ת עם הז' מלכות (ז"ח) (נ"א).

^{קמ} הנה שם מ,ב הוא מן הגבורה והוא שם שנברא בו העולם והיינו בראשית וכו' עד ב' של בווה וכו'
אמנם ראה שלא היה מתקיים, שתף עמו רחמים, והיינו חסד שבו ע"ב דהיינו דאתחתים ביה עלמא כיד
שיהיה לו קיום ועמידה (אור יקר).

בראשית

עלמא בע"ב אתוון^{קכב} גליפן דכלהו בשמא דא^{קכג}
כתיב הכא ויעבור וכתוב התם (שמות לד ו)
ויעבור יהו"ה על פניו ויקרא

בספרא דרבי ייסא סבא כתיב הכא ויעבור
אברם בארץ וכתוב התם (שם לג יט) אני אעביר
כל טובי^{קכד} והוא רמז לקדושה דארעא דאתי
מאתר עלאה^{קכה} כדקא חזי (בראשית יב ו) עד
מקום שכם עד אלון מורה מסטרא דא (דלתתא)
לסטרא דא^{קכז} כדקא חזי והכנעני או בארץ הא
אתמר דעד כדין שלטא חויא בישא דאתלטיא
ואייתי לוושין על עלמא דכתיב (שם ט כד) ארור
כנען עבד עבדים יהיה לאחיו וכתוב (שם ג יג)
ארור אתה מכל הבהמה וגו' ותמן אתקריב
אברהם לגבי קב"ה מה כתיב (שם יב ז) וירא
יהו"ה^{קכח} אל אברם הכא אתגלי ליה^{קכט} מה דלא
הוה ידע ההוא חילא עמיקא <לשלטא>
(דשלטא) על ארעא ובגין כך וירא^{קל} מה

סתרי תורה

^{קל} [נ"א] קב"ה רמזו חכמתא עלאה באברהם
וביצחק אברהם דא נשמתא לנשמתא ואיהו^{קל}
נשמתא דא היא שרה

השם הקדוש שנחתם בו העולם בשבעים
ושתים אותיות חקוקות שכולן בשם הזה.
כתוב כאן "ויעבור", וכתוב שם "ויעבור ה'
על פניו ויקרא".

בספרו של רבי ייסא הזקן, כתוב כאן
"ויעבור אברם בארץ", וכתוב שם "אני
אעביר כל טובי", והוא רמז לקדושת הארץ
שבאה ממקום עליון כראוי. "עד מקום
שכם עד אלון מורה", מצד זה (ל"ג
שלמטה) לצד זה כראוי. "והכנעני אז
בארץ", הרי נתבאר שעד כעת שולט הנחש
הרע שהתקלל והביא קללות על העולם,
שכתוב "ארור כנען עבד עבדים יהיה
לאחיו", וכתוב "ארור אתה מכל הבהמה
וגו'", ושם התקרב אברהם לקדוש ברוך
הוא. מה כתוב, "וירא ה' אל אברם", כאן
התגלה לו מה שלא היה יודע אותו הכח
העמוק ששולט על הארץ, ולכן "וירא", מה

הקדוש ברוך הוא רומז חכמה עליונה
באברהם וביצחק, אברהם זו הנשמה
לנשמה והיא (אב ורם), והנשמה הזו היא
שרה.

^{קכב} פי' ויעבור ע"ב ר"ו, ר"ו הם ג' ע"ב דויסע ויבא ויט, בהיותם אותיותיהם ר"ו ואחר שנתחברו
במלכות ונעשו שמות כל שם ג' אותיות הם ע"ב שמות וזהו ויעבור אברם בארץ ר"ל שהמשיך הר"ו והע"ב
הנזכרים בארץ שהיא מלכות (מ"מ). בע"ב אותיות החקוקים בצירופי אותיות בסוד ויסע ויבא ויט אשר
פרטם ר"ו אותיות וכללם ע"ב והיינו ויעבור ע"ב ר"ו ועיין לקמן פ' בשלח ופ' בהעלותך מענין זה (ד"א).

^{קכג} פי' ויעבר, ואפשר דהדר לשם ע"ב שבו ע"ב ר"ו, ואפשר דאהדר לשם בן ד' דהיינו יעבור הו"ה שבו
כלל ע"ב ר"ו (אור יקר).

^{קכד} פי' הם החסדים שנקראים טוב (מ"מ). רומז למש"כ ברע"מ [כי תצא] רעו ע"ב: ואיהו גדיל לה
(למלכות) בתליסר מכילן דרחמי וכו' (רמ"ז).

^{קכה} אימא (מ"מ).

^{קכז} ארץ ישראל היא ממש נחלקה ל"ב חלקים, ונקודה אמצעית שהוא המקדש יש בו י"ב שערים שהם
יב מקורות ל"ב חלקים אלו הם, ואלו השערים הם מקורות ליניקה יב שבטים י"ב גבולים מהנקודה
האמצעית, והיא נחלקת ל"ב חלקים ששה מימין למקדש, וששה משמאל למקדש כדכתיב ביחזקאל, וכו'
ימצאו השבטים יב נגדיים ל"ב היות ויונקים כל א' משער שלו וכו' הוצרך להיותו עובר בארץ מסטרא דא
לסטרא דא לכלול יב החלקים הנשכרים (אור יקר). פי' שהשפיע במלכות הארה מכתר שלה עד מלכות
דידה שהמלכות כתרה בין תרין דרועין, שנק' שכם כד"א וישים על שכם שניהם, וסוף המלכות הוא בסוף
יסוד דז"א שנק' מורה, לפי שהוא משכיל ומורה שפע למלכות, כמ"ש הזהר בפסוק משכיל לדוד, נמצא
שהמלכות מקומה מבין תרין דרועין דז"א עד היסוד דז"א (מ"מ).

^{קכח} שנתגלה לו השם, ויאמר לזרעך, והא הבטחת הנשמה לחזור בתחילה ויירש אז את הארץ שאז נקרא
יצחק לבני ליצחק וכמ"ש בפרשת חיי שרה (יהל אור).

^{קכט} דהיינו שידע הנהגת הקדושה בארץ ישראל שהוא הדבר שהיה נעלם ממנו (אור יקר). כנז"ל (עח
ע"א) שלא יכול לכוין ולדעת הכח השולט על ארץ ישראל, והטעם מפני שהוא חילא עמיקא, הוא יסוד
אימא בירא עמיקא, שמשם מאיר כתר מלכות (רמ"ז).

^{קל} וטעמו מפורש שלא יכול להתגלות לו בחוץ לארץ, וכו', כי חושך הקליפה היה פרוס על כל
העולמות, ושהיתה השכינה רחל מסולקת על ז' רקיעין (רמ"ז).

בראשית

לומ דא הוא נח"ש ובת זוגיה דההוא סמאל רוח"ה קדישא דא יצחק נפ"ש קדישא דא רבקה יצ"ר הרע דא רוח הבהמה ועל דא אמר שלמה בחכמתיה (קהלת ג כא) מי יודע רוח בני האדם העולה היא וגו' נפש הבהמית דא נפש מסטרא דיצר הרע ועל דא אמרו¹⁰ דאיהי נשמתא לנשמתא אתערא לגברא בירא"ה ובחכמת"א נשמתא אתערא לאיניש בבניה הה"ד (איוב כח כח) ויאמר לאדם הן יראת יהו"ה היא חכמה וגו' נשמת"א אתערא בתשוב"ה דאתקרי בינה ואקרי שר"ה ורו"ה הוא הקו"ל ואתקרי דעת ואתערי לאיניש די סליק קליה באורייתא ואתקרי תורה שבכתב ונפש השכלית¹¹ אתער מניה עובדין טבין)

פ/א

זהר

דהו מתכסי מניה וכדין ויבן שם מזבח¹² ליהו"ה (בראשית יב ז) הנראה אליו כיון דאמר ליהו"ה מהו הנראה אליו אלא הכא אתגלי ליה ההוא דרנא דשלמא על ארעא ועאל ביה¹³ ואתקיים ביה¹⁴

ויעתק משם ההרה¹⁵ (בראשית יב ח) מתמן ידע¹⁶ הר ה¹⁷ וכלהו דרגין¹⁸ דנטיעין בהאי

לוט זה הוא הנחש ובת זוגו של הסמאל"ל ההוא, רוח הקדושה זה יצחק, נפ"ש הקדושה זו רבקה. יצר הרע זו רוח הבהמה, ועל זה אמר שלמה בחכמתו "מי יודע רוח בני האדם העולה היא וגו'". נפש הבהמית זו הנפש מצד היצר הרע. ועל זה אמרו (שההוא) שהוא הנשמה לנשמה הזו, מעוררת את האיש ביראה ובחכמה. הנשמה, מעוררת את האיש בבניה. זהו שכתוב "ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגו'". הנשמה מעוררת בתשובה שנקראת בינה ונקראת שרה, ורוח הוא הקול, ונקרא דעת, ומעוררים את האיש שקולו עולה בתורה, ונקרא תורה שבכתב. והנפש השכלית מתעוררים ממנה מעשים טובים.

שהיה מכוסה ממנו. ואז "ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו". כיון שאמר "לה'", מה זה "הנראה אליו". אלא כאן התגלתה לו אותה הדרגה ששולטת על הארץ, ונכנס בה והתקיים בה.

"ויעתק משם ההרה", משם ידע הר ה' וכל הדרגות הנטועות במקום הזה. "ויט

¹⁰ יש לאדם חמשה מיני נפשות, כידוע, נפש הצומחות וכו' [המרכבת והצומחת והבהמית]. הארבעה נמצאים אפילו באומות העולם, אבל נפש החמישית שהיא נפש השכלית, לא זכו בה כי אם ישראל לבד (ספר הליקוטים קדושים).

¹¹ הוא מזבח שמקריבין עליו נשמתין (מנחות &) והוא מזבח ההרוס דאליהו (יהל אור).

¹² שיצא מכלל כל החכמות והאצטגנינות ונכנס בחכמת ידיעת הקדושה ונכנס תחת רשותה (אור יקר). היינו בזה האור המאיר במלכות, בבחי' המלכות ולא בבחי' האור עצמו מסוד הזכר, כי לא נכנס בו אלא אחר המילה (רמ"ז).

¹³ שלא סר משם ואילך ימין ושמאל ממנה (אור יקר). פי' אע"פ שיצא אחר כך לחוץ לארץ למצרים מכל מקום לא נסתלק עוד ממנו כיון שכבר זכה בו בארץ ישראל (רמ"ז).

¹⁴ נשמר שלא נפרש שעלה משם ממש, דלהכי קשיא חדא שלא עלה אברהם משם כדכתיב וארא אל אברהם באל שדי וגו', ועוד העולה אינו נעתק ממקום למקום שאם כן הוא פרוד אלא אוחז בזה וכו', לכך פי' כי הכוונה שנעתק להשיג משם למעלה (אור יקר). שנסע ממדרגה למדרגה והוא מי יעלה בהר ה' מי יגור באהלך כו' ועי' זו"ח מט ע"ג [כז ע"א]. מקדם לבית אל – כמו שלמטה בבית המקדש דרגין דרגין קודם נכנסין להר הבית, במזרח ואח"כ לשאר מדרגות כן למעלה כידוע, כמש"ל צד ע"ב בקדמיתא חצריך וכו' (יהל אור).

¹⁵ משם משורש כתר רחל ידע והשכיל (אבל לא נתגלה לו) בחינת יסוד אימא שהוא בת"ת זעיר הנקרא הר ה' (רמ"ז).

¹⁶ ת"ת שבמלכות (אור יקר).

¹⁷ שאר בחינות הספירות אשר בה (אור יקר). ה"ס שורש ח"ג נ"ה הכלולים בו וגם שורש כתר יעקב וכמה בחינות יוצאות משם (רמ"ז).

בראשית

אתר ויט אהלה^{קסח} בה"א^{קסט} כתיב פריש
פריש^{קע} וקביל מלכו שמיא בכלהו דרגין
דאחידין ביה וכדין ידע (דקב"ה שליט) [קב"ה
דשליט] על כלא^{קעא} וכדין בנה מזבח^{קעב} ותרין
מדבחן הוו בגין דהכא אתגלי ליה דהא קב"ה
שליט על כלא וידע חכמה עלאה^{קעג} מה דלא הוה
ידע מקדמת דנא ובנה תרין מדבחן^{קעד} חד
לדרגא דאתגליא וחד לדרגא דאתכסיא

תא הזי דהכי הוה בקדמיתא כתיב (שם ז)
ויבן שם מזבח^{קעח} לה' >הנראה אליו< וגו' ולבתר
כתיב ויבן שם מזבח לה' סתם ולא כתיב הנראה
אליו וכלא רוא דחכמתא איהו^{קעו} וכדין אתעטר
אברהם מדרגא לדרגא עד דסליק לדרגיה הה"ד
(שם ט) ויסע אברהם^{קעז} הלוך ונסוע הנגבה דא
דרום^{קעח} דהוא הולקיה דאברהם הלוך ונסוע
דרגא בתר דרגא^{קעט} עד דסליק לדרום ותמן
אתקשר כדקא יאות וסליק לדרגיה דדרום כיון
דאתעטר אברהם בדרגוי בארעא קדישא (דעאל

אהלה", כתוב בה"א, פרש פרישה וקיבל
מלכות שמים בכל הדרגות שאחוזות בו,
ואז ידע שהקדוש ברוך הוא שולט על הכל,
ואז בנה מזבח. ושני מזבחות היו, משום
שכאן התגלה לו שהרי הקדוש ברוך הוא
שולט על הכל, וידע החכמה העליונה מה
שלא היה יודע מלפני כן. ובנה שני
מזבחות, אחד לדרגה הגלויה ואחד לדרגה
הנסתרת.

בא וראה שכך היה, בראשונה כתוב
"ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו וגו'",
ואחר כך כתוב "ויבן שם מזבח לה' סתם",
ולא כתוב הנראה אליו, והכל הוא סוד של
חכמה. ואז התעטר אברהם מדרגה לדרגה
עד שעלה לדרגתו, זהו שכתוב "ויסע אברהם
הלוך ונסוע הנגבה", זה דרום, שהוא חלקו
של אברהם. הלוך ונסוע דרגה אחר דרגה
עד שעלה לדרום ושם נקשר כראוי, ועלה
לדרגתו של הדרום. כיון שאברהם התעטר
בדרגתו בארץ הקדושה ונכנס (בארץ)

^{קסח} שם, כמ"ש מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך. בית אל מים והעי מקדם – כמ"ש למטה, שעי הוא
דרגין דלתתא והן חוץ להר הבית סביב רשעים כו', וחופפת לה והיא עומד בהר, בית אל מים והעי מקדם,
שהן מלכי קדם אשר מלכו לפני מלוך כו' מהררי קדם ינחני כו' (יהל אור).

^{קסט} ה"ס יסוד אימא ה' עלאה (רמ"ז).

^{קע} שהוא נטה אהל ה' שהיא המלכות וקשרה עם חייליה בענין שנתפשט אור בכל הקדושים עד הגיע
מציאותה למטה להוריד שכינה אל התחתונים (אור יקר). סוד סכת שלום [עי' לעיל מח ע"א] (רמ"ז).

^{קעא} כשראה קשר השכינה במרכבות ואורה מתפשטת בכל חייליה (אור יקר). שאע"ג שהם שני אילנות
עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע ושממנו שורש לעולמות החיצונים, הוא ידע והשכיל שאור הקדושה הוא
היחיד השולט על הכל, וכמש"ה (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה (רמ"ז).

^{קעב} מזבח, הוא מזבח הפנימי בסוד לאה, כי הנזכר למעלה סודו רחל כנז"ל, ולכן כאן לא אמר הנראה
אליו, כי היא מעלמא דאתכסייא (רמ"ז).

^{קעג} כי עד עתה היה אחוז בחכמה תתאה תחת עץ החיים אבל עכשו נתעלה למעלה (רמ"ז).

^{קעד} נראה ב' מזבחות תרין הה"ן אמנם אומרו דרגא דאתכסיא נראה שהי אהתפארת שם הוי"ה, ואפשר
לומר כי המזבח הא' לשם אדנ"י דרגא דאתגליא, והמזבח הב' הוא לשם הוי"ה שהוא סוד ו"ק המגיעים עד
הבינה. וכיון שאחז עד הבינה בין ב' מזבחות אלו אתעטר אברהם מדרגא לדרגא מדה אחר מדה עד הגיעו
עד החסד שהוא מדתו. ואפשר ב' מזבחות במלכות הא' בחינה מתגלת והב' נעלמת (אור יקר).

^{קעה} דכמה מזבחות בנה, שבכל עולם שעולה מקריבין אותו כידוע, והוא בונה ואתם בעולם הזה כידוע
(יהל אור).

^{קעו} פי' שני המזבחות אחוזים ביסוד החכמה המבריה באמצע, אחד בדעת ואחד בת"ת (רמ"ז).

^{קעז} כמש"ל [עו ע"ב] כמו שהם מלמטה כך הכל למעלה בכל הכללים ופרטים, וכשהולכין להר הבית, באין
ומפפים דרך ימין לדרום והוא סוד הייחוד של ק"ש ותפילה כמ"ש בפרשת במדבר [קק ע"א], ובא לו לקרן
קרומית כו' ע"ש (יהל אור).

^{קעח} וכפי זה הכתובים אינם כסדרן שתחלה ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו, שהיא מלכות, ואח"כ ויסע
אברהם הלוך ונסוע הנגבה שהוא חסד ואח"כ ויבן שם מזבח לה' סתם, וכ"כ בזהר פג ע"ב (מ"מ). חסד -
פע"ח (לולב ג) כלומר לצד ימין בו אין כ"כ אחיזה לסט"א (דע"ה ח"ב קז ע"א).

^{קעט} אברהם ראשונה השיג המלכות ונתעסק בענייניה עד שנאחז בה, ידע שלא יהיה מדתו השיג היסוד
עוד אחז בפעולות הנרמזות בו ונמאצ אוחז בו ובמלכות שאין פעולה נמשכת אלא דרך בה, ידע שלא היה
מדתו השיג ההוד ונתעסק בדברים הרומזים בו והיה אוחז בהוד ויסוד ומלוכת שלא להפריד עד שעלה עד
החסד שהיה מדתו ואחז בעבודתם שהוא לגמול חסד עם הכל, ואז נאחז בה (אור יקר).

בראשית

בארעא) [ועאל בדרגא] קדישא כדין מה כתיב (שם י) ויהי רעב בארץ דלא הוו ידעי ידיעה לקרבא לגבי דקב"ה^{קפ}

ויהי רעב בארץ (שם) דעד כען לא הוה חילא דעל ארעא יהיב תוקפא ומזונא על ארעא^{קפא} בנין דעד לא אתקדשת [נ"א אתתקנת] ו-לא קיימא בקיומא כיון דחמא אברהם דהא הווא חילא דממנא על ארעא לא יהיב תוקפא וחילא קדישא כדקחזי כדין וירד אברם מצרימה לגור שם מנא ידע אברהם^{קפב} דכתיב (שם טו יח) לזרעך נתתי את הארץ הזאת כדין ידע אברהם דהא ארעא לא אתתקנא בתקונא קדישא אלא בדרגין (נ"א < ידיען) ^{קפג} < קדישין > דיפקון מניה וכדין ידע אברהם רוא דחכמתא דארעא לא תתקן בקדושה אלא כדאמרן סתרי תורה

ובדוגמא דא ברא גופא מארבע יסודות אש ורוח ועפר ומים כנונא דהוא נשמתא לנשמתא נשמה ורוח ונפש מים דא דכר ודא הוא מים מתיקי דקדושה ואית מים המאררים דאינון יצר הרע אית אשא קדישא נוקבא ואית אשא נוכראה אש זרה ועל דא כתיב (ויקרא טז ב) ואל יבא בכל עת אל הקדש דאיהי נוקבתא מן יצר הרע רוח קדישא איהו דכר אית רוח מסאבא דא יצר הרע שנאמר (ישעיה יד כט) כי משרש נחש יצא צפע אית עפר קדישא ואית עפר מסאבא ועל דא נשמתא דאיהי תשוב"ה אתקיפת ביה בהווא נחש לתברא ליה בשעבודא דתשובה ואמשיך ליה לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ואינון ארבע יסודי מתפשטין לכ"ב אתון אחה"ע בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסשר"ץ

לדרגה הקדושה, אז מה כתוב, "ויהי רעב בארץ", שלא היו יודעים ידיעה להתקרב אל הקדוש ברוך הוא.

"ויהי רעב בארץ", שעד כעת לא היה הכח שעל הארץ נותן כח ומזון על הארץ, משום שטרם התקדשה (נתקנה) ולא עמדה בקיום. כיון שאברהם ראה את אותו הכח הממונה על הארץ, לא נתן חוזק וכח קדוש כראוי, אז וירד אברם אל מצרים לגור שם. מנין ידע אברהם, שכתוב "לזרעך נתתי את הארץ הזאת", אז ידע אברהם שהנה הארץ לא נתקנה בתיקון קדוש, אלא בדרגות (ידועות) קדושות שיצאו ממנו. ואז ידע אברהם את סוד החכמה, שהארץ לא תתקן בקדושה, אלא כפי שאמרנו.

ובדוגמא הזו ברא את הגוף מארבעה יסודות, אש ורוח ועפר ומים, כדוגמא שהוא נשמה לנשמה, נשמה ורוח ונפש. מים זה זכר, וזהו המים המתוקים של קדושה, ויש מים המאוררים שהם יצר הרע. יש אש קדושה נקבה, ויש אש נכריה, אש זרה. ועל זה כתוב "ואל יבא בכל עת אל הקודש", שהיא נקבה מיצר הרע. רוח קדושה היא זכר, ויש רוח טומאה זה יצר הרע, שנאמר "כי משורש נחש יצא צפע". יש עפר קדוש ויש עפר טמא. ועל זה, הנשמה שהיא תשובה, מתגברת באותו הנחש לשבור אותו בשעבוד של תשובה, ומושך אותו לבתי כנסיות ובתי מדרשות, ואותם ארבעת היסודות מתפשטים לכ"ב אותיות, אחה"ע בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסשר"ץ.

^{קפ} קודם לא היה רעב מפני שהוא היה למטה מקשט אותה כדפירשת, אמנם עתה שנתעלה ולא נמצא מי שיקשט אותה (אור יקר).

כשבא אברהם לארץ ישראל, נתבקר פנקסם לפי דלא הוו ידעי וכ"ו ולכך בא רעב עליהם (מ"מ).
^{קפא} לא היה אפשר אם לא ימצא מתקן ומייחד מלמטה (אור יקר).

^{קפב} ידע שתיקון הארץ העליונה תלוי בארץ התחתונה ועד בא זמן שיכבשו זרעו הארץ ויבטלו הנחש הכנעני ממנה ובין זה לזה יבאו אנשים מזרעו ויתקנו מעט מעט אותה עד בא דוד שתקן אותה כראוי, ואח"כ יבא שלמה ובימי תהיה הלבנה במליאה מקושטת כראוי ואז יזשפיע הכח העליון בה (אור יקר). מהיכן ידע אברהם דעד כען לא אתקנת א"י ולא יהיב חילא וכו', ותירץ דכתיב לזרעך ולא לך רק עד שיפקון דרגין ידיען (מ"מ).

^{קפג} גרסינן דהיינו יצחק ויעקב כדי שיהיו ג' אבות עליונים חג"ת ובעוד שעדיין לא יצאו לעולם אלו אין המ' מתתקנת ומטהרת ממקור דיליה וה"ט שלא התפלל על הרעב לפי שהיו כל העולם שטופים אחר הע"ז ואין ראוי להתפלל בל' תשובה (ז"ח) (נ"א).

בראשית

ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם (בראשית יב ו) דא בי כנישתא אתר דדיורא דשכינתא תמן כמה דאת אמר (שם מה כב) ואני נתתי לך שכם אחד דא שכינתא דאתחזי ליה הואיל ואתקרי צדיק דהא צדק לאו דיורה אלא בהדי צדיק ודא הוא עד מקום שכם עד אלון מורה אלו בתי מדרשות דאולפין ומורים [תמן] תורה ברבים

והכנעני אז בארץ כדין אתבסם ואתתקן יצר הרע בגופא בעל כרחיה^{קפד} דסגיאין שמהן אית ליה ובגניי כך (אתהדר) [אדכר] בשמהן סגיאין אז בארץ ודאי ואתכפיא בהאי בנין דכדין איהו גופא בזמנא דלא אתעבר מניה ההוא נחש כל כך בנין דבקותא דגופא כדין הכנעני אז בארץ אמאי אקרי כנעני דאסחר גופא לדינין בישיין

ונשמתא קיימא בהאי עלמא כדקא יאות בנין למזכי בה לבתר כד נפקת מהאי עלמא אי זכאת סלקאת לאתרה דנפקת מתמן דכתיב (בראשית יג ד) אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה וכתיב (שם ג) אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה אהלה בה"א והשתא איהי קיימאת בין לסלקא לעילא ובין לנחתא לתתא בין בית אל ובין העי אי זכאת סלקא אל מקום המזבח אשר עשה שם וגו' מאן עשה ומאן מזבח אלא אשר עשה שם דא קודשא בריך הוא דאיהו עבד תמן האי מזבח ואתקין לה על <תריסר> (תליסר) אבנין למספר¹¹ בני יעקב אשר היה דבר יהו"ה אליו לאמר ישראל יהיה שמך (מלכים א' יח לא) ודאי ומזבח דא עשה שם בראשונה כד אתברי עלמא [עילאה] <עילאה עלאה> טמירא לכל עלמין ומיכאל כהנא רבא קאים ומקריב עלה קרבנין דנשמתין

כיון

פ/ב

סתרי תורה

דנשמתא סלקא תמן מה כתיב (בראשית יג ד) ויקרא שם אברם בשם יהו"ה^{קפה} נשמתא

"ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם", זה בית הכנסת, מקום דיור השכינה שם, כמו שנאמר "ואנ"י נתתי לך שכם אחד", זו שכינה שראויה לו, הואיל ונקרא צדיק, שהרי הצדק אין דיורה אלא עם צדיק, וזה הוא "עד מקום שכם". "עד אלון מורה", אלו בתי מדרשות שלומדים ומורים שם תורה ברבים.

"והכנעני אז בארץ", אז נמתק ונתקן יצר הרע בגוף בעל כרחו, ששמות רבים יש לו, ולכן (חזר) נזכר בשמות רבים. "אז בארץ", ודאי, ונכנע בזה, משום שאז הוא גוף בזמן שלא בטל ממנו אותו הנחש כל כך, משום דבקות הגוף "אז הכנעני אז בארץ", למה נקרא "כנעני", שמסובב את הגוף לדינים רעים.

והנשמה עומדת בעולם הזה כראוי כדי לזכות בה. אחר כך יוצאת מן העולם הזה, אם זוכה, עולה למקומה שמשם יצאה, שכתוב "אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה", וכתוב "אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה", אהלה בה"א. וכעת היא עומדת בין לעלות למעלה ובין לרדת למטה, "בין בית אל ובין העי". אם זוכה, עולה "אל מקום המזבח אשר עשה שם וגו'", מי עשה ואיזה מזבח, אלא "אשר עשה שם" זה הקדוש ברוך הוא, שעשה שם את המזבח הזה, ותיקן אותו על שתיים עשרה אבנים כמספר בני יעקב, "אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך", ודאי. והמזבח הזה עשה שם בראשונה כאשר נברא העולם העליון (העליון) הטמיר של כל העולמות, ומיכאל הכהן הגדול עומד ומקריב עליו קרבנות של נשמות. כיון

שעולה לשם נשמה מה כתוב, "ויקרא שם אברם בשם ה'". הנשמה קוראת שם

^{קפד} כנעני לשון הכנעה שנכנע ונתקן ונתבסם וחוזר ופי' ג"כ לשון סוחר אשר סוחרו' שרים כנענים לשון סוחר המסחר גופו לדינין בישיין (זהר הרקיע).

^{קפה} שם דווקא כמ"ש בכל מקום אשר אזכיר וכו', וכמ"ש יעקב ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' כו' (יהל אור).

בראשית

קארי תמן ואצירא בצרורא דחיי¹²⁷ וכל דא אי זכאה בהאי עלמא [לאַתקנא] [לאַתקנא] גופא כדקא יאות ולאכפיא (ולאספיא) תוקפא דההוא לטייא עד דאתפרשא מניה מה כתיב (שם ז) ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט (דא יצר הרע¹²⁸) דבכל יומא ויומא בהאי עלמא אינון סיען ומנהיגין [דנשמתא ואינון סיען ומנהיגין] דיצר הרע אינון בקטרוגא מקטרוגין אלין באלין וכל שייפין דגופא בצערא בנייהו בין נשמתא וההוא נחש דקא מגיחין קרבא בכל יומא

מה כתיב (שם ח) ויאמר אברם אל לוט נשמתא אהדרא לגבי יצר הרע ואמר ליה אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רועי ובין רועיך (בראשית יג ח) סטרין דילי וסטרין דילך¹²⁹ כי אנשים אחים אנחנו יצר טוב ויצר הרע קריבין דא בדא דא לימינא ודא לשמאלא הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי (שם ט) סגיאין חייביא אינון בעלמא זיל ושוט אבתרייהו ואתפרש מעמי אם השמאל ואימינה וגו' ואוכח ליה ואעיק ליה בכמה קרבין דעביד בהדיה בכל יומא עד דכתיב (שם יא) [ויפרדו איש מעל אחיו¹³⁰]

כיון דמתפרשין דא מן דא מה כתיב] (שם יב) אברם ישב בארץ כנען¹³¹ [אתישבת נשמתא באינון צדיקיא [דישובא] <בישובא> טב בשלם]

ונצרת בצרור החיים. וכל זה אם צדיק בעולם הזה לתקן הגוף כראוי ולהכניע (ולאסוף) החוזק של אותו המקלל, עד שנפרד ממנו. מה כתוב, "ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט" (זה יצר הרע), שבכל יום ויום בעולם הזה הם מסייעים ומנהיגים את הנשמה, והם מסייעים ומנהיגים את היצר הרע, הם מקטרוגים בקטרוג אלו עם אלו, וכל האיברים של הגוף בצער ביניהם, בין הנשמה לאותו הנחש שנלחמים בקרב בכל יום.

מה כתוב, "ויאמר אברם אל לוט", הנשמה חוזרת ליצר הרע ואומרת לו, "אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רועי ובין רועיך", הצדדים שלי והצדדים שלך, "כי אנשים אחים אנחנו", יצר הטוב ויצר הרע קרובים זה עם זה, זה לימין וזה לשמאל. "הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי", רבים הרשעים בעולם, לך ושוטט אחריהם והיפרד מעמי. "אם השמאל ואימינה וגו'". ומוכיח אותו ומציק לו בכמה קרבות שעושה עמו בכל יום, עד שכתוב "ויפרדו איש מעל אחיו".

כיון שנפרדים זה מזה מה כתוב, "אברם יושב בארץ כנען", הנשמה מתישבת עם אותם הצדיקים בישוב טוב בשלום. "ולוט יושב בערי הכנען", אותו המקלל המקטרוג

¹²⁷ עי' לעיל סה ע"ב.

¹²⁸ עי' לעיל עט ע"א. ועי' תז"ח מה ע"א: לאו כל שדין שדין דאית שדין דאנון כגונא דמלאכין קדישין ידיעין מה דהוה ומה דעתיד למהוי ועל האי שד אמר קודשא בריך הוא אעשה לו עזר אם זכה עזר ואם לאו איהו כנגדו שד הדא הוא דכתיב (בראשית יג) ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו ועוד אי זכה בר נש איהו עזר אימתי בליל שבת דאוזפין תקין מלאכין לבר נש דא יצר הטוב ודא יצר הרע אי זכה יצר הטוב מברך לבעל הבית ולאנתתה וכל דילה ויצר הרע איהו עוזר לה בעל כרחא ועונה אמן ואי לאו איהו כנגדו ולייט לה ולכל דילה ובגין דא אתקרי לוט דאיתי לוטין על ההוא בר נש ועל ביתה ואיהו אעיל קטטה בביתה הדא הוא דכתיב ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט ובההוא זמנא (בראשית יג) ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני וביניך וגו'.

¹²⁹ הקליפה היתה נאחזת באחור, ורוצה גם להתאחז בפנים, וזהו הריב (ספר הליקוטים לך לך פרק יג).

¹³⁰ בהיות אברהם בחוצה לארץ, לא נעשה זיווג עליון דז"ו, וכו' ולכן היתה הקליפה דבוקה בקדושה ויונקת ממנה, כי אז היה הזעיר בסוד הקטנות דמוחין דאלהים, והיו המלכים והקליפות הנזכר כולם יונקים השפע שלהם, ואין מלחמה ביניהם. וכאשר הלך אברהם לא"י, שהוא לעורר הזיווג עליון של ז"ו, הנקרא ארץ כנען, אז נכנסו המוחין דגדלות, ונפרד לוט שהוא הקליפה מעל אברהם. בסוד (בראשית יג ט) הפרד נא מעלי, ולא אמר ממני, אלא מעלי, כי ממש היה דבוק באחורי זעיר כנזכר, וכאלו ח"ו משא כבד היה טעון באחוריו. ואז כתיב, (שם יג יא) ויפרדו איש מעל אחיו, ולא כתיב מאחיו, אלא מעל כנזכר (שעה"פ לך לך).

¹³¹ לוט ירד מיסוד דז"א, אל המלכים דמיתו, וז"ס ככר הירדן. אברם ישב בארץ כנען, נכנס אל הנוקבא דקדושה (ספר הליקוטים לך לך יג).

בראשית

ולוט ישב בערי הכנען (שם יג ב) ההוא לטיא מקטרגא [אזיל לקטרגא] ולאתחברא באתר דחייביא תמן דכתיב (שם) ויאהל עד סדום מה כתיב בתריה (שם יג) ואנשי סדום רעים וחטאים ליהו"ה מאד תמן שריא ושוי דיוריה בנייהו לאתחברא בהו (ו)לאסטאה לון ולאובדא לון (ואברהם בעובדין טבין בתשובה באורייתא) [חסר] >ואברהם בעובדין טבין בתשובה באורייתא נ"א בעובדין בישין כיון דאשתארת נשמתא בלא מקטרגא ואתדכי גופא מההוא זוהמא מיד קודשא בריך הוא אשרי דיוריה בהדיה וירית אחסנתא עלאה ותתאה ואית ליה נייחא בין צדיקיא וההוא ליטא בין אינון רשיעיא חטאן בהדיה עד דלא הוה פורקנא לחובייהו

מה כתיב (בראשית יד יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו^{קצא} וישמע אברם דא נשמתא דאשתארת בדכיו בגופא כי נשבה אחיו דא יצר הרע דנשבה בין אינון חייביא בחובין סגיאין וירק את חניכיו ילידי ביתו אלן אינון צדיקיא דלעאן באורייתא דאינון שייפי דגופא זריזין למיהך בהדיה י"ה ושלש מאות אלן רמ"ח שייפין דגופא ושבעין דרוזא דנשמתא דנפקא מתמן > בכלא אזדרו למהך תמן לגבי אינון חייביא לאתבא לון (מחוביו) [מחובייהו] מה כתיב (בראשית יד יד) וירדוף עד דין^{קצב} רדיף אבתרייהו ואודע לון דינא דההוא עלמא ועונשא דניהנם ולא יהיב דמיכו לעיניה ביממא ובליליא עד דאוכח לון לאינון חייבין ואתיב לון בתיובתא לגבי קודשא בריך הוא מה כתיב (שם טז) וישב את כל הרכוש אתיב לון בתיובתא שלימא כדקא יאות^{קצג} וגם את לוט אחיו וגו' אפילו לההוא יצר הרע אתקיף בהדיה עד דאכפייה בעל כרחיה (ולא אמתין¹² ליה כד חזי דלא) >ואמתין ליה כדקא חזי כלא > אתיב בתיובתא שלימא כדקא יאות בגין דלא [אשתכך] (אשתכח) יממא וליליא עד דאוכח לון

הולך לקטרג ולהתחבר במקום שהרשעים שם, שכתוב "ויאהל עד סדום". מה כתוב אחריו, "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד", שם שרוי ושם דיורו ביניהם להתחבר עמהם להסיט אותם ולאבד אותם. (ואברהם במעשים טובים בתשובה ובתורה) (חסר) (במעשים רעים). כיון שנשאר הנשמה בלי מקטרג ונטהר הגוף מאותה הזוהמא, מיד הקדוש ברוך הוא משרה את דיורו עמו ויורש נחלה עליונה ותחתונה, ויש לו נחת בין הצדיקים, והמקלל ההוא בין אותם הרשעים חוטאים עמו, עד שאין פדות לחטאיהם.

מה כתוב, "וישמע אברם כי נשבה אחיו", "וישמע אברם" זו הנשמה שנשארה בטוהר בגוף. "כי נשבה אחיו", זה יצר הרע שנשבה בין אותם הרשעים בחטאים רבים. "וירק את חניכיו ילידי ביתו", אלו הם הצדיקים שעוסקים בתורה, שהם האיברים של הגוף הזריזים ללכת עמו. שמנה עשר ושלש מאות, אלו רמ"ח איברי הגוף, ושבעים של סוד הנשמה שיוצאת משם, בכל מזדרז ללכת לשם לאותם הרשעים להשיב אותם (מחטאם) מחטאיהם. מה כתוב, "וירדוף עד דין", רודף אחריהם ומודיע להם את דין העולם ההוא ועונש הגיהנם, ולא נותן שינה לעינו ביום ובלילה עד שמוכיח אותם את אותם הרשעים, ומשיב אותם בתשובה לקדוש ברוך הוא. מה כתוב, "וישב את כל הרכוש", השיב אותם בתשובה שלמה כראוי. "וגם את לוט אחיו וגו'", אפילו את אותו יצר הרע מחזיק עמו, עד שמכניעו בעל כרחו (ולא) וממתין לו כראוי. והכל משיב בתשובה שלמה כראוי. מכיון שלא ישקט יומם ולילה, עד שמוכיח אותם ורודף אותם על אותו החטא שחטאו, עד ששבים בתשובה שלמה כראוי.

^{קצא} עי' ז"ח כד ע"ד.

^{קצב} הוא להכניע כח הסט"א שבהיכל חובה שהוא נגד היכל זכות ששם סנהדרין דדיינין דינא (אפיקי ים מגילה ו ע"ב).

^{קצג} עי' ז"ח כה ע"א שזה בעל כרחם.

בראשית

ורדף לון על ההוא חובא דהאבו עד דתאבו
בתיובתא שלימתא כדקחוי

אהדרנא למלי קדמאי דפרשתא כתיב (שיר
ג ג) מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו' קצ"ד
(תנן כדוגמת דרמיז באברהם ויצחק ושרה
ורבקה יהו"ה כדוגמא דא רמיז בהאי קרא (רות
א ב) ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם
שני בניו מחלון וכליון אפרתים אלימלך דא
נשמתא לנשמתא נעמי דא נשמה ואמאי
אתקרי נעמי משום (תהלים צ יז) ויהי נועם יהו"ה
אלהינו מחלון דא רוחא קדישא ולמה אתקרי
מחלון דמחל ליה קודשא בריך הוא רות דא
נפש קדישא ולמה אתקרי רות על שם תור קצ"ה
כליון דא רוחא דבעיריא ועל דא אמר שלמה
ע"ה (קהלת ג כא) רוח הבהמה דא יצר הרע
ערפ"ה דא נפשא דשמאלא בת זוגיה של יצר
הרע קצ"ו ולמה אתקרי ערפה משום כי עם קשה
עורף הוא (שמות לג ג) אי זכה בר נש סלקא
נשמתא עלאה קצ"ז ואי לאו מסתלקי אינון
דוברי קצ"ח נשמתא ורוחא ואשתאר נשמתא
עלאה ונפש השכלית קצ"ט מה כתיב (רות א ז)
ותצא מן המקום אשר היתה שמה ושתי כלותיה

חזרנו לדברים הראשונים של הפרשה.
כתוב "מצאוני השומרים הסובבים בעיר
וגו'". (שנינו, כדוגמא שרמוז באברהם
ויצחק ושרה ורבקה יהו"ה, כדוגמא הזו
רמוז בפסוק הזה "ושם האיש אלימלך ושם
אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון
אפרתים". "אלימלך" זו הנשמה לנשמה,
"נעמי" זו הנשמה, ולמה נקראת נעמי,
משום "ויהי נועם ה' אלהינו". "מחלון" זו
רוח הקודש, ולמה נקרא "מחלון", שמחל
לו הקדוש ברוך הוא. "רות" זו הנפש
הקדושה, ולמה נקראת "רות", על שם
תור. "כליון" זו רוח הבהמה, ועל זה אמר
שלמה עליו השלום, "רוח הבהמה", זה
יצר הרע. "ערפ"ה" זו נפש השמאל, בת
זוגו של היצר הרע. ולמה נקראת "ערפה",
משום "כי עם קשה עורף הוא". אם זכה
אדם, עולה הנשמה העליונה, ואם לא,
מסתלקים אותם דוברי הנשמה והרות,
ונשארת הנשמה העליונה והנפש השכלית.
מה כתוב, "ותצא מן המקום אשר היתה
שמה ושתי כלותיה עמה. ותאמר נעמי
לכלותיה שובנה בנותי וגו'. ותאמר רות אל
תפגעי בי וגו'. וערפה שבה לעמה

קצ"ד וכל הציון גליון. רש"ב. ובז"ח כתב הגדילו התערובות בל' זה והוא הגיהו ותקנו ע"ש (נ"א).

קצ"ה עי' ז"ח פה ע"א: רות בדיוקנא דעלמא תתאה דקא מרווה לקב"ה תדיר בשירין ובתושבחן. רות על
שם תור דמשנייא בקלא מכל שאר קלין אף כנסת ישראל משניא בקלא בתושבחתא מכל שאר קלין. תור
דא יהבא תרין קלין כחדא חד עילאה וחד תתאה וכולא כחדא. אוף כנסת ישראל אתערות לעילא ואתערות
לתתא וכלא בזמנא חדא ובקול חדא, ע"כ. אפשר שרומז דהנפש חייב במצות. והרוח חייב לעסוק בתורה
כו' כידוע וא"כ נפש קדושה נקרא רוח ע"ש תור' תר' מצות שנצטויות חוץ מז' הכוללות לכל ובמקומו
הארכתי בס"ד (מא"י) (נ"א).

קצ"ו עי' ז"ח עה ע"א: פתח רבי ואמר ברזא דיהו"ה י' אקרי בדוגמא דא אלימלך ה' אתקרי בדוגמא דא
נעמי ולמה נקרא שמה נעמי שנאמר ויהי נועם ה' עלינו וגו' ו"ה דוגמא דא רות ובעלה. ועיי"ש עה ע"א:
נעמי נשמה. אלימלך נשמתא לנשמתא. מחלון רוח השכלית. רות נפש השכלית. כליון רוח הבהמיות. ועל
דא אמר שלמה ומי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ רוח
האדם דא מחלון. רוח הבהמה דא כליון שהוא מסטרא דשמאלא. נפש הבהמית דא ערפה ערפה שהיא
מקשת קדל והיא מסיטרא דשמאלא. ועל דא כליון לא נזכר שמו בישראל. ועיי"ש בדף עה ע"א: רות אשת
מחלון באתה בקהל מחלון שמחל לו הקב"ה להיות שמו נזכר ערפה אשת כליון לא באתה בקהל שכינה
אותם הקב"ה כליון לא נזכר שמו בישראל. ועי' לקוטי תורה רות: ודע כי אלימלך ונעמי ומחלון ורות הם ד'
פרצופין דקדושה ואלימלך אל י' מלך היינו קוצה של יו"ד דתמן אל רחום וי' היינו אבא והוא מלך על כל
שאר פרצופים נעמי ה' עילאה אמא כי נועם גי' קס"ו סוד ריבוע ס"ג שבבינה. מחלון ו' שבשם ונק' מחלון
שנתעבר בעיבור ב' ומקטן נעשה גדול רות היא מלכות והטעם שנקראת המלכות רות כי הלא אדני במלואו
הוא תרע"א ואם תסיר מן המלוי ס"ה כמנין אותיות אדני"י ישאר המילוי רות לולכך ממנה נבני' מלכות
בית דוד ודע כי מחלון וכליון הם גלגול ער ואונן ולכן נקרא אונן שהיה אונן ואבל על חטאיו עד שנתגלגל
במחלון ומחל לו כי נתקן ע"י בעז בסוד עובד שהיה עובד אדמתו שהיא הנוק'.

קצ"ז כנראה שכוונתו לנשמה לנשמה, וצ"ע איזה זכות היא שזה מסתלק*##.

קצ"ח נראה שכוונתו לאלה הדוברים, היינו נשמה ורוח.##*

קצ"ט היינו הכח למעשים טובים כנ"ל בז"ח עה ע"א, ועי' תיקור"ז קכ ע"ב.

בראשית

ולאלהיה").

עמה ותאמר נעמי לכלותיה שובנה בנותי וגו'
ותאמר רות אל תפגעי בי וגו' וערפה שבה לעמה
ולאלהיה)

תנן עבד קודשא בריך הוא ירושלם לעילא
כנוונא דירושלים <ד>לתתא בשורין ומגדלין
ופתחיין^א פתיחין ואינן חומות דתמן אית עלייהו
נטרין

פא/א

סתרי תורה

דנטרי תרעי [ד]אינן חומות דכתיב (ישעיה
סב ו) על חומותיך ירושלם הפקדתי שומרים וגו'
>ו<מיכאל כהנא רבא עלאה מכלהו נטרי תרעי
דאינן חומות

נשמ"ה (דאתקרי נעמ"י) כד נפקת מהאי
עלמא אי זכאת עאלת בגנתא דעדן [דארעא^א]
דנטע קודשא בריך הוא לרוחיהון דצדיקיא
כנוונא דההוא גנתא דעדן דלעילא ותמן כל
צדיקיא דעלמא וכד נשמתא נפקת מהאי עלמא
עאלת במערתא דכפלתא^ב דתמן איהו פתחא
דגן עדן^ג פגעת באדם הראשון ובאינן אבהן
דתמן אי זכאת איהי חדאן בה ופתחין לה
פתחא^ד ועאלת ואי לא דחיין לה לבר (נ"א) ומה
היא אמרה כד דחיין לה לבר (שיר ג ג) מצאוני
השומרים וגו' אזלת

לבתר דאזלת תמן מקמי דאתיא לעלמא דא
ויהיבת נר על רישיה שנאמר (איוב כט ג) בהלו
נרו עלי ראשי כל מאן דחזון לה מזדעזעין ואמרי
הזאת נעמי אתיבת היא^א ואמרה (רות א כ) אל
תקראן לי נעמי קראן לי מרה וגו' אני מלאה
הלכתי בההוא אתר וריקם השיבני יהו"ה בלא
תורה ובלא מעשים טובים דאעיל לי בגופא
בישא למה תקראן לי נעמי ויהו"ה ענה בי זכאת
[ואי זכאת] עיילת לגנתא דעדן כיון דעיילת
יתבא תמן בגנתא (נ"א) ואזדווגת באלימלך דא

שנינו, עשה הקדוש ברוך הוא ירושלים
של מעלה כדוגמת ירושלים של מטה,
בחומות ומגדלים ופתחים פתוחים, ואותן
החומות ששם יש עליהם שומרים

ששומרים את השערים של אותן
החומות, שכתוב "על חומותיך ירושלים
הפקדתי שומרים וגו'". ומיכאל כהן גדול
עליון מכולם, שומר פתחים של אלו
החומות.

הנשמה (שנקראת נעמי), כשיוצאת מן
העולם הזה, אם זוכה, נכנסת לגן העדן של
הארץ שנטע הקדוש ברוך הוא לרוחות
הצדיקים כדוגמת אותו גן עדן שלמעלה,
ושם כל הצדיקים של העולם. וכשהנשמה
יוצאת מן העולם הזה, נכנסת למערת
המכפלה ששם הוא פתח גן העדן, ופוגשת
באדם הראשון ובאותם האבות ששם. אם
היא זוכה, שמחים בה ופותחים לה פתחים
ונכנסת. ואם לא, דוחים אותה החוצה.
(ומה היא אומרת כשדוחים אותה החוצה,
"מצאוני השומרים וגו'", והולכת.

לאחר שהולכת משם ולפני שבאה
לעולם הזה, נתון נר על ראשה שנאמר
"בהלו נרו עלי ראשי". כל מי שרואים
אותה מזדעזעים ואומרים הזאת נעמי.
והיא משיבה ואומרת, "אל תקראנה לי
נעמי קראן לי מרשא וגו'". "אני מלאה
הלכתי" באותו מקום, "וריקם השיבני ה"
בלי תורה ובלי מעשים טובים, שהכניס
אותי לגוף רע. "למה תקראנה לי נעמי וה'
ענה בי"). ואם זוכה, נכנסת לגן עדן, כיון
שנכנסת, יושבת שם בגן (ומזדווגת עם
אלימלך^ה זה מחלון, שזה הרוח מזדווג עם

^א עי' זר"ח כ ע"ד וכא ע"א.

^{בא} עי' ח"ג קסד ע"ב ורט ע"א.

^{בב} עי' לעיל ז ע"א, יט ע"ב, לח ע"ב.

^{בג} עי' ע"ח שער רפ"ח ג, שזה שם ב"ן.

^{בד} עי' פת"ש גדלות דז"א עג שהיינו נקב הטבור.

^{בה} אולי כאן צריך להיות הפסיק*##.

בראשית

מחלון דדא רוח אזדווג ברות דדא נפש השכלית ואתלבישו) [ואתלבשת] תמן בלבושא דדיוקנא דהאי עלמא¹⁷ [ואתעדנת תמן]

סתרא דסתרין לחכימי לבא¹⁸ (אתמסר ארבע) [אתמסרי תלת] דרגין (אינון דאחידין דא בדא) ואלין אינון [נפש] [נ"א] נשמתא לנשמתא נשמתא עלאה דאתקרי יו"ד) רו"ח (ונשמה) [נפ"ש] נפש איהו חילא דגופא אתבני מניה דכד בר נש אתער בהאי עלמא לאזדווגא בנוקביה כל שיפי מסתכמי [נ"א מתכנשי] ומתתקני (לאתהנאה לנשמה) [לאתנאה] תמן וההוא נפש ורעותא דיליה אסתכם ביה בההוא עובדא (ממש) ומשיך ליה לההוא נפש ואעיל ליה תמן בההוא זרעא דאושיד ומנו רעותא ומשיכו דנפשא דמשיך תמן אתמשך חילא אחרא תמן מאינון דרגין דאתקרון אישי"ם¹⁹ ועאל כלא במשיכו דההוא זרעא ואתבני מניה גופא ודא איהו חילא קדמאה תתאה דאינון (ארבע ובגין דהאי נשמתא לנשמתא בדבקותא ויסודא דגופא קרבנא דאתקריב לכפרא על נשמתא יהב חולקא לאינון דרגין אישים) (דאתקרון רוח ונפש השכלית) דמשיכו דחולקא דההוא נשמה) [תלת ובגין דהאי נפש²⁰ אקריב בדבקותא ויסודא דגופא קרבנא דאתקריב לכפרא על נשמתא אתיהיבת חולקא לאינון דרגין דאנשים

רות, שזו הנפש השכלית). (והתלבשו, ד"א ומתלבשת) שם בלבוש של הדמות של העולם הזה ושם מתעדנת.

סתרא דסתרין נמסר לחכמי הלב, (ארבע) שלש דרגות הן שאחוזות זו בזו, ואלו הן נפש (נשמה לנשמה, הנשמה העליונה שנקראת יו"ד) רו"ח ונשמה, (נפ"ש), הנפש היא הכח שהגוף נבנה ממנו, שכאשר האדם מתעורר בעולם הזה להזדווג עם נקבתו, כל איבריו מסכימים (מתכנסים) ונתקנים (להנות לנשמה) להתנאות שם. ואותה הנפש והרצון שלו מסכים עם אותו המעשה (ממש), ומושך את אותה הנפש ומכניס אותה שם באותו הזרע ששופך. ומתוך רצון והמשכת הנפש שמושך לשם, נמשך כח אחר לשם מאותן הדרגות שנקראות אישי"ם, והכל נכנס במשיכת הזרע ההוא ונבנה ממנו הגוף. וזה הוא הכח הראשון התחתון של אותם (ארבע) שלש. ומשום שזאת (נשמה לנשמה) הנפש נקרבת בדבקות והיסוד של הגוף, הקרבן שנקרב לכפר על הנשמה, נותנת חלק לאותם הדרגות של אישים (שנקראו רוח ונפש השכלית), משום שמשרכת החלק של אותה (נשמה) הנפש באה מהם.

¹⁷ עי' זר"ח עה ע"ב: ואם בר נש לא יזכה באורייתא ולעובדין טבן כד יסתלק מעלמא יעול באורחא חשוכא דאמרנא ואזדעזעו כל מאן דאית בההוא אתר ויימרון הזאת נעמי דאזלת באתרא הדין מלייא כל טובא מלייא מאורייתא.

¹⁸ עי' זר"ח לג ע"א שזה הקרן עור פניו של משה. ועי' רמ"ז במדבר קנב ע"א שזה ד' יסודות של אותו עולם.

¹⁹ עי' זר"ח לח ע"א וסב ע"ב שהם אלה שמותר לגלות להם סתרי תורה, והוא הא דאיתא בחגיגה (יא ע"ב) "חכם ומבין מדעתו", ועי' ב"ע רכז ע"א שזה מי שעומד במעלת המתקלא. @

²⁰ עי' לעיל ע ע"א, וצ"ע אם כוונתו למידת המלכות או לקרבנות בכללות. @**# ועי' תיקו"ז לב ע"ב: וכמה מארי דקלין ודבורין דפומא סלקין עמה דאתמר בהון כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר (קהלת י כ) וכמה מארי דצוארי סלקין עמה דתמן קנה ושט דממנן על קרבנין וצלותין (ס"א דצלותין) דאתמר בהון את קרבני לחמי לאשי (במדבר כח ב) ואלין אתקריאו אישי"ם.

²¹ עי' רמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות - מאמר חקור דין - ח"ג פ"ז): יש אמנם במעשה הקרבן רוח בני אדם העולה בכוונתו הרצויה ורוח הבהמה היורדת בקבלת הדם וזריקתו שהוא המעשה הנרצה. ועי' נפה"ח (ש"ב פ"ד) והענין שעבודת התפלה היא במקום עבודת הקרבן, וכמו שענין הקרבן היה להעלות נפש הבהמה למעלה, ולכן עיקר הכפרה היה תלוי בזריקת הדם הוא הנפש. ועי' אפיקי ים (סוטה דף ה ע"ב): רוח גבוה וגסות הרוח הוא מתגבורת יסוד האש שבאדם, שהוא בדם שבנפש ברוח צפון שבלב, שלכן כל קרבנות צריכים שחיטה בצפון והדם לזרוק על המזבח לשכך כח האש דינא תקיפא. ועי' שיח יצחק (שבת בראשית ענין בחירת ישראל): הן מהפכות כח הרע הנטוע בנפש הבהמית, אל רוח האדם העולה למעלה, שזה ענין זריקת הדם בקרבן, בזוויות המזבח, לכפר על הנפש החוטאת, כי הדם הוא הנפש, להעלותה למדרגת הרוח, שהיא עולה לריח ניחוח לה', על מזבח העליון, במה שזובח יצרו.

בראשית

דאתקרון רוח ונפש השכלית בגין דמשיכו
דחולקא דההוא נפש] אתי מנייהו

והיינו דכתיב (במדבר כה ב) את קרבני
לחמי לאשי (נ"א) מהו לחמי לאשי דיהיב מזונא
לאשי ודא הוא שפע מאור דאינון מתהנן מזיו
השכינה ר"י) (בגין דמה הוא נטלי חולקיהון) [בגין
דהוא כפרה דנפש נטלי חולקיהון וכד מית בר
נש בהאי עלמא ההיא נפש לא אתעדי מן קברא
לעלמין ובחילא דא ידעי מתייא ומשתעו דא עם
דא ר"י] רוח איהו דמקיים לנפש בהאי עלמא
ואיהו משיכו דאתערותא דנוקבא לגבי דכורא
כד אינון בתיאובתא דא וכדין אתערת לגבי
דכורא בתיאובתא דילה [להאי רוח [כגוונא
דנוקבא דלתתא אשדיאת זרעא בתיאובתא
לגבי דכורא] וסתרא דא (נ"א) כד אשדיאת
שפע בתיאובתיה לגבי נוקבא והכא רזא) (קהלת
יב ז) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה והאי
רו"ח (נ"א) ונפ"ש ונשמ"ה ונשמ"ה לנשמ"ה
כד) נפקא מהאי עלמא [ואתפרשת מנפש]
(אתפרשן י"ה אסתלק לגנתא דעדן בשמיא
עלאה ומתלבש בדיוקנא עלאה מרקמא בכל
גוונין ו"ה¹⁴) עאל לגנתא דעדן דבהאי עלמא
(תתאה) ואתלבש תמן גו אורא דגנתא <כמה>
(במה) דמתלבשי מלאכי עלאי כד נחתין להאי
עלמא בגין דאינון מההוא רוח הוו דכתיב
(תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות וגו'

[אוף הכי רוח דא מתלבש בגן עדן דארעא
בדיוקנא דהאי עלמא ותמן אתעדנת בכל
עידונין בגן עדן דא אית ציורין ודיוקנין דהאי
עלמא ואית ציורין ודיוקנין דעלמא עלאה ותמן
כל אינון צדיקייא אזלין ומתעדנין תמן ובריש
ירחי ושבתאי אינון בעאן לסלקא לעילא] (דיוקנא

והיינו שכתוב "את קרבני לחמי לאשי".
(מהו "לחמי לאשי", שנותן מזון לאשי, וזהו
שפע מאור שהם נהנים מזיו השכינה),
משום שהוא כפרת הנפש נוטלים חלקם.
וכשמת אדם בעולם הזה, אותה הנפש לא
זזה מן הקבר לעולמים, ובכח הזה יודעים
המתים ומספרים זה עם זה. הרוח היא
שמקיימת את הנפש בעולם הזה, והיא
מושכת התעוררות הנקבה לזכר כשהם
בתשוקה אחת, ואז מתעוררת לזכר
בתשוקתה לרוח הזו, כדוגמא שהנקבה
שופכת זרע בתשוקה כלפי מטה אל הזכר.
והסתר הזה (כשנשפך שפע בתשוקה
לנקבה, וכאן סוד) "והרוח תשוב אל
האלהים אשר נתנה". והרו"ח הזו (ונפ"ש
ונשמ"ה ונשמ"ה לנשמ"ה כאשר) כשיוצאת
מן העולם הזה ונפרדת מן הנפש, (נפרדים
י"ה מסתלק לגן עדן בשמים העליונים,
ומתלבש בדמות עליונה מרוקמת מכל
הצבעים) נכנס לגן העדן שבעולם הזה
(התחתון), ומתלבש שם בתוך האויר של
הגן כמו שמתלבשים המלאכים העליונים
כשירדים לעולם הזה, משום שהם היו
מאותה הרוח, שכתוב "עושה מלאכיו
רוחות וגו'".

כמו כן הרוח מתלבשת בגן העדן של
הארץ בדמות העולם הזה, ושם מתעדנת
בכל העדונים. בגן העדן הזה יש ציורים
ודמויות של העולם הזה, ויש ציורים
ודמויות של העולם העליון, ושם כל אותם
הצדיקים הולכים ומתעדנים, ובראשי
חדשים ושבתות הם רוצים לעלות למעלה.

¹⁴ במזבח היה מכל ד' יסודות, מיסוד הדומם מלח ומים שהוא עשיה, ומיסוד הצומח סולת ושמן ויין
שהוא יצירה, ומיסוד הבעלי חיים צאן ובקר בבהמה, ותורים ובני יונה בעוף שהוא בריאה. והמקריבים
אותם שהם כהנים לויים וישראלים, והבעלים עצמם שהם מקריבים את עצמם, הוא אצילות. ויש שנאכל
לאשים, וזהו לחמי לאשי, והוא עשיה. ויש ריח, והוא יצירה. ויש ניחוח, והוא בריאה. ויש לה', והוא
אצילות (ספר הליקוטים - פרשת בראשית - פרק א). עי' בהג"א בס"י (ט ע"א): תחלתן הוא מים וסופן
להגמר באש וכו' והיא אחרית כל דבר שאליה ישובון הכל שהוא העוה"ב, וכו', וכן [בעולם] הוא אש
הגשמי, שהוא סבה לבשל ולגמור כל דבר, והוא סיבת הפסדו, ובו ישוב כל דבר לשרשו, וכו', וכן אמר
הכתוב (קהלת יב ז) והרוח תשוב אל האלהים, והוא סוד הקרבנות, (במדבר כה ב) לחמי לאשי.

¹⁵ עי' ברכות יח ע"ב: כתיב אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל ואמר רבי יצחק קשה רמה למת
כמחט בבשר החי אמרי בצערא דידהו ידעי בצערא דאחרינא לא ידעי ולא והתניא מעשה וכו' והלך ולן
בבית הקברות ושמע שתי רוחות שמספרות זו לזו וכו'.

בראשית

דא מרו"ח וא"ש דבהאי עלמא ובדיוקנא דא אתעדנו בכל עדונין ובכל זמנ"י וירח"י ושבת"י אסתלקו רוח"ה ונפ"ש ומתפשטי מהאי גופא ומתלבשי בדיוקנא עלאה בגן עדן דלעילא מרקמא בכל גוונין באן אתר הוא י"ה בלבושא דיליה ואזדווגו כחדא יהו"ה ואינון נהנין מאור השכינה) ובמציעות גנתא אית עמודא חדא מרקמא בכל גוונין וההוא רוח כד בעא לסלקא אתפשט תמן מההוא לבושא ונפשא אשתארת תמן בגופא¹⁵ ועאל גו ההוא עמודא (וסלקת) [וסליק] לעילא גו ההוא אתר דנפקת מיניה [כדכתיב (קהלת יב ז) והרוח תשוב וגו' ונטיל לה] מיכאל כהנא רבא ומקריב לה קרבן בוסמין קמי קודשא בריך הוא (ואתת) [ויתבא] תמן ומתעדנא בההוא צרורא דחיי (ישעיה סד ג) דעין לא ראתה אלהי"ם זולתך וגו'

לבתר

פא/ב

סתרי תורה

(ד)גחתא לגו גנתא דארעא ומתעדנא בכל עדונין [ואתלבשת בההוא לבושא] ואזדווגא בנפש דידיה (ויתבא תמן בעטורא¹⁶) על חד תרין [מכמה דהות בקדמיתא] [נ"א] ודא הוא בחול ואסתלקא בישיבות דגן עדן ומתעסק באורייתא ובכל רישי ירחי וזמני ושבתני נחתא ואזדווגת בנפש) ונשמה היא חילא עלאה על כל אלין¹⁷ ואיהי מחילא דדכורא רזא דאילנא דחיי ודא סלקא לעילא מיד וכל (הני) [אינון תלת] דרגין מתקשרין כחדא דא בדא וכד מתפרשן [כולהו] סלקין <ותבין> (ותאבין) לההוא אתר דנפקו מניה

כד האי רוחא נפקת מהאי עלמא ועאלת¹⁷ בנו מערתא דאדם ואבהן תמן (ו)אינון יהבין לה פנקס¹⁷ סימנא ועאלת לגבי גנתא דעדן קריבת תמן ואשכחת כרובים וההוא להט החרב המתהפכת אי זכאת המאן פנקס סימנא ופתחין

(הדמות הזו מרו"ח וא"ש של העולם הזה. ובדמות הזו מתעדנים בכל העדונים, ובכל המועדים והחדשים והשבתות מסתלקים הר"ח והנפ"ש ומתפשטים מהגוף הזה ומתלבשים בדמות עליונה בגן העדן שלמעלה מרוקם בכל הצבעים. באיזה מקום הוא י"ה, בלבושו, ומזדווגים יחד יהו"ה, והם נהנים מאור השכינה). ובאמצע הגן יש עמוד אחד מרוקם בכל הצבעים, וכשאותה הרוח רוצה לעלות, מתפשטת שם מהלבוש ההוא (והנפש נשארת שם בגוף) ונכנסת לתוך אותו העמוד, (ועולה) ועולה למעלה לתוך אותו המקום שיצאה ממנו, ככתוב "והרוח תשוב וגו'". ונטול אותה מיכאל הכהן הגדול, ומקריב אותה קרבן בשמים לפני הקדוש ברוך הוא, (ובאה) ויושבת שם, ומתעדנת באותו צרור החיים, ש"עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'".

אחר

כך יורדת לתוך הגן של הארץ ומתעדנת בכל העדונים, ומתלבשת בלבוש ההוא (ומזדווגת עם נפשו), ויושבת שם בהר בעיטור של אחד פי שנים מכמה שהיתה בראשונה. (וזהו בחול. ועולה לישיבות של גן העדן ומתעסקת בתורה. ובכל ראשי חדשים ומועדים ושבתות יורדת להזדווג עם הנפש). הנשמה היא כח עליון על כל אלו, והיא מכח הזכר, הסוד של עץ החיים. וזו עולה למעלה מיד, וכל אלו (אותן) שלש הדרגות נקשרות יחד זה עם זה, וכשנפרדות, כולן עולות ושבות לאותו מקום שיצאו ממנו.

כשהרוח הזו יוצאת מן העולם הזה ונכנסת למערה ששם אדם [הראשון] והאבות, הם נותנים לה פנקס סימן, ונכנסת לגן העדן, הקרובה לשם, ומוצאת הכרובים ואותה להט החרב המתהפכת. אם זוכה, רואים פנקס הסימן, ופותחים לה

¹⁷ באדם נשמה חיה יחידה, שכללם הנשמה, היא ג"ר של הרוח של האדם אבל הנשמה עצמה שהיא ג"ר עצמן אינו באים באדם כלל והן אלקות וז"ס איש האלקים (יהל אור ח"א יא ע"ד).

¹⁷ עי' לקמן כנג ע"ב בתוספתא. הק' המד"ל כיון שבזכותא תלייא מלתא פנקס למה. ותיירץ דהפנקס הוא תכשיט דבסמוך קרי ליה רידידי (מ"מ). ואני אומר בהקשות קושיא אלימתא מדידה, דאי דחין לה לבר מאי אהנייא פנקס, וכן לקמן בסמוך בעת עלותה לעדן. ונראה דפנקס זה להנהיגה בדרך, וכן בסמוך להעלותה עד שערי גן עדן, אבל בזכותא להכנס אינו נטפלין (רמ"ז). @

בראשית

לה פתחא ועאלת ואי לא דחיין לה לבר (ו)יתבא תמן [כל] (ההוא) זמנא דיתבא מתלבשא תמן בדיוקנא דהאי עלמא וברישי ירחי ושבתני כד בעאת לסלקא צדיקיא דבגנתא דעדן יהבין לה פנקס סימנא וסלקת בההוא עמודא ופגעת באינון נטרי חומות ירושלם אי זכאה פתחין לה פתחא ועאלת ואי לא נטלין מינה ההוא פנקס ודחיין לה לבר תבת לגנתא ואמרה (שיר ג ג) מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו' נשאו את רדידי מעלי^{טו} דא איהו פנקס סימנא דנטלי (מניה) [מינה] שומרי החומות אלין אינון נטרי חומות ירושלם (נ"א) כדונמא דא נשמתא לנשמתא אתפשט מההוא לבושא דלעילא ומסתלק לעילא לעילא ואתהני מאור השכינה (ונשמה) <ושמה>¹⁸ אשתארת בגופא רטו ובכל רישי ירחי וזמני ושבתני נחתא <נשמה לנשמה> ומזדווגא <לנשמה דאשתארת בגופא ומזדווגא> בנשמה ודיוקנא דגנתא דעדן דלעילא הוה מן רוח ועפר ההוא דאשתמודע לגבי עילא ורזא יקירא הוא ובלבושא דא מתלבש י"ה לבושא דגנתא דעדן דלתתא¹⁹ הוא מאש ומים שנאמר שמים עד הכא רוחא דשמאלא היורדת למטה אזלת לדרגא דיליה ונפש דיליה אשתארא בגופא דארעא דכתיב (איוב יד כב) אך בשרו עליו יכאב וגו'²⁰ ועל דא אמרו דמתיא ידעי

פתח ונכנסת, ואם לא, דוחים אותה החוצה, ויושבת שם, כל אותו הזמן שיושבת מתלבשת שם בדמות של העולם הזה. ובראשי חדשים ושבתות כשרוצה לעלות, הצדיקים שבגן עדן נותנים לה פנקס סימן ועולה בעמוד ההוא, ופוגשת את אותם שומרי חומות ירושלים, אם זוכה, פותחים לה פתח ונכנסת, ואם לא, נוטלים ממנה אותו הפנקס ודוחים אותה החוצה. היא שבה לגן ואמרת, "מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו', נשאו את רדידי מעלי", זהו פנקס הסימן שנטלו ממנו (ממנה). "שומרי החומות", אלו אותם שומרי חומות ירושלים. (כדוגמא הזו, הנשמה לנשמה מתפשטת מאותו הלבוש שלמעלה ומסתלקת למעלה למעלה ונהנית מאור השכינה. והנשמה (והנפש) נשאר בגוף, ובכל ראשי החדשים והמועדים והשבתות יורדת נשמה לנשמה ומזדווגת עם הנשמה שנשארה בגוף ומזדווגת עם הנשמה, והדמות של גן העדן שלמעלה היתה מן הרוח והעפר שניכר למעלה, וסוד חשוב הוא. ובלבוש זה מתלבש י"ה לבוש של גן עדן שלמטה, הוא אש ומים, שנאמר "שמים". עד כאן הרוח של השמאל היורדת למטה, והולכת לדרגתה, ונפשה נשאר בגוף של הארץ, שכתוב "אך בשרו עליו יכאב וגו'". ועל זה אמרו שהמתים יודעים בעולם הבא מכבוד הצדיקים ומהעולם

^{טו} עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ז: נשאו את רדידי מעלי זה הזין תני רשב"י זין שנתן להם לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכיון שחטאו נטל מהם. ועי' שעה"כ (ב ע"ב): ועי' כך [החטא] מפשיטין מעליו לבוש הקדושה ומלבישין לנשמתו לבוש הקלי' בגדים צואים כדמיון מה שאמר הכתוב ויתנצלו בני את עדים ונמשך עליהם זוהמת הנחש. ועי' בהגר"א בספד"צ ג ע"א שזה מוחין דאר"א הכתרים שהיו בהר סיני. @

^{טז} שמות קמא ע"ב (הערת הזוהר).

¹⁷ והנה כל המצות הם לתקן בחי' הכלים והצלמים הנקרא הבל דגרמי כנ"ל, שהם הניצוצין שירדו עם הכלים שנשברו, וכו' ולא נתנו המצות אלא לצרף ולברר וללבן הצלמים וגם הכלים, ולהסיר מהם הקלי', לכן הצלם הוא תר"ג איברים, ואלו הם תר"ג מלאכים דסלקין לנשמתין (זהר ח"ג רכב ע"ב), ואחר שנתקן הצלם ודאי שממילא נתקנו הכלים ג"כ [אבל העבודה היא תלוי רק בצלמים (גדלות דז"א פת"ש מב)], ואז אחר מות האדם שהוא הכלים האלו, מתלבש הצלם ההוא בכלים ההם האחרים הראויין לו האמיתיים הנקרא לבושי האדם שבג"ע הארץ [עי' עוד זהר הרקיע זהר ח"ב רכד ע"א], ושבג"ע העליון, ושבכל עולם ועולם. וכו' וכעד"ז נתקנו הכלים שהם הלבושים שיש בג"ע הארץ, כל ניצוץ וניצוץ בכל יום ויום (ע"ח שער הצלם פרק א).

¹⁸ עי' לקמן קכב ע"ב: כל שבעת הימים, נפשו של אדם פוקדת לגופו ומתאבלת עליו. ועי' ז"ח (פג ע"א): למה תקראנה לי נעמי וה' ענה בי ושדי הרע לי. דעאל בי יצר"ה רוח הבהמיית ונפש הבהמיות שעליה נאמר חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידיה תהרסנה. חכמות נשים בנתה ביתה דא נשמה ונפש דקודשא. ואולת בידה תהרסנה דא נפש הבהמיות שתהרוס בנין הגוף באולתה. ודא היא שנשארת בגוף שנאמר אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל דאשתתפו ביחד, ע"כ. גוף האדם התחתון בעה"ז כשנקבר בקבר נאמר בו ונפשו עליו תאבל ונשאר בו אותו הבחי' של הרוחני של עצמותיהן הנקרא בזוהר הבל דגרמי כנ"ל כדי שיהיה לו איזה חיות כדי שיוכל להתקיים עד זמן התחייה (ע"ח שער רפ"ח פרק א).

בראשית

התחתון ומספרים זה עם זה). עד כאן
סתרי תורה.

ומשתעיין דא עם דא)

זהר

וירד אברם מצרימה לגור שם^{יט} (בראשית יב
י) מאי טעמא למצרים^כ אלא בגין דשקיל לגן
יהוה דכתיב (שם יג י) כגן יהוה כארץ מצרים
דתמן שקיל ונחית חד נהרא^{כא} דאיהו לימינא
דכתיב (שם ב יא) שם האחד פישון הוא הסובב
את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב ואברהם
כיון דידע ועאל בהימנותא שלימתא בעא
למנדע כל אינון דרגין דאתאחדן לתתא ומצרים
הוה נטיל (מימינא) [לימינא] ובגין כך נחת
למצרים ותא חזי כפנא לא אשתכח בארעא^{כב}
אלא כד מסתלקי רחמי מן דינא^{כג}

ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה (שם יב יא)
אמר רבי אלעזר כאשר הקריב כאשר קרב
מבעי ליה מאי כאשר הקריב אלא כדכתיב
(שמות יד ו) ופרעה הקריב דאיהו אקריב להו
לישראל לתיובתא אוף הכא הקריב^{כד} דאקריב
גרמיה לקב"ה כדקא יאות לבא מצרימה
לאשגחא באינון דרגין^{כה} ולאחרקא מנייהו
ולאחרקא מעובדי מצרים

א"ר יהודה תא חזי^{כו} כיון >נ"א בגין< דנחת
אברהם למצרים בלא רשו^{כז} אשתעבידו בניו

"וירד אברם מצרימה לגור שם". למה
למצרים. אלא משום ששקול לגן ה',
שכתוב "כגן ה' כארץ מצרים", ששם לוקח
וירד נהר אחד שהוא לימין, שכתוב "שם
האחד פישון הוא הסובב את כל ארץ
החוילה אשר שם הזהב". ואברהם כיון
שידע ונכנס באמונה השלמה, רצה לדעת
כל אותן הדרגות שנאחזו למטה. ומצרים
היה נוסע מימין (לימין), ולכן ירד למצרים.
ובא וראה, הרעב לא נמצא בארץ אלא
כאשר מסתלקים רחמים מן הדין.

"ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה". אמר
רבי אלעזר, "כאשר הקריב", היה צריך
לכתוב כאשר קרב, מה זה "כאשר הקריב".
אלא ככתוב "ופרעה הקריב", שהוא קרב
את ישראל לתשובה, אף כאן הקריב,
שהקריב את עצמו לקדוש ברוך הוא כראוי.
"לבא מצרימה", להתבונן באותן הדרגות
ולהתרחק מהן, ולהתרחק ממעשי מצרים.

אמר רבי יהודה, בא וראה, כיון (משום)
שירד אברם למצרים בלי רשות, השתעבדו

^{יט} בתחילה היה זה שלא ברשות, ואח"כ השי"ת הסכים עמו (דע"ה ח"ב פג ע"ד), ועי' לקמן פב ע"ב בשם
הדע"ה וכן פג ע"ב שם.

^כ היה לו לחזור לחרן או לדרך זה שהיה יודע בו (אור יקר).

^{כא} ד' נהרו תהוא סוד ומשם יפרד, דהיינו מכסא הכבוד עולם השם יורד הוא ומתפרד לד' ראשים שהם
ד' חיות נושאי הכסא וא' מהד' הוא אל הימין והוא מיכאל והוא משתלשל מדרגה אחר מדרגה וסובב את
כל ארץ החוילה עד שיורד לתוך שרו של מצרים (אור יקר).

ניצוץ הימין זה ירד שם לכלול הניצוץ ההוא בו, ורצה להסתכל כל דרך השתלשלות הקדושה ורדת ניצוץ
זה למטה והוא בסוד בדיקת נח בנטיעת הכרם (אור יקר).
עי' לקמן קכה ע"א (לש"ו).

^{כב} אהדר לעיל דקאמר מנא ידע (אור יקר).

^{כג} הו"ה מן אדנ"י (אור יקר).

^{כד} הנשמה הקריבה הגוף לעבודת ה', והיינו אומרו דאקריב גרמיה, ר"ל הקריב גופו (אור יקר).

^{כה} היינו שירד אל בין הקלי' להסתכל בהיכלות הטומא הכמו שעשה נח ואדם, ומפני שאלו קלקלו
נתפחד שלא יקלקל, לכך הוסיף יראת ה' בלבו קודם, כדי שלא ידבק בהם כמו שעשה אדם הראשון, ולא
ישתכר מיינם כמו שעשה נח וזה בגשמי וברוחני, ברוחני לאתרחקא מנייהו ובגשמי לאתרחקא בעובדי
מצרים (אור יקר).

^{כו} לראיה שירד להסתכל בחצונים שלא ברשות, ודחיקה ליה שיהיה זה ממש סבת הגלות, ונראה לפרש
שהיה עון זה סבת היות הגלות במצרים והיותו ארבע מאות שנה, אמנם מציאות הגלות עצמו טעמים
אחרים עמו (אור יקר).

^{כז} הקשה המד"ל דלקמן (פג ע"א) אמר רבי שמעון שמוכרח היה אברהם לרדת מצרים, ודברי רבי שמעון
עיקר. ואיני רואה מקום לקושייתו, דבפירוש דברי רבי יהודה בכאן דנחת בלא רשו, שהיה לו לשאול פי ה'

בראשית

במצרים ארבע מאה שנים דהא כתיב (בראשית יב י) וירד אברם מצרימה ולא כתיב רד מצרים ואצטער כל ההוא ליליא בגינה דשרה ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את וכי עד ההיא שעתא לא הוה ידע אברהם דאשה יפת מראה הות אלא הא אוקמוה דעד ההיא שעתא לא אסתכל בדיוקנא דשרה בסגיאנות צניעותא דהות ביניהון וכד קריב למצרים אתגלייא איחי וחמא בה דבר אחר במה ידע אלא על ידא דטורה אורחא בר נש מתבזה והיא קיימא בשפירו דילה ולא אשתני

דבר אחר, "הנה נא ידעתי", שראה עמה את השכינה, ולכן בטח אברהם ואמר אחותי את, וזה הדבר עולה לשני צבעים, אחד כמשמעו, ואחד ככתוב "אמור לחכמה אחותי את". וכתוב "אמרי נא אחותי את", וכתוב "ואת תדבר אלינו". "למען ייטב לי בעבורך", כלפי שכינה אמר, בעבורך ייטב לי הקדוש ברוך הוא. "וחיתה נפשי בגללך", משום שבזה יתעלה אדם ויזכה להתעלות לדרך החיים. "אמרי נא אחותי וגו'". רבי ייסא אמר, אברהם היה יודע שכל המצריים שטופים הם בזימה, וכיון שהוא ידע כל זה,

דבר אחר, "הנה נא ידעתי", שראה עמה את השכינה, ולכן בטח אברהם ואמר אחותי את, וזה הדבר עולה לשני צבעים, אחד כמשמעו, ואחד ככתוב "אמור לחכמה אחותי את". וכתוב "אמרי נא אחותי את", וכתוב "ואת תדבר אלינו". "למען ייטב לי בעבורך", כלפי שכינה אמר, בעבורך ייטב לי הקדוש ברוך הוא. "וחיתה נפשי בגללך", משום שבזה יתעלה אדם ויזכה להתעלות לדרך החיים. "אמרי נא אחותי וגו'". רבי ייסא אמר, אברהם היה יודע שכל המצריים שטופים הם בזימה, וכיון שהוא ידע כל זה,

למה לא פחד על אשתו, ולא חזר מן הדרך שלא יכנס לשם. אלא משום שראה עמה שכינה.

"ויהי כבוא אברם מצרימה ויראו המצריים את האשה כי יפה הוא מאד". אמר רבי יהודה, הכניס אותה בתיבה, ופתחו אותה לקחת ממנה מכס. כיון

פב/א
ידע אמאי לא דחיל על אתתיה דלא אהדר מארחא ולא ייעול לתמן אלא בגין דחמא שכינתא [עמה]^{רלג}
ויהי כבוא אברם מצרימה ויראו המצריים את האשה כי יפה היא מאד (בראשית יב יד) א"ר יהודה בתיבה אעיל לה ופתחו לה למיסב מנה^{רלד} קוסטונא כיון דאתפתח הוה נהורא

שירשהו לבא שמה ואם יכניס עצמו באותה סכנה עצומה שנסתכנו בה קדמוניו (רמ"ז). עי' לקמן ח"ג נב ע"א שמבואר שם כי לא היה מצטער כלל עיי"ש וכל דברי ר' יהודה כאן בזה הוא קודם ששמע את כל דברי רשב"י אשר לקמן פג ע"א ע"ש וכן שם ע"ב לבתר ידע כו' כו' ע"ש שמבואר כי הסכים ר' יהודה ג"כ לכל דברי הרשב"י עש"ה ותמצא (לש"ו).

^{רכח} היינו חכמה תתאה שהיא נקראת "את" לשון נקבה וכו' שם חסד אברהם וחכמה תתאה אחים ודאי, אלא שזה נאצל לימין וזה נאצל לשמאל (אור יקר).
^{רכט} לראיה שהשכינה נקראת "את" (אור יקר).
^{רל} "קב"ה" הבינה ישפעי לחסד בגלל המלכות (אור יקר).
^{רלא} מצד א"א שהיא עולה עד אין סוף (אור יקר).
^{רלב} הכריח שהיה עמה שכינה ממקום אחר (אור יקר).
^{רלג} מה שחסר כאן עיין בסוף הספר בסי' י"ד (הערת הזוהר).
^{רלד} פי' מכס (ד"א).

בראשית

כנהורא דשמשא הה"ד כי יפה היא מאד מאי מאד אלא דחמו בתיבה דיוקנא [נ"א נהורא] אהרא אפיקו לה וחמו לה כמלקדמין הה"ד (שם טו) ויראו אותה שרי פרעה כיון דכתיב (שם יד) ויראו המצרים את האשה מאי ויראו אותה שרי פרעה אלא דאפיקו לה וחמו לה כמלקדמין וכדין ויהללו אותה אל פרעה וגו'^{לה}

א"ר יצחק ווי לאינון חייביא דעלמא דלא ידעין ולא משגיחין בעבידתיה דקב"ה ואינון לא מסתכלי (בכלא) דכל מה דהוי בעלמא מעם קב"ה איהו דאיהו ידע בקדמיתא מה [להוי] (דהוי) בסופא דכתיב (ישעיהו מו י) מגיד מראשית אחרית ואיהו אסתכי ועביד עבידן בקדמיתא בגין לסלקא לון לבתר יומין

תא חזי אלמלא דאנסיבת [שרה] (שרי) לגבי פרעה לא אלקי הוא ואלקאותא דא גרים אלקאותא לבתר בן דילקון מצרים בנגעים גדולים^{לה} כתיב הכא (בראשית יב יז) נגעים גדולים וכתיב התם (דברים ו כב) ויתן יהו"ה אותות ומופתים גדולים ורעים במצרים מה להלן עשר מכות אף כאן עשר מכות כמה דעביד קב"ה נסין וגבורין לישראל ליליא אוף הכא עבד לה קב"ה לשרה נסין וגבוראן ליליא

רבי יוסי פתח ואמר (תהלים ג ד) ואתה יהו"ה מגן בעדי כבודי ומרים ראשי אמר דוד אע"ג דכל בני עלמא ייתון לאגחא בי קרבא ואתה יהו"ה מגן בעדי תא חזי כתיב מגן בעדי אמר דוד לקב"ה רבש"ע מפני מה לא עבדי בי חתימה דברכה^{לה} כמה דחתמי ברכה באברהם דכתיב (בראשית טו א) אנכי מגן לך ואמרי מגן אברהם

שנפתח, היה אור כאור השמש. זהו שכתוב "כי יפה היא מאד". מה זה "מאד", אלא שראו בתיבה דמות (אור) אחרת, הוציאו אותה וראו אותה כבתחילה. זהו שכתוב "ויראו אותה שרי פרעה". כיון שכתוב "ויראו המצרים את האשה", מה זה "ויראו אותה שרי פרעה". אלא שהוציאו אותה וראו אותה כבתחילה, ואז "ויהללו אותה אל פרעה וגו'".

אמר רבי יצחק, אוי לאותם רשעי העולם שלא יודעים ולא מתבוננים במעשי הקדוש ברוך הוא, והם לא מסתכלים (בכל) שכל מה שיש בעולם הוא מעם הקדוש ברוך הוא, שהוא יודע בתחלה מה שיהיה בסוף, שכתוב "מגיד מראשית אחרית", והוא צופה ועושה מעשים בראשונה כדי להעלותם לאחר ימים.

בא וראה, אלמלא שנטלה שרי לפרעה, הוא לא היה נלקה, וההלקאה הזו גרמה הלקאה לאחר מכן, שילקו מצרים בנגעים גדולים. כתוב כאן "נגעים גדולים", וכתוב שם "ויתן ה' אותות ומופתים גדולים ורעים במצרים". מה להלן עשר מכות, אף כאן עשר מכות. כמו שעשה הקדוש ברוך הוא נסים וגבורות לישראל בלילה, אף כאן עשה הקדוש ברוך הוא לשרה נסים וגבורות בלילה.

רבי יוסי פתח ואמר, "ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי". אמר דוד, אף על גב שכל בני העולם יבואו לערוך עמי מלחמה, "ואתה ה' מגן בעדי". בא וראה, כתוב, מגן בעדי", אמר דוד לקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, למה לא עושים בי חתימה של ברכה כמו שחותמים ברכה באברהם, שכתוב "אנכי מגן לך", ואומרים "מגן

^{לה} כאן שייך מה שבז"ח דף לח ע"ב (הערת הזוהר).

^{לה} שבעת הגאולה לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה, והיאך ילקה פרעה ועמו, אם ישראל בלתי ראויים לגאולה. מה עשה הקב"ה, סבב שירד אברהם למצרים ותלקח שרה לפרעה, ואז בזכות שרה הרב, לקה פרעה, ששלח ידו בשני צדיקים כאלו. ומאז נכנס ללקות, ונעשה לו סימן עשר מכות ונכנע שרו העליון לפני הקדושה, להיות לוקה על ידי זרע צדיקים אלו עשר מכות, והיינו "שיתי אותותי אלה בקרב", ממש בקרבו היו, סימנים אלו מקודם מעת לקיחת שרה ולהכי מהדר לפרושי עשר מכות (אור יקר).

^{לה} ברכה בבינה וברכה במלכות, וחסד אברהם חתימת ברכה עליונה בסוד מגן, שהוא מ"כאל ג'בריאל נ'וריאל, דהיינו חג"ת. דהיינו סוד ה', שבה ג' ווי"ן, ויסע ויבא ויט, דהיינו שם ע"ב שבחסד ודאי והיינו מגן אברהם, והוא חתימה ברכה עליונה, ה' עילאה. ודוד חסד תתאה, חסדי דוד, ורצה שיחתמנו בו מגן דוד, סוד ה' תתאה, ע"ב תתאה, מלכות דמתעטרא באבהן, דהיינו סוד ע"ב, והיינו סוד ה', והיינו סוד מגן כדפירשתי, והיינו חתימת ברכה תתאה, ה' תתאה. ולכך שאל, אמאי לא חתמי בי וכו', כי כמו שאברהם איש החסד חתימת ברכה עליונה, כן דוד חסד חתימת ברכה תתאה. (אור יקר ש"ב סי' ד). עי' סנהדרין קז רע"א ועי' פסחים קיז ע"ב (לש"ו).

בראשית

א"ל קב"ה לדוד אברהם כבר בחנתיו וצרפתיו וקאים קמאי בקיומא שלים^{רלח} א"ל דוד אי הכי (תהלים כו ב) בחנני יהו"ה ונסני צרפה כליותי ולבי כיון דעבד ההיא מלה דבת שבע אדכר דוד קמיה על מה דאמר אמר (שם יז ג) בחנת לבי פקדת לילה צרפתני כל תמצא זמותי כל יעבר פי אמר אנא אמינא בחנני יהו"ה ונסני ואנת בחנת לבי אנא אמינא צרפה כליותי ואת צרפתני כל תמצא לא אשכחת לי כדקא יאות זמותי כל יעבר פי מאן יתן והאי מלה דחשבית דלא יעבר לי פומאי ועם כל דא חתמין ביה ברכה דקאמרן מגן דוד ובגין כך אמר דוד ואתה יהו"ה מגן בעדי ומרים ראשי (והאי) [ודאי] דרגא [דא] יקרא דילי^{רלח} דאנא מתעטרנא ביה^{רמ}

ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו תא חזי [חסר שם] קב"ה איהו מגן לצדיקיא דלא ישלטון בהו בני נשא וקב"ה אגין על אברהם דלא ישלטון ביה ובאתתיה תא חזי שכינתא לא אתעדי מינה דשרה כל ההוא ליליא אתא פרעה למקרב בהדה אתא מלאך ואלקי ליה כל אימת דאמרה שרה אלקי הוה מלקי ואברהם הוה מתקיף במאריה דהא שרה לא יכלין לשלמא עלה הה"ד (משלי כח א) וצדיקים ככפיר יבטח והכא נסיונא הוא דלא הרהר אבתריה דקב"ה^{רמא}

א"ר יצחק^{רמב} תא חזי דבגין כך^{רמב} לא פקיד קב"ה לנחתא למצרים אלא הוא עצמו מגרמיה נחת בגין דלא יהא פתחון פה לבני עלמא דאמר ליה כן ולבתר אצטער על אתתיה²⁰

אברהם". אמר הקדוש ברוך הוא לדוד, אברהם כבר בחנתיו וצרפתיו, ועומד לפני בקיום שלם. אמר לו דוד, אם כך "בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי". כיון שעשה אותו הדבר של בת שבע, נזכר דוד לפניו על מה שאמר, ואמר "בחנת לבי פקדת לילה צרפתני כל תמצא זמתי כל יעבר פי". אמר אני אמרתי "בחנני ה' ונסני", ואתה "בחנת לבי". אני אמרתי "צרפה כליותי" ואתה "צרפתני כל תמצא", לא מצאת אותי כראוי. "זמותי כל יעבר פי", מי יתן והדבר הזה שחשבתי, שלא יעבור את פי, ועם כל זה חותמים בו הברכה, שאנו אומרים מגן דוד. ולכן אמר דוד, "ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי". (וזה) ודאי דרגה זו הכבוד שלי שאני מתעטר בו.

"ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו". בא וראה, הקדוש ברוך הוא מגן לצדיקים שלא ישלטו בהם בני אדם, והקדוש ברוך הוא אגין על אברהם שלא ישלטו בו ובאשתו. בא וראה, השכינה לא זזה משרה כל הלילה ההוא. בא פרעה לקרב אליה, בא המלאך והכה אותו. כל פעם שאמרה שרה הכה, היה מכה. ואברהם היה מחזיק ברבוננו, שהרי על שרה לא יכלו לשלוט. זהו שכתוב "וצדיקים ככפיר יבטח". וכאן הנסיון שלא הרהר אחר הקדוש ברוך הוא.

אמר רבי יצחק, בא וראה שלכן לא צוה הקדוש ברוך הוא לרדת למצרים, אלא הוא עצמו מעצמו ירד, כדי שלא יהיה פתחון פה לבני העולם שאמר לו כן, ואחר כך הצטער על אשתו.

^{רלח} שעמד אברהם בנסיון וכו', כי הכוונה שאברהם ראוי שיחתמו בו הברכה דהיינו שמירת השפע והברכות, מפני שיכול לעמוד בנסיון נגד יצר הרע, ואינם שולטים בברכות החצונים, אבל דוד וכו', ועכ"ד חתמין כענין השפע במלכות (אור יקר).

^{רלט} ג' פעמים א"ל גימ' מג"ן, והם אל ראשון בפן ימין. אל ב', בפן שמאל. אל ג' בחוטם. ומשם נתקנת המלכות ולכן נקרא המלכות מגן, ועליה קאים עלמא, מלכות, בניינה מהבורות שמקבל מהיסוד, ובגינה אסתמיך מצד החסדים שמקבלת ג"כ מהיסוד שהם סומכים אותה מכוננים אותה בסוד והוכן בחסד כסא (מ"מ). @

^{רמ} תפארת שהוא מגן בעד המלכות, ובעת שמתעטרת המלכות בו אין לה פחד מהקלי', והעד כדמסיק בענין אברהם ושרה דהיינו מגן אברהם מגן דוד (אור יקר).

עם היות שלא יוכלו להזיקה סוף סוף יצער היה לו על הלקיחה (אור יקר).

^{רמב} פליג אדרבי יהודה דלעיל (אור יקר).

^{רמג} בתחילה היה זה שלא ברשות ואח"כ השי"ת הסכים עמו (דע"ה ח"ב פג ע"ד).

בראשית

רבי יצחק פתח ואמר (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח^{רמ"ד} כארו בלבנון ישגה צדיק כתמר יפרח מפני מה אקיש צדיק לתמר מה תמר כיון דגורין ליה לא סליק עד זמן סגיא אוף הכי צדיק] (הצדיק) כיון דאתאביד מעלמא לא סליק אחר תחותיו עד זמן סגיא^{רמ"ה} וכארו בלבנון ישגה אוף הכי נמין כתמר יפרח מה תמר לא סליק אלא דכר ונוקבא^{רמ"ו} אוף הכי צדיק לא סליק אלא דכר ונוקבא^{רמ"ז} דכר צדיק ונוקבא צדקת כגוונא <דאברהם> (דאברהם) ושרה כארו בלבנון ישגה מה ארו בלבנון עלאה על כלא וכלא יתבי תחותיו אוף הכי צדיק הוא עלאה על כלא וכלא יתבי תחותיו ועלמא לא קיימא^{רמ"ח} אלא על צדיק חד דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ועליה קאים עלמא^{רמ"ט} ובגיניה אסתמיך ועליה אשתיל^{ר"א} רבי יהודה אמר והא תנינן דעל שבעה סמכין עלמא קיימא דכתיב (שם ט א) חצבה עמודיה שבעה א"ל רבי יוסי הכי הוא ודאי אבל (הכא) כלהו אחרנין

בשביעאה

פב/ב

רבי יצחק פתח ואמר, "צדיק כתמר יפרח כארו בלבנון ישגה". "צדיק כתמר יפרח", למה הקיש צדיק לתמר. מה תמר כיון שגוזרים אותו לא עולה עד זמן רב, אף כך צדיק, כיון שנאבד מן העולם, לא עולה אחר תחתיו עד זמן רב. "כארו בלבנון ישגה", כמו כן גם כתמר יפרח, מה תמר לא עולה אלא זכר ונקבה, כמו כן הצדיק לא עולה אלא זכר ונקבה. הזכר צדיק והנקבה צדקת, כדוגמא שאברהם ושרה. "כארו בלבנון ישגה", מה הארו בלבנון עליון על הכל והכל יושבים תחתיו, כמו כן הצדיק הוא עליון על הכל והכל יושבים תחתיו. והעולם אינו עומד אלא על צדיק אחד, שכתוב "וצדיק יסוד עולם", ועליו העולם עומד, ובגללו נסמך ועליו נשתל. רבי יהודה אמר, והרי שנינו שעל שבעה עמודים העולם עומד, ככתוב "חצבה עמודיה שבעה". אמר לו רבי יוסי, כך הוא ודאי, אבל (כאן) כל האחרים

^{רמ"ד} ארו בגימ' יצח"ק ישג"א בגי' שד"י (ד"א). היסוד כלול מדו"ן (ע"ח שער מו פרק ג', וביאורים ח"ב סה ע"ב).

^{רמ"ה} לא קשיא על מה שכתבו חז"ל עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל וכו', כי באמת הצדיק אינו נולד עד שלא מת צדיק אחר אבל אינו בעולם למלאות מקומו עד זמן סגיא (זהר הרקיע). ולא קשיא מה שארז"ל עד שלא מת וכו' כי אמת שהצדיק נולד עד שלא מת הצדיק אבל אינו עדין במעלותיו למלאות מקומו עד זמן רב (ד"א).

^{רמ"ו} עי' אד"ר קלה ע"ב (לש"ו).

^{רמ"ז} שכן הנשמת מלמעלה זכר ונקבה, והקב"ה מזווגם למטה (אור יקר).

^{רמ"ח} להוכיח איך כולא יתבין תחותיי, כי אחר שהעולם מתקיים על ידי היסוד, והצדיק מרכבה אליו, אם כן כולא יתבין תחותיו. ואומר "לא קיימא אלא" בלשון שלילה, מוכיח שאין המלכות מקבלת מן המדות העליונות אלא על ידי היסוד, וזהו שאמר "לא קיימא" בשאר המדות אלא על צדיק אחד, שהוא מקבל שפע כל המדות ומשפיע למלכות (אור יקר).

^{רמ"ט} ג' בחי' שימצאו במציאות לפי דין ומשפט בני עולם: או שיהיו בני עולם מחצה עונות ומחצה זכיות, שאז לזכות הצדיק הזה, הם עומדים ממש על קיומם בלי להתמוטט, וזה שאמר "ועליה קאים" העמדה ממש. או שיהיו בני העולם רובא עוונות שאז העולם מתמוטט ונופל, ועל"ז הצדיק הזה סומכו סמך מה שלא יפול על ידי הרשעים וזה שאמר "וביה אסתמך". או שיהיו כולם חייבים ונתחייבו לחורבן, כולם בענין דור המבול, ואשתיל על ידי הצדיק כענין נח. וג' בחי' אלו ביסוד ומלכות בסוד שורשי הנמצאות בה כנודע. "עלמא" מלכות, והיא מתקיימת בכח שבע הספירות, והיינו חצבה המלכות, עמודיה שבעה, והיינו מציאות שבע ספירות שבתוך המלכות, בית קבול לז' ספירות עליונות (אור יקר).

^{ר"א} שם ב"ן נתן היסוד למלכות ושם ב"ן זה מעלה מ"ן דמלכות, וז"ש ועליה אשתיל, כי השתילה היא ממטה למעלה גדל האילן כמש"ב בניך כשתילי זתים וכן שם ב"ן מעלה מ"ן ממטה למעלה, ושרשו מהיסוד (מ"מ).

בראשית

קיימי דאיהו סמכא דעלמא^{רנ"א} ואיהו צדיק ודא אשקי^{רנ"ב} (לעלמא) ורוי עלמא^{רנ"ג} וזן כלא^{רנ"ד} ועליה כתיב (ישעיה ג' י) אמרו צדיק כי טוב^{רנ"ה} כי פרי מעלליהם יאכלו וכתיב (תהלים קמה ט) טוב יהו"ה לכל ורחמיו על כל מעשיו

אמר רבי יצחק^{רנ"ו} הא כתיב (בראשית ב' י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן דא הוא סמכא^{רנ"ז} דעלמא קאים עליה ואיהו אשקי לגנתא^{רנ"ח} (דעדן) וגנתא אשתקי מניה ומניה עבידא פירין וכולהו פירין פרחין בעלמא^{רנ"ט} ואינון קיומא דעלמא^{ס"א} קיומא דאורייתא^{ס"ב} ומאן נינהו נשמתהון דצדיקייא דאינון פרי עובדוי דקב"ה ובגין כך בכל ליליא וליליא נשמתהון דצדיקייא סלקן^{ס"ג} וכד אתפלג ליליא קב"ה אתי לגנתא דעדן^{ס"ד} לאשתעשעא בהו

הם עומדים בשביעי, שהוא עמוד של העולם והוא צדיק, וזה משקה (את העולם) ומרוה את העולם (מן הכל) וזן לכל. ועליו כתוב "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", וכתוב "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו".

אמר רבי יצחק, הרי כתוב "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן", זה הוא העמוד שהעולם עומד עליו והוא משקה לגן (העדן) והגן נשקה ממנו, וממנו עושה פירות. וכל הפירות פורחים בעולם, והם הקיום של העולם, והקיום של התורה. ומי הם. נשמות הצדיקים שהם פרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא. ולכן בכל לילה ולילה נשמות הצדיקים עולות. וכשנחלק הלילה הקדוש ברוך הוא בא לגן העדן להשתעשע בהם. במי. אמר רבי יוסי בכולם, בין אותם

^{רנ"א} שכל שבעתם נשפיעים ליסוד, והיסוד משפיעם במלכות, נמצא בבחינה אחת הכל תלוי ביסוד, ובבחינה אחרת תלוי בשבע ספירות, אבל אין ראוי שיוחס קיום העולם אלא אל היסוד אחר שהמלכות אינה מקבלת אלא מן היסוד וזה שאמר דאיהו סמכא דעלמא וכו' והטעם שנקראת המלכות עלמא הוא מפני היות כללות כל התחתונים נכללים בה וזוונים ממנה והיינו מעמדת אותם על ידי שפע היסוד אמנם יש עתה לדקדק שקרא היסוד שביעאה ואינו אלא ששי ולזה יש תירוצים רבים האחד כי גם הבינה נכנס בחשבון זה והם ג' ראשונות חשובות כא' וכו' (אור יקר).

^{רנ"ב} מצד קו האמצעי (אור יקר). בסוד לבושין דשכינה, דכמה לבושין אית לה, לבושין דחול יצירה, לבושין דגלות עשיה, לבושין דשבת וי"ט בריאה, וזהו ורוי עלמא בשובע גדול. ז"ח (נ"א).

^{רנ"ג} מצד השמאל ששם יין (אור יקר). עלמא אשקי מצד מח חכמה שביסוד ורוי מצד מח בינה, שביסוד כי נודע שהמוחין משפיעים ביסוד והוא משפיע במלכות הנק' עלמא (מ"מ).

^{רנ"ד} מצד הימין ששם הזן את העולם וגו' בחדס. פירוש אחר אשקי מצד הימין ששם מים, רוי מצד השמאל ששם יין זן מצד קו האמצעי ששם לחם וכו' (אור יקר).

^{רנ"ה} פי' רוממו אותו עם המדות העליונות לקבל מהם, והטעם כי פרי מעלליהם של מדות עליונות שבו יאכלו התחתונים וכו'. ופי' "כי טוב" ירצה מתייחד עם התפארת הנק' טוב דכתיב טוב ה' לכל שהוא יסוד ורחמיו דהיינו רחמי שש קצוות שבו על מעשיו שהם במלכות (אור יקר).

^{רנ"ו} להשיב לשאלת רבי יהודה דלעיל (אור יקר).

^{רנ"ז} יסוד, כדפירש רבי יוסי. דעלמא קאים עליהם, כדכתיב "להשקות את הגן" דהיינו המלכות. ומשום דקרא קאמר "ונהר יוצא מעדן", ולפי האמת לא שייך זה אלא בבניה יוצאת מעדן חכמה, או תפארת יוצא מעדן בינה עכ"ז שלהי דקרא דכתיב "להשקות", לא שייך אלא ביסוד, דהיינו "להשקות את הגן", וזה שאמר ואיהו אשקי לגנתא, לא תפארת וכו' (אור יקר).

^{רנ"ח} שמשפיע בה מ"ד וגנתא אשתקי מניה, פי' שהמלכות מתאוה לקבל הטיפה ממנו כשם שהוא מתאוה לה כך היא מתאוה לו (מ"מ).

^{רנ"ט} מהמלכות אל גופות המוכנים להם בעולם הזה (אור יקר).

^{ס"א} שבזכות מעשיהם מקיימין העולם והיינו קיום העולם על ידי היסוד כיון שהוא בסבת הנשמות הנמשכות ממנו (אור יקר).

^{ס"ב} בסוד עסקם בתורה למטה ועוד עשו סייג לתורה ומפרשים אותה לדורות הבאים (אור יקר).

^{ס"ג} לפום מאי דמפרש לקמיה רבי יוסי, שאלו הם אותם שכבר מתו, או אותם שעדיין לא באו, ירצה סלקן, שבחצות לילה מסתלקות במעלה חופה יותר גבוהה (אור יקר)

^{ס"ד} הקב"ה היא רחל שיורדת לבראיה להשתעשע בנשמות הצדיקים, א"נ יעק במזדווג עם לאה ע"י נשמות הצדיקים שמעלים מ"ן ביסוד דידה (מ"מ).

בראשית

במאן^{רסד} אמר רבי יוסי בכלהו בין אינון
דמדוריהון בההוא עלמא^{רסה} בין אינון דיתבי
במדוריהון בהאי עלמא בכלהו משתעשע בהו
קב"ה בפלגות ליליא

תא הוי עלמא דלעילא^{רסו} אצטריך
לאתערותא דעלמא תתאה וכד נשמתהון
דצדיקייא נפקי מהאי עלמא וסלקי לעילא כלהו
מתלבשי בנהורא דלעילא בדיוקנא יקר ובהו
קב"ה משתעשע ותאיב לון דאנהו פרי עובדוי
ועל דא אקרונ ישראל דאית לון נשמתין קדישין
בנין לקב"ה כמה דאת אמר (דברים יד א) בנים
אתם ליהו"ה אלהיכם בנים ודאי איבא דעובדוי
>אמר< רבי ייסא (אמר) ואפילו אינון דבהאי
עלמא [דארעא] היאך^{רסז} א"ל בגין די בפלגות
ליליא כל אינון זכאי קשוט כלהו מתערי למקרי
באורייתא ולמשמע תושבחן דאורייתא והא
אתמר דקב"ה וכל אינון צדיקיא דבגו גנתא
דעדן כלהו צייתין לקליהון וחוטא דחסד
אתמשך עלייהו ביממא דכתיב (תהלים מב ט)
יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה שירה עמי ועל דא
תושבחן דסלקין בליליא קמיה^{רסח} דא תושבחא
שלים תא הוי בשעתא דישראל הוו סגירין
בבתיהון כד קטל קב"ה בכוריהון דמצראי הוו
אמרי הלילא ותושבחן קמיה^{רסט}

תא הוי דדוד מלכא הוה קם בפלגות ליליא
דאי (תימא הוה) [תמצא דהוה] יתיב או שכיב
בערסיה והוה אמר שירין ותושבחן לא אלא
כמה דכתיב (שם קיט סב) חצות לילה אקום
להודות לך אקום ודאי בעמידה לאתעסקא

שמדורם בעולם ההוא, ובין אותם
שיושבים במדורם בעולם הזה, בכולם
משתעשע הקדוש ברוך הוא בחצות הלילה.

בא וראה, העולם העליון צריך את
התעוררותו של העולם התחתון.
וכשנשמות הצדיקים יוצאות מן העולם
הזה ועולות למעלה, כולן מתלבשות באור
שלמעלה בדמות נכבדה, והקדוש ברוך הוא
משתעשע בהם ותאב להם, שהם פרי
מעשיו, ועל זה נקראו ישראל, שיש להם
נשמות קדושות, בנים לקדוש ברוך הוא.
כמו שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם",
בנים ודאי, פרי מעשיו. אמר רבי ייסא,
אפילו אותם שבעולם הזה (של הארץ).
איך אמר לו, משום שבחצות הלילה כל
אותם צדיקי אמת, כולם מתעוררים לקרא
בתורה ולשמוע את תשבחות התורה. והרי
נתבאר שהקדוש ברוך הוא וכל אותם
הצדיקים שבתוך גן העדן כולם מקשיבים
לקולם, וחוט של חסד נמשך עליהם ביום,
שכתוב "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה
עמי". ועל כן התשבחות שעולות בלילה
לפניו, זו תשבחת שלמה. בא וראה, בשעה
שישראל היו סגורים בבתיים כשהרג
הקדוש ברוך הוא בבכורי מצרים, היו
אומרים הלל ותשבחות לפניו.

בא וראה שדוד המלך היה קם בחצות
הלילה, שאם תאמר שהיה יושב או שוכב
במטתו והיה אומר שירות ותשבחות, לא,
אלא כמו שכתוב "חצות לילה אקום
להודות לך". אקום ודאי בעמידה להתעסק

^{רסד} פי' באותם שכבר מתו או באותם שהם חיים עתה או באותם שעדיין לא באו לעולם ורבי יוסי תירץ
בכולהו בב' חלוקות בין אינון דיתבי במדוריהון בהאי עלמא דהיינו אותם שהיו בעולם ומתו, שהם יש להם
מדור בעולם הזה בנפש האחוז בגוף אשר בקבר וברוח אשר בגן עדן של מטה, ואין לפרש דעל אותם שעדיין
לא מתו קאמר, דאי הכי מה בא רבי ייסא להוסיף בין באינון (אור יקר).

^{רסה} שהם אותם שעדיין לא נבנו בגוף בעולם התחתון (אור יקר)

^{רסו} לתת תוספת מעלה אל הצדיקים שכבר מתו מאותם שעדיין לא באו לעולם, מפני שהם מלמטה על
ידי מעשיהם גורמין ההתעוררות וכו', ורבי ייסא הוסיף אפילו אותם שהם חיים עדנה (אור יקר).

^{רסז} בשלמא הנשמות שכבר מתו שייך בהם העלאת מ"ן אחר חצות אבל הנשמות דהאי עלמא מאי
העלאת מ"ן שייך בהם הרי אחר חצות כבר עמדו וניעורו משנתם לעסוק בתורה (מ"מ).

^{רסח} משמע אפי' אותם שאינם ת"ח מחוייבים לעמוד מחצות לילה לומר שירות ותשבחות. א"ם (כ"ב
הרב ר"ח לאפוקי מהרב מז"ק) (מא"י) (נ"א).

^{רסט} ומן הראוי שלא לקבל שירה כענין מעשי ידי טובעים בים, ועל"ז הוה אמרי הלולא והקב"ה היה רוצה
בשירתם ומצילם, ומשום דמהיאי לית ראייה שלימה דאנא אמינא דדוקא שירה שעל ידי מעשה נס ודאי
אמנם תושבן ושירין שאינם על ידי נס מהיכא, לזה אמר ת"ח וכו' (אור יקר).

בראשית

בשירין ותושבחן דאורייתא^{רע} ובגין כך דוד מלכא [חי] לעלמין^{רעא} ואפילו ביומי מלכא משיחא איהו מלכא דהא תנן מלכא משיחא אי מן חייא הוא דוד שמיא ואי מן מתייא הוא דוד שמיא ואיהו הוה אתער בצפרא עד לא ייתי דכתיב (שם נז ט) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר^{רעב}

תא הוי כל ההוא ליליא דשרה הות לגביה דפרעה אתו מלאכי עלאי לזמרא ליה לקב"ה בשירין ותושבחן^{רעג} א"ל קב"ה כולכו זילו ועבידו מכתשין רברבין במצרים רשימו למאן דאנא זמין^{רעד} למעבד^{רעז} לבתר (דא) מה כתיב (בראשית יב יז) וינגע יהו"ה את פרעה נגעים גדולים וגו'

תא הוי מה כתיב^{רעה} (שם יח) ויקרא פרעה לאברם וגו' מנא הוה ידע דהא לא כתיב הכא כמה דאתמר באבימלך דכתיב (שם כ ז) ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא וגו' והכא לא א"ל מדי אמר רבי יצחק הא כתיב (שם יב יז) על דבר שרי אשת אברם דהכי הוה אמרי ליה על דבר שרי אשת אברם דהא לא הוה ממליל עמיה כמה (דממליל) [דמליל] באבימלך אלא (כמלה) [מלה] <במלה> דא אתמר ולא יתיר מכתשא דא על דבר שרי אשת אברם איהי ולא (הוה מלה דא) [מליל] עמיה^{רעו} כדין ידע (הוא) דהא אתתיה דאברהם איהי מיד ויקרא פרעה לאברם ויאמר וגו' ויצו עליו פרעה אנשים למה בגין דלא יקרב בר נש בהו לאבאשא לון וישלחו אותו לוייה עבדו ליה בכל ארעא

בשירות ותשבחות של התורה. ולכן דוד המלך חי לעולמים. ואפילו בימי מלך המשיח הוא מלך, שהרי שנינו, מלך המשיח, אם מן החיים הוא, דוד שמו, ואם מן המתים הוא, דוד שמו. והוא היה מתעורר בבוקר בטרם יבא [הבוקר], שכתוב "עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר".

בא וראה, כל אותו הלילה ששרה היתה אצל פרעה, באו המלאכים העליונים לזמר לקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות. אמר להם הקדוש ברוך הוא, כולכם לכו ועשו מכות גדולות במצרים, סימן למי שאני עתיד לעשות אחר כך. (זה) מה שכתוב "וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים וגו'".

בא וראה מה כתוב, "ויקרא פרעה לאברם וגו'". מנין היה יודע, שהרי לא כתוב כאן כמו שנאמר באבימלך, שכתוב "ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא וגו'", וכאן לא אמר לו דבר. אמר רבי יצחק, הרי כתוב "על דבר שרי אשת אברם", שכך היו אומרים לו, "על דבר שרי אשת אברם", שהרי לא היה מדבר עמו כמו שמדבר עם אבימלך, אלא בדבר זה נאמר ולא יותר. המכה הזו היא על דבר שרי אשת אברם, ולא היה מדבר (זה) עמו. אז ידע (הוא) שהרי היא אשתו של אברהם. מיד, "ויקרא פרעה לאברם ויאמר וגו'". "ויצו עליו פרעה אנשים". למה. כדי שלא יקרב אדם להם להרע להם.

"וישלחו אותו", לוייה עשו לו בכל ארץ מצרים. אמר לו הקדוש ברוך הוא, כך אתה עתיד לעשות לבניו, אתה תלוה אותם

^{רע} מכאן נראה לעמוד בעמידה כשאומר תהלים ושאר שירים. א"מ (נ"א). וכן עי' ריש אד"ר קכז ע"ב: קם ר"ש וצלי צלותיה יתיב בגווייהו, משמע שתחילה היה תפילה וזה בעמידה והדר יתיב, והוא ללימוד עצמו.

^{רעא} אפילו שינה שהיא אחד מששים במית הלא השליט בו, כדי שלא לפגום מדתו שהי ארגליה יורדות מות (אור יקר). כמו שלא הפסיק בשינה סוד המות לכך לא נפסקה מלכותו ולעולם קיימת (נ"א).

^{רעב} פ' דהוה קם בחצות לילה גם לא היה ישן כל הלילה ועכ"ז לא היה ישן בפנות בוקר כדרך מי שאינו ישן בלילה דבבוקר שינה חוטפתו. ז"ח (נ"א).

^{רעג} הם מלאכים דקדושה שהם משוררים מחצות ואילך, וצריך לומר שקודם בתחלת הלילה לקה על ידי המלאך שהיה עמה, אמנם אלו נוספו עליו אחר חצות לילה (אור יקר).

^{רעד} ואלו לא היו צורך הצלת שרה אלא רשימו לבד ועוד אם יאמרו וכי מלאכים שרים גדולים קדושים כמונו ירדו למצרים המלאה גלולים ועוד יתלבשו בלבוש נכרי כדי לנגוע נגעים גדולים לזה אמר להם רשימו למה דאנא זמין כדכתיב אני ולא מלאך אני לא שרף אם כן דיו לעבד להיות כרבו (אור יקר).

^{רעה} לפרש מלת "על דבר" (אור יקר).

^{רעי} נראה ששמע פרעה קול אומר כן ולא אליו (נ"א).

בראשית

דמצרים א"ל קב"ה הכי את זמין למעבד לבנוי את תוויף לון מארעך דכתיב (שמות יג יז) ויהי בשלח פרעה את העם^{רע} דאוויף לון מכל ארעיה א"ר אבא כל כך למה אודמן ליה לאברהם^{רע} ולמאי אצטריך אלא בגין לגדלא שמיה דאברהם ושרה בעלמא

פנ/א

דאפילו במצרים דאינון חרשי עלמא ולא הוה יכיל בר נש לאשתזיב מנייהו אתגדל אברהם ואסתליק לעילא הה"ד (בראשית יג א) ויעל אברם ממצרים לאן אתר הנגבה^{רע} (נ"א) ומאי הוא ואשתו וכל אשר לו אלא לאורעא דלא גולו מניה מדעם מאינון מתנן דיהבו ליה בדיל שרה דתהא למלכא^{רע}

אמר רבי שמעון תא חזי כלא רזא דחכמתא איהו וקא רמו הכא בחכמתא ודרגין דלתתא דקא נחית אברהם^{רע} לעומקייא דלהון וידע לון ולא אתדבק בהו ותב לקמי מריה ולא אתפתא בהו כאדם^{רע} דכד מטא להווא דרגא אתפתא בנחש וגרים מותא לעלמא ולא אתפתא כנח דכד נחת ומטא להווא דרגא מה כתיב (שם ט כא) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה אהלה כתיב בה"א^{רע} אבל באברהם מה כתיב (שם יג א) ויעל אברם ממצרים דסליק ולא נחית ותב לאתריה לדרגא עלאה דאתדבק ביה בקדמיתא ועובדא [דא] הוה בגין לאחזאה^{רע} חכמתא דאתקיים בקיומא שלים כדקא חזי ליה ולא אתפתא וקם בקיומא ותב לאתריה הנגבה דא דרום דרגא עלאה דאתאחיד ביה בקדמיתא

מארצך, שכתוב "ויהי בשלח פרעה את העם", שלוח אותם מכל ארצו. אמר רבי אבא, כל כך למה הזדמן לאברהם ולמה הצטרף. אלא כדי לגדל את שמם של אברהם ושרה בעולם,

שאפילו במצרים שהם מכשפי העולם, ואדם לא היה יכול להנצל מהם, התגדל אברהם והתעלה למעלה. זהו שכתוב "ויעל אברם ממצרים". לאיזה מקום. "הנגבה". (ומה זה "הוא ואשתו וכל אשר לו". אלא להודיע שלא גזלו ממנו דבר מאותן מתנות שנתנו לו בשביל שרה שתהיה למלך).

אמר רבי שמעון, בא וראה, הכל הוא סוד של חכמה, ורמז כאן בחכמה והדרגות שלמטה שאברהם ירד לעומקם וידע אותם ולא נדבק בהם, ושב לפני רבונו, ולא התפתה בהם כאדם שכאשר הגיע לדרגה ההיא התפתה בנחש וגרם מות לעולם. ולא התפתה כמו נח, שכאשר ירד והגיע לדרגה ההיא מה כתוב, "וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה", "אהלה" כתוב בה"א. אבל באברהם מה כתוב. "ויעל אברם ממצרים", שעלה ולא ירד. ושב למקומו לדרגה עליונה שנדבק בה בראשונה. והמעשה הזה היה כדי להראות החכמה שהתקיים בקיום שלם כראוי לו ולא התפתה ועמד בקיומו ושב למקומו. "הנגבה", זה הדרום, הדרגה העליונה שנאחז בה כבראשונה, שכתוב "הלוך ונסוע הנגבה", אף כאן "הנגבה", מקום שנדבק בו

^{רע} משמע שפרעה עשה לויח לישראל. א"מ (נ"א).

^{רע} כאן נכנס אברהם לנסיון של ידיעת הצד הרע (דע"ה ח"ב פא ע"ד).

^{רע} ממצרים עמקי הקלי' לנגבה חסד ודאי (אור יקר). עי' לעיל פ ע"א בשם ספר הדע"ה.

^{רפ} פי' וירד אברם ויעל אברם וכיוצא רזא דחכמתא שירד לקלי' בשכלו לחקור הנהגתם וממשלתם כנז' ולא נתפתה ועלה בשלום וצוה עליו פרעה ראש הקליפה שלא יגעו וכו'. ז"ח (נ"א).

^{רפא} עי' דע"ה לקמן פג ע"ב ופב ע"ב.

^{רפב} אע"ג שבפ' נח דף עו אמר ייב חכמתא לאברהם וכו' נפק מניה ישמעאל, משמע משם שלא עמד בנסיונו אלא מרע"ה. י"ל דלגבי אדם ונח אמר נחית אברהם לעמקייא דלהון וידע לון ולא אתדבק בהו כאדם ונח, אבל מ"מ אינו כמרע"ה דקאים במהימנותא עילאה כדקא יאות (מ"מ).

^{רפג} שהוא כרם מ"יין המשכר" (הנזכר ברמ"ק וכתבי האריז"ל) הרי הוא נוק' דס"מ נחש אשת זנונים (דע"ה ח"ב פא ע"ד).

^{רפד} רמז הענין יורה על הנזכר, אבל לא נכחיש שממש כך היה הענין וכו' כל ענין גשמי שבתורה שאנו דורשים אותו על דרך רמז, הכוונה שממש נעשה הדבר ההוא בפועל אמנם המעשה היה לרמוז אל ענין דך וכך כי הדברים הנסתרים צריך להם ענין גשמי בעולם התחתון מקום שיראה הרוחני עניינו (אור יקר).

בראשית

בראשונה.

דכתיב (שם יב ט) הלוך ונסוע הנגבה אוף הכא

[הנגבה] אתר דאתדבק ביה בקדמיתא

תא חזי רוא דמלה אי אברם לא ייחות למצרים ולא יצטרף תמן בקדמיתא לא יהא חולק עדביה בקב"ה^{רפ"ה} כגוונא דא לבנוי כד בעא קב"ה למעבד (ליה) [לון] עמא חדא עמא שלים ולקרבא לון לגביה אי לא נחתו בקדמיתא למצרים ולא יצטרפון תמן לא הוו עמא יחידא דיליה^{רפ"ו} כגוונא דא אי לא אתייהבת ארעא קדישא לכנען בקדמיתא וישלוט בה לא הות ארעא חולקיה ועדביה דקב"ה וכלא רוא חדא

רבי שמעון הוה אויל בארחה והוה עמיה רבי אלעזר בריה ורבי אבא ורבי יהודה עד דהוו אזלי א"ר שמעון תוהנא היך בני עלמא לא משגיחין למנדע מלי דאורייתא ועל מה קיימי פתח ואמר (ישעיה כו ט) נפשי אויתיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך^{רפ"ז} האי קרא אוקמוה ואוקימנא ליה

אבל תא חזי נפשא דבר נש כד סליק לערסיה^{רפ"ח} נפקת מניה וסלקא לעילא ואי תימא דכלהו סלקאן לאו כל חד וחד חמי אפי מלבא אלא נפשא סלקא^{רפ"ט} ולא אשתאר בה בהדי גופא בר חד רשימו^{ר"י} (נשימו) דקסטא דחיותא^{ר"כ} דלבא ונפשא אזלא ובעיא

בא וראה סוד הדבר, אם אברם לא ירד למצרים ולא יצטרף שם בראשונה, לא יהיה חלק גורלו בקדוש ברוך הוא. כדוגמא זו לבנוי, כשרצה הקדוש ברוך הוא לעשות לו (להם) עם אחד, עם שלם, ולקרבים אליו, אם לא ירדו בראשונה למצרים ולא יזדככו שם, לא היו העם היחידי שלו. כדוגמא זו, אם לא נתנה הארץ הקדושה לכנען בראשונה וישלוט בה, לא היתה הארץ חלקו וגורלו של הקדוש ברוך הוא, והכל סוד אחד.

רבי שמעון היה הולך בדרך, והיה עמו רבי אלעזר בנו, ורבי אבא ורבי יהודה. בעודם הולכים, אמר רבי שמעון, תמהני איך בני העולם לא משגיחים לדעת דברי תורה, ועל מה עומדים. פתח ואמר, "נפשי אויתיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך". הפסוק הזה בארוהו, ובארנו אותו.

אבל בא וראה, נפש האדם, כשהוא עולה למטתו, יוצאת ממנו ועולה למעלה. ואם תאמר שכולן עולות, אין כל אחד ואחד רואה את פני המלך, אלא הנפש עולה ולא נשאר בה עם הגוף רק רושם (נשימה) של המדה של חיות הלב. והנפש הולכת ורוצה לעלות. וכמה דרגות לדרגות

^{רפ"ה} כענין העופרת שיצטרף בו הכסף כן צירוף הקדושה על ידי השלטת הקלי' וכניסת האיש ההוא בהם כענין בחינת איוב וכו' וכשיתבחן שם ויצא כזהב נקי אז הוא חלק ה', וטעם לזה הוא כי בהיות שלא נכנס בתוך החצונים ונבחן שם עדין נצוצות החצונים מעורבים בו. אמנם בהיותו נכנס ביניהם, אותם הנצוצות הרעות כלות ואובדות שם, ויוצא משם נקי כזהב הנקי וכסף הצורף. וענין זה היה סבה אל נסיונות אברהם, להיותו יוצא מתרח שקוע בתוך החכמות החצונות, היו פועלות בו קצת, עד שזה טעם אל לך לך מארצך (אור יקר).

^{רפ"ו} סא ע"א (הערת הזוהר).

^{רפ"ז} כלומר נפשי איוה אותך בלילה, וכנגד הקב"ה אמר, שהנפש באותה שעה היא מסתלק להקב"ה (אור יקר ש"ב סי' ה).

^{רפ"ח} לא קאמר כד נאים, מורה שבעת סילוקו אל המטה היא מסתלקת, ואין זה מן הדוחק, שהרי כמה רשעים שהם חיים ואין להם אפילו נפש, וצריך לפרש כן, שאם לא תאמר כך, אם כן מי שאינו ישן כל הלילה, אין נשמתו עולה לתת חשבון, זה ודאי דוחק. אלא צריכים אנו לומר, שאף אם לא ישן האדם, נפשו היא מסתלקת בעת סילוקו אל מטתו (אור יקר). ועי' לקמן קכא ע"ב ושם בשם הרמ"ז.

^{רפ"ט} הוא הבל דגרמי והוא נפש דקטנות שהוא רשימו דנפש דגדלות הנכנסת כשנולד (רמ"ז).

^{ר"י} נשאר אצלו בעת שינתו רשימת מקום הכלי שחיות הלב והנפש בו תמיד (ד"א).

^{ר"כ} ביאור מילת קיסטא דחיותא וכו' ר"ל מדת החיים פי' שעתה חזר ז"א להיותו כבראשונה כמדתו שלא היו בעת אצילותו רק ו"ק בלבד וכו' ונוק' אין בה בחי' מוחין ושום אבר מן גופא רק חלק עשירי מעשרה חלקים שיש לה בגדלותה וכו' אין בו בחי' חיות רק אותו חלק העשירי מן החיות שהיה לו שהוא מגיע לנוק' ואז נחלק אותו החיות שאינו רק חלק העשירי בלבד ונחלק בו"ק ובמלכות שבו וזהו ביאור קיסטא דחיותא (שעה"כ נה ע"ב). מדה וכלי (ד"א). מדה קטנה דחיות האדם בלב כמו הבלא דגרמי והנפש פוגעת בכחות הטומאה ופי' קימרין קלי' הטמונים ומכוסים באויר כמו ביב הקמור. הרש"ב (נ"א).

בראשית

לסלקא^{רצב} וכמה דרגין לדרגין לסלקא שמתא והיא אתערעת בהני קומרין טהירין דמסאבותא^{רצב} אי היא דכיאת דלא אסתאבת ביממא סלקא לעילא ואי לאו דכיאת אסתאבת בינייהו ואתדבקת בהו ולא סלקא יתיר ותמן מודעי לה מלין [ואיהי] (ו)אתדבקת מאינן מלין דזמן קריב^{רצב} ולזמנין דחייכין בה^{רצב} ומודעין לה מלין כדיבין וכדין אזלא כהאי גוונא כל ליליא עד דיתער בר נש^{רצב} ותאבת לאתרה [זכאין אינן צדיקיא דגלי לון קב"ה רוין דיליה בחלמא בגין דיסתמרון^{רצב} מן דינא] ווי לאינן חייבי עלמא דמסאבין גרמיהו^{רצב} ונפשיהו^{רצב}

תא חזי אינן דלא אסתאבו^ש כד סלקי בערסייהו נפשא סלקא ועאלת בין כל הני דרגין^{שא} (ו)דרגין בקדמיתא וסלקא ולא אתדבקת בהו ולבתר אזלא ושמתא וסלקא כפום אורחה^{שב} ההיא נפשא דזכת לסלקא

לעלות. והיא משוטטת ופוגשת בקליפות של אורות הטומאה. ואם היא טהורה, שלא נטמאה ביום, עולה למעלה. ואם היא לא טהורה, נטמאת ביניהם ונדבקת בהם ולא עולה יותר. ושם מודיעים לה דברים, ונדבקת מאותם דברים של זמן קרוב. ולפעמים שצוחקים עליה ומודיעים לה דברים כוזבים, ואז הולכת כדוגמא זו כל הלילה עד שיתעורר האיש, ושבה למקומה. אשרי הצדיקים הללו שהקדוש ברוך הוא מגלה להם סודותיו בחלום כדי שישמרו מן הדין. אוי לאותם רשעי העולם שמטמאים עצמם ונפשם.

בא וראה אותם שלא נטמאו, כשעולים למטתם, הנפש עולה ונכנסת בין כל אותן הדרגות בראשונה, ועולה ולא נדבקת בהן. אחר כך הולכת ומשוטטת ועולה כפי דרכה. אותה הנפש שזוכה לעלות, נראית

^{רצב} עליה זו היא מפני שהנשמה מקור חיים לרוח והרוח מקור חיים לנפש והנפש מקור חיים לנשמה [דרך מ"ן] [אור יקר].

^{רצב} כוחות חיצונות שהם מכסה וקליפה לטהירין שהם האור' עליונות ומלת קומרין פי' כסויים שהם מכסים האורות בעת תגבורתם כמ"ש סכתה בענן (ד"א).

^{רצב} הדברים הנגזרים מלמעלה בתחלה נגלים אל הקדושים ואח"כ מכריזים אותם אפילו לחצונים ומפני שהדבר תלוי אם תתבטל הגזירה אם לא תתבטל לפי התשובה לפיכך אין מכריזין אותה לחצונים אלא קרוב להיותם שהם תחתונים יותר ואינו יודעים הדברים אלא קרוב להיותם ולכך ימצא חלום חצוני יותר צודק לעתים ממה שימצא פנימה, מפני שבהיות הגזרה בקדושה תלוי בתשובה, ואפשר תתבטל הגזרה. אמנם החוצה אינה תלויה בתשובה, וזה כשיש להם איזה דבר להודיעה להטעותה בחלום צודק. אמנם לפעמים מודיעים אותה כזבים, והכוונה שאפילו חלום בפתרונו כוזב, כי אין בחלום דבר שיורה ממש על מציאותו אלא במראה ומשל וחידה וצריך פתרון ובה כוזב גם כן (אור יקר).

^{רצב} שהם משחקים עם אותה הנשמה ומודיעים לה דברים כזבים (ד"א).
^{רצב} בחצות לילה, שאחר חצות אין שעשוע זה לנפשות מפני שהקב"ה בא לגן עדן של מטה, והישן אחר החצות אפילו צדיק גמור, אין ממש בענייניו, כי הנפש היא נאחזת בחצונים, וכל חלום שהוא אחר חצות אין בו צדק (אור יקר).

^{רצב} הם יודעים בחלמם גזרה עליונה ומתענים ושבים בתשובה (אור יקר).

^{רצב} במעשים רעים ביום (אור יקר).

^{רצב} בלילה בעת סלוקה (אור יקר).

^ש שלא פגמו ביום (אור יקר).

^{שא} החצונים, שאין מעבר מן העולם הזה הגשמי אל הרוחני אם לא יעבור ג' קליפות, שהם תהו בהו חשך, שהם רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת, ואח"כ נוגה לו סביב, ששם אחיזת הנפש בסוד נפש בדקות במדור זה התחתון, ושם דבקות הנפש בסלוקה, ורוח נכנס בגן עדן של מטה על ידי הנשמה, ולא שיכנס ממש אלא נכנס בדקות ההוא, ושיג שם שיעור נועם השם הנגלה שם לבד, ולא שיסתלק יותר. אמנם אחר חצות השעשוע היא בסוד הרוחות בגן עדן ושם מנוחת הנפשות קצת שהם מתעדנות ממנוחת הרוח ולכך בכל האי שמעתא לא קאמר רבי שמעון רוחא ונשמתא אלא נפשא לבד, להיות מנוחת השעשוע קודם החצות במדור הנפש לבד, ואחר חצות במדור הרוח. במנוחה זו מגרשים נפשות ורוחות ונשמות אשר בעולם הזה שיבואו לעסוק בתורה (אור יקר).

^{שב} היינו בסוד מנוחת הנפש כל א' וא' כפי בחינתה ומדרגתה דאית נפש ואית נפש (אור יקר).

בראשית

אתחזיאת קמי דסבר אפי יומין^{שג} ואתדבקת ברעותא^{שד} לאתחזאה בתיאובתא^{שז} עלאה^{שה} למחמי בנועם מלכא ולבקר בהיכליה^{שח} ודא הוא בר נש דאית ליה חולקא^{שט} תדיר^{שז} בעלמא דאתי^{שא} ודא היא נפשא (דכסיפא) [דכסופא]^{שב} דילה [כד סלקא] בקב^{שג} (תדיר) ולא אתדבקת בהני זינין טהירין אחרנין והיא אזלת בתר זינא קדישא^{שא} (באתרא) [בתר אתרא] דנפקת מתמן ובגין כך כתיב (ישעיה כו ט) נפשי אויתך בלילה בגין למרדף בתרך ולא לאתפתאה בתר זינא אחרא נוכראה^{שיב}

תא חזי נפשי דא נפש דאיהי שלטא בלילה למרדף בתר דרגא רוח ביום דכתיב נפשי אויתך^{שיג}

פג/ב

בלילה דא נפש דאיהי שלטא בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך דא רוח דאיהו שלטא ביממא ואי תימא דתרין דרגין^{שיד} אינון בפרודא

לפני סֶבֶר פְּנֵי הַיָּמִים, ונדבקת ברצון להראות בתשוקה עליונה לראות בנועם המלך ולבקר בהיכלו. וזה הוא האיש שיש לו חלק תמיד בעולם הבא. וזו היא הנפש שהרצון שלה כשעולה בקדוש ברוך הוא (תמיד) ולא נדבקת במינים הללו אורות האחרים. והיא הולכת אחר מין קדוש במקום (אחר מקום) שיוצאת משם. ולכן כתוב "נפשי אויתך בלילה", כדי לרדוף אחריך ולא להתפתות אחר מין אחר נכרי.

בא וראה, "נפשי" זו הנפש ששולטת בלילה ורודפת אחר הדרגה. הרוח [שולטת] ביום, שכתוב "נפשי אויתך

בלילה", זו הנפש ששולטת בלילה. "אף רוחי בקרבי אשחרך", זו הרוח ששולטת ביום. ואם תאמר ששתי דרגות [האלה] הן בפירוד, לא כך, שהרי הן דרגה אחת, והן

^{שיג} שר ההפנים שהוא נקרא סבא אפי יומין, דהיינו הסברת פנים העליונה פני הספירות העליונות שהם מים עליונים (אור יקר).

^{שד} אחר כך, החכמת עצמה וכוללת עצמה בו (אור יקר).

^{שה} להתדבק ברוב החשק התחתון בעליון, וכן היא מרוב השקה היא נכללת שם ומשם היא משגת נועם ה' דהיינו אור הבינה המתגלה על ידי הת"ת (אור יקר).

^{שו} מלכות (אור יקר).

^{שז} היינו היות נועם ה' מתגלה למטה והוא משתעשע בו (אור יקר).

^{שח} בין בחייו בין במותו (אור יקר).

^{שט} בינה (אור יקר).

^{שי} שתאותה (ד"א).

^{שיא} כמעשה ביום כן מעשיה בלילה, כי אותה הנפש כשביום אין חשקה אלא בענייני הקב"ה כן בעת הסתלקה בלילה אין לה נטיה בין הרעים שבין המחיצות הנזכרות, והאדם שביום יעסוק קצת כך וקצת כך ויהיה לו נטיה אחר הבלי הזמן, תהיה בלי ספק גם בעת העליה נוטה אל הצד כפי מעשיה @###מכאן קשה לי: ועת האמר כי לא תזכה אל המעלה הזאת אלא אותה הנפש שהיא חשקה כל היום ובכל רגע אל עבודת קונה כי אחר שכן הוא לא תטה ימין ושמאל בעת עלייתה עד הגיעה אל מחוז חפצה אמנם אותה אשר תטה מדרך העבודה אל ענייני העולם הזה אם מעט ואם הרבה לא יהיה לה כלל מהמעלה הזאת ולא נאמר שתהיה מדתה שם כמדתה כאן שתטה קצת ואח"כ תעלה אלא לא תעלה כלל וזה שאמר ודא היא נפשא כלומר מעלה זאת הנזכרת היא אל הנפש דכסופא דילה כד סלקא בקב"ה תדיר כעניינו ביום אמנם אשר יפסיק חשקה לא תשיג מזה כלל (אור יקר).

^{שיב} מיני אורות אחרים שהם צד הקליפה חיצוני (ד"א).

^{שיג} היינו המלכות מדת לילה רוח שליט ביממא היינו תפארת מדת יום, וחשק המלכות להדבק בת"ת, ושיעור הכתוב "נפשי" כנגד המלכות, שהיא מדת לילה, וחלק ממנה הוא נפש האדם לכך אמר אויתך בלילה דהיינו עת סילוק הנפש מהגוף שהיא הת"ת מדת יום, ואינו באדם לפעמים, גם כן רוח שהיא חלק הת"ת אשחרך דהיינו בשחר ביום שהוא זמן שליטתו אשחרך (אור יקר).

^{שיד} [לא] שהם תרין דרגין ועוד שסה בפירודא וכו' אלא מדרגה אחת הם, מפני שזכר ונקבה דהיינו ת"ת ומלכות תרי פלגי דגופא נינהו וכו' גם בענין המדות עצמם וכו' הם תרי דרגין בחבורא חד וכו' כי כענין השרשים כן ענינה ענפים עם היות שאנו אומרים דא שליט ביממא ודא שליט בלילה אין להם פירוד (אור יקר).

בראשית

לאו הכי דהא דרגא חד אינון ואינון תרין
בהבורא חד וחד עלאה דשלטא עלייהו^{שטו}
ואתדבק בהו^{שטז} ואינון ביה^{שטז} (ואקרוין)
[ואתקריאת] נשמה^{שטז} וכלהו דרגין סלקאן ברוא
דחכמתא^{שטז} דכד מסתכלן אלין דרגין יסתכל
בר נש בחכמה עלאה והאי נשמה עייל בהו^{שטז}
ומתדבקן בה וכד האי שלטא כדין ההוא בר נש
אקרי קדוש^{שכא} שלים מכלא^{שכב} רעותא דא^{שכג}
לגבי קב"ה

נפ"ש איהי אתערותא תתאה^{שכד} ודא סמיכא
בגופא וזנת ליה וגופא אחיד בה והיא אתאחדת
בגופא^{שכה} לבתר אתתקנת^{שכו} ואתעבידת
כרסייא לאשראה עלה רוח באתערותא דהאי

שתים בחיבור אחד, [ועוד] אחת עליונה
ששולטת עליהן ונדבקות בהן והן בה,
(ונקראים) ונקראת נשמה. וכל הדרגות
עולות בסוד החכמה, שכאשר מסתכלים
[על] אלו הדרגות, יסתכל האדם בחכמה
העליונה, והנשמה הזו נכנסת בהם
ונדבקים בה. וכשזה שולט, אז אותו האיש
נקרא קדוש, שלם מן הכל, רצון אחד
לקדוש ברוך הוא.

הנפש היא התעוררות תחתונה, והיא
סמוכה בגוף וזנה אותו, והגוף אוחד בה
והיא אחוזה בגוף. אחר כך נתקנת ונעשית
כסא להשרות עליה רוח בהתעוררות הנפש

^{שטו} היינו הנשמה והיא כעין הבינה על ת"ת ומלכות, וכמו שהבינה קושרת ומייחד ת"ת ומלכות כן
הנשמה היא קושרת ומייחדת רוח ונפש. ואומר "שלטא עליהו" הכוונה שהם מתנהגים למטה כרצונה (אור
יקר).

^{שטז} כי הבינה צריכה התעוררות מלמטה מהמלכות, וכו' וכן ממש הנשמה נהנת ממעשה המצות העולה
אליה מהנפש והרוח, ולכך אתדבק בהו ממש הנשמה היא מתדבקות ברוח ונפש לסבת התועלת הנמשך לה
מהם, וכחה בהם לסבה נזכרת (אור יקר).

^{שטז} "אינון" רוח ונפש, "ביה" בנשמה, דהיינו כענין דבקות הת"ת ומלכות ומציאותם בבינה להיותם
שואבים שפע וחיות עליון ממנה, ואף כן נפש ורוח דבקי בנשמה ומציאותה בה להיותם שואבים ממנה
חיות עליון (אור יקר).

^{שטז} שמה יעיד על מציאותה מבינה כענין ונמשת שדי תבינם וכענין נשמת כל חי שהיא הבינה והיא
נשימה וחיות לתחתונים, וכן הנשמה (אור יקר).

^{שטז} היינו שנפש ורוח ונשמה הם סוד הו"ה והחכמה סוד י', ונודע מכללות האצילות כולו בחכמה וכן
החכמה מתפשטת בהם, וזה שאמר דכד מסתכלאן או מסתלקאן אינון דרגין יסתכל בר נש בחכמה עלאה
והטעם כי מציאות הו"ה בה' ראשונה והיא מציאותה בהם ג"כ וכן מציאות הו"ה בי' ג"כ הוא מציאותה בהם
(אור יקר).

^{שכ} למעלה נקט ב' בחי', הא' היותם הם בה, והב' ואתדבק בהו. וכאן הפך הענין ואמר הב' הנשארות
שהם נשמתא עייל בהו, כענין אינון ביה, והב' ומתדבקאן ביה, כענין ואתדבק. והענין כי היותם בו ירצה על
הכללות ת"ת ומלכות בביני האו ביני בת"ת ומלכות, וזה שאמר ואינון ביה או נשמתא עייל בהו, ודבקות
היינו האחד בחבירו להשפיע, והכללות סבת קבלת האחד מחבירו ההתעוררות או השפע, לכך לעיל קאמר
ואתדבק בהו להשפיעם, והסיבה "ואינון ביה" דהיינו נשרשים בה וכו' והפסיק בין זה לזה בענין החכמה,
מטעם שמציאותם אשר בחכמה גורם התפשטות הנשמה בהם מפני שע"י התפשטותה בהם ודבקותם בה
יש לה כח לעלות אל החכמה בסוד הדעת הקושרם (אור יקר).

^{שכא} מצד החכמה והבינה ששם הקדש כנודע, מהיכל קדש הקדשים ועיקר בחכמה (אור יקר).

^{שכב} בכל כלל הג' נפש רוח ונשמה (אור יקר).

^{שכג} שהרי הנשמה כוללת הכל אל העבודה. ואפשר קדוש מצד החכמה, שלים מכל מצד הבינה, רוחא חד
מצד הכתר, בענין שמה שאין לו חלק מהספירות כגון חכמה וכתר, הוא משתלם במעשיו בקדושתו,
מחכמה וברעותא דא וכו' מכתר (אור יקר).

^{שכד} כלומר מה שהוא מתהווה מהזווג בעולם העשיה שהוא התעוררות תחתון וכמו שיש רוחניות בעולם
העשיה שהוא נפש לעשיה כן נפש סמיכא בגופא וזנת ליה ממש כענין השרשים כן ענין הענפים ומפני היות
תועלת נמשך לה מהגוף ממעש המצות, לכך היא אתאחדת בגופא ולא ממש בגופא רק בקוסטא דחיותא
דקאמר לעיל והיא כסא אל הרוח (אור יקר).

^{שכה} פי' הבריאה נק' גופא לגבי מלכות דאצילות (מ"מ).

^{שכו} אין אדם זוכה אל שלשלתם בבת אחת, אלא זכה נותנים לו נפש זכה יתיר נותנים בו רוח והיינו
ולביתר אתקנית בתיקון הכשרות כדי שתקבל עליה הרוח וזה שאמר לאשראה עלה רוח, וכיצד יהיה תיקון
זה באתערותא דהאי נפש דאתאחד בגופא במעשה התורה והמצוה שעסק זה על ידי הנפש והגוף (אור
יקר).

בראשית

נפש דאתאחידת בגופא כמה דכתיב (ישעיה לב טו) עד יערה עלינו רוח ממרום לבתר דמתקני^{שכז} תרווייהו זמינין לקבלא נשמה דהא רוח אתעביד כרסייא לגבי נשמה לאשראה עליה והאי נשמה איהי סתימא עלאה^{שכח} על כלא טמירא דכל טמירין אשתכח דאית (לה) כרסייא^{שכט} לכרסייא וכרסייא לגבי עלאה עלייהו וכד תסתכל בדרגין^{של} תשכח רזא דחכמתא בהאי מלה וכלא הוא חכמתא לאתדבקא [בהאי] (כהאי) גוונא מלין סתימין

תא הזי^{שלא} נפש (ד)איהי אתערותא תתאה דאתדבקא ביה בגופא כגוונא דנהורא דבוצינא דנהורא תתאה דאיהי אוכמא^{שלב} אתדבקת בפתילה^{שלג} (אתעבידת כורסייא) ולא אתפרש מנה ולא אתתקנת^{שלד} אלא בה וכד אתתקנת בפתילה אתעבידת כרסייא לנהורא עלאה חורא^{שלה} דשריית על ההוא נהורא אוכמא^{שלו} לבתר כד מתתקנן תרווייהו אתעבידת ההוא נהורא חורא^{שלו} כרסייא לנהורא סתימא^{שלה} דלא אתהזי ולא אתיידע מה דשרא על ההוא נהורא חורא וכדין נהורא שלים^{שלט} וכך הוא בר נש דאיהו שלים בכלא^{שמ} וכדין אקרי קדוש כמה

הזאת שנאחזת בגוף, ככתוב "עד יערה עלינו רוח ממרום". לאחר שמתקנים את שניהם, עתידים לקבל נשמה, שהרי הרוח נעשית כסא לנשמה להשרות עליה, והנשמה הזו היא סתימה עליונה על הכל טמונת כל הטמונים. נמצא שיש (לה) כסא לכסא, וכסא לעליון עליהם. וכשתסתכל בדרגות, תמצא סוד החכמה בדבר הזה, והכל היא חכמה להדביק בדוגמא הזו דברים סתומים.

בא וראה, הנפש היא התעוררות תחתונה שנדבקת בגוף, כצורת האור של הנר, שהאור התחתון שהוא שחור נדבק בפתילה ולא נפרד ממנה ולא נתקן אלא בה. וכשנתקן בפתילה, נעשה כסא לאור העליון הלבן ששורה על אותו האור השחור. אחר כך כששניהם נתקנים, נעשה אותו אור לבן כסא לאור הסתום שאינו נראה ואינו נודע מה ששרה על אותו האור הלבן, ואז האור שלם. וכך האדם שהוא שלם בכל, ואז נקרא קדוש, כמו שנאמר "לקדושים אשר בארץ המה וגו'", כדוגמא זו בסוד עליון.

^{שכז} הן אמת שניהם צריך שיתקנו כדי שיזכו אל הנשמה מפני התועלת הנמשך לשניהם ממנה, אמנם הכסא אליה הוא הרוח לבד וזה שאמר דהא רוחא אתעביד כורסייא וע"י הרוח מאירה בנפש (אור יקר).

^{שכח} הנשמה היא מבינה, אמנם נכללת בה החכמה והכתר בסוד החיים העליונים הנמשכים בכל המדרגות מאין סוף, וזה שאמר איהי סתימא דהיינו מצד החכמה, עילאה על כולא מצד הכתר, טמירא דטמירין מצד החיות העליון הנמשך על ההגון. ומדרך זה יוכל האדם למצוא קשר הספירות העליונות נפש מלכות, רוח ת"ת, נשמה בינה, ובה כלל הכל, אפילו החיים הנצחיים הנעלמים המעמידים הכל, וזה שאמר וכד תסתכל בדרגין (אור יקר). לפי שמקורה מהבינה (נ"א).

^{שכט} הנפש היא כסא לרוח והגוף הוא כסא לכסא והרוח כסא לנשמה (נ"א).

^{של} והכל נכלל באדם הכשר (אור יקר).

^{שלא} לעיל עז ע"ב (הערת הזוהר).

^{שלב} מלכות (נ"א).

^{שלג} גוף (אור יקר).

^{שלד} אין למ' תיקון וקשוט כ"א במצות ומעשה התחתונים (נ"א).

^{שלה} ת"ת (נ"א).

^{שלו} נפש (אור יקר).

^{שלז} רוח (אור יקר).

^{שלח} נשמה (אור יקר).

הבינה והת"ת והמ' כסא לבינה. ז"ח (נ"א).

^{שלט} עוד כוון אל אחדותם, שהכל אחדות אחת ונר אחד, ואין שלימות אל הנר, אם יחסר אחד מהם (אור

יקר).

^{שמ} אינו שלם אם לא יכלול כולם, והטעם שאינו נקרא קדוש אלא בסוד הנשמה וקרא כתיב לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חצפי במ, נראה שאין חפץ להקב"ה אלא באלו השלמים הכוללים הכל (אור יקר).

בראשית

דאת אמר (תהלים מז ג) לקדושים אשר בארץ
המה <וגו'> (ואדירי כל הצפי במ) כנוונא דא
ברזא עלאה

תא חזי בשעתא דעאל אברהם לארעא
אתחזי ליה קב"ה כמה דאתמר דכתיב
(בראשית יב ז) ליהו"ה הנראה אליו וקביל תמן
נפש ובנה מזבח להווא דרנא לבתר הלוך ונסוע
הנגבה ש"מא (שם ט) דקביל רוח <לבתר> (<ג"א>
עד) דסליק לאתדבקא גו נשמה כדין (שם ז) ויבן
שם מזבח ליהו"ה סתם דא היא נשמה דאיהי
סתימא דכל סתימין לבתר ידע דבעי
(לאצטרפא) [לאטרפא] ולאצטרפא בדרגין ש"מב
מיד וירד אברם מצרימה (בראשית יב י)
ואשתזיב מתמן ולא אתפתא גו אינון טהירין ש"מג
ואתצריף ותב לאתריה כיון דנחת ואתצריף מיד
ויעל אברם ממצרים (בראשית יג א) סליק ודאי
ותב לאתריה ואתדבק במהימנותא עלאה
דכתיב (בראשית יב ט) הנגבה ש"מד מכאן
ולהלאה ידע אברהם חכמתא עלאה ואתדבק
בקב"ה ואתעביד ימינא ש"מה דעלמא כדין ואברם
כבד מאד במקנה בכסף ובוזהב (בראשית יג יב)
כבד מאד בסטרא דמזרח ש"מו במקנה בסטרא
דמערב ש"מו בכסף מסטרא דדרום ש"מה בזהב
מסטרא דצפון ש"מט אתו רבי אלעזר ורבי אבא
וכלהו חבריא ונשקו ידוי בכה רבי אבא ואמר ווי
ווי כד תסתלק מן עלמא מאן ינהיר נהורא
דאורייתא זכאה חולקהון דחברייא דשמעין מלין

בא וראה, בשעה שאברהם נכנס לארץ,
נראה לו הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר
"לה' הנראה אליו", וקבל שם נפש ובנה
מזבח לדרגה ההיא. אחר כך "הלוך ונסוע
הנגבה", שקיבל רוח. אחר כך (עד) שעלה
להתדבק תוך הנשמה, אז "ויבן שם מזבח
לה'", סתם. זו היא הנשמה שהיא נסתת כל
הנסתרים. אחר כך ידע שצריך להצרף
ולהתעטר בדרגות, מיד, "וירד אברם
מצרימה". וניצל משם, ולא התפתה תוך
אותם האורות, ונצרף ושב למקומו. כיון
שירד ונצרף, מיד, "ויעל אברם ממצרים",
עלה ודאי ושב למקומו ונדבק באמונה
העליונה, שכתוב "הנגבה". מכאן והלאה
ידע אברהם החכמה העליונה ונדבק
בקדוש ברוך הוא, ונעשה הימין של העולם.
אז "ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובוזהב",
"כבד מאד" בצד המזרח, "במקנה" בצד
המערב, "בכסף" מצד הדרום, "בוזהב" מצד
הצפון. באו רבי אלעזר ורבי אבא וכל
החברים ונשקו את ידו. בכה רבי אבא
ואמר, וי וי, כשתסתלק מן העולם, מי יאיר
את אור התורה. אשרי חלקם של החברים
ששומעים דברי תורה הללו מפיק.

^{שמא} עיין בשל"ה ומה שאמר חמש' דרגין ארזי לבנון ביה עיין עד ע"א בגי' הכתוב משמו בפנחס ריז ע"ב
ולפי דרכנו למדנו שקורא לת"ת ז"א (ד"א).

^{שמב} מפני שעד עתה כיון שלא נצטרף לא היה מעוטר בספירות להיותו מרכבה אליהם (אור יקר). דהיינו
שצריך להתנסות גם בזה, לרדת בכל מדרגות הקלי' והחיצונים, להתבונן בהם ולהכיר את כולם, ועכ"ז לא
ידבק בידו מאומה מן החרם, כך, שלא יהנה מהם מאומה, ויכנס לשלום וייצא לשלום (דע"ה ח"ב פא ע"ד).

^{שמג} תוך אותן אורות כוחות חיצונות כנזכר (ד"א).

^{שמד} שהקליפו' מטמטמים הלב לבל יכנס פנימה להשיג ידיעתו יתב' ואחר שירד אברהם אליהם ועלה לא
היה בהם כח לטמטמו אלא ידע וכו'. ז"ח (נ"א).

^{שמה} כיון שנצטרף ויצא טהור נעשה מרכבה לחסד וקודם ירידתו למצרים לא נעשה מרכבה אלא נכלל
בנפש ורוח ונשמה (אור יקר).

^{שמו} בסטרא דמזרח חסד, מצד הת"ת שבו, מאד אדם (אור יקר). פי' מאד גימ' מ"ה ושם מ"ה בת"ת שנק'
מזרח (מ"מ).

^{שמו} מסטרא דמערב חסד מצד המלכות שבו, ששם מקנה בסוד זה הים גדול ורחב ידים שם רמש וגו'
(אור יקר). פי' מקנה הם החיילות, ומלכות נק' אשת חיל, א"נ מקנה היא בהמה גי' ב"ן שהיא מלכות (מ"מ).

^{שמח} חסד שבחסד ששם הלבון והכסף (אור יקר).

^{שמט} חסד מצד הגבורה אשר שם הזהב והאודם והיינו שכלל החסד בכל ד' בחינות המרכבה שבה (אור
יקר).

בראשית

דאורייתא אלין מפומך

אמר רבי שמעון תא חזי מה כתיב (שם יג ג) וילך למסעיו למפקד אתריה^{שנ} ודרגוי^{שנא} למסעיו^{שנב} למסעו כתיב מאן מסעו דא דרגא קדמאה^{שנ} דאתחזי ליה בקדמיתא כתיב הכא מסעו וכתיב התם (מ"א ו ז) אבן שלמה מסע נבנה והא אוקימנא אבן שלמה ודאי מסע^{שנד} כמה דאתמר וילך למסעיו^{שנה} כל אינון דרגין דרגא בתר דרגא כמה דאתמר מנגב

פד/א

ועד בית אל^{שנו} (בראשית יג ג) לאתקנא אתריה ולהברא לון ביחודא שלים^{שני} דהא מנגב ועד בית אל אשתכח רזא דחכמתא^{שנה} כדקא יאות אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה (שם) אהלה בה"א מאן אהלה דא בית אל^{שנס} אבן שלמה כדאמרן תו רשים^{שם} ואמר אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה דכתיב (בראשית יב ז) ליהו"ה הנראה אליו וכדין ויקרא^{שסא} שם אברם בשם יהו"ה^{שסב} (בראשית יג ד) כדין אתדבק במהימנותא שלימתא

אמר רבי שמעון, בא וראה מה כתוב, "וילך למסעיו", לפקוד את מקומו ודרגתו. "למסעיו", כתוב למסעו, מי המסעו, זו הדרגה הראשונה שראויה לו בראשונה. כתוב כאן "מסעיו", וכתוב שם "אבן שלמה מסע נבנה". והרי בארנו אבן שלמה ודאי, מסע כמו שנתבאר. "וילך למסעיו", כל אותן הדרגות דרגה אחר דרגה, כמו שנאמר, "מנגב

ועד בית אל", לתקן את מקומו ולחברם ביחוד שלם, שהרי "מנגב ועד בית אל" נמצא סוד החכמה כראוי. "אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה", "אהלה" בה"א. מי אהלה, זה בית אל. אבן שלמה, כמו שאמרנו. עוד רשם ואמר, "אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה", שכתוב "לה הנראה אליו", ואז "ויקרא שם אברם בשם ה'", אז נדבק באמונה השלמה.

^{שנ} חסד (אור יקר).

^{שנא} ממלכות (אור יקר).

^{שנב} תימה כי אינו כתוב כך ובפרשת בלק רג ע"ב ומגבעות אמר רב מתיבתא מלא וא"ו כתיב ובמתיבתא עילאה חסר וא"ו וכן אל תירא אותו וכן עד דרוש אחיך אותו וכן כלת ואחרי' ג"כ וכן ויהי ריב (ד"א). אמת למסעיו כתיב וכן ויהי ריב דלקמן וכמוהו רבים ועל קבלתם רב כתיב הדרשה תדרש ועיין פנחס רנ"ד א' קו' זו ותירוצה בר"מ על כלת משה. הרש"ב (נ"א).

^{שנג} היינו המלכות, והיא נקרא מסע כדמסיק מסע נבנה שנסעה ממקום למקום (אור יקר).

^{שנד} כלומר לא נעשת המלכות הנק' אבן שלמה בשלימות אלא על ידי מסע, היותה נוסעת ממקום למקום נמצאת שהיא נקראת מסע בבחינת השלימות ומפני שאברהם כלל אותה בשלימותה קראה מסע (אור יקר).

^{שנה} עי' פירושו בס' הגלגולים דף ו סע"ג סוף פ' ו' (הערת הזוהר).

^{שנו} וזהו וילך למסעיו רבים דרגא בתר דרגא עד שהגיע למדתו מדת החסד ואח"ז כיון לקשר העליונות במ' וליחד וזהו הלון ונסוע הנגבה ואח"כ מנגב ועד בית אל לאתקנא אתריה ולחברא לעליונות ביחודא שלים עם המ' (נ"א).

^{שנז} פירוש גם שלא זכר ג"ר אשתכח רזא דחכמתא דז"א היינו סוד הבינה המעלים את החכמה. רזא דחכמתא והיחוד שלים (נ"א).

^{שנח} רמז לכתר (נ"א).

^{שנט} שלמות המלכות אל הייחוד הוא בהיותה נקראת ה' שהיא מצד החסד המתפשטת ענפיה כלפי מעלה מדצ החסד, כי משם לה תיקון זה, ולכן אהלה בה"א היינו מנגב ועד בית אל והיינו שלימותה ולפיכך אמר שהיא אבן שלימה (אור יקר).

^{שס} רצה לפרש המלכות בבחינה יותר נגלת (אור יקר).

^{שסא} ויקרא מל' וקרא זה אל זה. השפיע בשם זה ה' אל עולם ה' ת"ת אל חסד עולם בינה ג"מ מג' קיים (נ"א).

^{שסב} המשך הפסוק: אל עולם@. אל חסד, עולם בינה כוללת ג' ראשונות וכלל הכל במלכות (אור יקר).

בראשית

תא חזי בקדמיתא סליק^{שס} מתתא לעילא דכתיב (בראשית יב ז) וירא יהוה אל אברם וכתב (שם) ליהוה הנראה אליו ודא הוא דרגא קדמאה כדאמרן אבן שלמה (נ"א) מסע נבנה וכתב (למסעו) ולבתר הלוך ונסוע הנגבה^{שסד} דרגא בתר דרגא עד דאתעטר בדרום חולקיה ועדביה לבתר סתים מלה^{שסה} כד סליק ואמר ליהוה סתם דא עלמא עלאה ומתמן נטיל^{שסו} בדרגין ונחית מעילא לתתא ואתדבק כלא באתריה^{שסז} כדקא יאות והכא כד תסתכל בדרגין^{שסח} תשכח רוא דחכמתא עלאה מה כתיב (בראשית יג ג) וילך למסעו מנגב מסטרא דימינא שירותא דעלמא עלאה^{שסט} סתימא^{שע} עמיקא^{שעא} לעילא^{שעב} עד אין סוף^{שעג} ונחית דרגא בתר דרגא (עד) מנגב ועד בית אל (שם) מעילא לתתא וכתב (שם ד) ויקרא שם אברם בשם יהוה אדבק יהודא באתריה^{שעד} כדקא יאות דכתיב (שם) אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה מאי אשר עשה שם דסליק לה מתתא לעילא והשתא נחית בדרגין מעילא לתתא בגין דהיא לא תעדי מאינן דרגין עלאין ואינן לא יעדון מנה ויתיהר כלא ביחודא חדא כדקא יאות^{שעה} כדין אתעטר אברהם והוה חולק עדביה

בא וראה, בראשונה עלה ממטה למעלה, שכתוב "וירא ה' אל אברם", וכתוב "לה' הנראה אליו", וזו הדרגה הראשונה כמו שאמרנו אבן שלמה (מסע נבנה, וכתוב למסעו), ואחר כך "הלוך ונסוע הנגבה", דרגה אחר דרגה. עד שהתעטר בדרום, חלקו וגורלו. אחר כך סתם הדבר כשעלה ואמר לה' סתם, זה העולם העליון. ומשם נסע בדרגות וירד ממעלה למטה, והכל נדבק במקומו כראוי. וכאן כשתסתכל בדרגות, תמצא את סוד החכמה העליונה. מה כתוב, "וילך למסעיו מנגב", מצד הימין, ראשית העולם העליון הסתום העומק למעלה עד אין סוף. וירד דרגה אחר דרגה (עד) "מנגב ועד בית אל", ממעלה למטה. וכתוב "ויקרא שם אברם בשם ה'", נדבק היחוד במקומו כראוי, שכתוב "אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה". מה זה "אשר עשה שם", שהעלה אותה ממטה למעלה, ועכשיו ירד בדרגות ממעלה למטה כדי שלא תזוז מאותן הדרגות העליונות והם לא יזוזו ממנה, ויתייחד הכל ביחוד אחד כראוי. אז התעטר אברהם והיה לחלק גורלו של הקדוש ברוך הוא ודאי. אשריהם הצדיקים שמתעטרים בקדוש ברוך הוא והוא מתעטר בהם. אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא. עליהם כתוב "ועמך

^{שסג} תחלה עלה ממטה למעלה ונכנס דרך הפתח (אור יקר).

^{שסד} עי' לעיל פ ע"א בשם הדע"ה.

^{שסה} אמר לה' סתם ויבן שם מזבח לה' סתם בינה ומתמן נחית (נ"א).

^{שסו} היינו השתא דקאמר מנגב ועד בית אל (אור יקר).

^{שסז} במלכות (אור יקר).

^{שסח} לתרץ שבמדרגות אלו כלולות כל האצילות כדלעיל (אור יקר).

^{שסט} בינה ותחלתה לגבי מטה מחסד (אור יקר).

^{שע} פי' שהחסד הוא הספירה הראשונה שתיקנה הבינה נק' עלמא עילאה (מ"מ).

^{שעא} עם החכמה (אור יקר).

^{שעב} אבא (אור יקר, ומ"מ).

^{שעג} כתר (אור יקר). א"א (מ"מ).

^{שעג} כמשמעו, הכל נכלל שם וממשיך מנגד ועד בית אל עד מדרגה אחרונה (אור יקר). כלל כל הפרצופים הנעלמים עד א"ס ב"ה ושיעור הכתוב "וילך למסעיו" אחר שאאע"ה תיקן המלכות והעלה אותה עד הבינה אח"כ שנצטרף במצרים ובירר הבידורים המשיך לה הארה מחסד ז"א שנתקן מאימא ומאורות הראשונים, וזהו וילך למסעיו, למסעו כתיב שהיא המלכות שתיקנה. ופי' הכתוב במה תיקנה ואחר מנגב שהוא חסד שאחר שאורות העליונים האירו בחסד המשיך הארת חסד למלכות מלמעלה למטה כדי שתהיה היא כלולה עמהם והניחה שורשה בספירות העליונים על ידי מה שהעלה אותה למעלה ואח"כ ע"י מה שתמשיך לה מלמעלה למטה יכלול ספירות העליונות בה ומניחים שרשם בה וז"ש בגין דהיא לא תעדי מאינן דרגין עלאין ואינן לא יעדון מנה (מ"מ).

^{שעד} כלומר כלל שם הכל במלכות והיינו בשם ה' אל עולם כדלעיל (אור יקר).

^{שעה} לפיכך צריך קשר מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, הקשר ממטה למעלה הוא לכלול העלול בעילה וזה גורם דהיא לא תעדי מאינן דרגין בסוד שימני כחותם, דהיינו היות מציאותה חקוקה בהם, והקשר

בראשית

דקב"ה ודאי זכאין אינון צדיקייא דמתעטרי ביה בקב"ה^{שע} והוא מתעטר בהון זכאין אינון בעלמא דין וזכאין אינון בעלמא דאתי עליהו כתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ^{שע} וכתיב (משלי ד יח) ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום

אזלו כד מטו בחד בי חקל יתבו פתח רבי שמעון ואמר (תהלים פו טז) פנה אלי וחנני וגו' האי קרא אית לאסתכלא ביה^{שע} והא אוקימנא ליה בכמה אתר אבל בהאי קרא מלין סתימין אית ביה פנה אלי וכי דוד אמר פנה אלי וחנני^{שע} אלא בנין^{שפ} דרגא דיליה דאיהו אתעטר ביה^{שפא} קאמר תנה עיך לעבדך (תהלים פו טז) תנה עיך דא עז עלאה^{שפב} כדכתיב (ש"א ב י) ויתן עז למלכו מאן מלכו דא מלך סתם^{שפג} מלכא משיחא אוף הכא לעבדך דא מלכא משיחא כדאמרן מלך סתם והושיעה לבן אמתך (תהלים שם) וכי לא הוה בריה דישי איהו עד דאיהו אמר בשמא דאמיה ולא בשמא דאבוי אלא הא אוקימנא דכד ייתי בר נש לקבל מלה עלאה לאדכרא בעי למהך במלה דאיהו ודאי ועל דא אדכר לאמיה ולא לאבוי ותו הא תנינן (דהא)

כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ, וכתוב "ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום".

הלכו. כשהגיעו לשדה אחד ישבו. פתח רבי שמעון ואמר, "פנה אלי וחנני", בפסוק הזה יש להסתכל בו, והרי בארנו אותו בכמה מקומות, אבל בפסוק הזה יש בו דברים סתומים. "פנה אלי". וכי דוד אמר "פנה אלי וחנני". אלא בעבור דרגתו שהוא מתעטר בה הוא אמר, "תנה עיך לעבדך", "תנה עיך", זה העז העליון, ככתוב "ויתן עז למלכו". מי מלכו, זה מלך סתם, מלך המשיח. אף כאן לעבדך, זה מלך המשיח, כמו שאמרנו מלך סתם. "והושיעה לבן אמתך", וכי לא היה בן ישי הוא, עד שהוא אמר בשם של אמו ולא בשם של אביו. אלא הנה בארנו, שכאשר יבא אדם לקבל דבר עליון להזכיר, צריך ללכת בדבר שהוא ודאי, ועל כן הזכיר את אמו ולא את אביו. ועוד, הנה שנינו (שהרי) שזה מלך כפי שאמרנו.

ממעלה למטה הוא לכלול העילה בעלול וזה גורם דאינון לא יעידון מינה אחר שמציאותם כלול בה, והנה בתחלה כשעלה ממטה למעלה קודם ירידתו למצרים, שאל העליה הזאת רמז הנה הכתוב באומר אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה שקודם ייחדה למעלה וכלל מציאותה ובחינתה בכל אחד מהספירות. אמנם עתה כלל כולם בה, ונודע שזה סוד אור ישר ואור חוזר כי היותה כלולה בעליונות הוא ממטה למעלה מציאות התחתון בעליון, שהוא היות צורת המתגלה בנעלם ואינו מציאות דק כמו היות צורת הדק בנגלה וזהו ממעלה למטה והכל יחוד שלם (אור יקר).

^{שעו} שמציאות אורו מעטרם והיינו העלול מתעטר מן העילה והוא מתעטר בהו בנשמתם למעלה, והיינו העלול נכלל בעילתו (אור יקר).

^{שעז} שאין שולט בהם שום בריה בעולם וזוכים לנחול את הארץ והיינו קרא ועמך כולם צדיקים (אור יקר).

^{שעח} הוא קורא עצמו בג' שמות, קודם אמר "פנה אלי", ואח"כ אמר עבדך, ולא אמר "לי", ואח"כ אמר "בן אמתך" (אור יקר ש"ב סי' ו).

^{שעט} מורה שיש לו זכות לעצמו ואין דרך הצדיקים לומר כן (אור יקר).

^{שפ} ומלת אלי ר"ל א"ל י' שהיא מדת י' זעירא שבזה תחונני (נ"א).

^{שפא} מדת דוד שהיא המלכות ירצה פנה אל מדתי (אור יקר).

^{שפב} בינה, וקשיא ליה, כי עז מלכות ולפירושו לא יתיישב לזה הוכיח מפסוק ויתן עז למלכו (אור יקר). פי' דעז סתם גבורה פי' משפע ותוקף הבינה שהיא בעלת רחמים (נ"א).

^{שפג} המלכות נקראת מלך סתם מפני וכו' שיש מלך שלמה, וכו' ופי' ואמר כי היא נקראת מלך מצד החכמה שמשם נמשך לה השמן, ונקראת מלך המשיח. ואם כן אומר ויתן עז למלכו ע"ד הפשט הוא מלך המשיח ועל דרך הנעלם יהיה במלכות כדפי'. ואחר שהכריח כי המלכות הוא מלך סתם והיא מלך המשיח וכל מקום שידובר במלך המשיח על דרך הפשט ידובר במלכות, ג"כ במלכות הנעלם חזר לפרש נדון דידן ואמר "אוף הכא לעבדך" (אור יקר).

בראשית

[רדא] מלך כדקאמרין^{שפד}

אמר רבי שמעון תא חזי מה כתיב (בראשית יג ז) ויהי ריב בין רעי מקנה אברם^{שפה} רב כתיב חסר יו"ד^{שפו} דבעא לוט למהדר לפולחנא נוכראה דפלחי יתבי ארעא וסופיה דקרא אוכח דכתיב (שם) והכנעני והפריזי אז יושב בארץ ומנלן דלוט אהדר לסרחניה לפולחנא נוכראה (הרא הוא) דכתיב (שם יא) ויסע לוט מקדם מאי^{שפו} מקדם מקדמונו של עולם כתיב הכא ויסע לוט מקדם וכתיב (שם יב) ויהי בנסעם מקדם מה להלן נטילו מקדמונו של עולם אוף הכא כן

כיון דידע אברהם דלוט להכי נטי לביה מיד ויאמר אברם אל לוט [וגו] הפרד נא מעלי לית אנת כדאי לאתחברא בהדאי כדין אתפרש אברם²⁴ מניה ולא בעא למיהך ולא אתחברא עמיה דכל מאן דיתחבר לחייבא סופיה למיהך אבתריה ולא תענש^{שפח}

פד/ב

בגיניה מנלן מיהושפט דאתחבר עם אחאב ואלמלא זכו דאבהן אתענש תמן דכתיב (ד"ה ב' יח לא) ויצעק יהושפט וכדין אשתזיב דכתיב (שם) ויסיתם אלהים ממנו ועל דא לא בעא אברם למיהך בהדיה דלוט ועם כל דא לא בעא לוט למהדר מסורחניה אלא ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן ויסע לוט מקדם אתנטיל מן קדמאה דעלמא^{שפט} ולא בעא לאתדבקא במהימנותא שלימתא כאברהם

אמר רבי שמעון, בא וראה מה כתוב, "ויהי ריב בין רועי מקנה אברם", רב כתוב חסר יו"ד, שרצה לוט לחזור לעבודה הזרה שעובדים יושבי הארץ, וסוף הכתוב מוכיח, שכתוב "והכנעני והפריזי אז יושב בארץ". ומנין לנו שלוט חזר לסורו הרע לעבודה זרה, שכתוב "ויסע לוט מקדם", מהו "מקדם", מקדמונו של עולם. כתוב כאן "ויסע לוט מקדם", וכתוב "ויהי בנסעם מקדם", מה להלן נסיעה מקדמונו של עולם, אף כאן כן.

כיון שידע אברהם שלכך נטה לבו של לוט, מיד, "ויאמר אברם אל לוט וגו' הפרד נא מעלי", אינך כדאי להתחבר עמי. אז נפרד ממנו אברהם ולא רצה ללכת ולהתחבר עמו, שכל מי שמתחבר לרשע, סופו ללכת אחריו ולהענש בגללו.

מנין לנו, מיהושפט שהתחבר עם אחאב, ולולא זכות אבות נענש שם, שכתוב "ויצעק יהושפט", ואז ניצל, שכתוב "ויסיתם אלהים ממנו". ועל כן לא רצה אברם ללכת עם לוט. ועם כל זה לא רצה לוט לחזור מסורו הרע, אלא "ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן ויסע לוט מקדם", נסע מקדמונו של העולם, ולא רצה לדבק באמונה השלמה כמו אברהם.

^{שפד} וא"כ אמתך היא מדת אמתך, היא מדת מלכות. והנה אמר ג' דברים: הא', "פנה אל", דהיינו מדתו ולא הוא. "תנה עזך לעבדך" לכלול עצמו עם מדתו כדפירשתי. אמנם "הושיעה" כדי שלא להראות למעלה צער, אמר לבן אמתך, משום דבכל צרתם לו צר אמר לבן אמתך, והאם היא מצטערת בצער הבן (אור יקר).
^{שפה} שלא נדרוש דכשראוי ליכנס אות מאותיות שם הוי' ואינו נכנס שם רמז אין כאן קדושה. וכן דרשו נתן אברהם מתנות חסר שמסר להם שמות הטומאה. ז"ח (נ"א).

^{שפו} רב, היינו שנחלקו על רבון העולם כדמסיק לקמיה (אור יקר). עי' ספר הליקוטים (פרשת חיי שרה - פרק כה): ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת - מתנת חסר ו' כתיב. מכאן סמכו רז"ל לדרוש שם הטומאה מסר להם. כי כיון שראוי להיות בו אחת מאותיות השם הגדול, ובא חסר, הוא רמז לקליפה המערבת גילוי הקדושה באותו מעשה. וכן דרשו פלגשם כתיב, וכן ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט, כתיב ר"ב חסר יו"ד, כי רועי לוט היו רעים כמוהו, שהסיע עצמו מקדמונו של עולם.

^{שפז} לעיל עד ע"ב (הערת הזוהר).

^{שפח} קשה דלעיל (עט ע"א) פי' רבי אלעזר דאדברה אין ראוי להפרד מן הרשע וכו', ודוחק לומר דפליג אדאבוה, ונ"ל כי ודאי ראוי לצדיק לאחוז בו להחזירו למוטב, ובתנאי שיהיה מובטח שלא ילמוד הוא מלוט (אור יקר).

^{שפט} עי' לעיל עד ע"ב.

בראשית

אברם ישב בארץ כנען (בראשית יג יב) לאתדבקא באתרא דמהימנותא^{שצ} ולמנדע חכמתא לאתדבקא במאריה ולוט ישב בערי הככר ויאהל עד סדום (שם) עם אינון חייבין דעלמא דנפקו מגו מהימנותא^{שצ} דכתיב (שם יג) ואנשי סדום רעים וחטאים ליהויה מאד כל חד אתפרש לארחה כדקא יאות בגין כך זכאין אינון חברייה דמשתדלי באורייתא יממא וליליא וחברותא דלהון בקב"ה ועלייהו כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהויה אלהיכם חיים כלכם היום

ויהויה אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו' (בראשית יג יד) רבי אבא פתח (יונה א ג) ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני יהויה וגו' ווי למאן דאסתתר מקמי קב"ה דכתיב ביה (ירמיה כג כד) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יהויה והוא אתי למערק מקמיה אלא כתיב (שיר ב יד) יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה יונתי דא כנסת ישראל בחגוי הסלע דא ירושלם דאיהי סלקא על כל עלמא מה סלע איהי עלאה ותקיפא על כלא אוף ירושלם איהי עלאה ותקיפא על כלא בסתר המדרגה דא (נ"א) בית המקדש) אתר דאקרי בית קדש הקדשים^{שצב} (ב) לבא דכל עלמא ובגין כך כתיב בסתר המדרגה בגין דתמן הות שכינתא מסתתרא כאתתא דאיהי צנועה לבעלה ולא נפקא מביתא לבר כמה דאת אמר (תהלים קכח ג) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך וגו' כך כנסת ישראל לא שרייא לבר מאתרהא בסתירו דדרגא אלא בזמנא דגלותא דאיהו בגו גלותא ובגין דאיהי בגלותא שאר עמין אית לון טיבו ושלוה יתיר תא חזי בזמנא דישראל שריין על ארעא קדישא כלא הוה מתתקן כדקא יאות וכרסיא

"אברם ישב בארץ כנען" להדבק במקום האמונה ולדעת החכמה להדבק ברבונן. "ולוט ישב בערי הככר ויאהל עד סדום", עם אותם הרשעים של העולם שיצאו מתוך האמונה, שכתוב "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד", כל אחד נפרד לדרכו כראוי. לכן אשריהם החברים שעוסקים בתורה יומם ולילה והחברות שלהם עם הקדוש ברוך הוא, ועליהם כתוב "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".

"וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו'". רבי אבא פתח, "ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה' וגו'". אוי למי שמסתתר מלפני הקדוש ברוך הוא, שכתוב בו "הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה'", והוא בא לברוח מלפניו. אלא כתוב "יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה". "יונתי", זו כנסת ישראל, "בחגוי הסלע", זו ירושלים, שהיא עולה על כל העולם. מה הסלע הוא עליון וחזק על הכל, אף ירושלים היא עליונה וחזקה על הכל. "בסתר המדרגה", זה (בית המקדש) המקום שנקרא בית קדש הקדשים, הלב של כל העולם. ולכן כתוב "בסתר המדרגה", משום ששם היתה השכינה נסתרת, כמו אשה שהיא צנועה לבעלה ואין יוצאת מביתה החוצה. כמו שנאמר "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך וגו'", כך כנסת ישראל אינה שורה מחוץ למקומה בסתר המדרגה אלא בזמן של הגלות שהיא בתוך הגלות, ומשום שהיא בגלות, לשאר העמים יש טובה ושלוה יותר.

בא וראה, בזמן שישראל שורים בארץ הקדושה, הכל היה מתוקן כראוי, והכסא

^{שצ} עי' מ"מ כב ע"א שארץ ישראל היא בחי' רחל. @

^{שצא} עי' ח"ב ק ע"א: קודשא בריך הוא לא מקפח אגרא דשום בריין דברא, בר אינון דנפקו מגו מהימנותא דיליה, ולא הוה בהו טב לעלמין, ובר מאינון דלא כרעו במודים. ועי' פע"ח (עמידה כ): צריך לכרוע במודים, כדי להמשיך שפע ליסוד מלמעלה בב' כריעות נגד ה' הה"ן. ומי שאינו כורע במודים, נעשה שדרתו נחש לאחר ע' שנים. והטעם, כמו שהנחש הפריד אלופו של עולם, שנאמר ונרגן מפריד אלוף, ואין נרגן אלא נחש. אך מי שאינו כורע במודים, אינו ממשיך השפע מלמעלה, ויונק מצד הנחש, ואז נעשה שדרתו דומה לנחש לאחר ע' שנה. @

^{שצב} שכינתא יש ב' ג' בחינות: הא', היא נקודה אמצעית ומשכנה בבית קדש הקדשים. הב', היא בחינה המתפשטת יותר ומשכנה בבית המקדש כולו. הג', היא בחינתה יותר מתגלת ומשכנה בירושלים (אור יקר).

בראשית

שלם עליהם, ועושים את העבודה, ובוקע האוירים של העולם. ואותה העבודה עולה למעלה למקומה, משום שהארץ לא נתקנה לעבודה אלא לישראל לבדם. ולכן שאר העמים עובדי עכו"ם היו מתרחקים, שלא היו שולטים בה כמו עכשיו, משום שלא נזונו אלא מהתמצית.

ואם תאמר, הרי ראינו כמה מלכים היו ששלטו בזמן שבית המקדש קיים על העולם. בא וראה, בבית ראשון, טרם שטמאו ישראל את הארץ, לא היו שולטים שאר העמים עובדי עכו"ם, אלא נזונו מן התמצית, ובה היו שולטים ולא כל כך. כיון שחטאו ישראל וטמאו את הארץ, אז כביכול דחו את השכינה ממקומה, והתקרבה למקום האחר, ואז שלטו שאר העמים ונתנה להם הרשות לשלוט.

בא וראה, על ארץ ישראל לא שולט ממונה אחר חוץ מהקדוש ברוך הוא לבדו. ובשעה שחטאו ישראל והיו מתקשרים לאלהים אחרים שבתוך הארץ, כביכול נדחתה השכינה ממקומה, ומושכים ומקטרים^ה לקשר עבודה זרה לתוך השכינה, ואז נתנה להם השליטה, משום שקטורת היא קשר להתקשר, ואז שלטו שאר העמים ובטלו נביאים, וכל אותן הדרגות העליונות לא שלטו בארץ, ולא הסירו את שליטת שאר העמים, משום שהם משכו את השכינה אליהם. ועל זה הנה בבית שני לא סרה השליטה משאר העמים, וכל שכן בגלות, ששכינה בשאר העמים, המקום ששם שולטים שאר הממונים. ולכן כולם יונקים מן השכינה שנקרבת אליהם. ועל

ואי תימא הא חמינן כמה מלכין הוו דשליטין בזמנא דבית המקדש קיים על עלמא תא הוי בבית ראשון עד לא סאיבו ישראל ארעא לא הוו שליטין שאר עמין עכו"ם אלא אתזנו מתמצית ובה הוו שליטין ולא כל כך כיון דחבו ישראל וסאיבו ארעא כדין כביכול דחו לה לשכינתא מאתרה ואתקרבת לדוכתא אחרא וכדין שליטין שאר עמין ואתייהיב לון רשו לשלטאה

בא וראה, על ארץ ישראל לא שולט ממונה אחר חוץ מהקדוש ברוך הוא לבדו. ובשעה שחטאו ישראל והיו מתקשרים לאלהים אחרים שבתוך הארץ, כביכול נדחתה השכינה ממקומה, ומושכים ומקטרים^ה לקשר עבודה זרה לתוך השכינה, ואז נתנה להם השליטה, משום שקטורת היא קשר להתקשר, ואז שלטו שאר העמים ובטלו נביאים, וכל אותן הדרגות העליונות לא שלטו בארץ, ולא הסירו את שליטת שאר העמים, משום שהם משכו את השכינה אליהם. ועל זה הנה בבית שני לא סרה השליטה משאר העמים, וכל שכן בגלות, ששכינה בשאר העמים, המקום ששם שולטים שאר הממונים. ולכן כולם יונקים מן השכינה שנקרבת אליהם. ועל

בא וראה, על ארץ ישראל לא שולט ממונה אחר חוץ מהקדוש ברוך הוא לבדו. ובשעה שחטאו ישראל והיו מתקשרים לאלהים אחרים שבתוך הארץ, כביכול נדחתה השכינה ממקומה, ומושכים ומקטרים^ה לקשר עבודה זרה לתוך השכינה, ואז נתנה להם השליטה, משום שקטורת היא קשר להתקשר, ואז שלטו שאר העמים ובטלו נביאים, וכל אותן הדרגות העליונות לא שלטו בארץ, ולא הסירו את שליטת שאר העמים, משום שהם משכו את השכינה אליהם. ועל זה הנה בבית שני לא סרה השליטה משאר העמים, וכל שכן בגלות, ששכינה בשאר העמים, המקום ששם שולטים שאר הממונים. ולכן כולם יונקים מן השכינה שנקרבת אליהם. ועל

^א נראה שזה כסאו שלם, עי' פע"ח שער העמידה פ"ט: כי יד על כס י"ה, וארז"ל אין הכסא שלם, כי אות א' חסר מכסא, וידוע כי כסא בבריאה.

^ב שאז אין אחיזה לחצונים רק למנוע הנבואה שכינתא הוה צניעא בינייהו שהיתה מתלבשת דווקא באויר ארץ ישראל הטהור והקדוש ולא היתה מתלבשת החוצה באויר ארץ העמים הטמא כלל, וז"ש "ולא נפקא מגו ביתא וכו'" (אור יקר).

^ג עי' עמק המלך (ש"ה פ"ע) היינו בקיעת מחיצה של ברזל המפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים @.

^ד עי' לעיל עח ע"א בשם הרמ"ז.

^ה אולי מקטרים מלשון קטורת? @##

^ו לפי שהקטרת הוא מקשר המדרגות יחד ולכן נקרא בשם קטרת שהוא ל' קשור בלשון תרגום (ד"א). ומקשרים טעוון אחרנין בהקטרת זרות תוך השכינה. הרשב"ב (נ"א).

^ז נ"ל כי נתפזרו ישראל בגלות לכל האומות ולא תחת יד שר אחד כדי שלא תהיה השפעת הקדושה כולה לאומה אחת משא"כ כשהיה השפעה לישראל היה כולה להם ומדריגה רבה ירדו ישראל שמתחילה נטלו השרים של אומות מתמצית ישראל משא"כ עתה נוטלים ישראל מתמצית האומות ולא מתמצית השרים וירדו ישראל ב' מדרגות וז"ש ואתה תרד מטה מטה ב"פ. א"ם. ואפשר שנתפזרו לברר ע"ס העקביים והרגלים ואז תבא הגאולה (מא"ן) (נ"א).

בראשית

פה/א

דא בזמנא דישראל הוּו שראן על ארעא ופלהי פולחנא דקב"ה שכינתא הות צנועה בינייהו ולא נפקת מגו ביתא לבר באתגלייא¹ ובגין כך כל אינון נביאים דהוּו בההוא זמנא לא נטלו נבואה אלא במקומה, כפי שאמרנו, ולכן יונה היה בורח מחוץ לארץ הקדושה, כדי שלא תתגלה עליו הנבואה, ולא ילך בשליחות של הקדוש ברוך הוא.

ואי תימא הא המינן² דאתגלייא שכינתא בבבל דאיהו לבר הא אוקימנא דכתיב (יחזקאל א ג) היה היה דהוה מה דלא הוה מן קדמת דנא מיומא דאתבני בי מקדשא וההיא נבואה לשעתא הות וכתיב (שם א) על נהר כבר נהר³ דכבר הוה מיומא דאתברי עלמא ושכינתא אתגלייא תדיר⁴ עליה דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד וגו' (נ"א) שם האחד וגו') ודא איהו חד מינייהו ותמן אתגלייא שכינתא לפום שעתא דאצטריכו לה ישראל לפום צערייהו אבל בזמנא אחרא לא אתגלייא⁵ ובגין כך יונה בגין דלא תשרי עלוי שכינתא ולא תתגלי עליה⁶ אזל מארעא קדישא וערק הה"ד (יונה א ג) מלפני יהוה וכתוב (שם י)

זה, בזמן שישראל היו שרויים על הארץ ועובדים את עבודת הקדוש ברוך הוא, השכינה היתה צנועה ביניהם, ולא יצאה מתוך ביתה החוצה בגלוי. ולכן כל אותם הנביאים שהיו באותו הזמן, לא נטלו נבואה אלא במקומה, כפי שאמרנו, ולכן יונה היה בורח מחוץ לארץ הקדושה, כדי שלא תתגלה עליו הנבואה, ולא ילך בשליחות של הקדוש ברוך הוא.

ואם תאמר, הרי ראינו שהתגלתה השכינה בבבל שהיא בחוץ, הנה פרשנו שכתוב "היה היה", שהיה מה שלא היה מלפני כן מיום שנבנה בית המקדש, והנבואה ההיא היתה לשעתה. וכתוב "על נהר כבר", הנהר שכבר היה מן היום שנברא העולם, והשכינה תמיד התגלתה עליו, שכתוב "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד וגו'", ("שם האחד וגו'"), וזהו אחד מהם. ושם נגלתה השכינה לפי שעה שישראל הצטרכו אותה לפי צערם. אבל בזמן אחר לא התגלתה. ולכן, כדי שלא תשרה עליו השכינה ולא תתגלה עליו, הלך יונה מארץ הקדושה וברח, זהו שכתוב "מלפני ה'", וכתוב "כי ידעו האנשים כי מלפני ה' הוא ברח".

¹ מטעם זה אף אם ימצא שתרד הנבואה למטה אל הנביאים לצורך שעה עכ"ז כל אינון נביאים דהוּו בההוא זמנא לא נטלו נבואה אלא באתריה כדקאמרן, כדי שלא תתלבש שכינה בחצונם ואף אם יתבודד הנביא בחוצה לארץ לא תבא אליו הנבואה כל שכן היותו בלתי מכין שתרד נבואה אליו ובג"כ יונה הוה ערק לבר מארעא קדישא כי לא יספיק לו היותו בלתי מכין עצמו בארץ ישראל כי על כרחו בלי הכנה תבואהו הנבואה אלא היה בורח דלא יתגלי עליה נבואה ולא להיות הנבואה עצמה אליו למשא, רק השליחות עצמו לא היה רוצה לעשות וז"ש "ולא יהך בשליחותיה דקב"ה" (אור יקר).

² ולפי דברך היה ראוי כיון שעדיין בית המקדש קיים שלא יהיה חזון נפרץ בחו"ל כי יחזקאל בגלות יכניה היה ועדיין בית המקדש קיים ובימינו נחרב (אור יקר).

³ וטעם היות זה עתה מפני שעם גלות יכניה ירדה שכינה לבבל עם היות שהיה בית המקדש קיים ולהורות להם זה היה, ועכ"ז לא היה הגילוי באויר ארץ העמים ממש וכתוב על נהר כבר ופ' מאי על נהר כבר דכבר הוה מיומא דאתברי עלמא ויש בנהר הזה צד קדושה כיון שיוצא מעדן וכיון שהיה בענין צורך שעה אין דוחק (אור יקר).

⁴ עי' בבהגר"א על תז"ח כ"ז ע"ד וז"ל, נהר הוא מט"ט כולל כל החיות, מסט' דימינא נקרא נהר פלגיו ומסט' דשמאלא נהר דינור ומסט' דעד"א נהר כבר, עכ"ל.

⁵ כלומר ד' נהרות הם ד' בחי' שמתפרד הנהר היוצא מעדן, שהם למעלה הנהר ת"ת ובא להשקות את הגן מלכות, ומשם שהוא כסא הכבוד יפרד למטה והיה לד' ראשים, שהם מיכאל אריה, גבריאל שור, אוריאל רפאל אדם נשר, א"כ נמצא שכינה בהם לעולם ואלו התחתונים רמז לאלה העליונים, א"כ שכינתא אתגליא תדיר עליה ועם היות שנתייחסה שכינה אחר כך בבית קדש הקדשים אינה יוצאת משם אתגלי עליה לצורך שעה (אור יקר).

⁶ תימא בשלמא נבואה ראשונה ניחא אמנם שאר נבואות מאי איכא למימר, ואפשר שנחמתן הוא היות נבואה ביניהם תמידית ומה שאמר אבל בזמנא אחרא כלומר בזמן אחר קודם הגלות (אור יקר).

⁷ כאן דקדק וכו' שהנבואה היתה יורדת למטה על הנביא בלתי היות הנביא עולה אליה, וז"ש "דלא תשרי עלוי וכו'".

בראשית

כי ידעו האנשים כי מלפני יהו"ה הוא בורה
תא חזי כמה דשכינתא^{טו} לא אתגליא אלא
באתרא דאתחזי לה אוף הכי לא אתחזי ולא
אתגליא אלא בכר נש דאתחזי לה דהא מן יומא
דסליק על רעותיה דלוט לאתהפכא בסרחניה
אסתלקת רוחא קדישא מאברהם וכד אסתלק
לוט מניה מיד שרא רוח קודשא בדוכתיה הה"ד
(בראשית יג יד) ויהו"ה אמר אל אברם אחרי
הפרד לוט מעמו וגו' תא חזי כיון דחמא אברהם
דלוט הוה תב לסרחניה הוה דחיל אברהם אמר
דילמא ח"ו בגין חברותא דדא אבידנא בגיניה
הולקא קדישא דאעטר לי קב"ה כיון דאתפרש
מניה א"ל שא נא עיניך וראה מן המקום אשר
אתה שם מאי מן המקום אשר אתה שם
דאתדבקת ביה בקדמיתא^{טז} ואתעטרת
במהימנותא שלימתא צפונה^{יז} ונגבה^{יח} וקדמה^{יט}
וימה^כ אלין אינון מסעיו דהוו בקדמיתא דכתיב
(שם ג) וילך למסעיו וכתיב (שם יב ט) הלוך
ונסוע הנגבה אלין דרגין עלאין דאתעטר
במהימנותא שלימתא בקדמיתא וכדין אתבשר
דלא יעדי מניה ומן בנוי לעלמין דכתיב (שם יג
טו) כי את כל הארץ אשר אתה רואה מאי אשר
אתה רואה דא דרגא קדמאה^{כב} דאתגליא ליה
כמה דאת אמר ליהו"ה הנראה אליו ובגין כך
אשר אתה רואה^{כג} בגין דדרגא דא קדמאה

בא וראה, כמו שהשכינה לא מתגלה
אלא במקום הראוי לה, כמו כן אינה נראית
ולא מתגלה אלא באדם שראוי לה. שהרי
מיום שעלה על רצונו של לוט להתהפך
לסורו הרע, הסתלקה רוח הקודש
מאברהם. וכאשר לוט הסתלק ממנו, מיד
שרתה רוח הקודש במקומה. זהו שכתוב
"וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו
וגו'". בא וראה, כיון שראה אברהם שלוט
היה שב לסורו הרע, אברהם היה פוחד,
ואמר, אולי חס ושלוש משום החברות עם
זה אבדתי בגללו את החלק הקדוש שעטר
אותי הקדוש ברוך הוא. כיון שנפרד ממנו,
אמר לו, "שא נא עיניך וראה מן המקום
אשר אתה שם". מה זה "מן המקום אשר
אתה שם", שנדבקת בו בתחלה והתעטרת
באמונה השלמה. "צפונה ונגבה וקדמה
וימה", אלו הם מסעיו שהיו בתחלה,
שכתוב "וילך למסעיו", וכתוב "הלוך ונסוע
הנגבה". אלו הדרגות העליונות שהתעטר
באמונה השלמה בתחלה. ואז התבשר שלא
תזוז ממנו ומבניו לעולמים, שכתוב "כי את
כל הארץ אשר אתה רואה". מה זה "אשר
אתה רואה", זו הדרגה הראשונה
שהתגלתה לו, כמו שנאמר "לה' הנראה
אליו". ולכן אשר אתה ראה, משום
שהדרגה הראשונה הזו נכללת מכל
הדרגות, וכלן נראות בה. ולכן "כי את כל

^{טו} מן הטעם ממש שכשאדם אינו הגון קלי' שולטים בו ואם תתגלה עליו שכינה נמצא מתלבשת באותם הקלי' שבו (אור יקר).

^{טז} במלכות שהיא פתח הכניסה לקדושה וז"ש דאתדבקת בקדמיתא, כדי ליכנס לקדושה ואתעטרת במהימנותא שלימתא (אור יקר).

^{יז} צפונה גבורה ונגבה חסד קדמה ת"ת וימה מלכות, ומפני שפתח הכניסה מלכות וממנה לגבורה מפני שהיא גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה לכך אמר מן המקום אשר אתה שם שהיא מלכות ומיד צפונה ומשם נדבק במדתו החסד והיינו ונגבה ומשם חזר אל הייחוד והיינו קדמה וימה לייחד ת"ת ומלכות תחלה ממטה למעלה ואח"כ ממעלה למטה כדפי' ר"ש לעיל (&@), וזה שאמר אלין אינון מסעיו דהוו בקדמיתא כדפי' ולכך באו כסדר הזה (אור יקר).

קו שמאל גבורה (נ"א).

^{יח} קו ימין חסד (נ"א).

^{יט} מזרח קו אמצעי ת"ת (נ"א).

^כ מערב המסע האחרון מלכות (נ"א).

^{כא} מלכות שהיא הנגלת אליו וזה שאמר דאתגליא ליה לפרש המדרגה שנראה אליו ראשונה שהיא מלכות, דהא מסיק שלא נתגלה אליו לעולם אלא היא, בה היו מתגלים אליו הכל וזה שאמר צפונה ונגבה וכו' המתגלים במלכות (אור יקר).

^{כב} הוקשה לו א"כ מה הועיל במסעיו מאחר שלא נתן לו אלא זאת לז"א בגין וכו' כלומר בזה נתן את כולם כי המדה הזאת כלם נכללים בה. ז"ח (נ"א).

בראשית

הארץ אשר אתה ראה וגו'.

אתכליל מכלהו דרגינ^ב וכלהו אתחזון ביה ובגני
כך כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו'

רבי אלעזר אערע בבי אושפיזא בלוד והוה
עמיה רבי חזקיה קם בליליא למלעי באורייתא
קם רבי חזקיה גביה א"ל רבי אלעזר בקיסטרא
דקוסטא^ב חברייא שכיח^ב פתח רבי אלעזר
ואמר (שיר ב ג) כתפוח בעצי היער וגו' כתפוח
דא קב^ה דאיהו חמיד ומתעטר בגונוני^ב מכל
שאר אילני^ב דלא אית דדמי ליה^ב רשים איהו
מכלא^א רשים הוא דלית אהרא כוותיה^א בגיני
כך בצלו חמדתי בצלו ולא בצלא אהרא^ב בצלו
ולא בצלא דשאר ממנ^ב חמדתי אימתי^ב מן
יומא דהוה אברהם בעלמא דאיהו חמיד ורחים
ליה לקב^ה באהבה כמה דאת אמר (ישעיה מא
ח) אברהם אוהבי ופריו מתוק לחכי^ה דא הוא
יצחק דאיהו איבא קדישא^ו

דבר אחר בצלו חמדתי וישבתי דא יעקב
ופריו מתוק לחכי דא יוסף הצדיק דעבד פירין
קדישין בעלמא <ועל דא> (ו) כתיב (בראשית לו

רבי אלעזר נקלע לבית אכסניה בלוד,
והיה עמו רבי חזקיה. קם [ר"א] בלילה
לעסוק בתורה. קם רבי חזקיה אליו. אמר
לו רבי אלעזר, החברים נמצאים בכפר
רחוק. פתח רבי אלעזר ואמר, "כתפוח
בעצי היער וגו'". "כתפוח", זה הקדוש ברוך
הוא, שהוא נחמד ומתעטר בצבעיו מכל
שאר האילנות שאין מי שדומה לו. רשום
הוא מן הכל, רשום הוא שאין אחר כמותו,
לכן "בצילו חמדתי", בצלו ולא בצל של
אחר, בצלו ולא בצל של שאר הממונים.
"חמדתי", מתי, מן היום שהיה אברהם
בעולם, שהוא נחמד ואהב את הקדוש ברוך
הוא באהבה, כמו שנאמר "אברהם אוהבי".
"ופריו מתוק לחכי", זה הוא יצחק, שהוא
פרי קדוש.

דבר אחר, "בצילו חמדתי וישבתי", זה
יעקב, "ופריו מתוק לחכי", זה יוסף הצדיק,

^ב היינו מציאות הספירות בה וכולהו אתחזון ממש מציאות העליון (אור יקר).
^ב באהל שלנים בו האורחים ונמכר להם הכל במדה שם מצוים תמיד חברים אשר הם עוברים ושבים
שכן הם באו לאושפיזא א' בלוד כמבואר (ד"א). דקיטפא ה"ג ופירש בקשר האשכול קיסטרא הוא מלשון
קשר כמו קסטר חד חויה ברגלוי פרשה שמיני קיטפא אשכול בערבי והכונה ע"ש שהיו מתקשרים יחד במ'
הנק' אשכול ע"י עסקם בתורה וזהו חברייא שכיחי (נ"א). אמנם עי' רש"י תענית כד ע"א ד"ה בקוסטא
שפירושו כפר, ועי' רש"י ב"ק צח ע"א ד"ה היה לו, ש"קיסטרא" הוא מקום רחוק, ויש בו סכנת דרכים, לכן
נראה שהוא לשון של גלות, וצ"ע.
^ב נראה ש"א ור' חזקיה לא באו בבית אחת ללמוד אלא כל א' לבדו וכשקם ר"א לעסוק בתורה וקם ר'
חזקיה גביה א"ר אלעזר בקוסטרא וכו' (מ"מ).
^ב ת"ת שאיהו חמיד, שאין המלכות חושקת אחד מהספירות אלא הוא ועל חשק זה נבנה שיה"ש (אור
יקר ש"ב סי' ז).
^ב ירוק מסטרא דידיה, וחזור מצד הגדולה, וסומק מצד הגבורה, וג' גוונים אחרים מצד ג' ספירות
תחתונות והוא כולל ו"ק ומתעטר בהם (אור יקר). היינו סוד תרין עטרין מתרין גוונין חיור וסומק חד
עטרא מצד אבא הנקרא חסד וחד עטרא מצד אי' הנקרא גבורה כנזכר בהאזינו דף רצ"א (ז"ח) (נ"א).
^ב הם שאר הספירות שאף הם נכללות בו"ק (אור יקר).
^ב כי אורו וענפיו הם עיקר כי שאר ספירות הם דומות זו לזו אמנם הת"ת אין לו דמיון (אור יקר).
^ל דהיינו מצד היות כל שאר הספירות מעטירים אותו (אור יקר).
^ל דהיינו מצד היותו משובח בבחינת עצמו מפני שהוא קו ונקודה אמצעית (אור יקר).
^ב צל שר העולם שהוא ממונה בכחות הקדושה ועל ידו הייחוד בימי החול (אור יקר).
^ב ע' פרים (אור יקר).
^ל קשיא ליה דאם כן מאי חמדתי, היה לו לומר בצל אחמוד, דלעולם חמיד ליה, לא חמדתי עבר, לזה
אמת אמיתי, שהרי חמדה זו תמידית ואינו מורה על הזמן וכו' שהורה על תחלת הזמן, ומשם ואילך לעולם
חומדת ומלת חמדתי פי' התחלתי לחמוד והיינו מן יומא דהוה אברהם (אור יקר).
^ל הם דברי כנסת ישראל דהיינו ישראל למטה, והמלכות למעלה, שהכל דבר אחד, ואברהם התחיל
לקטש המלכות ולעורר האהבה (אור יקר).
^ל הם דברי אברהם ודברי השכינה, שיצחק הוא נשמה קדושה נמשכה בקדושה מה שלא עשה כן לכל
גוי עד עתה כי אברהם גר היה ולא נולד בקדושה (אור יקר).

בראשית

ב) אלה תולדות יעקב יוסף דכל אינון תולדות דיעקב יוסף איהו דעביד תולדות [נ"א ביוסף הצדיק קיימי דעביד תולדות כעין בלהו שבטים] (כעין בלהו שבטים) ובגין כך אקרון ישראל על שמא דאפרים דכתיב (ירמיה לא כ) הבן יקיר לי אפרים וגו'

דבר אחר כתפוח בעצי היער דא אברהם דדמי ליה לתפוח דסליק ריהין^{לז}

פה/ב

ואתרשים במהימנותא^{לח} שלימתא על כל בני דריה ואתרשים [חד] לעילא ואתרשים חד לתתא דכתיב (יחזקאל לג כד) אחד היה אברהם מאי מעמא הוה אחד דלא הוה אחרא בעלמא די סליק למהימנותא דקב"ה בר איהו א"ל רבי חזקיה והא כתיב (בראשית יב ו) ואת הנפש אשר עשו בחרן א"ל עד כען אינון לא הוו בדרגין עלאין^{למ} דאתער בהו אברהם לבתר א"ל תו שמענא דלא אקרי אברהם אחד עד דאסתלק ביצחק ויעקב^{לב} כיון דאסתלק ביצחק ויעקב^{לב} והוו כלהו תלתהון אבהן דעלמא כדין אקרי אברהם אחד וכדין הוא תפוח בעלמא רשים מכל בני עלמא א"ל שפיר קא אמרת^{לא}

דבר אחר כתפוח בעצי היער דא קב"ה^{לב} בן דודי דא קב"ה^{לב} בצלו דא קב"ה^{לב} חמדתי וישבתי ביומא דאתגלי קב"ה על טורא דסיני וקבילו ישראל אורייתא ואמרו (שמות כד ז)

שעשה פירות קדושים בעולם. ועל זה כתוב "אלה תולדות יעקב יוסף", שכל אותם התולדות של יעקב (יוסף שהוא שעושה תולדות, נ"א ביוסף הצדיק הם עומדים, שעושה תולדות כעין כולם ד"א שבטים), ולכן נקראו ישראל על שם אפרים, שכתוב "הבן יקיר לי אפרים וגו'".

דבר אחר, "כתפוח בעצי היער", זה אברהם שדומה לתפוח שמעלה ריחות,

ונרשם באמונה שלמה על כל בני דורו, ונרשם אחד למעלה ונרשם אחד למטה, שכתוב "אחד היה אברהם". למה היה אחד, שלא היה אחר בעולם שעלה לאמונת הקדוש ברוך הוא חוץ ממנו. אמר לו רבי חזקיה, והרי כתוב "ואת הנפש אשר עשו בחרן". אמר לו, עד כעת הם לא היו בדרגות עליונות שהתערט בהם אברהם. אחר כך אמר לו, עוד שמעתי, שלא נקרא אברהם אחד עד שהתעלה ביצחק ויעקב. כיון שהתעלה ביצחק ויעקב (והרי) והיו כולם שלשתם אבות העולם, אז נקרא אברהם אחד, ואז הוא תפוח בעולם מצוין מכל בני העולם. אמר לו, יפה אמרת.

דבר אחר, "כתפוח בעצי היער" זה הקדוש ברוך הוא, "כן דודי" זה הקדוש ברוך הוא, "בצלו" זה הקדוש ברוך הוא. "חמדתי וישבתי", ביום שנגלה הקדוש

^{לז} ריח מצותיו ומעשיו הטובים דאלו גווינין לא אפשר (אור יקר).

^{לח} עם היות שהיו בדור ההוא שם ועבר ומלכי צדק וצדיקים אחרים לא העלו ריח כתפוח אלא אברהם (אור יקר).

^{לט} כלומר לא נתקשרו במדות כאברהם דכתיב וילך למסעיו כנז"ל ואם אברהם לא זכה בהם עדיין איך יזכו הם (נ"א).

^מ מלת אחד לא יצדק על ספירת אחת אלא על כלל האצילות יחד, והיינו אחד ליחד הדין והרחמים והחסד (אור יקר).

^{מא} לימדנו רשב"י בשיר השירים שכל פשטי ורזי התורה קישוטין לשכינה ואע"פ שא' חולק על חבירו הכל עושים קשוט וזהו אמרם שפיר קאמר אבל ת"ח כו'. ז"ח (כי אלו ואלו דברי אלקים חיים כפשטו שהם אמת כמ"ש רבני צרפת הביאם הריטב"א פ"ק דעירובין ולכן הכל קישוט לשכינה. מא"ן) (נ"א).

^{מב} מלכות (אור יקר). ת"ת (מ"מ).

^{מג} ת"ת (אור יקר). יסוד דד"א (מ"מ). היכא דדכורא שריא נוק' לא סלקא בשמא וז"ש כתפוח בעצי היער פירוש כמו שהת"ת בהיותו בעלמא דנוקבא עולה סנדלפון שהוא בגימטריא יער כי שם לפניו נוק' לא סלקא בשמא כנז"ל כן דודי ת"ת רשום מכל הבנים ו"ק ואני בצל צלו שהוא מיצל במ' והמ' מיצל באופן שהוא היער היה אבל לשעבר הייתי יושב בצלו ממש. ז"ח (נ"א).

^{מד} דעת. צלו היינו הצלם אל מציאות זה שהוא סוד הדעת העליון שהוא צלם ונשמה אל הת"ת, ושם היא חומדת להדבק עם הבינה (אור יקר). מלכות שהיא היתה מדברת בסיני כדכתיב, וידבר אלקים (מ"מ).

בראשית

נעשה ונשמע^מ ופריו מתוק לחכי אלין מלין דאורייתא^מ דכתיב בהו (תהלים יט יא) ומתוקים מדבש ונופת צופים דבר אחר ופריו מתוק לחכי אלין נשמתהון דצדיקיא דכלהו איבא [דעובדוין דקב"ה וקיימי עמיה לעילא^מ תא חזי כל נשמתין דעלמא דאינון איבא^מ דעובדוין דקב"ה כלהו חד^מ ברוא חד^מ וכד נחתי לעלמא כלהו מתפרשין כגונוין (ד)דכר ונוקבא ואינון דכר ונוקבא מחוברין כחדא

ותא חזי תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא עביד נפש [ותיאובתא] (ורעות דתיאובתא) דדכורא לגבי נוקבא^מ [עביד נפש ורעותא דתיאובתא דדכורא לגבי נוקבא^מ] ואתדבקותא דיליה בה אפיק נפש וכליל תיאובתא [נ"א תיאובתיה] דנוקבא ונטיל לה ואתכליל תיאובתא תתאה בתיאובתא דלעילא ואתעבידו רעותא חדא בלא פרודא וכדין (נטיל) [כליל] בלא נוקבא ואתעברת מן דכורא ותיאובתין <דרווייהו מתדבקן כחדא ועל דא בלא כליל דא בדא וכד נשמתין נפקין דכר ונוקבא כחדא נפקין לבתר כיון דנחתי מתפרשין דא לסטרא דא ודא לסטרא דא וקב"ה מזווג לון לבתר ולא אתייהיב זווגא לאחרא אלא לקב"ה בלחודוין דאיהו ידע זווגא דלהון לחברא לון כדקא יאות זכאה הוא בר נש דזכי בעובדוין ואזיל באורח קשוט בגין דאתחבר נפש בנפש כמה דהוו מעקרא דהא אי זכי בעובדוין דא הוא בר נש שלים כדקא יאות ובגין כך כתיב (שיה"ש ב ג) ופריו מתוק לחכי

ברוך הוא על הר סיני וקבלו ישראל תורה ואמרו "נעשה ונשמע". "ופריו מתוק לחכי", אלו דברי התורה שכתוב בהם "ומתוקים מדבש ונופת צופים". דבר אחר, "ופריו מתוק לחכי", אלו נשמות הצדיקים שכולן פרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא, ועומדות עמו למעלה. בא וראה, כל נשמות העולם שהן פרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא, כולן אחד בסוד אחד. וכשירדות לעולם, כולן נפרדות כצבעים זכר ונקבה, והן זכר ונקבה מחוברין יחד.

ובא וראה, תשוקת הנקבה לזכר עושה נפש, ותשוקת הזכר לנקבה עושה נפש. והרצון של תשוקת הזכר לנקבה והתדבקותו בה מוציאה נפש, וכולל תשוקת (תשוקתו) הנקבה ונוטל אותה, ונכללת התשוקה התחתונה בתשוקה שלמעלה, ונעשית רצון אחד בלי פירוד. ואז הנקבה (נוטל) כולל הכל ומתעברת מן הזכר, והתשוקות של שניהם נדבקות יחד, ועל כן הכל כלול זה עם זה. וכשהנשמות יוצאות, הן יוצאות יחד זכר ונקבה. אחר כך, כיון שירדות, נפרדות זו לצד זה וזו לצד זה, והקדוש ברוך הוא מזווג אותן אחר כך. והזווג לא ניתן לאחר, אלא לקדוש ברוך הוא לבדו, שהוא יודע את זווגם לחבר אותם כראוי. אשרי האיש שזוכה במעשיו והולך בדרך האמת כדי שתתחבר נפש בנפש כמו שהיה בתחילה. שהרי אם הוא זוכה במעשיו, זהו אדם שלם כראוי. ולכן כתוב "ופריו מתוק לחכי", שהוא בתיקון מבורך שיתברך ממנו העולם, משום שהכל תלוי במעשי האדם

^מ לעיל פב ע"ב (ד"א).

^מ שכן פרי הת"ת והמלכות תורה שבכתב ותורה שבעל פה (אור יקר).

^מ נשמות עולות בבינה ונקשרות שם עם הדעת בסוד עסק התורה שעסקו בעולם הזה א"כ קיימי עמיה לעילא, שהרי נשמות הנקבות הם למטה בנקבה ואין להם עליה, ועוד היאך הנקבות הם פרי הזכר שאינם אלא מכח המלכות, לזה מפרש איך נשמות הזכרים הנקבות כולם יוצאות מלמעלה (אור יקר).

^מ עיין בפרדס רמונים מהרמ"ק שער ח פרק כב ופקודי רמו ע"א (ד"א).

^מ דבקים יחד זכר ונקבה בלי פירוד (אור יקר).

¹ בסוד יחוד ת"ת ומלכות למעלה (אור יקר).

הנשמות הם סוד הנקודים שהיו נעלמים במוחא דאבא והם סוד התורה וכל סוד האצילות שהם עובדוין דקב"ה (זהר הרקיע).

^מ ולגבי תיאובתא דדכורא לא אמר תיאובתא אלא רעותא דתיאובתא והענין שאין הכוונה שישיע הזכר בנקבה הנפש עתה אלא עתה העסק במציאות שתיים בזכר וכו' אמנם הזכר תיאובתא דדכורא לא ממש תיאובתא שהשפיעו בה עדיין אלא רעותא דתיאובתא, פ' רצון שהוא רוצה להשפיע ובהיות ב' מיני שפע אלו בזכר, הא' שפע הנקבה לגבי מעהל שבו וה' שפע שרוצה הזכר להשפיע (אור יקר).

^מ פ' הרצון שכל האברים שבגוף מסכימים להוציא זרע מן המוח בשם סוד רצון (זהר הרקיע).

בראשית

אם זוכה ואם לא זוכה.

דהוא בתקונא²¹ מברך לאתברכא מניה עלמא
בגין דכלא בעובדין דבר נש תליא אי זכי אי לא
זכי

א"ר חזקיה הכי שמענא דכתיב (הושע יד ט)
ממני פריך נמצא קב"ה אמר לה לכנסת ישראל
ממני ודאי פריך נמצא פריי נמצא לא כתיב
אלא פריך ההוא תיאובתא דנוקבא דעביד נפש
ואתכליל בתוקפא דדכורא ואתכליל נפש בנפש
ואתעבידו חד כליל דא בדא כדאמרן לבתר
אשתכחו תרווייהו בעלמא ודא בחילא דדכורא
אשתכח איבא דנוקבא דבר אחר בתיאובתא
דנוקבא אשתכח איבא דדכורא דאי לאו
תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא לא אתעבידו
פירין לעלמין הה"ד ממני פריך נמצא

ויהי בימי אמרפל מלך שנער וגו' (בראשית
יד א) רבי יוסי פתח (ישעיה מא ב) מי העיר
ממזרח צדק יקראהו לרגלו וגו' האי קרא אוקמוה
חבריאי אבל האי קרא ברזא דחכמתא איהו
דהא תנינן שבעה רקיעין²² עבד קב"ה לעילא
וכלהו לאשתמודע יקרא דקב"ה²³ וכלהו קיימין
לאודעא רזא דמהימנותא עלאה²⁴

תא הזי אית רקיעא עלאה סתים²⁵ לעילא
מנייהו דאינון שבעה ודא הוא רקיעא²⁶ דדבר לון
ונהיר לון לכלהו²⁷ ודא לא אתיידע וקיימא
בשאלתא דלא ידיעא²⁸ בגין דאיהו סתים
ועמיק²⁹ וכלא תוהינ³⁰ עליה ובגין כך אקרי מ"י
כמה דאוקמוה דכתיב (איוב לח כט) מבטן מי

אמר רבי חזקיה, כך שמעתי, שכתוב
"ממני פריך נמצא". הקדוש ברוך הוא אמר
לכנסת ישראל, ודאי ממני פריך נמצא. לא
כתוב פריי נמצא אלא פריך, אותה תשוקת
הנקבה שעושה נפש ונכללת בכח הזכר,
ונכללת נפש בנפש, ונעשית אחת כוללת זו
בזה, כפי שאמרנו. לאחר מכן נמצאים
שניהם בעולם, וזה בכח הזכר נמצא פרי
הנקבה. דבר אחר, בתשוקת הנקבה נמצא
פרי הזכר, שאם לא תשוקת הנקבה לזכר,
לא נעשו פירות לעולמים. זהו שכתוב
"ממני פריך נמצא".

"ויהי בימי אמרפל מלך שנער וגו'". רבי
יוסי פתח, "מי העיר ממזרח צדק יקראהו
לרגלו וגו'", את הפסוק הזה בארו החברים,
אבל הפסוק הזה הוא בסוד של החכמה,
שהרי שנינו, שבעה רקיעים עשה הקדוש
ברוך הוא למעלה, וכולם להודיע את כבוד
הקדוש ברוך הוא, וכולם עומדים להודיע
את סוד האמונה העליונה.

בא וראה, יש רקיע עליון סתום למעלה
מאותם השבעה, וזהו הרקיע שמנהיגם
ומאיר לכולם, וזה אינו נודע, ועומד
בשאלה שלא ידועה, משום שהוא סתום
ועומק, וכולם תמהים עליו. ולכן נקרא מ"י.
כמו שפרשוה שכתוב "מבטן מי יצא
הקרח", ונאמר, זה הוא הרקיע העליון

²¹ פירוש מתוק שהוא מתוקן כמה גדול תיקון הנפש שמתברכות העולמות ע"י. וזווגין שאינם עולים יפה
אינהו דאפסידו אנפשייהו. ז"ח (נ"א).

²² חג"ת נה"ם (אור יקר ש"ב סי' ח).

²³ הספירות הם להודיע גדולת מאצילם אל זולתו וכו' "דקב"ה" דהיינו בינה (אור יקר).

²⁴ גם הספירות נקראו מהימנותא פעמים רבות אמר מהימנותא עילאה דהיינו גבוה מעל גבוה (אור יקר).

²⁵ ב' בחי' הא' עילאה שהיא נקשרת עם הכתר. והחכמה סתים שאפילו בהיות בחינתה על התחתונות
היא סתימה ונעלמת (אור יקר).

²⁶ פי' בינה המנהגת לחג"ת נה"ם שהם ז' רקיעים ובינה נק' מ"י. הרש"ב (נ"א).

²⁷ כנגד ב' בחי' אלו יש לה ב' פעולות על הספירות, הא', "דדבר" דהיינו היותה על הספירות מנהגת
אותם. הב', שהיא מקבל מהעליון להאירם וז"ש "ונהיר לון".

²⁸ ומפני ב' בחי' אלו אשר לה יש לה עוד ב' עניינים הא' מפני שתופה עם התחתונות מתגלה קצת בהם
וזה שאמר "וקיימא בשאלתא", אמנם היא שאלה בלא לשובה וזה שאמר "דלא ידיעא" (אור יקר).

²⁹ אין הכוונה באומר דקיימא בשאלתא שאלת מה ענין זה ששאלה זו מורה השגת דבר מה ושואל מה
עניינו עד שמטעם זה תקרא המלכות מ"ה אלא הכוונה שאלת התמיה כמי שאינו משיג כלל וזה שאמר
ובגין דאיהו סתים ועמיק (אור יקר).

³⁰ כלם מתמיהים (ד"א).

בראשית

יצא הקרח^כ ואתמר^{כד} והאי הוא רקיעא עלאה

פ/א

דקיימא על כל אינון שבעה^{כה}

ואית לתתא רקיעא דאיהו תתאה מכלהו ולא נהיר^{כו} ובגין דאיהו תתאה דלא נהיר^{כז} ההוא רקיעא דעלייהו אתחבר ביה ואלין תרין אתוון^{כח} כליל לון בגויה ואקרי ים דההוא רקיעא עלאה דאקרי מ"י בגין דכל אינון רקיעין אחרנין אתעבידו נחלין^{כט} ועאלין לגביה^ל וכדין איהו ים עלאה ועבד איבין^{לא} ונונין^{לב} לזנייהו^{לד} ועל דא אמר דוד (תהלים קד כה) זה הים גדול^{לז} ורחב ידים^{לח} שם רמשי^ל ואין מספר היות קטנות^{לא} עם גדולות ועל דא כתיב (ישעיה מא ב) מי העיר^{לב} ממזרח צדק יקראהו^{לד} לרגלו מי העיר ממזרח

שעומד על כל אותם השבעה.

ויש למטה רקיע שהוא תחתון מכולם ולא מאיר, ומשום שהוא תחתון שלא מאיר, אותו הרקיע שעליהם מתחבר עמו, ושתי האותיות הללו הוא כוללם בתוכו, ונקרא ים, שאותו הרקיע העליון שנקרא מ"י. משום שכל אותם הרקיעים האחרים נעשים נחלים ונכנסים אליו, ואז הוא הים העליון, ועושה פירות ודגים למיניהם. ועל זה אמר דוד "זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות", ועל זה כתוב "מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו". "מי העיר ממזרח", זה אברהם, "צדק יקראהו לרגלו", (זו שרה.

^{סג} ת"ת וכו' נמצא המקום שממנו יצא ונאצל הת"ת נקרא מ"י (אור יקר).

^{סד} בהקדמה א ע"ב ופ' ויחי רלז ע"ב (ד"א).

^{סה} פי' מילת מ"י מורה על ב' בחי' אלו, דהיינו "רקיעא עלאה" שהוא בחינתה עם העליונות. "דקיימא על אינון" וכו' היינו בחינתה עם התחתונות. וזה מ"י, מ', אימא דרביעא על בנין, מרובעת ודאי. י' דהיינו סתימאה (אור יקר).

^{סו} פי' ז' רקיעים אלו יש להם ב' דרכים. הא' מחסד עד המלכות שבעה, והב' מבינה עד היסוד שבעה. ועתה אמר "ואית לתתא משבעה" בהיותם נחשבים מבינה למטה מהרקיע א', הפך ממש מרקיע עליון על שבעה, כי העליון הוא עילאה דנהיר כדפי' לעיל, וזה הפך תתאה דלא נהיר. ואומר תתאה מכולהו ירצה אל ירידתו על ידי המיעוט, וזה סבה דלא נהיר שנתמעט אורו (אור יקר).

^{סז} כי העלם הבינה אין ראוי שיתגלה על ידי ו'ק, כי הוא גילוי הרבה אחר שהם נהירין, אלא ע"י המלכות שהיא תתאה דלא נהיר (אור יקר).

^{סח} פי' אותיות מ"י שהם בביני המורות י' על העלמה, ומ' על גלויה כדפירשתי, במלכות נתהפך החותם באותיות י"ם שמורה י"ם הגלות מ"י בה (אור יקר).

^{סט} דהיינו שהוא קבוץ השפע כולו והספירות האמצעים נחלים (אור יקר)@.

^ע ולא אמר ונגדין לגביה מפני שממש מציאותם נכנס בתוך מציאותה וע"י קיבוץ כל אותם המציאות בתוכה היא נעשת ים ומתעלמת על ידם בעילוי וזכוך וזה שאמר וכדין איהו ים עילאה (אור יקר).

^{עא} היינו נשמות הצדיקי' שמשפעת לעולם (נ"א).

^{עב} הם ב' מינים: גיבין נשמות, רוחין מלאכים (אור יקר). כדפי' פ' וארא ר"ל אינון נונין אינון שליחן בעלמין וכו' כדגים רצים ושבים לעשות רצון קונם (נ"א). עי' בהגר"א בתיקו"ז מב ע"א שזה בחי' היסוד ששרשו בדעת, ופרי כנגד שהוא תולדתו, וצ"ע*##.

^{עג} כדפירשו בתיקו"ז (לב ע"ב) מנהון דרישא מנהון דעיינין וכו' (אור יקר).

^{עד} היא מדת המלכות ונעשית גדול על ידי הנחלים כדלעיל (אור יקר).

^{עה} יש בה בחינות רבות לכל התחתונים ולכל העליונים (אור יקר).

^{עו} הם כחות הדין התחתונים מלשון ויהי ערב מתרגמינן והוה רמש וכן פי' בזהר בפרשת בראשית (אור יקר).

^{עז} הם ד' חיות עם גדולות הם ד' חיות דאצילות שבה ובמקום אחר בזהר (תיקו"ז מד ע"ב) פרשו חיות קטנות שם אדני' עם גדולות שם הוי"ה (אור יקר).

^{עח} אהדר למאי דפירש מ"י הבינה, העיר להשפיע למלכות. ממזרח, שהוא תחלת זריחת האצילות, דהיינו מחסד. "מי העיר מזרח" לא כתיב" אלא "ממזרח", דהיינו חסד מחכמה. או אפשר שעם היות שהת"ת נק' מזרח, והחסד דרום, לכך הפך הענין, וכינה בשם אברהם איש החסד, יצדק בה לשון מזרח, שכן שם אברהם (אור יקר).

^{עט} כלומר מ"י הנזכר יקראהו לצד לרגלו שהיא רקיעא תתאה רגליו דמי ודאי יקראהו לצדק ויתקנהו שיהיה י"ם (אור יקר).

בראשית

דא אברהם צדק יקראהו לרגלו [נ"א דא שרה ד"א צדק יקראהו לרגלו וגו'] דא הוא רקיעא תתאה דכלהו רקיעין דאתעביד ים יתן לפניו² גוים מאן האי הוא רקיעא תתאה דאמרן דעביד נוקמין ואפיל שנאין

ובהאי אשתבה דוד ואמר (תהלים יח מא) ואויבי נתתה לי עורף ומשנאי אצמיתם יתן לפניו גוים אלין אינון עמין דהוה רדיף עליהון אברהם וקב"ה הוה קטיל לון [נ"א] ומלכים ירד³ (>נ"א מאי ירד אלא) אלין מלכין דממנן לעילא עלייהו יתן לפניו גוים אלין עמין דלתתא ומלכים ירד אלין ממנן רברבן דלעילא⁴ דכד עביד קב"ה דינא (בעלמא) [בעמא] בכלא עביד דינא בעילא ותתא

ירדפם יעבור שלום אורח ברגליו לא יבא (שם ג) ירדפם דא אברהם דאברהם הוה רדיף לון וקב"ה הוה עבר קמיה וקטיל לון דכתיב (שם) יעבור שלום דא קב"ה דאקרי שלום⁵ אורח ברגליו לא יבא וכי סלקא דעתך דהוה אברהם אזיל בנו ענני או בנו סוסון ורתיבין אלא אורח ברגליו לא יבא דלא הוה [אזיל] קמיה דאברהם לא [מלאכא] (מלאכא) ולא שליחא⁶ אלא קב"ה בלחודוי⁷ דכתיב (שם) אורח ברגליו מאן רגליו אלין מלאכין דאינון תחותיו דקב"ה כמה דאת אמר (זכריה יד ד) ועמדו רגליו ביום ההוא וגו'

דבר אחר (ישעיה מא ב) מי העיר ממזרח תא חזי בשעתא דקב"ה אתער עלמא לאייתאה לאברהם ולקרבא ליה לגביה האי אתערותא

ד"א "צדק יקראהו לרגלו וגו'" זה הוא הרקיע התחתון של כל הרקיעים שנעשה ים. "יתן לפניו גוים", מי זה. הוא הרקיע התחתון שאמרנו, שעושה נקמות ומפיל שונאים.

ובזה השתבח דוד ואמר "ואויבי נתתה לי עורף ומשנאי אצמיתם". "יתן לפניו גוים", אלו הם העמים שהיה אברהם רודף אחריהם, והקדוש ברוך הוא היה הורג אותם. ("ומלכים ירד", (מה זה "ירד", אלא) אלו המלכים שממונים למעלה עליהם. "יתן לפניו גוים", אלו העמים שלמטה). "ומלכים ירד", אלו הממונים הגדולים שלמעלה, שכאשר הקדוש ברוך הוא עושה דין בעולם (בעם), הוא עושה דין בכל, במעלה ובמטה.

"ירדפם יעבור שלום אורח ברגליו לא יבוא". "ירדפם", זה אברהם, שאברהם היה רודף אותם, והקדוש ברוך הוא היה עובר לפניו והורג אותם, שכתוב "יעבור". "שלום", זה הקדוש ברוך הוא שנקרא שלום. "אורח ברגליו לא יבוא", וכי עולה על דעתך שאברהם היה הולך בתוך העננים או בתוך סוסים ומרכבות, אלא "אורח ברגליו לא יבוא", שלא היה הולך לפני אברהם לא מלאך ולא שליח, אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, שכתוב "אורח ברגליו". מי זה "רגליו", אלו המלאכים שתחתיו של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "ועמדו רגליו ביום ההוא וגו'".

דבר אחר, "מי העיר ממזרח", בא וראה, בשעה שהקדוש ברוך הוא העיר את העולם להביא את אברהם ולקרב אותו אליו,

² לאברהם, שנעשה מרכבה לחסד לעשותה ים (אור יקר).

³ לגבי השרים נקט ירד, לבד ירדתם מגדולתך, וזהו בטולם מאותה שררה. ופי' ג' הכרחיות לפרש מלכים בשרים, הא' מלת ירד, וזה שאמר מאי ירד, שהוא לשון ירידה כדפי'. הב', כפל הפסוק, כי אחר שאמר יתן לפניו גוים, שפי' עממין דלתתא, אם כן מלכים ודאי פירושו ממנן רברבן דלעילא. הג', דכד עביד קב"ה, א"כ בהכרח מוכרח שהוריד השרים, ושיעור הכתוב יתן לפניו גוים, וקודם לזה מלכים מלמעלה ירד (אור יקר).@אולי כדאי לשפר הלשון ולמחוק את הראיות.

⁴ אלו שרי מעלה משבעים אומות שבעולם (ד"א).

⁵ דאיכרי שלום ת"ת, שהוא מלך שהשלום שלו, יסוד שלו. וגם הוא שלום בין גדולה וגבורה. וא"ת והא לעיל קאמר צדק יראהו לרגלו יתן וכו', דהיינו מלכות, והכא קאמר יעבור שלום, ואפשר בשלום היינו ת"ת ועבר קמיה והנוגף היתה המלכות (אור יקר).

⁶ וה"פ ירדפם יעבר שלום דא קב"ה ולא בא שום מלאך שהם רגליו לעבור עמו וכאלו אמר רגליו באורח לא יבא. ז"ח (נ"א).

⁷ עי' זהר הרקיע.

בראשית

בגין דזמין יעקב¹⁵ למיפק מניה ולקיימא תריסר שבטין כלהו זכאין קמיה דקב"ה צדק יקראהו לרגלו דקב"ה הוה קרי ליה תדיר מן יומא דאתברי עלמא כמה דאת אמר (שם ד) קורא הדורות מראש ובגין כך צדק יקראהו ודאי לרגלו לאתחברא ביה בפולחניה ולקרבא ליה לגביה כמה דאת אמר (שמות יא ח) העם אשר ברגליך

דבר אחר (ישעיה מא ב) מי העיר ממזרח דמתמן שרותא¹⁶ דנהורא לאנהרא¹⁷ בגין דדרום¹⁸ ההוא תוקפא דנהורא דיליה מגו מזרח איהו¹⁹ ועל דא מי העיר ההוא נהורא דדרום ממזרח²⁰ בגין דאיהו נטיל²¹ ואתון בקדמיתא ותיאובתא²² דההוא רקיעא עלאה²³ למיהב ליה למזרח²⁴ צדק יקראהו²⁵ לרגלו דא מערב דאיהו קרי ליה תדיר ולא שכין כמה דאת אמר (תהלים פג ב) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל בגין דמערב אתער תדיר לגביה יתן לפניו גוים ומלכים ירד דהא מניה קביל תוקפא לאכנעא כל אינון עמין דעלמא

רבי יהודה אמר (ישעיה מא ב) מי העיר ממזרח דא אברהם [דלא] (ולא) נטיל אתערותא לגבי קב"ה אלא ממזרח בגין דחמא שמשא דנפיק בצפרא מסטרא דמזרח נטיל אתערותא

ההתעוררות הזו [היתה] משום שעתיד היה לצאת ממנו יעקב ולהעמיד שנים עשר שבטים כולם צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא. "צדק יקראהו לרגלו", שהקדוש ברוך הוא היה תמיד קורא לו מיום שנברא העולם, כמו שנאמר "קורא הדורות מראש", ולכן צדק יקראהו ודאי לרגלו, להתחבר בו בעבודתו, ולקרב אותו אליו, כמו שנאמר "העם אשר ברגליך".

דבר אחר, "מי העיר ממזרח", שמשם ראשית האור להאיר, משום שהדרום, אותו הכח של האור שלו הוא מן המזרח, ועל כן, "מי העיר" אותו האור של הדרום, "ממזרח" משום שהוא נוסע ונזון בראשונה, ותשוקתו של אותו הרקיע העליון לתת למזרח. "צדק יקראהו לרגלו", זה המערב, שהוא תמיד קורא לו ולא שוקט, כמו שנאמר "אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט א"ל". משום שהמערב תמיד מתעורר אליו. "יתן לפניו גוים ומלכים ירד", שהרי ממנו מקבל את הכח להכניע את כל אותם העמים של העולם.

רבי יהודה אמר, "מי העיר ממזרח", זה אברהם, שלא נטל התעוררות אל הקדוש ברוך הוא אלא ממזרח. משום שראה את השמש שיוצאת בבוקר מצד המזרח, נטל התעוררות לנפשו שהוא הקדוש ברוך הוא.

¹⁵ השתא מפרש מזרח ת"ת, צדק יקראהו לרגלו, דקב"ה הוה קאריה ליה, פי' מלכות, קארי ליה לרגלו. ומלת לרגלו, לשון חברה, כדכתיב העם אשר ברגלי, שפי' בחברתי. וחברה זו בב' בחינות: הא', לאתחברא ביה, שהשכינה שהיא מלכות, יתחבר אל יעקב, שהוא מרכבה אל הת"ת בטוב עבודתו (אור יקר).

¹⁶ פי' מת"ת שהוא ראשון לששה קצוות כי מהגוף מתפשטים הזרועות ולכך הבינו ההנקראת מ"י העיר שפע ממזרח שהוא ת"ת לגבי דרום שהוא החסד (אור יקר).

¹⁷ פי' מזרח הוא ת"ת דז"א ושם בחזה דז"א נשלם יסוד דאימא ונתגלו ה' חסדים דאימא חסד הראשון הלך לחסד דז"א, וחסד ב' לגבורה וכן על זה הדרך, וז"ש דמתמן שירותא דנהורא לאנהרא לפי ששם נתגלו החסדים וגבורות דאימא בלי מסך (מ"מ).

¹⁸ שהוא חסד (מ"מ).

¹⁹ שר"ל חסד ראשון של ה' חסדים דאימא שבא לחסד דז"א הוא מיסוד דאימא שבת"ת ז"א ומת"ת דאימא מתחלקים (מ"מ).

²⁰ כנ"ל דאיהו נטיל ואתון בקדמיתא פי' שת"ת הוא מקבל הארת אימא בראשונה וז"ש ותיאובתא דההוא רקיעא עילאה למיהב ליה למזרח (מ"מ).

²¹ פי' הת"ת הוא על החסד לגבי בינה (אור יקר).

²² ת"ת מקדים אל החסד תוקפא שפע שמאל יד החזקה ונהורא מצד הת"ת וענין זה אל החסד מצד הת"ת שהוא מקבל מבינה ג' מניי שפע ומשפיע בגדולה ואין חסד מקבלת מבינה אלא שפע הראוי אליה לבד והכללות מצד הת"ת שעל החסד (אור יקר).

²³ פירוש בינה (נ"א).

²⁴ פירוש ת"ת. א"מ (נ"א).

²⁵ צדק יקראהו אל הת"ת לרגלו להתחבר אליו כדלעיל מיניה קביל תוקפא מלכות מהת"ת (אור יקר).

בראשית

לנפשיה דאיהו קב"ה אמר דא הוא מלכא דברא יתי פלח [ליה] (לירחא) כל ההוא יומא לרמשא חמא שמשא דאתכניש וירחא נפקת [וסיהרא נהרא] אמר דא הוא ודאי דשליט על ההוא פולחנא דפלחית כל האי יומא דהא אתחשך קמיה ולא נהיר פלח ליה כל ההוא ליליא לצפרא חמא דאזלא חשוכא ואתנהיר סטרא דמזרח אמר ודאי כל אלין מלכא אית עלייהו ושליט דאנהיג לון כיון דחמא קב"ה תיאובתא דאברהם לגביה כדין אתגלי עלוי ומליל עמיה דכתיב (שם) צדק יקראהו לרגלו²⁷ דמליל עמיה ואתגלי עליה

רבי יצחק פתח (שם מה יט) דובר צדק מגיד מישרים²⁸

פ/ב

קב"ה כל מלוי אינון בקושטא ועביד מישרים במה עביד מישרים בנין דכד ברא קב"ה עלמא לא הוה קאים²⁹ והוה מתמוטט להכא ולהכא³⁰ א"ל קב"ה לעלמא מה לך דאת מתמוטט א"ל רבוננו של עולם לא יכילנא למיקם דלית בי יסודא³¹ על מה דאתקיים א"ל הא אנא זמין למיקם בך חד צדיק דאיהו אברהם די ירחים לי מיד קאים עלמא בקיומיה הה"ד (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם³² אל תקרי בהבראם אלא באברהם באברהם מתקיים עלמא

אמר רבי חייא מגיד²⁷ מישרים דהא אתיב ליה עלמא לקב"ה ההוא אברהם זמין הוא דיפקון מניה בנין דיחריבו מקדשא ויוקידו אורייתא [למיפקן] <לנפקא> מניה ישמעאל א"ל הא יצחק א"ל זמין [לנפקא] <למיפקא> מניה עשו <חייבא> דיחריב בי מקדשא ויוקיד אורייתא

אמר, זה הוא המלך שברא אותי. עבד לו כל היום ההוא. לערב ראה השמש שנאסף (והלבנה יוצאת) והלבנה מאירה. אמר, זה הוא ודאי ששולט על אותה העבודה שעבדתי כל היום הזה, שהנה נחשך לפניו ולא מאיר. עבד לו כל הלילה ההוא. לבוקר ראה שהלכה החשיכה והאיר צד המזרח. אמר, ודאי כל אלו יש עליהם מלך ושליט שמנהיג אותם. כיון שראה הקדוש ברוך הוא את תשוקתו של אברהם אליו, אזי התגלה אליו ודיבר עמו, שכתוב "צדק יקראהו לרגלו", שדיבר עמו והתגלה עליו.

רבי יצחק פתח, "דובר צדק מגיד מישרים".

כל דברי הקדוש ברוך הוא הם אמת ועושה מישרים. במה הוא עושה מישרים, משום שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, לא היה עומד, והיה מתמוטט לכאן ולכאן. אמר הקדוש ברוך הוא לעולם, מה לך שאתה מתמוטט. אמר לו, רבוננו של עולם, איני יכול לעמוד, שאין בי יסוד על מה שאתקיים. אמר לו, הרי אני עתיד להעמיד בך צדיק אחד שהוא אברהם שיאהב אותי. מיד עמד העולם בקיומו. זהו שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא באברהם, באברהם מתקיים העולם.

אמר רבי חייא, "מגיד מישרים", שהנה השיב העולם לקדוש ברוך הוא, אותו אברהם עתיד הוא שיצאו ממנו בנים שיחריבו את המקדש וישרפו את התורה, (לצאת ממנו ישמעאל. אמר לו, הנה יצחק. אמר לו, עתיד לצאת ממנו עשו הרשע שיחריב את בית המקדש וישרוף התורה).

²⁷ אפשר לומר מלשון חבור וכו' ואפשר וכו' שהוא לשון דבור (אור יקר).

²⁸ מגיד במעשה (אור יקר). @

הגדה בת"ת הנק' מישרים שמכריע בין חו"ג (מ"מ).

²⁹ נ"ל דז"ש משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה ר"ל תחלה עלה ברצונו לברוא העולם במדה"ד זהו שם מ"ב ואז מוט מתמוטטה ארץ ואח"כ בהצטרף הקב"ה מדת החסד שהוא שם ע"ב כנ"ל שיש בו רי"ו אותיות כמנין יראה אז שקטה. א"מ (נ"א).

³⁰ היה מוכן להיות נפעל במהירות לפי מעשה התחתונים אם כשרים לטובה ואם רעים לרעה ולא היה לו קיום במדה אחת ואין זה רצון הבורא אלא להאריך (אור יקר).

³¹ צדיק, שבזכותו יתקיים העולם לטובה, אף אם יש חוטאים רבים, מישרים היינו שנתיישר (אור יקר).

³² לעיל ג ע"ב וכה ע"א (ד"א).

בראשית

אמר ליה זמין חד בר נש למיפק מניה דאיהו יעקב ויפקון מניה תריסר שבטין כלהו זכאין מיד אתקיים עלמא בגיניה הה"ד מגיד מישרים^ק

רבי אלעזר אמר הא אתערנא וידבר ויגד ויאמר^ק כלהו למעמייהו מתפרשן וידבר איהו באתגליא^ק דרגא לבר דלא איהו דרגא פנימאה כאינן דרגין עלאין ודא איהו (ישעיה מה יט) דובר צדק^ק ויגד איהו רמז לדרגא פנימאה עלאה דשלטאה על דבור^ק ודא הוא מגיד מישרים^ק מאן מישרים דא דרגא עלאה דיעקב שרייא ביה הה"ד (תהלים צט ד) אתה^ק כוננת מישרים ובגין כך מגיד^ק כתיב ולא כתיב דובר

א"ר יצחק והא כתיב (דברים דיג) ויגד לכם את בריתו^ק א"ל הכי הוא ודאי איהו דרגא דשלטא על תתאה^ק דאיהו דובר צדק וכלא (בה) [איהו]^ק לאסתכלא (איכא ק"י) [הכא] >נ"א אתיא < תא חזי דאע"ג דדבור איהו תתאה לא תימא דלאו עלאה איהו אלא ודאי <דבור> מלייא איהו מכלא ודרגא עלאה איהו וסימניך (שם לב מו) כי לא דבר רק הוא מכם

רבי אלעזר הוה אזיל לבי חמוי והוה עמיה רבי חייא ורבי יוסי ורבי חזקיה אמר רבי אלעזר הא חמינא דאתערותא דלעילא^ק לאו איהו אלא כד אתער לתתא דהא אתערותא דלעילא בתיאובתא דלתתא^ק תלייא (מלתא)

פתח ואמר (תהלים פג ב) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל דא הוא אתערותא

אמר לו, עתיד אדם אחד לצאת ממנו שהוא יעקב, ויצאו ממנו שנים עשר שבטים כולם צדיקים. מיד התקיים העולם בשבילו. זהו שכתוב "מגיד מישרים".

רבי אלעזר אומר, הרי הערנו, וידבר, ויגד, ויאמר, כולם לטעמם מתפרשים. וידבר הוא בגלוי, דרגה חיצונה שאינה דרגה פנימית כמו אותן הדרגות העליונות, וזהו "דובר צדק". ויגד הוא רמז לדרגה פנימית עליונה ששולטת על הדיבור, וזהו "מגיד מישרים". מי מישרים, זו הדרגה העליונה שיעקב שרוי בה, זהו שכתוב "אתה כוננת מישרים", ולכן כתוב "מגיד", ולא כתוב דובר.

אמר רבי יצחק, והרי כתוב "ויגד לכם את בריתו". אמר לו, כך הוא ודאי, היא הדרגה ששולטת על התחתונה שהיא דובר צדק, והכל (בה) הוא (לשתול הפרי) (יש) להסתכל כאן (בא). בא וראה, שאף על גב שהדיבור הוא תחתון, אל תאמר שאינו עליון, אלא ודאי הדיבור הוא מלא מן הכל והוא דרגה עליונה, וסימן לדבר "כי לא דבר ריק הוא מכם".

רבי אלעזר היה הולך לבית חמיו, והיו עמו רבי חייא ורבי יוסי ורבי חזקיה. אמר רבי אלעזר, הנה ראיתי שהתעוררות של מעלה אינה אלא כשמתעורר למטה, שהרי ההתעוררות של מעלה תלויה (הדבר) בתשוקה של מטה.

פתח ואמר, "אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל", זו היא

^ק לשון רבים (נ"א).

^ק ת"ת מצד המלכות שבו (אור יקר).

^ק מלכות (אור יקר).

^ק השתא ניחא דנקט לגבי צדק שהיא מלכות בבחי' אחרונה אמר דובר ומגלה יותר צדק ולא שייך בה הגדה (אור יקר).

^ק יסוד מצד החכמה (אור יקר).

^ק בזוהר שיר השירים מאן מישרים אילין י"ה דרחימו דילהון לגבי וא"ו וכו' (ד"א). פירוש ת"ת. א"ם (נ"א).

^ק ת"ת (אור יקר).

^ק לגבי ת"ת שהוא מישרים גילוי בסוד היסוד שבו, הגדה מצד החכמה והיינו לשון גיד (אור יקר).

^ק ביסוד (מ"מ). פירוש יסוד. א"ם (נ"א).

^ק פ"י אפילו היסוד כיון שהוא למעלה מהמלכות כתיב ביה ויגד שכל מדה שהיא גובהה מהמלכות בין ת"ת בין יסוד קרי ביה הגדה (מ"מ).

^ק ופ"י שהיסוד ות"ת הנז' מהם מ"ד באים למלכות כדי להוליד נשמות שהם הפירות העליונים (מ"מ).

^ק ת"ת (אור יקר).

^ק תאות המלכות אל הת"ת להתייחד והיא אושדת מ"ן (אור יקר).

בראשית

דלתתא בגין לשלמא אמר דוד אלהי"ם אל דמי לך לאתערא לגבי עלאה ולאחברא גבי ימינא^{קטז} מאי טעמא בגין (שם ג) כי הנה אויביך יהמיון וגו' (וכתיב) כי נועצו לב יחדיו עליך ברית יכרותו ובגין כך אלהי"ם אל דמי לך לאתערא לגבי עלאה דהא כדין אתערת ימינא וקפירת לה בהדה וכד אתקשרת בימינא כדין אתבר שנאין דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהו"ה נאדרי בכח ימינך יהו"ה תרעץ אויב

ותא הזי בשעתא דאתחברו כל אינון מלכין לאגהא קרבא עליה דאברהם אתייעטו לאעברא ליה מן עלמא וכיון דשלטו בלוט בר אחוה דאברהם מיד אזלו דכתיב (בראשית יד יב) ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם וילכו מאי טעמא בגין דדיוקניה דלוט הוה דמי לאברהם ובגין כך וילכו דכל ההוא קרבא בניניה הוה מאי טעמא בגין דהוה אברהם אפיק בני עלמא מפולחנא נוכראה ואעיל לון בפולחנא דקב"ה ותו קב"ה אתער לון בעלמא בגין לגדלא שמא דאברהם בעלמא ולקרבא ליה לפולחניה ורזא דמלה כיון דאברהם אתער למרדף אבתרייהו^{קטז} כדין אלהי"ם אל דמי לך^{קטז} עד דאתקשר כולא באברהם וכד אתקשר כולא באברהם כדין אתברו כלהו מלכין מקמיה כדקא אמרן דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהו"ה תרעץ אויב וגו'^{קטז}

ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין (בראשית יד יח) רבי שמעון פתח ואמר (תהלים עו ג) ויהי בשלם סכו וגו' תא חזי כד סליק ברעותא דקב"ה^{קטז} למברי עלמא^{קטז} אפיק חד

התעוררות של מטה, כדי לשלוט. אמר דוד "אלהים אל דמי לך", להעיר אל העליון ולהתחבר אל הימין. למה, משום, כי הנה אויביך יהמיון וגו', (וכתוב) "כי נועצו לב יחדיו עליך ברית יכרותו". ולכן "אלהים אל דמי לך", להעיר כלפי מעלה, שהרי אז מתעורר הימין וקושר אותה עמה. וכאשר נקשרת בימין, אז נשברים השונאים, שכתוב "ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב".

ובא וראה, בשעה שהתחברו כל אותם המלכים להילחם מלחמה על אברהם, התייעצו להעבירו מן העולם, וכיון ששלטו בלוט בן אחיו של אברהם, מיד הלכו, שכתוב "ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם וילכו". למה, משום שדמותו של לוט היתה דומה לאברהם, ולכן "וילכו", שכל אותה המלחמה היתה בשבילו. למה, משום שאברהם היה מוציא את בני העולם מעבודה זרה ומכניס אותם לעבודת הקדוש ברוך הוא. ועוד, הקדוש ברוך הוא העיר אותם בעולם כדי לגדל את שמו של אברהם בעולם ולקרב אותו לעבודתו. וסוד הדבר, כיון שאברהם התעורר לרדוף אחריהם, אז "אלהים אל דמי לך", עד שהכל נקשר באברהם. וכשהכל נקשר לאברהם, אז נשברו כל המלכים מלפניו, כמו שאמרנו שכתוב "ימינך ה' תרעץ אויב וגו'".

"ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין". רבי שמעון פתח ואמר, "ויהי בשלם סכו וגו'", בא וראה, כשעלה ברצון הקדוש ברוך הוא לברוא את העולם, הוציא שלהבת

^{קטז} ממילת "אל" דסיפיה דקרא דריש הכי, והכי פירושא, אל תחרש ואל תשקוט להדבק עם אל שהוא חסד ומפני שהיה אפשר לפרש אל דמי לך וכו' מלעשות נקמה בהם כי הנה וכו' לזה חזר ואמר ובג"כ אלהים אל דמי לך לאתערא לגבי עלאה כי מלת דמי אינו צודק על המלחמה ועוד שאין הדבר תלוי בה אלא בימין וזה שאמר דהא כדין אתערת ימינא וקשרת לה לבהדה וכד אתקשרת וכו' אם כן לפי מאי דסלקא דעתך הוה ליה למימר אל אל תחרש ואל תשקוט ואלהים אל דמי לך שהרי העיקר בימין וממה שאמר אלהים אל דמי לך מורה שהוא התעוררות המלכות לגבי עלאה ואח"כ ימינא אתקשרת (אור יקר).@

^{קטז} היינו התעוררות תחתון (אור יקר).

^{קטז} היינו התעוררות המלכות לגבי עלאה והיינו ב' הדרגות הנ"ל, מן התחתונים לאצילות, וממלכות לגבי הזכר (אור יקר).

^{קטז} כאן שייך עד דהוו אזלי הכתוב בדף שאחר זה באמצע הדף (ד"א).

^{קטז} בינה (אור יקר ש"ב סי' ט).

בראשית

אחת של הנר הקשה, ונשף רוח ברוח חשוכה ושורפת, והוציא מתוך

שלהובא קבב דבוצינא דקרדינותא קבב ונשף זיקא בזיקא קבב השכאת קבב ואוקידת קבב ואפיק מנו

פז/א

סטרי תהומא חד טיף קבב וחבר לון כחד וברא בהו עלמא קבב ההוא שלהובא סליק קבב ואתעטרא בשמאלא קל וההוא טיף סליק ואתעטר בימינא קלא סלקו חד בחד קלב (אתחלפו) [אתחלפו] דיכתי דא לסטרא דא ודא לסטרא דא (ו)דנחית קלב סליק קלב ודסליק נחית קלה אתקטרו דא בדא נפיק מבינייהו קל רוח שלים כדין אינון תרין סטרין קלי אתעבידו חד ואתיהיב בינייהו קלה

צדדי התהום טפה אחת, וחיבר אותם יחד, וברא בהם את העולם. אותה השלהבת עלתה והתעטרה בשמאל, ואותה הטפה עלתה והתעטרה בימין, עלו אחד עם אחד, החליפו מקומות זה לצד זה וזה לצד זה, זה שירד עלה, וזה שעלה ירד, נקשרו זה עם זה, ויצאה מביניהם רוח שלימה. ואז אותם שני הצדדים נעשו אחד, ונתנה ביניהם [הרוח], והתעטרו האחד עם

קכא עולם תחתון ממלכות ולמטה (אור יקר). פי' כשעלו המ"ן במצח דא"ק הכוונה למברי עלמא שהוא עולם האצילות, שע"י המ"ן שעלו במצח דא"ק נזדווגו ע"ב דא"ק עם הפנימיות אח"ף שהם פנימיות דס"ג, וע"ז יצא ממצח דא"ק שם מ"ה החדשה ובוזה נתקן עולם האצילות (מ"מ). הוציא מהעלם אל הגילוי שלהבת אחת והוא מציאו' קו הדין שנתאצל מבוצינ' דקרדונית' הנז' לעיל בריש דף טו ע"א (ד"א). עי' בהגר"א על ספד"צ ד ע"ב בהגה"ה שרצון הוא בסוד א"א והוא סוד סילוק ברעותא, והוא העליות עד א"ם (זוהר פקודי רלט ע"א). עי' ע"ח נקודות פרק ו', שזו בחינת זיווג לפני בריאת האדם, ועי' עוד בראשית כט ע"א נח עד ע"א וישלח קעב ע"א ורנא ע"א, ועי' שער התיקון פרק ב'. עי' זוהר הרקיע, ועי' דברינו לעיל כט ע"א.

קכב הוא שם ב"ן שהוא נקודות דס"ג ונודע כי סג היא בינה דא"ק ונק' גם היא בוצד"ק בסוד שורש דשורש אבל עיקר בוצד"ק בעצם היא גבורה דעתיק (מ"מ).

קכג פי' ה' גבורות דאימא ששורשם מגבורה דעתיק שנ' בוצד"ק (מ"מ).

קכד פי' כל גבורה מאירה בחברתה (מ"מ).

קכה והיה מנשב ומכה רוח עליון ברוח תחתון שהוא הפך אש היסודי (ד"א). פי' זיקא כי גבורה דעתיק הנק' בוצינא דקרדוניתא נר חזק נפח בה' גבורות והאירו הגבורות זו בזו ונתחזקו ונחשכו ונבערו באש וז"ש ואוקידת וחד טיף הם ה' חסדים. הרשב"ב (נ"א).

קכז פי' בתחלה הגבורות לא נראה תוקף דינם, וכשהם נגלים ומתפשטים אזי נראה תוקף דינם וזהו חשכת ואקידת (מ"מ).

קכח פי' הם ה"ח שהם מטיפת מים שיצאו מאבא ושורשם מחסד דעתיק, א"נ מ"ה שיצא ממצח א"ק (מ"מ).

טיפה אחת והוא קו החס"ד שהוא החכמה סוד אות יו"ד שהוא טיפ' אחת (ד"א).

קכח פי' ז"א הנק' עולם בסוד אמרתי עולם חסד יבנה בהם נתקן א"נ ע"י מ"ה וב"ן נבראו כל העולמות (מ"מ).

קכט פי' החסדים בקו ימיני דז"א שהדעת דז"א כולל חו"ג חסדים בצד ימיני דז"א וגבורות בצד שמאלי (מ"מ).

קל פי' משם ב"ן נעשו הנקדות דאצילות שנקראים שמאלא (מ"מ).

קלא פי' משם מ"ה נעשו הזכרים דאצילות שנקראים ימינו (מ"מ).

קלב פי' אר"א הנז' שהם בב' צדדי אריך נזדווגו יחד (מ"מ).

קלג אורות הימינים דיסוד אבא יוצאין לצד שמאלי ואורות השמאל יוצאין לצד ימין, נמצא כי משה כלול בימין ובשמאל, וכן אהרן כלול משניהן. וז"ס שאמרנו בזוהר פרשת וארא (כז ע"א) הוא משה ואהרן הוא אהרן ומשה, לומר ששניהם שקולים לאכללא אשא במיא ומיא באשא (ע"ח שער לב פרק ו, מ"מ).

קלד שם מ"ה גרוע משם ס"ג, סליק ונעשה דכורא (מ"מ).

קלה שם ב"ן שהוא נקודות דס"ג שהוא גדול משם מ"ה נחית ונעשה נוק' לשם מ"ה, א"נ המוחין דאמא הלכו לאבא ומוחין דאבא הלכו לאימא (מ"מ).

קלו פי' כיון שנתקשרה החו"ג הנז' יחד ע"י או"א יצא מבינייהו ז"א (מ"מ).

קלז חו"ג הנ"ל (מ"מ).

קלח פי' שז"א הוא בתוכם חסד מכאן וגבורה מכאן (מ"מ).

בראשית

ואתעטרו חד בחד כדין אשתכח שלם לעילא^{קלט} ושלם לתתא^{קמ} ודרגא אתקיים^{קמא} אתעטרת ה"א בוא"ק^{קמב} וא"ו בה"א^{קמג} כדין סלקא ה"א ואתקשרא בקשורא שלים כדין ומלכי צדק^{קמד} מלך שלם^{קמה} מלך שלם ודאי מלך איהו דשליט בשלימו אימתי איהו מלך שלם ביומא דכפורי^{קמו} דכל אנפין נהירין^{קמו}

([נ"א] דבר^{קמז} אחר ומלכי צדק מלך שלם אמר רבי שמעון בעא קב"ה למיפק כהונתא משם כמה דאת אמר ברוך אברם לאל עליון (בראשית יד יח) כיון דאקדים ברכתא דאברהם לברכתא דמריה אמר ליה אברהם וכי מקדימין ברכתא דעבדא לברכתא דמריה מיד אתיהיבת כהונתא לאברהם דכתיב (תהלים קי א) נאם יהו"ה לאדוני שב לימיני וכתוב בתריה (שם ד) נשבע יהו"ה ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק דכתיב (בראשית יד יח) והוא כהן לאל עליון ואין זרעו כהן)

דבר אחר ומלכי צדק דא עלמא בתראה מלך שלם דא עלמא עלאה דאתעטר חד בחד בלא פרודא תרין עלמין כחדא ואפילו עלמא תתאה כלא הוא וחד מלה איהו הוציא לחם ויין דתרין אלין ביה^{קמז} והוא כהן לאל עליון משמש עלמא לקבל עלמא^{קמח} והוא כהן דא ימינא^{קמט} לאל עליון עלמא עלאה^{קמט} ובגין כך בעי כהנא לברכא עלמא תא חזי ברכאן (כד) נטיל האי עלמא

האחד. ואז נמצא שלום למעלה ושלום למטה, והדרגה התקיימה. התעטרה ה"א עם וא"ו, וא"ו עם ה"א, ואז עלתה ה"א ונקשרה בקשר שלם. ואז "ומלכי צדק מלך שלם", מלך שלם הוא ודאי מלך ששולט בשלמות. מתי הוא מלך שלם, ביום הכפורים, כשכל הפנים מאירות.

(דבר אחר, "מלכי צדק מלך שלם". אמר רבי שמעון, רצה הקדוש ברוך הוא להוציא כהונה משם, כמו שנאמר "ברוך אברם לאל עליון". כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת רבונו, אמר לו אברהם, וכי מקדימים ברכת העבד לברכת רבו. מיד נתנה הכהונה לאברהם, שכתוב "נאם ה' לאדני שב לימיני", וכתוב אחריו "נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דְבַרְתִּי מלכי צדק", שכתוב "והוא כהן לאל עליון", ואין זרעו כהן).

דבר אחר, "ומלכי צדק" זה העולם האחרון, "מלך שלם" זה העולם העליון, שהתעטר אחד עם אחד מבלי פירוד, שני עולמות יחד. ואפילו העולם התחתון הכל הוא ודבר אחד הוא @. "הוציא לחם ויין", שבו שני אלה. "והוא כהן לאל עליון" משמש עולם נגד עולם, "והוא כהן" זה הימין, "לאל עליון" העולם העליון, ולכן צריך הכהן לברך את העולם. בא וראה,

קלט כל הפרצופים העליונים, א"נ ז"א (מ"מ).

קמ בזו"ן, א"נ מלכות (מ"מ).

קמא מלכות (מ"מ).

קמב בינה מאיר בז"א, ו' בה' (מ"מ).

קמג ז"א במלכות (מ"מ).

קמד דא עלמא בתראה (מ"מ).

קמה דא עלמא עלאה לפי' ראשון ומלכי צדק שהיא המלכות נשלמה ונגדלה, וכפי הד"א מלכי צדק שהיא מלכות נתחברה עם אימא שנקראת מלך שלם (מ"מ).

קמו פ' שביוה"כ מקבלת המלכות הג' קדושות ועליונות דאימא ובזה נגדלת ונשלמת (מ"מ).

קמז אפשר דנמשך מש"ע דא"א וזהו שלם גימטריא ש"ע (מא"ן) (נ"א).

קמח י"ס שאין גורסין אותו עד ד"א השני וכ"ג עיקר שהדורש קמא הוא ר"ש ולא שייך למימר ד"א ומלכי צדק וכו' אר"ש אלא ד"א לבד ותו דדרשה תניינא הוא מעין דרשה קמייטא ומה לו להפסיק בהגדה. ז"ח (נ"א).

קמט פ' לחם ויין הם חו"ג שהם במלכות ומוציאתם לתחתונים (מ"מ)

קי פ' מלכות שנק' כהן משמשת לבינה שנקרא אל עליון (מ"מ).

קנא פ' כמו דבר אחר הוא, שכהן הוא חסד ואל עליון בינה (מ"מ).

קנב פ' בינה ועיין פ' תרומה קנב ע"א (ד"א).

בראשית

תתאה כד אתחבר בכהנא רבא כדין ויברכהו^{קנג} ויאמר ברוך אברם [וגו'] לאל עליון^{קנד} הכי הוא ודאי כנוונא דא בעי כהנא לתתא לקשרא קשרין ולברכא האי דוכתא בגין דיתקשר בימינא לאתקשרא תרין עלמין כחד ברוך אברם רזא דמלה תקונא דברכאן איהו ברוך אברם כמה דאמרינן ברוך אתה^{קנה} לאל עליון יהו"ה אלהינו קונה שמים וארץ^{קנו} מלך העולם והאי קרא רזא דברכאן איהו (ובגין כך) ויברכהו מתתא לעילא^{קנז} וברוך אל עליון (אשר מגן צריך בידך) מעילא לתתא^{קנח} ויתן לו מעשר מכל לאתדבקא באתר דקשורא^{קנח} אתקשר לתתא

עד דהו אזלי^{קנז} אערע בהו רבי ייסא וחד יודאי בהדיה והוה אמר ההוא יודאי (תהלים כה א) לדוד אליך יהו"ה נפשי אשא לדוד וכי אמאי לא כתיב מזמור לדוד או לדוד מזמור אלא בגין דרגיה קאמר לדוד תושבתתא דאמה בגיניה אליך יהו"ה נפשי אשא אליך יהו"ה^{קנז} לעילא נפשי מאן נפשי (אשא) דא דוד (הוא) דרגא קדמאה דקאמרן אשא אסלק כמה דאת אמר (שם קבא א) אשא עיני אל ההרים בגין דכל יומי דדוד הוה משתדל לסלקא דרגיה לאתעטרא^{קנז} לעילא ולאיתקשרא תמן בקשורא שלים כדקא יאות כנוונא דא (שם קג א) לדוד ברכי נפשי את יהו"ה בגין דרגיה קאמר ומאי אמר ברכי נפשי את יהו"ה את לאיתקשרא בקשורא לעילא וכל קרבי מאן קרבי אלין שאר

הברכות [כאשר] נוטל העולם התחתון הזה, כשמתחבר עם הכהן הגדול, ואז "ויברכהו ויאמר ברוך אברם" (וגו'), "לאל עליון" כך זה ודאי. כדוגמא זו צריך הכהן למטה לקשר קשרים ולברך את המקום הזה, כדי שיתקשר בימין לקשר שני עולמות יחד. "ברוך אברם", סוד הדבר הוא תיקון הברכות. "ברוך אברם" כמו שאמרנו ברוך אתה, "לאל עליון", ה' אלהינו, "קונה שמים וארץ", מלך העולם. והפסוק הזה הוא סוד הברכות, (ולכן) "ויברכהו" ממטה למעלה. "וברוך אל עליון" ("אשר מגן צריך בידך") ממעלה למטה. "ויתן לו מעשר מכל", להתדבק במקום שהקשר נקשר למטה.

בעודם הולכים, רבי ייסא ויהודי אחד עמו פגשו אותם. ואותו היהודי אמר, "לדוד אליך ה' נפשי אשא", "לדוד", וכי למה לא כתוב מזמור לדוד או לדוד מזמור. אלא בשביל דרגתו אמר דוד את התשבחות, שאמר בשבילו, "אליך ה' נפשי אשא", "אליך" ה' למעלה, "נפשי", מי זו נפשי (אשא), זה דוד, (הוא) הדרגה הראשונה שאמרנו. "אשא" אעלה, כמו שנאמר "אשא עיני אל ההרים", משום שדוד היה עוסק כל ימיו להעלות את דרגתו להתעטר למעלה ולהתקשר שם בקשר שלם כראוי. כדוגמא זו "לדוד ברכי נפשי את ה'", משום דרגתו אמר. ומה אמר, "ברכי נפשי את ה'". "את", להתקשר בקשר למעלה. "וכל קרבי", מי הם קרבי, אלו שאר חיות השדה שנקראות קרבים, כמו שנאמר "ומעי המו עליו". דבר אחר,

קנג פי' ויברכהו למלכות (מ"מ).

קנד ברוך אברם, שהוא השפע שמביאים לחג'ת ומלכות עמהם, כדי שיוכלו לעלות, וכו' אל עליון הוא השפע האמיתי שמקבלים ויורדים מלאים שפע וכדמסיק הזהר לקמן (מ"מ).

קנה ברוך הוא יסוד דאו"א ועל ידם אתה מוריד שפע לז"א כדי שיוכל לעלות וכו' אברם הוא חסד, לאל עליון ה' אלהינו, פי' ה' אלהינו הם ת"ת וגבורה וכן אל ת"ת שהוא נוטה לצד החסד, עליון היא הגבורה כנודע מסדר הספירות שהגבורה עליונה מת"ת והכוונה שממשיכין מברוך שהוא יסוד דאו"א, לאברם ולאל עליון שהם חג'ת (מ"מ).

קנו פי' אחר שעלו האבות שם אזי נקראת הבינה מלך העולם (מ"מ).

קנז פי' שהשפע שהורדנו מברוך לחג'ת אינו שפע האמיתי רק כדי שיוכלו לעלות מתתא לעילא ליסוד הבינה (מ"מ).

קנח פי' זהו השפע האמיתי שאחר שעלו אל הבינה וקבלו שפע אנו מורידים אותם מלאכים שפע כדי להשפיע בעולמות (מ"מ).

קנח פי' ויתן למלכות מעשר מכל הי"ס וז"ש לאתדבקא, שקישר כל הי"ס באתר דקישורא שהיא מלכות (מ"מ).

קס אל הת"ת להעלותה בין תרין דרועין (נ"א).

קסא שעי' העליה שם היא מתיחדת עם הת"ת והת"ת הוא מעוטר בתפלין היינו העטרה שמעטרת לו אמו ובעלייתו שם עולה עמו ומתעטרת בסוד אותם העטרות תרין עטרין דירית מאו"א. ז"ח (נ"א).

בראשית

"ברכי נפשי", בשבילו הוא אמר, "את ה'", זו שלמות הכל, "את ה'", הכלל של הכל. חיון ברא דאקרון קרבים כמה דאת אמר (שיר ה ד) ומעיקס המו עליו דבר אחר ברכי נפשי בגינייה קאמר את יהוה קסג דא שלימו דכלא את יהוה כללא דכלא

א"ל רבי אלעזר לרבי ייסא חמינא לך דהא עם שכינתא קאתית ואתחברת א"ל הכי הוא ודאי ותלת פרסי הוא דאזילנא בהדיה ואמר לי כמה מלי מעלייתא ואנא אנירנא ליה ליומא דא ולא ידענא דאיהו בוצינא דנהיר כדחמינא השתא א"ל רבי אלעזר לההוא יודאי מה שמך א"ל יועזר א"ל יועזר ואלעזר (מלה חדא) יתיבן כהדא יתבו גבי חד טנרא

פז/ב

בההוא חקל

פתח ההוא יודאי ואמר (ישעיה מג כה) אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכור מאי טעמא תרי זמני אנכי אנכי אלא חד בסיני קסה וחד בשעתא דברא עלמא קסג דכתיב (שמות כ ב) אנכי יהוה אלהיך קסד דא הוא בסיני וחד כד ברא עלמא קסה דכתיב (ישעיה מה יב) אנכי עשיתי ארץ קסג ואדם עליה בראתי קסג הוא בגין לאחזאה דלא הוי פרודא קסג בין עילא ותתא מוחה פשעיך מעביר קסג פשעיך לא כתיב אלא מוחה בגין דלא יתחזון לעלמין למעני מאי למעני בגין אינון רחמין דתליין בי קסג דכתיב (דברים ד לא) כי אל רחום יהוה אלהיך קסג וגו'

אמר רבי אלעזר לרבי ייסא. ראיתי אותך שבאת עם השכינה והתחברת. אמר לו, כן הוא ודאי, והלכתי עמו שלש פרסאות, ואמר לי כמה דברים מעולים, ואני שמרתי אותם ליום הזה, ולא ידעתי שהוא הנר שמאיר כמו שראיתי כעת. אמר רבי אלעזר ליהודי ההוא, מה שמך. אמר לו, יועזר. אמר לו, יועזר ואלעזר (דבר אחד) יושבים יחד. ישבו על סלע אחד

בשדה ההוא.

פתח אותו היהודי ואמר, "אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכור". למה [כתוב] פעמיים אנכי אנכי. אלא אחד בסיני ואחד בשעה שברא את העולם, שכתוב "אנכי ה' אלהיך", זה הוא בסיני, ואחד כשברא את העולם, שכתוב "אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי", והוא כדי להראות שאין פרוד בין מעלה ומטה. "מוחה פשעיך", לא כתוב מעביר פשעיך אלא מוחה, כדי שלא יתראו לעולמים. "למעני", מה זה למעני, משום אותם הרחמים שתלויים בי, שכתוב "כי אל רחום ה' אלהיך וגו'".

קסב בהקדמה יג ע"א ע' כי שם אמר כי נשמת ישראל מן המעים לגו וגו' (ד"א). ע' ד"א וי"ל דשם אמר ומתמן מיסוד דז"א שהוא גופא דאילנא פרחין המעים נשמתין לגו מעהא דמ' בזווגו עמה א"כ הם מגופא דאילנא וחיון ברא הם קרבים של מ' עצמה. הרש"ב (נ"א).

קסג פי' את מ' ה' ת"ת הוא שלימו דכלא זכר ונקבה ויקרא את שמם אדם אדם שלם (נ"א). קסד כי העוסק בתורה נעשה מרכבה אל הת"ת שכן הוא נקרא תורה שבכתב והשכינה מתלווה ומתחבר עמו והמתחבר עמו מתחבר עם השכינה. ז"ח (נ"א).

קסה במלכות שנתנה תורה מפי הגבורה (אור יקר). מלכות (מ"מ). היינו אנכי מ' כנז' בפ' יתרו דפ"ה (נ"א). קסו בינה, ל"ב אלהים שבפרשת בראשית (אור יקר). היינו בינה שכל הנמצאות נעשו ע"י הבינה בשיתוף החכמה. וא"ת הם היל"ל לז"א הוא בגין לאחזאה וכו' (נ"א).

קסז אנכי במלכות, והכי קאמר קרא, אנכי מיוחד עם הת"ת דהיינו ה' אלהיך (אור יקר).

קסח בינה (מ"מ).

קסט האצלתי המלכות (אור יקר).

קע ת"ת הנאצל במלכות נאצל מכח הבינה (אור יקר).

קעא ששתיהן נק' אנכי, דהיינו שבהיות זו היא זו, ולפיכך יצדק בשתיהם מלות שוות כדי שלא ידון האדם איזו מהן אלא ששתיהן הן אחת (אור יקר).

קעב הוא העברה מלפני הקב"ה שלא יזכרו לשעה (אור יקר).

קעג בינה, בה שורש הדין והרחמים, וכו' ואם כן אומר למעני הכוונה בגין אינון רחמי שבכל מדה ומדה מהן, ומפני ייחודם דלא הוי פרודא וכו' (אור יקר).

בראשית

דבר אחר מוחה פשעיך למעני תא הזיק^{קע}
חייבי עלמא עבדין פנימותא לעילא דכד אינון
חובין סלקין רחמין ונהירו עלאה^{קע} ויניקו
דברכא^{קע} לא נחית לתתא והאי דרנא לא נטיל
ברכאן דלעילא לינקא לתתא ובגין כך למעני
בגין^{קע} דלא יתמנעון ברכאן לינקא (ליה) ולכלא
ליה כגוונא דא (שם לב לט) ראו עתה כי אני
אני הוא^{קע} לאחזאה דלא הוי פרודא בין עילא
ותתא^{קע} כמה דאתמר

תא הוי כגוונא דא כד אשתכחו זכאין
בעלמא אתערו ברכאן לעלמין בלהו כיון דאתא
אברהם אתער ברכאן לעלמא דכתיב (בראשית
יב ב) ואברכך והיה ברכה מאי והיה ברכה רמז
דישתכחו בגיניה ברכאן לעילא ולתתא דכתיב
(שם ג) ונברכו בך וגו' וכתוב (שם) ואברכה
מברכך אתא יצחק אודע לכלא דאית דין ואית
דיין לעילא לאתפרעא מרשיעיא ואיהו אתער
דינא בעלמא^{קע} בגין דידחלו ליה לקב"ה כל
בני עלמא אתא יעקב ואתער רחמי בעלמא^{קע}
ואשלים מהימנותא בעלמא כדקא חזי

ביומי דאברהם מה כתיב (שם יד יח) ומלכי
צדק מלך שלם דאתעטר כרסיא בדוכתיה^{קע}
וכדין אשתכח מלך שלם בלא פנימו כלל הוציא
לחם ויין דאפיק מזונין לעלמין בלהו כדקא
חזי^{קע} הוציא לחם ויין דלא אתמנעו ברכאן

דבר אחר, "מוחה פשעיך למעני", בא
וראה הרשעים של העולם עושים פגם
למעלה, שכאשר אותם חטאים עולים,
רחמים ואור עליון ויניקת הברכות לא
יורדות למטה, והדרגה הזו אינה נוטלת
ברכות שלמעלה להניק למטה, ולכן
"למעני", כדי שלא ימנעו ברכות להניק (לו)
לכל. כדוגמא זו "ראו עתה כי אני אני
הוא", להראות שאין פרוד בין מעלה ומטה,
כמו שנתבאר.

בא וראה, כדוגמא זו כשנמצאים
צדיקים בעולם, ברכות מתעוררות לכל
העולמות. כיון שבא אברהם, התעוררו
ברכות לעולם, שכתוב "ואברכך... והיה
ברכה". מה זה "והיה ברכה", רמז שימצאו
בגללו ברכות למעלה ולמטה, שכתוב
"ונברכו בך וגו'", וכתוב "ואברכה מברכך".
בא יצחק והודיע לכל שיש דין ויש דיין
למעלה להיפרע מן הרשעים, והוא עורר
את הדין בעולם כדי שכל בני העולם יראו
מהקדוש ברוך הוא. בא יעקב ועורר רחמים
בעולם, והשלים את האמונה בעולם
כראוי.

בימי אברהם מה כתוב, "ומלכי צדק
מלך שלם", שהתעטר הכסא במקומו, ואז
נמצא מלך שלם ללא פגם כלל. "הוציא
לחם ויין", שהוציא מזונות וברכות
לעולמות כולם כראוי. "הוציא לחם ויין",
שלא ימנעו הברכות מכל העולמות.

^{קע} שם זה יצדק בבניה בסוד ייחדו החכמה עמה ה' חכמה, אלהיך בינה, ובמלכות ה' ת"ת אלהיך
מלכות, והיינו רחמי דלתיין בי החכמה בבניה והת"ת במלכות (אור יקר).

^{קע} לעיל פד ע"ב (הערת הזוהר).

^{קע} מציאות חכמה בעצמה מציאו תת"ת בעצמה (אור יקר).

^{קע} היינו כי הבינה בריכה והמלכות בריכה למטה. ולבריכות אלו להם תעלה שדרך בה יבואו המים
לבריכה, דהיינו יסוד למלכות ות"ת בסוד הדעת מהחכמה לבניה (אור יקר).

^{קע} מפני תועלת הנמשך לי מהשפע הנשפע לתחתונים (אור יקר).

^{קע} ואני ואנכי כולא חד ואם תאמר מה יש בין אני לאנכי המצטרף כ' כתר עמהם או לאו (אור יקר). פי'
אני שהוא מלכות ואי"ן שהוא הכתר, הכל אחדות אחד ואין בהם פירוד (מ"מ).

^{קע} בספירות ובתחתונים, בתחתונים דתכי בונברכו בך כל משפחות האדמה, ע' שרים וע' אומות,
בספירות דכתיב ואברכה שפע בספירות שהם מברכך (אור יקר)

^{קע} מיד אל החוטא בלי אריכות אפים (אור יקר).

^{קע} לא כאברהם שהשפיע אפילו בשרים ולא כיצחק שעורר דינא אל רחמי בנונים מצד הת"ת בין חסד
לגבורה והיינו על ישראל (אור יקר).

^{קע} כורסיא, מלכות. בסוכתיה, עם הת"ת. ועל ידה היתה הלבנה במלואה והיינו כסא שלם ברוכב עליו
ולכך קראה כסא והיינו ומלך שלם (אור יקר).

^{קע} היינו אל צד הדין יין, ואל צד הרחמים לחם, או אפשר מהבינ הלעליונים יין שהוא דק שפע הבינה
ולתחתונים לחם שהוא עב מצד המלכות וכו' הוציא משמע שלא מן הדין אלא הוציא להם מה שלא היה
ראוי, לזה אמר שאינו כן אלא כפי מדתם (אור יקר).

בראשית

מבלהו עלמין הוציא כמה דאת אמר (שם א כד) תוצא הארץ מדרגין דלעילא אפיק מזונין וברכאן לעלמין בלהו והוא קפ"ה כהן לאל עליון דאשתכח כלא בשלימו עלאה קפ"ה כדקא חזי לאתחזאה כמה דחייביא עבדי פנימו בעלמא ומנעי ברכאן הכי נמי בגין זכאין אתיין ברכאן לעלמא ובגנייהו אתברכאן כל בני עלמא

ויתן לו מעשר מכל מאי מעשר מכל מאינון ברכאן דנפקי מכל קפ"ה בגין דאיהו אתר דכל ברכאן דנחתי לעלמא מתמן נפקי דבר אחר ויתן לו מעשר מכל קב"ה יהב ליה מעשרא קפ"ה ומאן איהו דא דרגא דכל פתחין דמהימנותא וברכאן דעלמא ביה קיימי קפ"ה ואיהו מעשר ואיהו חד מעשרה ואיהו עשרה ממאה קפ"ה מכאן ולהלאה עאל אברהם בקיומא דלעילא כדקא חזי

א"ל רבי אלעזר שפיר קא אמרת אמר ליה רבי אלעזר מאי עבידתך אמר ליה קרינא דרדקי באתרי (ו)השתא אתא רבי יוסי דכפר חנין למתא וסליקו לון מגבאי ואותבו לון לגביה והוו יהבין לי כל בני מתא אנרא <כההוא> (בההוא) זמנא דדרדקי הוו גבאי ואסתכלנא בנפשאי דלא אתחזי לי לאתהני מנייהו למגנא ואגירנא גרמאי בהדי (דההוא) [דהאי] חכים א"ר אלעזר ברכאן דאבא אצטריכו הכא קמו אתו קמיה דרבי שמעון (לבתר) והוה יתיב ולעי כל יומא קמיה דרבי שמעון ויומא חד הוה עסיק בנסילת ידים קמיה אמר כל מאן דלא נטיל ידוי כדקא יאות אע"ג דאתענש לעילא אתעניש לתתא ומאי עונשיה לתתא דגרים ליה לגרמיה מסכנותא כמה דעונשיה כך הכי הוא זכי מאן

"הוציא" כמו שנאמר "תוצא הארץ" מהדרגות שלמעלה מוציא מזונות וברכות לכל העולמות. "והוא כהן לאל עליון", שהכל נמצא בשלמות עליונה כראוי, להראות, כמו שהרשעים עושים פגם בעולם ומונעים ברכות, כך גם בשביל הצדיקים באות ברכות לעולם, ובגללם מתברכים כל בני העולם.

"ויתן לו מעשר מכל", מה זה מעשר מכל. מאותם הברכות שיוצאות מכל, משום שהוא המקום שכל הברכות שיוורדות לעולם יוצאות משם. דבר אחר, "ויתן לו מעשר מכל", הקדוש ברוך הוא נתן לו מעשר, ומה הוא, זו הדרגה שכל פתחי האמונה והברכות של העולם עומדות בה, והיא מעשר, והיא אחת מעשרה, והיא עשרה ממאה. מכאן ולהלאה נכנס אברהם בקיום שלמעלה כראוי.

אמר לו רבי אלעזר, יפה אמרת. אמר לו רבי אלעזר, מה מעשיך. אמר לו, מלמד תינוקות במקומי. כעת בא רבי יוסי מכפר חנין לעיר, וסלקו אותם מאצלי, והושיבו אותם אצלו, והיו נותנים לי כל בני העיר שכר כמו אותו הזמן שהתינוקות היו אצלי, והסתכלתי בעצמי שלא ראוי לי להנות מהם בחנם, והשכרתי עצמי עם החכם (ההוא) הזה. אמר רבי אלעזר, כאן צריך את הברכות של אבא. קמו. באו לפני רבי שמעון (אחר כך), והיה יושב ולומד כל יום לפני רבי שמעון. ויום אחד היה עוסק בנטילת ידים לפניו. אמר, כל מי שלא נוטל ידיו כראוי, אף על גב שנענש למעלה, נענש למטה, ומה ענשו למטה, שגורם לעצמו עניות, כמו שענשו כן, כך זוכה מי שנוטל ידיו כראוי, שגורם לעצמו ברכות

קפ"ה אהדר למלכי צדק, ופי' והוא כהן נקשרת המלכות בימין, ומשמם נקשרת הימין עם חכמה ובינה, דהיינו אל עליון כדפי' לעיל, והיינו שלימו עילאה שהוא קשר כל שם בן ד' וכו' והיינו "כולא" כל האצילות ודאי בשלימו עילאה, הייחוד והקשר כראוי (אור יקר).

קפ"ו פי' שהמלכות שנק' כהן נתחברה עם הבינה הנק' אל עליון (מ"מ).

קפ"ז פי' א"א ע"ה נתן לו א, ס ב"ה הברכות מיסוד הנק' כל (מ"מ).

היוצאים מהיסוד הנק' כל והנותן הוא מלכי צדק הנז' דהיינו המ' והמקבל הוא אברהם בעצמו (נ"א).

קפ"ח פי' א"ס ב"ה נתן לאברהם מעשר מכל הספירות והיא המלכות שהיא חד מעשרה (מ"מ).

קפ"ט היינו המ' שהיא ראשונה שזכה בה אברהם וזהו ויתן לו הקב"ה לאברהם המדה הזאת שהיא מעשר מכל וכו' פי' נפקא ליה ממלת מעשר מכל פי' המדה שיש בידה מעשר מכל המדות כי היא המשלמת כל א' ואחד לעשר וז"ש ואיהו מעשר ב' ויתן לו המדה הי' שבכל העשר לאפוקי ממ"ד שהספי' הם עשר זולתה ג' ויתן לו מעשר מכל אותה שיש לה כללות מכל הז' (נ"א).

ק"ע עלה למדתו מדת החסד מהח' ואפשר אעפ"י שהוא היה הולך ונוסע ומ"מ לא ניתנה במתנה אלא עתה. ז"ח (נ"א).

בראשית

שלמעלה, ששורות הברכות על ידו כראוי ומתברך בעושר.

ואתברך בעושרא

פח/א

זהר

לבתר אקדים רבי שמעון חמא ליה דאנטל ידוי במיא ונטיל לון בשיעורא סגייא דמיין א"ר שמעון מלא ידיו מברכותיך^{קצא} וכך הוה מההוא יומא ולהלאה אתער ואשכח סימא והוה לעי באורייתא ויהיב מזונא למסכני כל יומא והוה חדי עמהון ומסבר לון אנפין נהירין קרא עליה רבי שמעון (ישעיה מא טז) ואתה תגיל ביהו"ה בקדוש וגו' [חסר]

אחר הדברים האלה היה דבר יהו"ה אל אברם וגו' (בראשית טו א) רבי יהודה פתח (שיר ז יא) אני לדודי ועלי תשוקתו הא אוקמוה > אבל באתערותא < (דבאתערותא) דלתתא אשתכח אתערותא לעילא דהא לא אתער לעילא עד דאתער לתתא^{קצב} וברכאן דלעילא לא משתכחי אלא במה דאית ביה ממשא ולא איהו ריקניא

מנלן^{קצג} מאשת עובדיהו דאמר לה אלישע (מלכים ב' ד ב) הנידי לי מה יש לך בבית דהא ברכאן דלעילא לא שריין על פתורא ריקניא^{קצד} ולא באתר ריקניא^{קצה} מה כתיב (שם) ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן מאי אסוך אלא א"ל שיעורא דהאי משחא לאו איהי אלא כדי משיחת אצבעא זעירא אמר לה נהמתני דהא לא ידענא היאך ישרון ברכאן דלעילא בדוכתא ריקניא אבל השתא דאית לך שמן דא הוא אתר לאשתכחא ביה ברכאן

מנלן דכתיב (תהלים קלג ב) כשמן הטוב וגו' וסיפיה מה כתיב (שם ג) כי שם צוה יהו"ה את הברכה חיים עד העולם ובאתרא דא שראן

אחר כך הקדים רבי שמעון, וראה אותו שנוטל ידיו במים, ונוטל ידיו בשעור רב של מים. אמר רבי שמעון, מלא ידיו מברכותיך, וכך היה. מאותו היום והלאה התעשר ומצא אוצר, והיה עוסק בתורה ונותן מזון לעניים כל יום, והיה שמח עמהם, ומסביר להם בפנים מאירות. קרא עליו רבי שמעון, "ואתה תגיל בה" בקדוש וגו' (חסר).

"אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם וגו'". רבי יהודה פתח, "אני לדודי ועלי תשוקתו", הרי פרשוה, אבל בהתעוררות שלמטה תמצא ההתעוררות שלמעלה, שהרי אין מתעורר למעלה עד שמתעורר למטה. והברכות שלמעלה לא נמצאות אלא במה שיש בו ממש, ואינו ריקן.

מנין לנו, מאשת עובדיהו שאמר לה אלישע "הגידי לי מה יש לך בבית", שהרי הברכות שלמעלה אינן שורות על שלחן ריק ולא במקום ריק. מה כתוב, "ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן". מה זה "אסוך", אלא אמרה לו, השעור של השמן הזה אינו אלא כדי משיחת אצבע קטנה. אמר לה נחמתני, שהרי לא ידעתי איך ישרו הברכות שלמעלה במקום ריק, אבל עכשיו שיש לך שמן, זהו מקום שימצאו בו ברכות.

מנין לנו, שכתוב "כשמן הטוב וגו'", ובסופו מה כתוב, "כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם", ובמקום הזה שורות הברכות (ונתבאר). ואם תאמר,

^{קצא} ר"ת מים ורצה לברכו מעין מצותו הוא מלא ידיו מים מלא ידיו מברכותיך. ז"ח. פירוש מים חסד להשפיע לו בחסדו וס"ת גימטריא הו"ה עם הכולל. מא"ן (ג"א).

^{קצב} מכח אתערותא דלתתא עולם התחתונים אשתכח אתערותא לעילא במלכות, תדע דהא לא אתער לעילא בספירות עליונות עד דאתער לתתא שהוא המלכות, ונמצא שכל עליון תלוי בתחתון, ומזה ימשך כי ברא הברכות צריך שימצא להם כסא כמו שאינם נמשכות אלא על ידי התעוררות תחתון, וזה שאמר וברכאן לעילא לא וכו' (אור יקר ש"ב סי' י).

^{קצג} יתרו פז ע"ב ותרומה קכג ע"ב ופרדס רמונים שער ח פ"כ (ד"א).

^{קצד} בעת ברכת המזון (אור יקר).

^{קצה} להיות אינו ישנו, דהיינו כמו ענין אשת עובדיה (אור יקר).

בראשית

ברכאן (<נ"א> ואתמר) <ואי תימא> (שם) כטל
חרמון שיורד על הררי ציון ולא כתיב שמן אלא
טל אלא איהו שמן ואיהו טל^{קצ"א} ההוא טל הוא³¹
איהו דאטיל קב"ה ממשחא עלאה דההוא שמן
נפק לסטרא דימינא תרין אינון יין ושמן ואולו
לתרין סטרין יין לסטר שמאלא^{קצ"ב} שמן לסטר
ימינא ומסטרא דימינא^{קצ"ג} נפקי ברכאן לעלמא
ומתמן אתמשה מלכותא קדישא^{קצ"ד} ובגין דשמן
הוה אתתקן לתתא בקדמיתא^{קצ"ה} שמן אזדמן
לעילא^{קצ"ו} אריקו דברכאן^{קצ"ז}

"כטל חרמון שיורד על הררי ציון", ולא
כתוב שמן אלא טל. אלא הוא שמן והוא
טל. אותו הטל, אותו שהטיל הקדוש ברוך
הוא מהשמן העליון, שאותו השמן יוצא
לצד הימין, שנים הם, יין ושמן, והלכו לשני
צדדים, היין לצד שמאל, והשמן לצד ימין.
ומצד הימין יוצאות ברכות לעולם, ומשם
נמשחת המלכות הקדושה, ומשום שהשמן
היה נתקן למטה בראשונה, השמן מזומן,
למעלה, מוריק ברכות

תא הוי מאתערותא

בא וראה, מההתעוררות

סתרי תורה

אחר הדברים האלה וגו' (בראשית טו א)
אלין פתגמי אורייתא דכתיב (דברים ה יט) את
הדברים האלה דבר יהו"ה אל כל קהלכם (מה
להלן פתגמי אורייתא) אוף הכא פתגמי
אורייתא בתר דאשתדל [בר נש] בהאי עלמא
בדברים האלה קודשא בריך הוא מבשר ליה
ואקדים [לה לנשמתא שלם] (בשורות טובות)
הה"ד (בראשית טו א) אל תירא אברם אנכי מגן
לך מכל זיינין בישין דגיהנם שכרך הרבה מאד
בגין דכל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא
זכי ואחסין [ירותת אחסנתא בעלמא] (אחסנתיה
דעלמא) דאתי כמה דכתיב (משלי ח כא)
להנחיל אוהבי יש מאי יש"ש [נ"אט] דא יש"ש
מאין תלת עשר <נהרי דאפרסמונא דכיא>
<נ"א> מכילין דיהבי ליה אחסנתא עלאה
בעלמא דאתי [דא עלמא דאתי] ואוצרותיהם
אמלא (משלי ח כא) בהאי עלמא מעותרא ומכל
טיבו דעלמא

"אחר הדברים האלה וגו'", אלו דברי
תורה, שכתוב "את הדברים האלה דבר ה'
אל כל קהלכם", מה להלן דברי תורה, אף
כאן דברי תורה. אחר שאדם עסק בעולם
הזה בדברים האלה, הקדוש ברוך הוא
מבשר לו ומקדים לנשמה שלום (בשורות
טובות), זהו שכתוב "אל תירא אברם אנכי
מגן לך", מכל המינים הרעים של הגיהנם.
"שכרך הרבה מאד", משום שכל מי שעוסק
בתורה בעולם הזה, זוכה ונוחל ירושת
נחלה בעולם הבא, ככתוב "להנחיל אוהבי
יש". מה זה "יש", (זה יש מאין שלש
עשרה נהרות אפרסמון טהור [כלים]
שנותנים לו ירושה עליונה בעולם הבא).
(נ"א זה העולם הבא). "ואוצרותיהם
אמלא", בעולם הזה, מעושר וכל טוב של
העולם.

^{קצ"א} פי' שהטיפה שבאה מאבא כלולה מיה"ו ויה"ו במילוי אלפי"ן גימ' ט"ל (מ"מ).

^{קצ"ב} צו ע"א ולעיל עב ע"ב ויקרא ז ע"ב וצו לד ע"א ואמור פח ע"ב (ד"א).

^{קצ"ג} ראוי שתשרה הברכה בשמן כיון שיסודו למעלה שמן (אור יקר).

^{קצ"ד} משם מקבל שפע השמן מדת המלכות שאינה מקבלת אותו מן החכמה עצמה אלא מן החסד והיינו
שמושחין המלכים על המים (אור יקר).

¹ להוכיח השנית שצריך הזמנה למטה במה שיחולו הברכות (אור יקר).

^{1א} במשיחת המלכים או באשת עובדיה (אור יקר).

^{2ב} מצד החכמה (אור יקר).

^{2ג} מצד בואו אל החסד ששם הברכה (אור יקר).

^{2ד} יש הם י"ג כי הש' במ"ק היא ג' פי' הארת י"ג מדות של רחמים שבא"א המאירים בעלמא דאתי שהיא
הבינה וזהו יש מאין י"ג מדות הנמשכים מאין העליון (נ"א).

בראשית

(ו) מאן דאזיל לימינא זכי לעלמא דאתי ומאן דאזיל לשמאלא (הא) [דא] עותרא בעלמא דין ((נ"א) דאית"י שמאלא קדישא ואית שמאלא מסאבא ודא הוא דאמרינן מאן דמתעסק באורייתא יהבי ליה אורך ימים בעלמא דאתי ויהבי ליה עושר וכבוד בעלמא דין שנאמר (משלי ג יד) אורך ימים בימינה וגו' ומאן דיתרעי דיתהני גופא בעלמא דין ולא אתעסק באורייתא ובעובדין טבין יהבי ליה עותרא בעלמא דין מסטרא דשמאלא מסטרא דיצר הרע ובעותרא דא עביד ביש וירית גיהנם ואי תימא וכי לא אית בעלמא דין עותרא מסטרא דקדושה אין דכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר ודא הוא עותרא טבא דמסטרא דקדושה)

רבי אבא [כד אתא] מהתם הוה מכריז מאן בעי עותרא ומאן בעי אורכא דחיי [בעלמא] [לעלמא] דאתי ייתי וישתדל באורייתא הוו מתכנשין כולי עלמא [לגביה רווק חד הוה] בשביבותיה יומא חד אתא [לגבין] [חד אניש] אמר ליה רבי בעינא למלעי באורייתא [כדין] שיהיה לי עותרא אמר ליה הא ודאי אמר ליה מה שמך אמר ליה יוסי אמר לון לתלמידיו [דיקרון] [לתנויי ליה וקרו] ליה רבי יוסי מארי דעותרא ויקרא יתיב ואתעסק באורייתא ליומין הוה קאים קמיה אמר ליה [רבי] אן הוא עותרא אמר

פח/ב

זהר

דהאי שמן דלעילא"י קאים לארקא על דוד ושלמה לאתברכא (על) בנוי"י מנא לן דכתיב (מלכים ב' ד ו) ויעמוד השמן"י כתיב הכא ויעמוד וכתוב התם (ישעיה יא י) שורש ישי אשר עומד לנס עמים

תא חזי משלחן דלחם הפנים דברכאן נפקין מתמן ומזונא לעלמא לא בעי לאשתכחא ריקניא

מי שהולך לימין, זוכה לעולם הבא, ומי שהולך לשמאל, הנה עושר בעולם הזה. (שיש שמאל קדוש ויש שמאל טמא, וזה הוא שאמרנו, מי שעוסק בתורה, נותנים לו אורך ימים בעולם הבא ונותנים לו עושר וכבוד בעולם הזה, שנאמר "אורך ימים בימינה וגו'". ומי שירצה שיהנה הגוף בעולם הזה ולא עוסק בתורה ובמעשים טובים, נותנים לו עושר בעולם הזה מצד השמאל, מצד היצר הרע, ובעושר הזה עושה רע ויורש גיהנם. ואם תאמר, וכי אין בעולם הזה עושר מצד הקדושה, כן, שכל המקיים את התורה מעוני, סופו לקיימה מעושר, וזהו עושר טוב שמצד הקדושה).

כשבא רבי אבא משם, היה מכריז, מי רוצה עושר ומי רוצה אורך חיים בעולם הבא, יבא ויעסוק בתורה. היו מתכנסים אליו כל העולם. היה רווק אחד בשכונתו. יום אחד בא אליו, אמר לו, רבי, אני רוצה לעסוק בתורה כדי שיהיה לי עושר. אמר לו, הנה ודאי. אמר לו, מה שמך, אמר לו יוסי, אמר לתלמידיו שיקראו לו רבי יוסי בעל העושר והכבוד. ישב ועסק בתורה. לימים היה עומד לפניו, אמר לו, רבי, איפה העושר. אמר,

שהשמן הזה שלמעלה עומד להריק על דוד ושלמה להתברך (על) בניו. מנין לנו, שכתוב "ויעמוד השמן". כתוב כאן "ויעמוד", וכתוב שם "שורש ישי אשר עמד לנס עמים".

בא וראה, משלחן של לחם הפנים, שמשם יוצאות הברכות ומזון לעולם, לא צריך שימצא ריק אפילו רגע אחד, כדי

^ה עד ר' אבא לא נמצא בכל ספרים ישנים. ז"ח (נ"א).

^ה ממה שנתעורר השמן הזה למעלה משנמשחו דוד ושלמה שהם מרכבה אל היסוד והמלכות קאים בחכמה לארקא על דוד ושלמה שהם יסוד ומלכות (אור יקר).

^ה שלא הוצרכו עוד להמשח (אור יקר).

^ה מלשון עמוד לשון קיום, ומכאן ראייה אל ההתעוררות (אור יקר).

בראשית

אפילו רנעא חדא בנין דלא יסתלקון ברכאן מתמן^ט אופ הכי לא מברכין על שלחן ריקניא דהא ברכאן דלעילא לא שריין על שלחן ריקניא תא חזי מה כתיב (שיה"ש ז יא) אני לדודי ועלי תשוקתו אני לדודי בקדמיתא^י ולבתר ועלי תשוקתו^י אני לדודי לאתקנא ליה דוכתא^י בקדמיתא ולבתר ועלי תשוקתו^י דבר אחר אני לדודי דהא תנינן שכינתא לא אשתכחת עמהון דחייביא^י כיון דאתי בר נש לאתדכאה ולמקרב גביה דקב"ה כדין שכינתא שריא עליה הה"ד אני לדודי בקדמיתא ועלי תשוקתו לבתר אתי בר נש לאתדכאה מדכאין ליה

תא חזי אחר הדברים האלה^ט דרדף אברהם בתר אלין מלכין וקטיל לון קב"ה הוה אברהם תוהא אמר דילמא ח"ו גרענא ההוא אנרא דהוינא אהדר בני נשא לגבי קב"ה ואחידנא בהו לקרבא לון לגביה והשתא אתקטילו בני נשא על ידי מיד א"ל קב"ה אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה וגו' אנרא קבילת עליהו דהא בלהו לא יזכון לעלמין

היה דבר יהו"ה אל אברם במחזה לאמר מאי במחזה^ט אלא בההוא חיזו דרגא דכל דיוקנין אתחזיין ביה אמר רבי שמעון תא חזי עד לא אתגזר אברהם הוה חד דרגא מליל עמיה ומאן איהו דא מחזה דכתיב (במדבר כד טז) מחזה שדי יחזה^י כיון דאתגזר הוו בלהו דרגין שראן

שלא יסתלקו משם הברכות. כמו כן לא מברכים על שלחן ריק, שהרי הברכות שלמעלה אין שורות על שלחן ריק. בא וראה מה כתוב, "אני לדודי ועלי תשוקתו". "אני לדודי" בתחלה, ואחר כך "ועלי תשוקתו". "אני לדודי" לתקן לו מקום בתחלה, ואחר כך "ועלי תשוקתו". דבר אחר, "אני לדודי", שהרי שנינו ששכינה לא נמצאת עם הרשעים, כיון שבא האדם להטהר ולהתקרב לקדוש ברוך הוא, אז השכינה שורה עליו, זהו שכתוב "אני לדודי" בהתחלה, "ועלי תשוקתו" לאחר מכן. בא האדם להטהר, מטהרים אותו.

בא וראה, אחר הדברים האלה שאברהם רדף אחר המלכים הללו והקדוש ברוך הוא הרג אותם, היה אברהם תוהו ואמר, אולי חס וחלילה גרעתי אותו השכר שהייתי מחזיר אנשים אל הקדוש ברוך הוא, ואחזתי בהם לקרב אותם אליו, וכעת נהרגו אנשים על ידי. מיד אמר לו הקדוש ברוך הוא, "אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד וגו'", שכר קבלת עליהם, שהרי כולם [שנהרגו] לא יזכו לעולמים.

"היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר". מה זה "במחזה", אלא באותו המראה הדרגה שכל הדמויות נראות בה. אמר רבי שמעון, בא וראה, טרם שנמול אברהם, היתה דרגה אחת מדברת עמו, ומי המחזה הזה, שכתוב "מחזה שדי יחזה". כיון שנמול, היו כל הדרגות שורות על הדרגה

^ט זווג אר"א נעשה ע"י מזלא קדישא דדיקנא דא"א ונודע כי יש בו שלשה הוי"ת [שבהם י"ב אותיות כנגד כללות כל שאר י"ב תיקוני דיקנא והנה שלשה הוי"ת בגימטריא מזלא] ובגימטריא לחם [מזל"א] וכו' ולפי שזווג אר"א הזה נקרא אכילה אינו נפסק לעולם לכן הלחם הזה שהוא המזל העליון המעוררן אל הזווג הנקרא אכילה היה על השלחן תמיד (שעה"מ אמור, וספר הליקוטאים תרומה).

^י בהתעוררות (אור יקר).

^י בשפע (אור יקר).

^י ע"י שעה"ק י ע"ד וז"ל: המקום בעצמו הוא יותר זך וגדול ומעולה מן העולם עצמו כי לכן נקרא הקב"ה מקומו של עולם.

^י אין אור האצילות מתגלה בלי שיהיה לו תיק להגנז בו. והנה בהיות שאין תיק ומכון בעוה"ז להגנז בו הוכרח לעלות ואין השפע יורד כדי מזון התחתונים ולכן אין האור מתגלה במלכות אלא כדי מזונה (פרדס ש"ח פ"כ).

^י אין השכינה מתחלת להתעורר אלא תחלה ישוב בתשובה (אור יקר).

^י כלומר אחר דבריו של אברהם שנתעורר ביראת שמים לומר דילמא ח"ו וכו' נתגלה לו הנבואה (אור יקר).

^י קשיא ליה, דאי תימא במלכות אי אפשר, דהא כתיב דבר ה' דהיינו מלכות, אם כן מאי במחזה, ותיריך שהיא מלכות בבחינה תחתונה שכל הספירות נראות בה אפילו מדת מלכות עצמה (אור יקר).

^י פי' בלעם היה במחזה שדי דהיינו ומקום החצונים שמתגלה שם המלכות במקרה דכתיב ויקר אלהים ולכך כתיב מחזה שדי, דהיינו מקום שנראה שדי, אבל אברהם מחזה סתם שהיא מלכות עצמה שהי אמתה

בראשית

הזו, ואז דיבר עמו. זהו שכתוב "וארא

על האי דרגא וכדין מליל עמיה"י הדא הוא
דכתיב (שמות ו ג) וארא
סתרי תורה

שמע מינה דלאו לשם שמים [קא] עבירי"ט
עאל לאדריה (ו)שמע חד קלא דהוה אמר לא
תענשיה (תוב לגביה) דגברא רבא ליהוי תב
לגביה אמר ליה תיב ברי תיב ואנא יהיבנא לך
עותרא

אדהכי אתא גברא חד ומאנא דפו בידיה
אפקיה ונפל נהורא בביתא אמר ליה רבי בעינא
למזכי באורייתא [ואנא לא זכינא ובעינא מאן
דישתדל באורייתא בניני] דהא אית לי עותרא
סגי דקא שבק לי אבא דכד (הוה) יתיב על
פתוריה הוה מסדר [עלה] (על פתוריה) תליסר
כסי מאלין ובעינא למזכי באורייתא ואנא
יהיבנא עותרא [אמר ליה להווא רווק תשתדל
באורייתא ודא יהיב לך עותרא יהב ליה ההוא
כסא דפז] קרא [עליה] רבי אבא (לר' יוסי א"ל)
(איוב כח יז) לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה
כלי פז

יתיב ולעא באורייתא וההוא בר נש [הוה]
יהיב ליה עותרא ליומין עאל חמידו דאורייתא
במעוי יומא חד הוה יתיב והוה בכי אשכחיה
רביה דהוה בכי אמר ליה על מה קא בכית אמר
ליה ומה [מנחנא] [אנחנא] חיי דעלמא דאתי
בגין האי לא בעינא אלא למזכי לגבאי אמר
[השתא] שמע מינה דהא לשם שמים קא עביר
קרא ליה לההוא גברא אמר ליה שול עותרך והב
ליה ליתמי ולמסכני ואנא יהיבנא לך חולק יתיר
באורייתא בכל מה דאנן לעאן אהדר ליה רבי
יוסי ההוא כסא דפז ועד יומא לא אעדי שמיה
ומן בנוי בן פזי והיינו רבי יוסי בן פזי זוכה לכמה

נשמע מזה שלא עשה לשם שמים. נכנס
לחדרו, שמע קול אחד שהיה אומר, אל
תעניש אותו (שוב אליו), שיהיה איש גדול.
שב אליו. אמר לו, שב בני שב, ואני נותן
לך עושר.

בינתיים בא איש אחד וכלי של פז בידו,
הוציא אותו ונפל אור בבית. אמר לו, רבי,
אני רוצה לזכות בתורה ואני לא זכיתי,
ורוצה מי שיעסוק בתורה בשבילי, שהרי
יש לי עושר רב שהשאיר לי אבי, שכאשר
ישב על שלחנו היה מסדר עליו שלשה
עשר כוסות מאלו, ואני רוצה לזכות
בתורה ואני נותן עושר. אמר לאותו הרווק,
תעסוק בתורה וזה נותן לך עושר. נתן לו
אותו הכוס של הפז. קרא עליו רבי אבא
"לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי
פז".

ישב ולמד בתורה, והאדם ההוא היה
נותן לו עושר. לימים נכנסה חמדת התורה
למעיו. יום אחד היה יושב והיה בוכה.
מצא אותו רבו שהיה בוכה, אמר לו, על
מה אתה בוכה. אמר לו, ומה אני מניח את
חיי העולם הבא בשביל זה, איני רוצה אלא
לזכות לעצמי. אמר, עכשיו מזה נשמע
שהנה עשה לשם שמים. קרא לאותו
האיש, אמר לו, קח את עושרך ותן אותו
ליתומים ועניים, ואני נותן לך חלק יתיר
בתורה בכל מה שאני לומד. החזיר לו רבי
יוסי אותו הכוס של פז, ועד היום לא סר
שמו, ומבניו בן פזי, והיינו רבי יוסי בן פזי.
וזכה להרבה תורה, הוא ובניו (משום

אל העליונות (אור יקר). פי' מ' דשדי יסוד ולא שהיה בלעם משיג מ' עצמה ח"ו אלא היינו ניצוץ ע"א מהמ'
המתפשט אל החיצונים כנז' בפ' יתרו דף ע"ט (נ"א).

^ה עולה בר"ת עם הכולל כמנין תר"ג, משום שבו מתקבצים חו"ג יחד דהיינו מ"ע ומל"ת (לקוטי תורה
משלי). כל דבר שהוא כפול בא השני בגולם א' וכו', וכן הוא כאן, שתרי"ג איכות השניים באים באבר א',
והוא עט' הברית ובו נכלל כל התרי"ג מצות גדולה מילה וכו', ולכן אין העטרה מתגלה מעצמו בבריאת
הש"י כמו כל האיברים אלא בעשיית האדם מצות הש"י וכו', ומצות המילה שהיא מצוה המשלמת תר"ג
הוא בעטרה ובזה ג"כ הכלל הנ"ל, שהיא כלולה מהכל לכן היא שקולה נגד תר"ג מצות וזהו בר"ת, שהוא
הנוק' של היסוד שבה נכללת לאחד, בסוד תש"י כנ"ל, וכשחסר מצות המילה כל המצות אינן פועלים כמו
זכר בלא נקבה (יהל אור ח"ג לו ע"ג).

^ה נראה שהכוונה להתפלל או להתבודד או ליפול ע"פ כדי שימות אותו תלמיד כיון שהיה עוסק שלא
לשמה כעין נפילת אפים דר"א. ז"ח (נ"א).

בראשית

אורייתא הוא ובנוי (נ"א) בנין דלעא באורייתא)
דלית לך אגר טב בעלמא כמאן דלעי באורייתא
(ומקיימה)

אחר הדברים האלה היה דבר יהו"ה אל
אברם במחזה לאמר וגו' (בראשית טו א) בכל
אתר דכתיב באורייתא במחזה [דא] שמא
דאתגלי לאבהן ומאן איהו שד"י שנאמר (שמות
ו ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל
שדי כמה דאת אמר (במדבר כד טז) אשר מחזה
שדי יחזה ודא איהי חיוז דכל חוון עלאין
אתחזיין מגויה [[בהאי] <בהאי> מראה דכל
דיוקנין אתחזיין ביה] וכלא חד מראה מחזה חד
הוא דא תרגום ודא לשון הקודש [אמר] רבי יוסי
(אמר) סגיאין אינון באורייתא [ועל דא [הוה]
<הוו ליה> רשו לאונקלוס לתרגם בההוא לישנא
דגלי קודשא בריך הוא באורייתא]

ולישנא דא סתים איהו מגו מלאכי עלאי
במחזה (דהא) [דהוא] סתים ממלאכי עלאי דלא
ידעי בדא כד ממליל ביה באברהם (ו)מאי
טעמא בנין דאברהם לא הוה מהול והוה ערל
(ו)סתים [ב]בשרא^כ ובנין כך הוה סתים מנייהו
בלשון תרגום כגוונא דא בלעם דכתיב

פ"ט/א

זהר

אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי^{כא}
ועד לא אתגזר לא הוו אינון דרגין שראן עלוי^{כב}
למלאכ^{כג} ואי תימא דהא בקדמיתא כתיב
(בראשית יב ז) וירא יהו"ה אל אברם וכתוב (שם
ט) ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה וכתוב (שם ז)
ויבן שם מזבחה הא הכא אינון דרגין עלאין
והשתא אמרן דעד לא אתגזר לא הוו אינון דרגין
עלאין שראן על האי דרגא [למלא] (דמלא)
עמיה

שלמד תורה), שאין לך שכר טוב בעולם
כמי שלומד תורה (ומקיים אותה).

"אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל
אברם במחזה לאמר וגו'". בכל מקום
שכתוב בתורה "במחזה", זה השם שהתגלה
לאבות. ומי הוא, שד"י, שנאמר "וארא אל
אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי", כמו
שנאמר "אשר מחזה שדי יחזה", וזה
המראה שכל המראות העליונות נראים
מתוכו. כמו המראה הזה שכל הדמויות
נראות בו והכל אחד. מראה ומחזה הוא
אחד, זה תרגום וזה לשון הקודש. אמר רבי
יוסי, רבים הם בתורה, ועל כן היתה רשות
לאונקלוס לתרגם באותה הלשון שגלה
הקדוש ברוך הוא בתורה.

והלשון הזו היא סתומה מהמלאכים
העליונים. במחזה (שהנה) שהיה סתום
מהמלאכים העליונים שאינם יודעים בזה
כשמדבר עם אברהם. ולמה, משום
שאברהם לא היה מהול, והיה ערל סתום
בשר, ולכן היה סתום מהם בלשון תרגום,
כדוגמא זו בבלעם שכתוב

אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל
שדי^{כא}. וטרם שנמול, לא היו אותן הדרגות
שורות עליו לְדַבֵּר. ואם תאמר, שהנה
בתחלה כתוב "וירא ה' אל אברם", וכתוב
"ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה", וכתוב
"ויבן שם מזבח", הנה כאן אותן הדרגות
העליונות, וכעת אומרים, שטרם שנמול לא
היה אותן הדרגות העליונות שורות על
הדרגה הזו לדבר עמו.

^כ בחינת הנבואה הנמשכת דרך אחרים דז"א, כי עדיין לא היה אברהם מהול, וכל האחרים הם בגי'
תרגום ותרדמה. ולכן דבר אליו במחזה, שהוא תרגומו של מראה (שעה"פ לך לך). נגלה הקב"ה עליו אז
בלשון תרגום, כדי שלא יקנאו בו מלאכי השרת (שעה"פ וזאת הברכה).

^{כא} היינו שדי מחזה אל העליונים (אור יקר).

^{כב} לא היו ממש העליונות בה אבל נראות מציאותם שבה, וזהו מחזה דכל דיוקנין דקאמר לעיל (אור
יקר).

^{כג} הדרגין הם לעולם במלכות, אבל למלא לא היו שראן, שלא היה רואה אברהם כשמדברת עמו רק
המלכות לבדה (???)

בראשית

תא חזי בקדמיתא יהב קב"ה חכמה לאברהם למנדע חכמה רב"ד לאתדבקא ביה וידע רזא דמהימנותא אבל למללא עמיה לא הוה אלא האי דרגא תתאה בלחודוי כיון דאתגזר בלהו רב"ה דרגין עלאין הוו שראן על האי דרגא תתאה בגין למללא עמיה רב"י וכדין אסתלק אברהם בכלא כמה דאתמר

תא חזי עד לא אתגזר בר נש לא אתאחיד בשמא דקב"ה רב"י כיון דאתגזר עאל בשמיה ואתאחיד ביה ואי תימא אברהם דאתאחיד ביה עד לא אתגזר הכי הוה דאתאחיד ביה ולא כדקא יאות דהא מגו רחימותא עלאה דרחים ליה קב"ה קריב ליה לבתר פקיד ליה דיתגזר ואתייהיב ליה ברית קשורא דכלהו דרגין עלאין רב"ה ברית קשורא לאתקשרא רב"ה כלא כהדא לאכללא דא בדא ר"ל ברית קשורא דכלא אתקשר ביה ר"ל ובגין כך אברהם עד לא אתגזר מלוי לא הוה עמיה אלא במחזה כמה דאתמר

תא חזי בשעתא דברא קב"ה עלמא לא אתברי אלא על ברית כמה דאת אמר בראשית ברא אלהים והיינו (נ"א) ברית ר"ל דעל ברית קיים קב"ה עלמא ר"ל וכתוב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי דהא ברית ר"ל קשורא איהו דיומא וליליא ר"ל ולא מתפרשאן אמר רבי אלעזר ר"ל כד ברא קב"ה עלמא על

בא וראה, בתחלה הקדוש ברוך הוא נתן חכמה לאברהם לדעת את החכמה להדבק בו, וידע את סוד האמונה, אבל לדבר עמו לא היתה אלא הדרגה התחתונה הזו לבדה. כיון שנמול, כל הדרגות העליונות היו שורות על הדרגה הזו התחתונה כדי לדבר עמו, ואז התעלה אברהם בכל, כמו שנתבאר.

בא וראה, טרם שנמול האדם, לא נאחז בשמו של הקדוש ברוך הוא, כיון שנמול, נכנס בשמו ונאחז בו. ואם תאמר, אברהם שנאחז בו טרם שנמול, כך היה שנאחז בו ולא כראוי, שהרי מתוך האהבה העליונה שהקדוש ברוך הוא אהב אותו קירב אותו, אחר כך צוה אותו שימול ונתנה לו הברית, הקשר של כל הדרגות העליונות. הברית, הקשר לקשר הכל יחד להכליל זה עם זה, הברית, הקשר שהכל נקשר בו. ולכן, טרם שנימול אברהם, דבורו לא היה עמו אלא במחזה, כמו שנתבאר.

בא וראה, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, לא נברא אלא על הברית כמו שנאמר בר"א שי"ת, ברא אלהים, והיינו (ברית) שעל הברית הקב"ה מקיים את העולם, וכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, שהרי הברית היא הקשר שהיום והלילה לא נפרדים.

אמר רבי אלעזר, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, על תנאי היה, שכאשר

רב"ד היינו שהשיג אותם במציאות ידיעה ממה שהיו נכללות בה, "וכיון דאתגזר כולהו" (אור יקר).

רב"ה נראה שממש היו הספירות העליונות באות בתחתונה לא לבד כללותם בה (אור יקר).

רב"י שאחר שנימול היה רואה אותם מתוך המלכות (מ"מ).

רב"ז מילה ופריעה הם יסוד ומלכות, ואות ברית היא המלכות בבחי' פנימית וכו' והיא בחינת י' שבמלכות וכו' ועוד כיון שברית הוא יסוד וזה אינו ביסוד א"כ אינו במלכות אלא להפריד (אור יקר).

רב"ח קשר כל הספירות העליונות מה שלא נמצא כן לכל הספירות [האחרות] וכו', שאין להם דרך להשפיע למטה אם לא יקשרו כולם בו וכו' כי יקשור הדרך והמעבר אל כל הספירות ואין להם דרך להשפיע אלא בו, ואין למלכות קבלה מהספירות העליונות שלא על ידו (אור יקר).

רב"ט פי' שע"י היסוד נקשרים הי"ס דז"א עם הי"ס דמלכות (מ"מ).

ר"ל אין שום ספירה קושרת הדין והרחמים להיותו אחד אלא היסוד לבד וכו' (אור יקר).

ר"ל קשר כל הספירות שבהם קשר ת"ת במלכות והוא על ידו (אור יקר). פי' שהיסוד יש בו מקום לקבל ה' חסדים ויש בו ג"כ מקום לקבל ה' גבורות (מ"מ).

ר"ל במלת בראשית ב' אותיות ראשונות וב' אחרונות (אור יקר).

ר"ל לא לבד בריאתו אלא גם קיומו (אור יקר).

ר"ל יסוד (אור יקר).

ר"ל ת"ת ומלכות (אור יקר).

ר"ל פליג אדלעיל דלאו על ברית קאים עלמא אלא על תורה (אור יקר).

בראשית

תנאי הוה דכר ייתון ישראל אם יקבלון אורייתא
יאות ואם לאו הרי אנא אהדר לבו לתהו ובהו
ועלמא לא אתקיים עד דקיימו ישראל על טורא
דסיני וקבילו אורייתא וכדין אתקיים עלמא
ומההוא יומא ולהלאה קב"ה ברי עלמין ומאן
אינון זוונין דבני נשא^{רלז} דהא מההוא זמנא קב"ה
מזוונין זוונין [ואומר] (ואמר) בת פלוני לפלוני
ואלין אינון עלמין דהוא ברי

תא חזי אנכי מגן לך^{רלח} אנכי דא הוא דרגא
קדמאה דאתאחיד ביה בקדמיתא
סתרי תורה

אשר מחזה שדי יחזה יחזה סתים הוה מלה
מנו מלאכי השרת בגין דלא יהא לון פטרא^{רלט}
דקודשא בריך הוא ממלל בההוא ערל
מסאבא^{רמ} דהא מלאכי קדושי לאו (יקרון)
[נוקקין] בלשון תרגום

(ו)אי תימא דלא ידעי והא גבריאל אוליף
ליוסף ע' לשון ותרגום חד מע' לשון הוא אלא
מנדע ידעי אבל לא נוקקין תנן דלא חיישי ולא
משגיחין עליה דהא מאיס איהו קמיהו מכל
שאר לשון

ואי תימא הואיל ומאים איהו ממלאכי עלאי
אמאי תרגום אונקלוס אורייתא בהאי לשון
ויונתן בן עוזיאל המקרא^{רמא} אלא מאיס הוא
קמיהו והכי אצטריך דלית^{רמב} קנאה למלאכי
עלאי בהדיהו דישראל יתיר ועל דא תרגום
תורה ומקרא כך ולא מאיס איהו דהא בכמה
דוכתי <קודשא בריך הוא> כתב <ב>אורייתא
הכי ובגין כך סתים איהו מגו מלאכי עלאי
קדישי

ועל דא אתגלי <ביה> (ליה) באברהם באורח
סתים דלא ישגחון ביה מלאכין קדישין ולא יהא
לון פטרא דקודשא בריך הוא אתגלי על בר נש
ערל אימתי אתגלי ליה באתגליא דמלאכי עלאי

יבואו ישראל, אם יקבלו את התורה, יפה,
ואם לא, הריני מחזירכם לתהו ובהו.
והעולם לא התקיים עד שעמדו ישראל על
הר סיני וקבלו תורה, ואז התקיים העולם.
ומאותו היום והלאה, הקדוש ברוך הוא
בורא עולמות. ומי הם, זווגי בני האדם,
שהרי מאותו הזמן הקדוש ברוך הוא מזווג
זווגים ואומר בת פלוני לפלוני. ואלו הם
העולמות שהוא בורא.

בא וראה, "אנכי מגן לך", "אנכי" זו היא
הדרגה הראשונה שנאחז בה בתחלה.

"אשר מחזה שדי יחזה", "יחזה", [כלומר]
הדבר היה סתום ממלאכי השרת כדי שלא
יהיה להם פתחון פה שהקדוש ברוך הוא
מדבר עם אותו הערל הטמא, שהרי
המלאכים הקדושים אינם (קוראים)
נזקקים ללשון תרגום.

אם תאמר שלא יודעים, והרי גבריאל
למד את יוסף שבעים לשון, והתרגום הוא
אחד משבעים לשון. אלא ידוע יודעים,
אבל שנינו שלא נזקקים, שאין חוששים
ואין מתבוננים עליו, שהרי הוא מאוס
לפניהם מכל שאר הלשונות.

ואם תאמר, שהואיל והוא מאוס מן
המלאכים העליונים, למה תרגם אונקלוס
את התורה בלשון הזו, ויונתן בן עזיאל את
המקרא. אלא מאוס הוא לפניהם, וכך
צריך, שאין קנאה למלאכים העליונים עם
ישראל יותר, ועל כן תרגום תורה ומקרא
כך, ואינו מאוס, שהרי בכמה מקומות כתב
הקדוש ברוך הוא בתורה כך, ולכן הוא
סתום מתוך המלאכים העליונים הקדושים.

ועל כן התגלה לאברהם בדרך סתום,
שלא ישגיחו בו המלאכים הקדושים, ולא
יהיה להם פתחון פה שהקדוש ברוך הוא
התגלה על איש ערל. מתי התגלה לו
בהתגלות של מלאכים עליונים, כאשר נתן

^{רלז} נראה שלא זכו שישא כל אחת בת זוגו אלא ממעמד הר סיני ואילך, ואפילו אחר מעמד סיני עדיין יש
שרשים בנשמות שלא זכו לבת זוגם עד ימות המשיח (מ"מ).

^{רלח} אהדר לראש הענין שאמר שאברהם במדרגת מלכות בלבד (אור יקר).

^{רלט} פתחון פה (ד"א) (נ"א).

^{רמ} עד ע"ב עה ע"ב (הערת הזוהר).

^{רמא} מכאן מוכח דתרגום יב"ע של תורה אינו יב"ע כאשר הוכחתי במקומו בראיות ברורות (מא"ן) (נ"א).

^{רמב} דאית כצ"ל (של"ה).

בראשית

כד יהיב ליה ברית קיימא קדישא דכתיב (בראשית יז ג) וידבר אתו אלהים לאמר [אלהים] שמא דקודשא ולא כתיב במחזה שמא באתגלייא

לאמר מאי לאמר לאמר ולאכרזא בכל לשון דלא תהא [באתכסיא] (מתכסיא) לאו בלישנא אחרא אלא [בלישנא] דכלא משתעיין בה דיכלי למימר דא לדא ולא יכלי לקטרגא ולמימר פטרא (אחרא) ועל דא וידבר אתו אלהים לאמר אלהים ולא מחזה בגין דהוה מעייל ליה בברית קיימא קדישא וקריב ליה לגביה רבי יהודה אמר בגין כך את ה' לא אתייהב ליה עד דאתגזר מאי טעמא דאיהי ממש ברית אקרי ועל דא כיון דעאל בברית כדן אתייהבת (ליה) [לית] את ה"א דכתיב (שם ד) אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים ולא יקרא עוד את שמך אברם וגו'

אחר הדברים האלה רבי חייא הוה אזיל למחמי לרבי אלעזר פגע ביה רבי הגאי אמר ליה האי ארחא [ד]מתקנא קמיה דמר לאן איהו אזיל [אמר ליה] למחמי לרבי אלעזר אמר ליה ואנא נמי אזיל בהדך אמר ליה אי תיכול למסבר סברא למאי דתשמע זיל ואי לאו תוב אבתרך אמר ליה לא ליחוש מר להאי דהא אנא שמענא כמה רזי דאורייתא ויכילנא למיקם [בהו] (ביה)

פתח רבי הגאי ואמר מאי דכתיב (במדבר כח ב) את קרבני לחמי לאשי

פ"ט/ב

סתרי תורה

וגו' את קרבני דא קרבן בשרא דאתקרב לכפרא [דמא] על דמא בשרא על בשרא^{רמ"ב} בגין דכל קרבנין לאו מתקרבין אלא [על] (מן) בשרא לכפרא על בשרא

והכי שמענא אי בר נש חטא בהמה מה חטאת [דקודשא בריך הוא אמר] (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן וגו' אמאי אלא קודשא בריך הוא עבד רוח בני נשא ורוח הבהמה ואפריש דא מן דא ובגין כך (קהלת ג כא) רוח

לו ברית הקדש, שכתוב "וידבר אתו אלהים לאמר", "אלהים" השם של הקדש, ולא כתוב במחזה השם בהתגלות.

"לאמר", מה זה "לאמר", לאמר ולהכריז בכל לשון שלא תהיה במכסה, ולא בלשון אחרת, אלא בלשון שכולם מדברים בה, שיכולים לומר זה לזה ולא יכולים לקטרג ולומר פתחון פה. ועל כן "וידבר אתו אלהים לאמר", אלהים ולא מחזה, משום שהיה מכניס אותו לברית הקדש, וקרב אותו אליו. רבי יהודה אמר, לכן ה"א לא נתנה לו עד שנמול, ולמה, שהיא ממש נקראת ברית. ועל כן, כיון שנכנס בברית, אז נתנה לו האות ה"א, שכתוב "אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים ולא יקרא עוד שמך אברם וגו'".

"אחר הדברים האלה". רבי חייא היה הולך לראות את רבי אלעזר, פגש אותו רבי חגאי. אמר לו, הדרך הזו שמתקנת לפני מר, לאן היא הולכת. אמר לו, לראות את רבי אלעזר. אמר לו, וגם אני אלך עמך. אמר לו, אם תוכל להבין הבנה למה שתשמע, לך [איתי לר"א], ואם לא, שוב לאחוריק. אמר לו, שלא יחשש מר לזה, שהרי אני שמעתי כמה סודות של תורה ויכולתי לעמוד בהן.

פתח רבי חגאי ואמר, מה שכתוב "את קרבני לחמי לאשי"

וגו', "את קרבני" זה קרבן הבשר שנקרב לכפר דם על דם, בשר על בשר, משום שכל הקרבנות לא נקריבים אלא הבשר לכפר על הבשר.

וכך שמעתי, אם אדם חטא, בהמה מה חטאה, שהקדוש ברוך הוא אמר, אדם כי יקריב מכם קרבן וגו', למה, אלא הקדוש ברוך הוא עשה את רוח בני אדם ואת רוח הבהמה, והפריד זו מזו, ולכן "רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה

^{רמ"ב} צ"ע פירוש הדבר בשר ודם, ונראה שבשר הוא הגוף ודם הוא הנפש החיות הבסיסי, אבל הרוח הוא של ה', עי' מדרש תהלים קמו. @

בראשית

וגו", ודאי נפרדים זה מזה.

בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה וגו'
ודאי מתפרש דא מן דא

עד לא הטא אדם מה כתיב (בראשית א כט)
ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זורע
זרע וגו' וכתיב לכם יהיה לאכלה ולא יתיר כיון
דחטא ויצר הרע אשתאיב בגופא [דיליה] ובכל
אינון תולדין עבד בהו דינא^{רמ"ד} ולבתר אתא נח
וחמא דהא גופא אתבני מאתרא דיצר הרע
[ואקריב קרבן כמה דאקריב אדם מה כתיב
(שם ה כא) וירח יהוה את ריח הניחה וגו'
(וכתיב) כי יצר לב האדם רע מנעוריו אמר
קודשא בריך הוא מכאן ולהלאה הואיל וגופא
אשתאיב מההוא יצר הרע יתענג גופא כמה
דאתחזי ליה ייכול בשרא כירק עשב נתתי לכם
את כל (שם ט ג) כד אכיל בשרא מההוא בשרא
אתענג בשרא דיליה ואתערב דא בדא ואתרבי
גופא מניה ומההוא ענג גופא חטא בכמה חטאין

אמר קודשא בריך הוא כפרה על גופא
בשרא^{רמ"ה} [שבשרא^{רמ"ו}] <בשרא> אכיל ובשרא
אתרבי מיניה וביה הטא בגין כך לכפרא על
גופיה בשרא ובשרא דאכיל בשרא עביד דמא
לגופא [נ"א] בגין כך דמא דאשתאר מההוא
בשרא דאכיל בשרא עביד דמא לגופא) בגין כך
דמא דאשתאר מההוא בשרא לבר אתעתד
לכפרא על דמא דאתעביד מההוא בשרא דיליה
דכתיב (ויקרא יז יא) כי הדם הוא בנפש יכפר^{רמ"ז}

כתיב (במדבר כה ב) קרבני וכתוב קרבנכם
דכתיב (ויקרא א ב) תקריבו את קרבנכם מה בין
האי להאי אלא קרבני כגון שלמים דאתיין על

טרם שחטא אדם, מה כתוב, "ויאמר
אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זורע
זרע וגו'", וכתוב "לכם יהיה לאכלה", ולא
יותר. כיון שחטא והיצר הרע נשאב בגופו,
ובכל אותם התולדות עשה דין, ואחר כך
בא נח וראה שהנה הגוף נבנה מהמקום של
היצר הרע, הקריב קרבן כמו שהקריב אדם.
מה כתוב "וירח ה' את ריח הניחוח וגו'",
וכתוב "כי יצר לב האדם רע מנעוריו". אמר
הקדוש ברוך הוא, מכאן והלאה, הואיל
והגוף נשאב מאותו היצר הרע, יתענג הגוף
במה שראוי לו, יאכל בשר. "כירק עשב
נתתי לכם את כל". כשאוכל בשר, הבשר
שלו מתענג מאותו הבשר, ומתערבים זה
עם זה והגוף גדל ממנו, ומאותו העונג
הגוף חוטא בכמה חטאים.

אמר הקדוש ברוך הוא, הבשר כפרה על
הגוף. בשר אוכל ובשר מתרבה ממנו, ובו
חטא, לכן בשר לכפר על גופו. והבשר
שאוכל, הבשר עושה דם לגוף, (לכן הדם
שנשאר מאותו הבשר שאוכל, הבשר עושה
לגוף דם). לכן הדם שנשאר מאותו הבשר
בחוץ, עומד לכפר על הדם שנעשה מאותו
הבשר שלו, שכתוב "כי הדם הוא בנפש
יכפר".

כתוב "קרבני", וכתוב "קרבנכם", שכתוב
"תקריבו את קרבנכם", מה הבדל בין זה
לזה, אלא "קרבני" כמו שלמים שבאים על

^{רמ"ד} נאסר אדם לאכול שום בשר חי, לפי שכבר ביארנו, כי כוונת האכילה היא, לברור האוכל מתוך הפסולת, ולהעלותו. וכיון שכבר נתקנו הבעלי חיים, לא הוצרכה עוד אכילת בשר לאדם, כי כבר נתקנו והובררו לגמרי. וכו' כאשר חטא אדם בעץ הדעת טו"ר, חזרו ונתקלקלו כל המדרגות הנז"ל, כי גם כל הבעלי חיים חטאו ואכלו מעץ הדעת כנודע. ואח"כ ע"י המזבח שבנה אדם, והקריב עליו קרבן, כמ"ש חז"ל על פסוק (תהלים ס"ט י"ב) ותיטב לה' משור פר וגו'. ושב בתשובה, אז חזרו הבעלי חיים ונתקנו, ולכן לא הותר לו לעולם אכילת בשר. אח"כ בדור המבול, השחית כל בשר, ואפילו בהמה חיה ועוף, היו נזקקים לשאינם מינם, ולכן הותר אכילת בשר מאז ואילך, לנח ולבניו, כדי לבררם ולתקנם כנזכר. והנה בזמן בית המקדש קיים, ע"י הקרבנות הנקריבים שם, היו מתבררים ומתתקנים כל המדרגות. כי האדם היה נתקן ע"י התשובה והיודי, שהיה מתודה שם על קרבנו. והבעלי חיים היו נתקנים, ע"י הקרבן עצמו (שעה"פ בראשית דרוש ד).

^{רמ"ה} עי' ח"ג רמ ע"ב (לש"ו).

^{רמ"ו} ##*

^{רמ"ז} עי' לקמן רנח ע"ב.

בראשית

שלום^{רמ"ה} קרבנכם כגון הטאות ואשמות דאתיין על הטא ואשם בגין כך את קרבני בשרא לחמי נהמא וחמרא ריה דא קטרת ניהחי דא נחת רוח דעביד כהנא^{רמ"ט} ברעותא דשמא קדישא^{ר"י} וליואי ברעותא דשיר ושבחה תשמרו להקריב לי במועדו במועדו מאי הוי אי תימא [בכל יומא] בבקר ובערב מאי איהו במועדו [נ"א מאי אריא דאיהו מועדו] אלא מועדו דשלטא בההוא זמנא רעוא רעו דאשתכח לעילא בדרגא ידיעא^{ר"י} ועל דא כתיב (במדבר כה ב) במועדו כד קרבן אתקריב כלא נטלין חולקא^{ר"י} ואתברדן קליפין לכל סטרא וייחודא אתקריב ואתיחד ובוצינין אתנהריין^{ר"י} ואשתכח רעוא [ורעו] בכל עלמין וקודשא בריך הוא אשתכח ברוא דיהודא [חדא] כדקא חזי אתא רבי חייא ונשקיה אמר ליה יאות אנת <ברי מיני> [מיני] (מני) למיהך למחמי ליה³²

(תו פתח ואמר דוד מלכא <דאיהו רביעאה ואיהו (תהלים קיה כב) אבן מאסו הבונים) <נ"א אמאי דוד מלכא אחסין מלכותא דאיהו רביעאה >דאיהו אבן מאסו הבונים לסבר אנפין דיומין< [נ"א אזלו [וכד מטון לגביה חמא לון [דזיתבי על תרעא אמר <ליה> לשמשא זיל ואימא לון האי כרסייא דתלת קיימין מהו <כל אחד> <כלא חד] אמרו ליה זיל ואימא ליה למר דלאו למגנא אמר דוד מלכא דאיהו רביעאה אבן מאסו הבונים אמר ליה זיל ואימא לון דאן געלו ביה בדוד דאיהו אמר אבן מאסו הבונים אהדר רבי חייא רישיה לגבי רבי חגאי ואמר ליה שמעת] (אהדר רבי חייא רישיה לגבי חגאי ואמר שמעת) בהאי

שלום, "קרבנכם" כמו חטאות ואשמות שבאים על חטא ואשם, לכן "את קרבני" בשר, "לחמי" לחם ויין, "ריח" זו הקטורת, "ניחוחי" זו נחת רוח שעושה הכהן ברצון של השם הקדוש, והלויים ברצון של שיר ושבחה. "תשמרו להקריב לי במועדו". מה זה "במועדו", אם תאמר בכל יום בבוקר ובערב, מה זה "במועדו" (מה אומר שהוא מועדו), אלא המועדו ששולט באותה עת רצון, הרצון שנמצא למעלה בדרגה ידועה. ועל כן כתוב "במועדו". כשנקרב הקרבן, הכל נוטלים חלק, ומתפזרות הקליפות לכל עבר, והיחוד נקרב ומתייחד, והנרות מאירים, ונמצא רצון ורצון בכל העולמות, והקדוש ברוך הוא נמצא בסוד של יחוד אחד כראוי. בא רבי חייא ונשק אותו. אמר לו, נאה אתה, בני, יותר ממני, ללכת ולראות את סבר פני הימים.

(עוד פתח ואמר דוד המלך, שהוא רביעי, שהוא אבן מאסו הבונים. נ"א למה דוד המלך ירש המלכות, שהוא הרביעי שהוא אבן מאסו הבונים). הלכו. כשהגיעו אליו, ראה אותם יושבים על השער. אמר לו לשמש, לך ואמור להם, הכסא הזה של שלשה עמודים מה הוא כל אחד (הכל אחד). אמרו לו, לך ואמור לו למר, שלא לחנם אמר דוד המלך, שהוא הרביעי, אבן מאסו הבונים. אמר לו, לך ואמור להם, שאיפה מאסו בו בדוד שהוא אמר אבן מאסו הבונים. החזיר רבי חייא את ראשו לרבי חגאי, ואמר לו, השמעת בזה דבר. אמר, שמעתי בפסוק הזה שכתוב "בני אמי נחרו בי שמוני וגו'", שלמה אמר את הפסוק הזה, והוא נאמר על דוד המלך,

^{רמ"ה} עי' דע"ה ח"ב דרוש ד ענף יב סימן יא לפרש דברי חז"ל (ויק"ר פ"ט סי' ז) כל הקרבנות בטלות לעתיד לבוא חוץ מן התודה.

^{רמ"ט} כתב ברית מנוחה ששם אהו"ה היה מזכיר הכהן על המזבח להעלות עמוד העשן דרך מישור והוא נרמז בפסוק א"ת ה"כל ו"הקטיר ה"מזבחה ואפשר שז"ש ברעותא דשמא קדישא. ז"ח (נ"א).

^{ר"י} עי' ז"ח (פב ע"א): ניחוח דאיהו נחת לגבוה לקבל דא כהן דאיהו מכיון כוונה כגוונא דרעותא דשמא קדישא ומייחד יחודא באתון רשימין וכל דרגין נהרין ומתלהטין ונצצי בניצוצא עילאה מגו דעומקא עילאה טמירתא ועל דא אצטריך כהנא למהוי חכימא בחכמה ויאה בסוכלתנו ושפיר בנהירו דאורייתא וזריז ופקח יתיר מכל עלמא ואם ע"ה הוא עבודתו לאו עבודה ועליה כתיב לא יתיצבו הוללים לנגד עיניך.

^{ר"י} עי' לקמן קסד ע"ב.

^{ר"י} פרשת תרומה קמא ע"א ועי' ח"ג רכד סע"א ורנה ע"א ורנט ע"א (לש"ו), ולעיל סד ע"א עי' שם מש"כ בשם ספר הדע"ה ח"ב קנו ע"ב.

^{ר"י} עי' אד"ז רפח ע"א: כד אתתקן אפיק ט' נהורין דלהטין מניה וכו' כבוצינא דאתפשטין מניה נהורין לכל עיבר – הנהורין הינם ה"ט"ס ה"ל, ומיניה מתנהרין וכו' (לש"ו ביאורים ח"א כו ע"א).

בראשית

מידי אמר שמענא בהאי קרא דכתיב (שיר א ו)
בני אמי נחרו^{יג} בי שמוני וגו' דהאי קרא (בדוד)
[בדוד נ"א שלמה] מלכא אמרו ועל דוד מלכא
אתמר כד דחו ליה אחוהי מנייהו
ותו שמענא מאי חמא קודשא בריך הוא
למיהב מלכותא ליהודה מכל אחוהי אלא אתון
דשמיה הקיקן ביה וקודשא בריך הוא יהב יקרא
לשמיה ובגין כך אחסין מלכותא ותו שמענא
יהודה הא אתון דשמיה ודאי ד' [לית] אמאי
אלא [דא] דוד מלכא דאתקשר בשמיה מכל בני
עלמא דכתיב (הושע ג ה) ובקשו את ה' אלהיהם
ואת דוד מלכם וגו' הא דוד קשיר בשמיה תו
דאיהו קשר של תפלין ודאי ד' דוד מלכא [קשרו
של תפלין ודאי] ובגין כך דוד אתקשר בשמיה

עאלו כיון דעאלו יתיבו קמיה אשתיק רבי
אלעזר ואינון אשתיקו עאל רבי אלעזר לאדריה
שמע חד קלא דהוה אמר זיל ואימא לון מה
דאינון בעיין דכשרין אינון אהדר לגבייהו אמר
לון אית מאן דשמע מלה לימא לי אמרו ליה אנן
מחכאן לאנהרא מגו צחותא דבוצינא עלאה
וסברא

צ/א

סתרי תורה

נסבר פתח ואמר (חבקוק ב כ) ויהו"ה בהיכל
קדשו הם מפניו כל הארץ^{יג} כד בעי קודשא
ברוך הוא למברי עלמא^{יג} אסתכל (ב)גו מחשבה
רוא דאורייתא ורשים רשומין ולא הוה יכול
למיקם^{יג} עד דברא תשובה^{יג} דאיהי היכלא
פנימאה עלאה ורוא סתימא ותמן [אתרשימו
ואצטיירו] (אצטיירו ואתרשימו) אתון
בגלופייהו^{יג} כיון דאתברי דא הוה מסתכל

כשדחו אותו האחים שלו מהם.
ועוד שמעתי, מה ראה הקדוש ברוך הוא
לתת מלכות ליהודה מכל אחיו. אלא
אותיות שמו חקוקות בו, והקדוש ברוך
הוא נתן כבוד לשמו, ולכן ירש את
המלכות. ועוד שמעתי, יהודה, הנה אותיות
שמו ודאי, ד' איננה, למה, אלא זה דוד
המלך שנקשר בשמו מכל בני העולם,
שכתוב "ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד
מלכם וגו'". הנה דוד קשור בשמו, ועוד,
שהוא קשר של תפלין ודאי, ד', דוד המלך
(ד"א קשר של תפלין ודאי), ולכן דוד
נקשר בשמו.

נכנסו. כיון שנכנסו ישבו לפניו. שתק
רבי אלעזר והם שתקו. נכנס רבי אלעזר
לחדרו, ושמע קול אחד שהיה אומר, לך
ואמור להם מה שהם רוצים, שהרי הם
כשרים. חזר אליהם, אמר להם, אם יש מי
ששמע דבר, שיאמר לי. אמרו לו, אנו
מחכים להיות מוארים מתוך הצחות של
הנר העליון, ולהבין

ולהשכיל. פתח ואמר, "וה' בהיכל קדשו
הס מפניו כל הארץ". כשרצה הקדוש ברוך
הוא לברוא את העולם, הסתכל בתוך
המחשבה, סוד התורה, ורשם רשומים, ולא
היה יכול לעמוד, עד שברא התשובה,
שהיא היכל פנימי עליון וסוד סתום, ושם
נרשמו והצטיירו האותיות בחקיקותיהן.
כיון שזה נברא, היה מסתכל בהיכל הזה,
ורושם לפניו ציורים של כל העולם, שכתוב

^{יג} ר"ת אבן כמ"ש אב"ן מאסו הבונים דחשבו דאמו ח"ו זנתה ודהמ"ע ח"ו ממזר כמ"ל וזהו מוזר
הייתי לאחי והארכת במקומו. מאי"ן (נ"א).

^{יג} עי' שער מאמרי רשב"י.

^{יג} השש קצוות [של כללות האצילות@] שהם הנקראים עלמא (שער מאמרי רשב"י).

^{יג} היא חכמה וצייר בה השש קצוות רשימות דקות כקרני חגבים. ומרוב אור החכמה לא יכלו השש
קצוות לקבל אור ממנה כי לא היו נגלים מרוב ניצוצי האור העליון כי רב הוא כאשר לא יוכל האדם
להסתכל באור השמש לרוב בהיקותו וכמעט יחשכו עיניו כן שש קצוות אלו לא יכלו לקבל בהיקות רוב
החכמה ולא היה להם קיום והעמדה (שער מאמרי רשב"י).

^{יג} עד שנתלבשה החכמה בבניה בסוד ההיכל הפנימי ונגנזה בתוכו החכמה בסוד סמך מאפרסמון ושם
בבניה נתעבו יותר השש קצוות כי בחכמה היו רשימות לבד (שער מאמרי רשב"י). פדר"א פ"ג (לש"ו).

^{יג} נצטיירו בסוד ויצר צר"י שהיא נקודת בינה והאותיות נחקקו בבניה כנודע ומשם נצטיירו השש
קצוות אחר שנצטיירו ונחקקו בבניה האותיות כי האותיות בבניה מבפנים ושש קצוות קמיה לבר וזהו

בראשית

בהאי היכלא ורשים קמיה ציורין דכל עלמא
דכתיב הס מפניו כל הארץ רשים קמיה רשומין
וציורין דכל עלמא

בעי למברי שמים^{רס} מה עבד אסתכל באור
קדמאה^{רסא} ואתעטף ביה^{רסב} וברא שמים דכתיב
(תהלים קד ב) עוטה אור כשלמה ואחר כך נוטה
שמים כיריעה

אסתכל למעבד עלמא תתאה^{רסג} עבד היכלא
אוהרא^{רסד} ועאל ביה ומניה אסתכל ורשים קמיה
כל עלמין לתתאה^{רסה} וברא לון הה"ד (חבקוק ב ב)
ויהו"ה בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ ה"ס
מפניו ה"ס רשים קמיה כל נקודין דכל עלמא
דאינון שתין וחמש^{רסו} כחושבן ה"ס שתין אינון^{רסז}
וחמש אינון וכלהו רשים קמיה כד ברא עלמא
בגין כך יקרא דקודשא בריך הוא לאו איהו אלא
לאינון דידעין ארהוי ומהכין בה באורה קשוט
כדקא יאות

אדהכי דהוה משתעי בהדיהו אתא נורא
ואסחר ליה ואינון יתבו לבר שמעו חד קלא
[דהוה אמר אי קדישא הביאני המלך הדריו בכל
אינון אדרין דסבא דאנפין עולימא קדישא [נ"א
עולימתא קדישתא] אתמסרו מפתחן דילהון
בידיה וכלהו מתקנן לך ולאינון דבגינך ובחייך

הס מפניו כל הארץ. רשום לפניו רשימות
וציורים של כל העולם.

רצה לברוא שמים, מה עשה, הסתכל
באור הראשון והתעטף בו וברא שמים,
שכתוב "עוטה אור כשלמה", ואחר כך
"נוטה שמים כיריעה".

הסתכל לעשות העולם התחתון, עשה
היכל אחר ונכנס בו, וממנו הסתכל ורשים
לפניו את כל העולמות למטה וברא אותם.
זהו שכתוב "וה' בהיכל קדשו הס מפניו כל
הארץ". "הס מפניו", ה"ס רשום לפניו כל
הנקודות של כל העולם, שהם ששים
וחמש כחשבון ה"ס, ששים הן וחמש הן.
וכולם רשומים לפניו כשברא את העולם,
לכן כבודו של הקדוש ברוך הוא אינו אלא
לאותם שיודעים דרכיו והולכים בהם בדרך
אמת כראוי.

בינתיים, כשהיה מדבר עמם, באה אש
והקיפה אותו, והם ישבו בחוץ. שמעו קול
אחד שהיה אומר, אי קדוש, הביאני המלך
חדריו, בכל אותם החדרים של פני הזקן,
הנער הקדוש (הנערה הקדושה) שנמסרו
המפתחות שלהם בידו, שכולם מתוקנים
לך ולאותם שבשבילך. ובחייך הקדושים,
כל צבא השמים נגילה ונשמחה בך.

מפניו וחכמה ובינה אלו הם חכמה ובינה עלאין אבא ואימא הנז' (שער מאמרי רשב"י). פי' מבינה ונקודי
מחכמה וטעמי מכתר (ד"א).

^{רס} הם ששה קצוות שבז"א הנקרא שמים (שער מאמרי רשב"י).

^{רסא} חסד עליון והוא חכמה שבז"א וכו' והסתכלותו באור קדמאה הוא לעשו' ז"א דוגמת אור קדמאה
תוכו חסד מטה כלפי חסד (שער מאמרי רשב"י).

^{רסב} סוד התלבשות לשיוכל לקבל האור העליון. אמנם אין התלבשות זה כהתלבשות היכל כי הנה כאשר
ההיכל מפסיק יתמעט האור, וזה כי מרוב אור החכמה לא יכלו לקבל אורה כי אם על ידי הפסק רב, תבנית
היכל. וכאשר נתעטף, אין כל כך הפסק, וזה לפי שכבר נתמעט האור ויוכלו לקבלו בהפסק מועט דמות
עטוף (שער מאמרי רשב"י). פנחס רמה ע"ב בר"מ (נ"א).

^{רסג} נוקבא תתאה הוא נוקבא דז"א (שער מאמרי רשב"י).

^{רסד} הוא בינה שבז"א כי כשם שחכמה עלאה ההיכל שלה בינה עלאה כן הז"א החכמה שבו עשה לה
היכל והיא בינה שבז"א (שער מאמרי רשב"י).

^{רסה} שש קצוות שבבריאה יצירה עשיה עד סוף המדרגות (שער מאמרי רשב"י).

^{רסו} שש קצוות בהיותה בבינה הם בסוד שתין, כל אחד כלולה מעשר, וכו' וברדתם למטה שש קצוות
אלו הם שש בסוד ששים ושש וכו' ואינו עובר האור להם אלא דרך אור קדמאה ונמצא שהם ששה עמו
והם החמשה לבד כי הוא עובר בכולם בבינה שהרי היא מתלבשת בו וכו' כל אלו נרשמו במלכות וזהו ה"ס
מפניו כל הארץ שהיא המלכות, כל אלו קבלה הארץ, ולפיכך נקראת אדני' שעולה ה"ס (שער מאמרי
רשב"י). שהן של ע"ב אתון דא"ב ובהון ותרב חכמת שלמה מספר תר"ב ונקודין בחכמה ומפסרין בחכמת
שלמה, ששם המספר ושם פרפראות כו', ובזה קיימא סיהרא באשלמותא (יהל אור).

^{רסז} ר"ל של ו"ק ומלכות מצה פרוסה והיא ה' חציין וז"ס שס"ה של חנוך ושל השמש שהן חד דרגא שהן
באשלמות הפרצוף עם ג"ר שהן בדרגא דמאות ואחר שהוליק בנים נתעלה בדרגא דא"א ולכן סלקו (יהל
אור).

בראשית

קדישא כל חילא דשמיא נגילה ונשמחה בך כד חמו אלין הכי אודעזעון ודחילו סגי נפל עלייהו אמרי לית אנן חזיין להאי נפוק מכאן ונהך לאורחין (אזלו) [יתבו תמן] כל ההוא יומא ולא יכילו למחמי ליה אמרו לית רעותא דקודשא בריך הוא <דנתיב הכא> נפקו מתמן ואזלי

עד דהוו אזלי פתח רבי חייא ואמר (תהלים קג ב) ברכו יהו"ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגו' זכאין אינון ישראל מכל שאר עמין דעלמא [דקודשא בריך הוא אתרעי בהו מכל שאר עמין ועבד] (עע"ז דעבד) לון חולקיה ואחסנתיה ועל דא יהיב לון אורייתא קדישא [בגנין] דכלהו הוו ברעותא חדא על טורא דסיני ואקדימו עשיה לשמיעה כיון דאקדימו עשיה לשמיעה קרא קודשא בריך הוא לפמליא דיליה אמר לון עד הכא אתון הויתון יחידאין קמאי בעלמא מכאן ולהלאה הא בני בארעא חברים בהדייכו בכלא לית לכו רשו לקדשא שמי עד דישראל יתחברון בהדייכו בארעא וכלהו תהוון כחדא חברים לקדשא שמי בגין דאקדימו עשיה לשמיעה כנוונא דמלאכי עלאי עבדי ברקיעא דכתיב ברכו יהו"ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו עושי דברו בקדמיתא ולבתר לשמוע דבר אחר ברכו יהו"ה מלאכיו אלין אינון צדיקיא בארעא דאינון חשובין קמי קודשא בריך הוא כמלאכי עלאי ברקיעא בגין דאינון גבורי כח דמתגברי על יצריהון כגבר טב דמתגבר על שנאיה לשמוע בקול דברו דזכאן בכל יומא למשמע קלא מלעילא בשעתא דאצטריכו השתא מאן יכיל למיקם בהדייהו דאינון קדישין עליונין זכאין אינון דיכלי למיקם קמייהו [זכאין אינון [דיכלי] (למאן דיכול) לאשתזבא מקמייהו אשגחותא דקודשא בריך הוא עלייהו בכל יומא היך אנן יכילן למיעל קמייהו ועל דא כתיב (תהלים סה ה) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך וכתיב (שם פד ו) אשרי אדם עוז לו בך וגו'^{סח}

זהר

ויאמר אברם אדני יהו"ה מה תתן לי (בראשית טו ב) [אדני] אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד

כשאלה ראו כך, הזדעזעו ופחד רב נפל עליהם. אמרו, אינון ראויים לזה, נצא מכאן ונלך לדרכנו. (הלכו). ישבו שם כל אותו יום ולא יכלו לראות אותו, אמרו, אין רצונו של הקדוש ברוך הוא שנשב כאן. יצאו משם והלכו.

בעודם הולכים, פתח רבי חייא ואמר, "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגו'". אשריהם ישראל מכל שאר העמים של העולם, שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם מכל שאר העמים, ועשה אותם חלקו ונחלתו, ועל כן נתן להם תורה קדושה, משום שכולם היו ברצון אחד על הר סיני, והקדימו עשיה לשמיעה. כיון שהקדימו עשיה לשמיעה, קרא הקדוש ברוך הוא לפמליה שלו. אמר להם, עד כאן אתם הייתם יחידים לפני בעולם, מכאן והלאה הנה בני בארץ חברים עמהם בכל. אין לכם רשות לקדש את שמי עד שישראל יתחברו עמכם בארץ, וכולכם תהיו יחד חברים לקדש את שמי, משום שהקדימו עשיה לשמיעה כדוגמא שעושים המלאכים העליונים ברקיע, שכתוב "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו", "עושי דברו" בהתחלה, ואחר כך "לשמוע".

דבר אחר, "ברכו ה' מלאכיו", אלו אותם הצדיקים בארץ שהם חשובים לפני הקדוש ברוך הוא כמלאכים העליונים ברקיע, משום שהם גבורי כח שמתגברים על יצרם כגיבור טוב שמתגבר על שונאו. "לשמוע בקול דברו", שזוכים בכל יום לשמוע קול מלמעלה בשעה שמצטרכים. כעת מי יכול לעמוד עם אותם קדושים עליונים, אשרי אותם שיכולים לעמוד לפניהם, אשרי אותם שיכולים (למי שיוכל) להינצל מלפניהם. השגחתו של הקדוש ברוך הוא עליהם בכל יום. איך אנו יכולים להכנס לפניהם, ועל זה כתוב "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך", וכתוב "אשרי אדם עוז לו בך וגו'".

"ויאמר אברם אדני יהו"ה מה תתן לי". "אדני" אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. "אלהים" יו"ד

^{סח} ע"כ ס"ת (הערת הזוהר).

בראשית

אלהים^{רס} (יו"ד ה"א וי"ו ה"א) [יו"ד ה"א וי"א] אלא הוא וי"א
ה"א) אלא הוא דמלה חבורא דתרין עלמין
כחדא^{רע} עלמא תתאה ועלמא עלאה מה תתן לי
ואנכי הולך ערירי (שם) דלית לי בר ואוליפנא
דכל מאן דלית ליה ברא בהאי עלמא אקרי
ערירי כמה דאת אמר (ויקרא כ כא) ערירים יהיו
ואברהם על מה אמר מלה דא דאמר מה תתן לי
כביכול כאילו לא האמין ביה^{רע} בקב"ה אלא
אמר ליה קב"ה אנכי מגן לך בהאי עלמא שרך
הרבה מאד בעלמא דאתי מיד אתער אברהם
ברזא דהכמתא ואמר מה תתן לי דהא ידענא
דלא קביל אנר למיעל ביה בההוא עלמא בר נש
דלא אוליד בר ועל דא אמר מה תתן לי ואנכי
הולך ערירי דהא לא תתן לי דלא זכינא ביה
מכאן דבר נש דלא זכי בכנין בהאי עלמא לא
זכי בההוא עלמא לאעלא [גו] (ב)פרגודא
ואברהם הוה חמי באצטגנינות דיליה דלא יוליד
מה כתיב (בראשית טו ה) ויוצא אותו

צ/ב

החוצה [וגו] [נ"א] א"ל קב"ה צא
מאצטגנינות דילך אברם אינו מוליד אברהם
(מוליד^{רע})

א"ל קב"ה לא תסתכל בהאי אלא ברזא
דשמי יהא לך בר הה"ד (שם) כה יהיה זרעך רזא
דשמא קדישא^{רע} דמתמן אתקשר ליה ברא
(ברא) ולא מסטרא אחרא

כה דהיא תרעא לצלותא^{רע} בה ישכח ברכה
בה ישכח בר נש שאלתיה כה ההוא סטרא
דאתייה מסטרא דגבורה^{רע} דהא מסטרא
דגבורה קא אתא יצחק וההוא סטרא דגבורה

ה"א וי"ו ה"א (אלהים יהו"ה בנקוד
אלהים). אלא סוד הדבר, חיבור של שני
עולמות יחד, העולם התחתון והעולם
העליון. "מה תתן לי ואנכי הולך ערירי",
שאינו לי בן. ולמדנו, שכל מי שאינו לו בן
בעולם הזה נקרא ערירי, כמו שנאמר
"ערירים יהיו". ואברהם, על מה אמר הדבר
הזה שאמר מה תתן לי, כביכול לא האמין
בקדוש ברוך הוא. אלא אמר לו הקדוש
ברוך הוא, "אנכי מגן לך" בעולם הזה,
"שכרך הרבה מאד" בעולם הבא. מיד
התעורר אברהם בסוד החכמה ואמר "מה
תתן לי", שהרי ידעתי שלא מקבל שכר
להיכנס בעולם ההוא אדם שלא מוליד בן.
ועל זה אמר "מה תתן לי ואנכי הולך
ערירי", שהרי לא תתן לי, שלא זכיתי בו.
מכאן שאדם שלא זוכה בבנים בעולם הזה,
לא זוכה בעולם ההוא להכנס לתוך
הפרגוד. ואברהם היה רואה באצטגנינות
שלו שלא יוליד. מה כתוב, "ויוצא אותו

החוצה וגו'". (אמר לו הקדוש ברוך הוא,
צא מאצטגנינות שלך, אברם אינו מוליד
אברהם מוליד).

אמר לו הקדוש ברוך הוא, אל תסתכל
בזה, אלא בסוד של שמי יהיה לך בן. זהו
שכתוב "כה יהיה זרעך". הסוד של השם
הקדוש שמשם נקשר לו עם זה (בן) ולא
מהצד האחר.

"כה", שהוא השער לתפלה, בה ימצא
ברכה, בה ימצא אדם את בקשתו. "כה",
אותו הצד שבא מצד הגבורה, שהרי מצד
הגבורה בא יצחק, ואותו צד הגבורה נקרא

^{רס} ר"ל דצ"ל יו"ד ה"י וא"ו ה"י שם ס"ג בבינה ואדנ"י במ' עלמא עלאה ועלמא תתאה. א"מ (נ"א).
^{רע} קשיא ליה שהוא בינה א"כ נכנס למעלה, ותירץ שהוא תרין עלמין בחיבורא, כענין שהוא משיג למטה
לבד בייחודם במלכות, ולהוכיח תרין עלמין בחבורא במלכות הוכיח מהשמות כי שם המלכות אלף וכו'
שהוא במלכות וכמוהו נקרא שם הת"ת ושם אלהים בבינה ואותיותיו יו"ד ה"א וכו' ובאותיותיו שם הת"ת
מורה על הת"ת הקושר ב' ההי"ן (אור יקר).

^{רעא} בתמיה (אור יקר).

^{רעב} מילוי ה' הוא בסוד נוק' ולכן בו תלוי העיבור (ביאורים ח"ב עה ע"ב).

^{רעג} מלכות, שהיא תחילת אותיות השם (אור יקר).

^{רעד} עי' זוהר הרקיע.

^{רעה} הוא צד השמשפיע למטה במלכות נקראת ג"כ כה כמו המלכות עצמה, והיינו ויצחק שהוא בגבורה
(אור יקר).

בראשית

כה אקרי דמתמן אתיין איבין ופירי לעלמא^{רע} ולא מסטרא דלתתא דככביא ומזלות כדין <והאמין ביהו"ה^{רע}> אתדבק לעילא ולא אתדבק לתתא והאמין ביהו"ה ולא בככביא ומזלי והאמין ביהו"ה דאבטח ליה דיסגי אנריה לעלמא דאתי והאמין ביהו"ה בההוא דרגא דאתיהיב ליה דמתמן ייתי ליה זרעא לאולדא בעלמא

ויחשבה לו צדקה ויחשבה לו דאף על גב דאיהי (ד)דינא^{רע} כאילו היא (ד)רחמי [האי כה^{רע}] דבר אחר ויחשבה לו צדקה דקשיר קשרא עלאה בתתאה^{רע} לחברא לון כחדא תא חזי [הא אתערון] אברהם מוליד אברם אינו מוליד^{רע} וכי תימא דהא אוליד ישמעאל בעוד דאיהו אברם אלא ההוא ברא דאבטח <ליה> (לון) קב"ה לא אוליד בעוד דאיהו אברם דהא בעוד דאיהו אברם אוליד לתתא^{רע} כיון דאתקרי אברהם ועאל בברית כדין אוליד לעילא ובנין כך אברם אינו מוליד בקשורא עלאה אברהם מוליד כמה דאמרן ואתקשר לעילא ביצחק

ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וגו' (בראשית יז א) רבי אבא פתח (ש"ב כב לב) כי מי אלוה מבלעדי יהו"ה ומי צור וגו' דוד מלכא אמר האי קרא כי מי אלוה מבלעדי יהו"ה מאן הוא שליטא או ממנא דיכול למעבד מדי מבלעדי יהו"ה אלא מה דאתפקד מעם קב"ה בנין דבלהו לא ברשותייהו קיימי ולא יכלי למעבד מדי ומי צור ומאן איהו תקיף דיכיל

"כה", שמשם באים פירות לעולם, ולא מהצד שלמטה של כוכבים ומזלות. אז "והאמין בה", נדבק למעלה ולא נדבק למטה. "והאמין בה", ולא בכוכבים ומזלות. "והאמין בה", שהבטיח לו שירבה את שכרו לעולם הבא. "והאמין בה", באותה הדרגה שנתנה לו, שמשם יבא לו זרע להוליד בעולם.

"ויחשבה לו צדקה". "ויחשבה לו", שאף על גב שהיא דין, כאלו היא רחמים ה"כה" הזאת. דבר אחר "ויחשבה לו צדקה", שקשר קשר עליון בתחתון לחברם יחד. בא וראה, הנה העירו, אברהם מוליד, אברם אינו מוליד. וכי תאמר שהנה הוליד את ישמעאל בעודו אברם, אלא הבן ההוא שהבטיח לו הקדוש ברוך הוא, לא הוליד אותו בעודו אברם, שהרי בעודו אברם הוליד למטה. כיון שנקרא אברהם ונכנס בברית, אז הוליד למעלה. ולכן אברם אינו מוליד בקשר עליון, אברהם מוליד כמו שאמרנו, ונקשר למעלה ביצחק.

"ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וגו'". רבי אבא פתח, "כי מי אלוה מבלעדי ה' ומי צור וגו'". דוד המלך אמר את הפסוק הזה, "כי מי אלוה מבלעדי ה'", מי הוא השליט או הממונה שיכול לעשות דבר מבלעדי ה'. אלא מי שהצטווה מעם הקדוש ברוך הוא, משום שכולם אין עומדים ברשותם ולא יכולים לעשות דבר. "ומי צור", ומי הוא התקיף שיכול לעשות כח

^{רע} היינו המלכות מצד חמימות הגבורה הוא הזווג והפירות דהיינו הנשמות ואמר זה משום דקשיא ליה להאי טעמא דקאמר כה בגבורה עצמה א"כ למה לא אמר לו ממש הגבורה שבה היה יצחק ותירץ לכלול שתיים כא' דהיינו דמתמן וכו' שמשם לו בן ולא מצד ככביא כדמסיק (אור יקר).

^{רע} ק"ל דקב"ה אמר ליה כה יהיה זרעך והוא לא האמין בכה ולא בה' לזה תירץ ואמר אתדבק לעילא והכוונה שלא רצה להדבק במלכות אלא בת"ת כענין מה שפירש בפסוק אבן מאסו הבנוים וכו' (אור יקר).

^{רע} כלומר מדת כה שמשם הבן עם היות שהיא דין ובהכרח אי אפשר לקבל ממנה אם לא ע"י דין עכ"ז החשיבה אברהם לעצמו רחמים ושמח בה והענין כי מלכות מדת כה מטסרא דגבורה נקראת צדק וכאשר היא רחמים נקראת צדקה ועם היותה כה החשיבה לעצמו לצדקה (אור יקר).

^{רע} שהמלכות נקרא צדק ואאע"ה המשיך לה ה' חסדים ובזה נקראת צדקה צדק ה (מ"מ).

^{רפ} פי' שקישר ז"א הנק' צדקה במלכות, ופי' הכתוב, ויחשבה לו צדקה, שחישב והמשיך לה צדקה שהוא ז"א (מ"מ).

^{רפא} עי' בהגר'א בתיקו"ז נא ע"ב: מיום שחרב בהמ"ק ננעלו שערי תפילה, והשערים הוא בבינה.

^{רפב} למטה מהאצילות עד שיצא החוצה. אמנם כיון שאתקרי אברהם להשלים עצמו בסוד שם זה באצילות וכו' ועאל בברית כדין הוליד לעילא יצחק גבורה נקשרת עם החסד, ומה שאמר אברם אינו מוליד פי' באצילות (אור יקר).

בראשית

למעבד תוקפא וגבורה מגרמיה מבלעדי
[אלהינו] (יהוה) אלא כלהו בידא דקב"ה ולא
יכיל למעבד מדי [בר ברשותיה] (מרשותיה)
דבר אחר כי מי אל מבלעדי יהוה דקב"ה כלא
ברשותיה ולא כמאן דאתחזי^{רפג} בחיזו דככביא
ומזלי דכלהו אחזיין מלה וקב"ה אחלף ליה
לגוונא אחרא ומי צור זולתי אלהינו הא אוקמוה
(דלית צייר כמה דקב"ה) (לית צייר כקב"ה)
דאיהו צייר שלים^{רפד} עביד וצייר דיוקנא גו
דיוקנא^{רפה} ואשלים לההוא דיוקנא^{רפי} בכל
תקוניה(ו) ואעיל בה נפש עלאה^{רפז} דדמי לתקנא
עלאה בגין כך לית צייר [כקב"ה] (בר קב"ה)

תא חזי^{רפח} מההוא זרעא דבר נש כד אתער
תיאובתיה לגבי נוקביה ונוקביה אתערת לגביה
כדין מתחברן תרווייהו כחדא ונפק מנייהו בר
חד דכליל מתרין דיוקנין כחד בגין דקב"ה צייר
ליה בציורא דאתכליל מתרווייהו ועל דא בעי
בר נש לקדשא גרמיה בההוא זמנא^{רפח} בגין
דישתכח ההוא דיוקנא בציורא שלים כדקא חזי
א"ר חייא תא חזי כמה אינון רברבין עובדוי
דקב"ה דהא אומנותא וציורא^{רפז} דבר נש איהו
כנוונא דעלמא^{רפז} ובכל יומא ויומא [קב"ה] ברי

וגבורה מעצמו מבלעדי אלהינו. אלא כולם
ביד הקדוש ברוך הוא, ולא יכול לעשות
דבר רק מרשותו. דבר אחר, "כי מי אל
מבלעדי ה'", שהקדוש ברוך הוא הכל
ברשותו, ולא כמי שנראה במראה הכוכבים
והמזלות, שכולם מראים דבר, והקדוש
ברוך הוא מחליפו לצבע אחר. "ומי צור
זולתי אלהינו", הרי פרשוה, שאין צייר כמו
שהקדוש ברוך הוא, שהוא צייר שלם,
עושה ומצייר דמות בתוך דמות, ומשלים
את אותה הדמות בכל תקוניו, ומכניס בה
נפש עליונה, שדומה לתיקון העליון, לכן
אין צייר כמו הקדוש ברוך הוא.

בא וראה, מאותו הזרע של אדם,
כשמתעוררת תשוקתו לנקבתו, ונקבתו
מתעוררת אליו, אז מתחברים שניהם יחד,
ויוצא מהם בן אחד שכלול משתי דמויות
כאחד, משום שהקדוש ברוך הוא צייר
אותו בציוור שנכלל משניהם, ועל כן צריך
אדם לקדש את עצמו בזמן ההוא, כדי
שימצא הדמות ההיא בציוור שלם כראוי.
אמר רבי חייא, בא וראה, כמה גדולים הם
מעשיו של הקדוש ברוך הוא. שהרי
האומנות והציוור של האדם היא כדוגמת

^{רפג} הכוונה שאין הכוכבים והשרים אמתיים בפעולותם כי פעמים יורו ענין וקב"ה מחליפו לסיבה אמנם
קב"ה אינו כן אלא גזרתו בלתי מתחלפת וזהו שאמר כי מי אל אמתי בגזרתו שלא תתחלף ע"י שלמעלה
הימנו מבלעדי ה' שאין למעלה ממנו וגזרתו קיימת (אור יקר).

^{רפד} בג' מעלות שא"א שום צייר לצייר כדמפרש ואזיל נמצאו שאר הציירים חסרים והוא שלם (אור
יקר)^{רפה} איזה ציור שיהיה הוא פלא (אור יקר).

^{רפי} היינו שיהיה הצורה ההוא בשלמותא הוא פלא ופלא (אור יקר).

^{רפז} אפילו בבטן אמו שהוא מקום מטונף מכניס בה הנפש עם היות הגוף עדין שם טפה סרוחה כמעט
והנפש נבחרת עילאה מן העליונים הוא פלאי פלאות (אור יקר).

^{רפח} תראה ג' מעלות הנזכרות והא' שהיא הנפש תלוי בהתקדש אדם עצמו, ואז ישתכח ציורא שלם, ואם
לאו ימצאו השנים, שהם דיוקנא גו דיוקנא, ושלימות לבד ויהיה אותה הצורה חסרה א' (אור יקר).

^{רפט} ע"י לקמן קיב ע"א, ואריכות בז"ח יא ע"א וע"י תיקו"ז לא ע"ב: ואתערו דחמימותא דליל שבת
מאתתיה צריכה ברחימו ודחילו, בגר"א: ברחימו ודחילו - שהן י"ה כידוע, שיחול בהם י"ה בתוך ב' האשות
שלהן. ואמר לעיל, ויהיב ליה זרע כו', דאיהו ו', וז"ש ודא איהו אשה כו', וז"ש כל המקדש עצמו בשעת
תשמיש הויין ליה בנים זכרים (שבועות יח ע"ב), וע"י רמ"ז ויקרא פא ע"ב: ייחס קדושה זו בפרטות
למתקדשים בשעת תשמיש, חדא משום דסתם קדושה נאמר על העושה גדר על העריות, ועוד שעונתם
משבת לשבת, והכי קאמר, את שבתותי תשמורו ומקדשי, הנעשה בהם שהם או"א המתקדשים בעונתם,
תיראו.

^{רפז} פירוש כי העולם יש לו ראש ושאר אברים כנודע. א"נ הראש של האדם כנגד עולם המלאכים ומצואר
עד הטבור כנגד עולם הגלגלים ומטבור ולמטה כנגד עולם השפל וזה שאמרו שבת קיח ע"ב רבינו הקדוש
שלא הניח ידו מטבורו למטה שלא רצה להנות מעולם השפל. ז"ח. ונ"ל דהיינו שזקף רבי עשר אצבעותיו
ואמר לא נהנתי אפילו באצבע קטנה וכו' שלא הניח אפילו אצבע קטנה וכו' מתחת לטבורו. א"ס. נראה
שכוונתו לעוה"ז המתייחס מטבור ולמטה ופשוט ואפשר טבור גימטריא זיר לזוכה. מא"ן (נ"א).

^{רפז} יש בנפש כל מה שיש בעולם ומעשהו כמעשהו ממש ע"י כ"ב אותיות (אור יקר), כמ"ש בס"י (פ"ו
מ"א) אלו הם שלש אמות אמ"ש, ויצאו מהם שלשה אבות והם אויר מים אש, ומאבות תולדות. שלשה

בראשית

עלמא^{רצב} (קב"ה) מזווג זווגין^{רצב} כל חד וחד כדקא
חזי ליה והוא צייר דיוקניהון עד לא ייתון
לעלמא^{רצד}

תא חזי דאמר רבי שמעון^{רצב} כתיב (בראשית
ה א) זה ספר תולדות אדם וכי ספר הוה [ליה]
אלא אוקמוה דקב"ה אחמי ליה לאדם הראשון
דור דור ודורשיו וכי^{רצב} היאך אחמי ליה אי
תימא דחמא^{רצב} ברוח קודשא דאינון זמינין
למיתוי לעלמא כמאן דחמא בחכמתא מה דייתי
לעלמא לאו הכי אלא חמא בעינא כלהו וההוא
דיוקנא דזמינין למיקם [ביה] בעלמא (בהאי)
כלהו חמא בעינא^{רצב} מאי טעמא בגין דמיומא
דאתברי עלמא^{רצב} כלהו נפשאן^{רצב} דזמינין למיקם
בבני נשא כלהו קיימין קמי קב"ה בההוא
דיוקנא ממש דזמינין למיקם ביה

צא/א

בעלמא

כגוונא דא כל אינון צדיקייא בתר דנפקין
מהאי עלמא כלהו נפשאן סלקן וקב"ה אזמין לון
דיוקנא אחרא לאתלבשא בהו^{רצב} כגוונא דהו
בהאי עלמא בגין כך כלהו קיימין קמיה וחמא
לון אדם הראשון בעינא ואי תימא בתר דחמא

העולם, ובכל יום ויום הקדוש ברוך הוא
בורא עולם, ומזווג זווגים כל אחד ואחד
כראוי לו, והוא צייר את דמותם טרם
בואם לעולם.

בא וראה, שאמר רבי שמעון, כתוב "זה
ספר תולדות אדם", וכי ספר היה לו, אלא
פרשוה, שהקדוש ברוך הוא הראה לאדם
הראשון דור דור ודורשיו וכו'. איך הראה
לו, אם תאמר שראה ברוח הקודש שהם
עתידים לבא לעולם כמי שרואה בחכמה
מה שבא לעולם, לא כך, אלא ראה בעין
את כולם, ואותה הדמות שעתידים לעמוד
בה בעולם, את כולם הוא ראה בעין. ולמה,
משום שמיום שנברא העולם, כל הנפשות
העתידות לעמוד בבני האדם, כולן עומדות
לפני הקדוש ברוך הוא באותה הדמות
ממש שעתידות לעמוד בה

בעולם.

כדוגמא זו כל אותם הצדיקים, אחרי
שיוצאים מן העולם הזה, כל הנפשות
עולות, והקדוש ברוך הוא מזמין להם
דמות אחרת להתלבש בה כדוגמא שהיו
בעולם הזה, לכן כולם עומדים לפניו, ואדם

אבות ותולדותיהם ושבעה כוכבים וצבאותיהם ושנים עשר גבולי אלכסון, ראייה לדבר עדים נאמנים בעולם
שנה נפש, ושנים עשר חק, ושבעה ושלושה פקדן בתלי וגלגל ולב..

^{רצב} נשמות (אור יקר).

^{רצג} נשמת זכר בנשמת נקבה (אור יקר).

^{רצד} ברדתם לג"ע של מטה ששם הם הנשמות בצורת בני אדם ולא בג"ע של מעלה וע"י הנפש הנכנסת
בטפה ההיא היא מצטיירת בצורה שלימה של הקב"ה אמנם אם אין בה נפש מצטייר הגוף ההוא בלי נפש
ואין הצורה שלימה שהנפש מראה שלימות בגוף ממש בצורתו (אור יקר). עיין בפרדס בסוף שער מהות
והנהגה ולעיל נה ע"א (ד"א).

^{רצה} לראיה שהם מצויירים בנפש קודם בואם (אור יקר).

^{רצו} שהראה לו בכל דור מהי המדה השלטת בדור ההוא, ואם יהיו זכאין יזכו למדה ההיא, לדוגמא בדור
השייך למדת החסד יהיו גומלי חסדים (בהגר"א על תז"ח ג ע"ב).

^{רצז} מאומרו דור ודורשיו דור ופרנסיו בשלמא דורשיו ופרנסיו ומדרגת הנבואה אפשר שאמר לו קב"ה
פלוני צדיק יקום בדור פלוני וכו' אבל כל הדור אי אפשר אם לא שנאמר שממש ראם בצירור נפשות
כדמסיק (אור יקר).

^{רצח} עי' ב"מ דף פה ופו.

^{רצט} כיון שעדין לא היו במציאות היאך אפשר שיהיה במראית העין ולא בחידת נבואה ולזה תירץ שהיו
במציאות כדמסיק (אור יקר).

^ש דווקא ס' רבוא שהם דור אמנם הנוספות עליהם הם אחרות מתחדשות מזווגא דקב"ה ושכינתיה בכל
יום ויש כאלו עוד חדשות שאינם באות אחר שנחרב בית המקדש ואלו ואלו אינם נגלות (אור יקר).

^{שא} היינו לבוש אורין דג"ע והוא סוד חלוקי דרבנן והם לבוש אל הצורה, ולבוש זה השני אינו אל הנפש
עד בואה לעולם הזה במצות ולא אחר כג"ד רק לראיה שהם בג"ע בגוף מצוייר מעין צורתם בעולם הזה
(אור יקר).

בראשית

לון^ש לא קיימי בקיומיהו תא הזי כל מלוי דקב"ה^ש בקיומא אינון וקיימו קמיה עד דנחתו לעלמא כגוונא דא כתיב (דברים כט יד) כי את אשר ישנו פה וגו'^ש הא אוקמוה דכלהו בני נשא דזמינין למהוי בעלמא כלהו אשתכחו תמן הכא אית לאסתכלא דהא כתיב (שם) את אשר אינון פה [וגו'] ומשמע [הנהו] (כלהו) דיפקון^ש מאינון דקיימו תמן^ש בגין דכתיב עמנו היום ולא כתיב עמנו עומד היום^ש אלא ודאי (הכא) כלהו קיימו תמן [אלא דלא] (ולא) אתחזו לעינא^ש בגין כך כתיב עמנו היום אף על גב דלא אתחזון

ואי תימא מאי טעמא לא אתחזון הכא כמה דאתחזון לאדם הראשון דחמא לון עינא בעינא והא הכא אתחזו יתיר אלא הכא כד אתייהיבת אורייתא לישראל חיזו אחרא ודרגין עלאינ^ש הוו חמאן ומסתכלאן עינא בעינא והוו תאיבין לאסתכלא ולמהמי ביקרא דמריהון ובגין כך חמו יקרא עלאה דקב"ה בלהודוי ולא מאחרא ועל דא כלהו בני נשא דזמינין לקיימא בעלמא כלהו קיימי קמי קב"ה באינון דיוקנין ממש דזמינין לקיימא ביה הה"ד (תהלים קלט טז) גלמי ראו עיניך ועל ספרך וגו' גלמי ראו עיניך מאי

הראשון ראה אותם בעין. ואם תאמר, שאחר שראה אותם לא עמדו בקיומם, בא וראה, כל דברי הקדוש ברוך הוא הם בקיום ועומדים לפניו עד שיורדים לעולם, כדוגמא זו כתוב "כי את אשר ישנו פה וגו'", הרי פרשוה, שכל בני האדם שעתידיים להיות בעולם, כולם נמצאו שם. כאן יש להסתכל, שהרי כתוב "את אשר אינון פה וגו'", ומשמע אלו (כולם) שיצאו מאותם שעמדו שם, משום שכתוב "עמנו היום", ולא כתוב עמנו עומד היום. אלא ודאי (כאן) כולם עמדו שם, אלא שלא נראו לעין, לכן כתוב "עמנו היום" אף על גב שלא נראו.

ואם תאמר, למה לא נראו כאן כמו שנראו לאדם הראשון שראה אותם עין בעין, והרי כאן ראו יותר. אלא כאן, כשנתנה תורה לישראל, היו רואים מראה אחר ודרגות עליונות ומסתכלים עין בעין, והיו משתוקקים להסתכל ולראות בכבוד רבונם, ולכן ראו את הכבוד העליון של הקדוש ברוך הוא לבדו ולא מאחר. ועל כן, כל בני האדם שעתידיים לעמוד בעולם, כולם עומדים לפני הקדוש ברוך הוא באותן הדמויות ממש שעתידיים לעמוד בהן. זהו שכתוב "גלמי ראו עיניך ועל ספרך

^שב שמא תאמר שלשעתם נתגשמו כדי להראותם לאדם אבל לאחר שעה נתפשטו ולא קיימו בקיומיהו כיון שעדיין לא באו לעולם ולא עסקו בתורה כדי להתלבש כדציקים אחרי הסתלקם (אור יקר).

^שג החיצונים מתלבשים לשעה כענין השדים בחצות לילה וחצות היום ושעות ידועות ואח, כ מתפשטים, ואין כן הקדושה ח"ו כי כל מילוי דקב"ה הם באמת וקיום (אור יקר).

^שד פי' במעמד הר סיני כל הנשמות שעתידיים לבוא לעולם עד ימות המשיח, כולם היו שם (מ"מ).

^שה כי אין משמעות הענין שממש היו שם במציאות דא"כ היה ראוי שיאמר עומד להורות על קיום מציאותם שם אלא הכוונה שהיה עתיד לצאת מהם דהיינו המתבראים על ידי הזווג (אור יקר).

^שו עי' ש"נ בסוף הספר.

^שז דייק מדלא כתיב "ואת אשר אננו פה עמנו עומד", דאזי משמע כמ"ש, שכל הנשמות שעתידות לבא בעולם היו עומדים שם בהר סיני, אבל כיון דכתיב "אינון פה עמנו היום" ולא כתיב "עומד", משמע שהנשמות העתידות לבא לא היו שם באותו מעמד, אלא פי' הכתוב עמנו היום, שגם הם בכלל הברית, אבל לעולם אבותיהם שהם דור המדבר היו עומדים שם, ולכך כתיב בהו "את אשר ישנו פה עמנו עומד היום", והדורות העתידיים לצאת מהם היו גם הם בברית, אבל לא היו שם בסיני, ולכך לא כתיב בהו "עומד". ותירץ "אלא ודאי כולהו קיימו תמן, אלא דלא אתחזו לעינא" ולהכי לא אמר בהו עומד, אבל לעולם שכולם היו שם במעמד סיני (מ"מ). ר"ל מדלא כתיב עליהם ג"כ עומד היום הרי משמע שהם לא היו שם כלל אלא שהכריתת ברית היה עם האבות על הבנים ג"כ אבל הבנים עצמם לא היו שם כלל על זה אמר כי לא כן הוא אלא ודאי וכו' ועי' שמות רבא פר' כח סי' ו' תירוצך אחר בזה משום שעל הנשמות לא שייך לומר לשון עומד (לש"ו).

^שח שלא השיגו אותם כעין, לא אמר עומד ממש (אור יקר).

^שט נפתחו לישראל כל העולמות זה על זה ואם היו רוצים להסתכל הנפשות היו יכולים אלא שהנפשות מתגלמות למטה בג"ע והם היו חושקים לראות העולמות העליונים ולא נתנו לבם לענין זה לכך לא ראו אותם ולא אמר עומד מטעם זה (אור יקר).

בראשית

טעמא בגין דדיוקנא אחרא עלאה הוי כהאי"ש
ובגין כך כתיב (שם יח לב) ומי צור זולתי
אלהינו מאן צייר טב [דצייר] (דכליל) כלא (דא
בדא"ש) כקב"ה דבר אחר (שם) כי מי אלו"ה דא
רוז דמלה דהא אל"ש"י כללא [הוא] דאתכליל
מכלהו דרגין"ש"י

ואי תימא דהא אל איהו דרגא אחרא בגין
דכתיב (שם ז יב) ואל זועם בכל יום תא הוי דהא
לית אל"ש"י מבלעדי יהו"ה דלאו איהו בלחודוי
ולא אתפרש לעלמין ועל דא כתיב (ש"ב כב לב)
כי מי אל מבלעדי יהו"ה וגו' [ומי צור וגו'] דהא
צור לאו איהו בלחודוי אלא כלא חד כדכתיב
(דברים ד לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי
יהו"ה הוא האלהים וגו'

תא הוי עד לא אתגזר אברהם"ש"י הוה ממליל
עמיה מגו מחזה בלחודוי כמה [דאתמר] (דאמרן)
דכתיב (בראשית טו א) היה דבר יהו"ה אל
אברם במחזה וגו' במחזה בהווא חיזו דרגא דכל
דיוקנין"ש"י אתחזיין ביה כמה דאתמר והאי מחזה
איהו רזא דברית ואי תימא דבגין כך אקרי
מחזה בגין דאיהו דרגא חיזו דכל דיוקנין
אתחזיין ביה (<נ"א> וכדין אקרי מחזה) הא
אמרת"ש"י בקדמיתא דעד לא אתגזר אברהם לא
הוה ממליל עמיה בר האי דרגא דלא שראן עלוי
דרגין אחרנין והשתא אמרת במחזה חיזו דכל
דרגין עלאין (איהו) [והוא] עד לא אתגזר כתיב
היה דבר יהו"ה אל אברם במחזה אלא האי
דרגא חיזו דכל דרגין עלאין איהו ובחיזו דדרגין
עלאין אתתקן"ש"י ואף על גב דבהווא זמנא"ש"י

וגו". "גלמי ראו עיניך", למה, משום
שדמות אחרת עליונה היתה כזה, ולכן
כתוב "ומי צור זולתי אלהינו", מי הצייר
הטוב שצייר (שכולל) הכל (זה עם זה) כמו
הקדוש ברוך הוא. דבר אחר, "כי מי אלוה",
זה סוד הדבר, שהרי אל הוא כלל שנכלל
מכל הדרגות.

ואם תאמר שאל הזה היא דרגה אחרת,
משום שכתוב "ואל זעם בכל יום", בא
וראה, שהרי אין אל מבלעדי ה' שאינו
לבדו ולא נפרד לעולמים. ועל כן כתוב "כי
מי אל מבלעדי ה' וגו', ומי צור וגו'", שהרי
צור אינו לבדו, אלא הכל אחד, ככתוב
"וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא
האלהים וגו'".

בא וראה, טרם שנמול אברהם, היה
מדבר עמו מתוך מחזה לבדו, כמו שנאמר,
שכתוב "היה דבר ה' אל אברם במחזה
וגו'", "במחזה" באותו המראה, הדרגה שכל
הדמויות נראות בה, כמו שנאמר. והמחזה
הזה הוא סוד הברית. ואם תאמר שלכן
נקרא מחזה, משום שהיא הדרגה המראה
שכל הדמויות נראות בה (ואז נקראת
מחזה), הרי אמרת בראשונה, שטרם
שנמול אברהם, לא היה מדבר עמו, רק
הדרגה הזו שאין שורים עליה הדרגות
האחרות, ועכשיו אמרת במחזה, המראה
של כל הדרגות העליונות (הוא). והרי טרם
שנמול כתוב "היה דבר ה' אל אברם
במחזה". אלא הדרגה הזו היא המראה של
כל הדרגות העליונות, ובמראה של הדרגות
העליונות נתקנה. ואף על גב שבאותו הזמן

^{שי} גלמי הוא הגוף ראוי לעיני ולא שיהיה ההשגחה אחר הגלם הגוף אלא קודם דהיינו צורת הגלם הנפש
במקום הנקרא ספר (אור יקר).

^{שיא} הנפש מצויירת ומגלמת והגוף מצוייר וכולל צירו בתוך ציור (אור יקר).

^{שיב} בהקדמה ח ע"א (ד"א). היינו מ' (נ"א).

^{שיג} המלכות והיא כללא ודאי שבה כלל כל הנמצאים התחתונים וכל השרים והממונים בתפקידם הם
מושרשים בה ואתכליל מכולהו דרגין כל הספירות העליונות (אור יקר).

^{שיד} פירוש ואל זועם קאי על מ' וא"כ איך אל שבאלו' קאי על מ' שכולל כל דרגין ויש בה' רחמים ותירץ
דלית אל מבלעדי ה' שתמיד מחובר אל עם ה' שהם ת"ת מ'. א"מ (נ"א).

^{שטו} עי' ש"נ בסוף הספר.

^{שטז} מדה שדרכה להראות בה שאר המדות (אור יקר). קמט ע"ב רג ע"א וקצא ע"א (ד"א).

^{שיז} פח ע"ב (הערת הזוהר).

^{שיח} היינו היות קשוטה בהם, שיהיה מתמצאים בה הספירות העליונות שהיא בחינה עליונה מעולה
מהיותה נראין בה לבד (אור יקר).

בראשית

(ד) אברהם לא הוה נזיר האי דרגא בחיזו דדרגין עלאין איהו ובכל אינון גוונין איהו קאים^{שכ} וחיזו דאינון גוונין קיימי תחותיה^{שכא} חד מימינא גוון חוור חד משמאלא גוון סומק חד דכליל מכל גוונין ואיהו חיזו דכל גוונין עלאין דקיימי עליה ועל דא בהאי חיזו קאים עליה דאברהם ומליל עמיה ואף על גב דלא אתגזר^{שכב} כיון דאתגזר מה כתיב (שם יז א) וירא יהוה אל אברם

תא חזי מחזה שדי (במדבר כד ד) (אמר) [כתיב בבלעם ובאברהם כתיב (שם טו א) מחזה סתם^{שכ} מה בין האי להאי אלא מחזה שדי אלין דלתתא (דנפקו) מניה ואינון חיזו דיליה מחזה סתם [מחזה ה' דא הוא דכל] (ה' דכל חיזו) <מחזה דא הוא ה' >נ"א דכל חיזו< דכל דיוקנין עלאין אתחזיין ביה ובגין כך כתיב באברהם מחזה סתם ובבלעם מחזה שדי^{שכד} ועל דא עד לא אתגזר אברהם הוה ליה האי דרגא כדאמרן כיון דאתגזר מיד וירא אליו יהוה אל אברם וגו' אתחזון כלהו (שאר)

צא/ב

דרגין על האי דרגא והאי דרגא מליל עמיה כדקא חזי בשלימו^{שכה} ואברהם <אתקטר> (אתקשר) מדרגא לדרגא^{שכו} ועאל בברית קיימא קדישא^{שכו} כדקא חזי בשלימו^{שכה} תא חזי כיון דאתגזר אברהם נפק מערלה ועאל בקיימא קדישא ואתקטר בעטרא

אברהם לא היה מהול, הדרגה הזו במראה של הדרגות העליונות היא, ובכל אותם הצבעים עומדת. והמראה של אותם הצבעים עומד תחתיה, אחד מימין צבע לבן, ואחד משמאל צבע אדום, אחד שכלול מכל הצבעים, והוא המראה שכל הצבעים העליונים עומדים עליו. ועל זה במראה הזה עמד על אברהם ודבר עמו. ואף על גב שלא נמול. כיון שנמול מה כתוב, "וירא ה' אל אברם".

בא וראה, בבלעם (אמר) כתוב "מחזה שדי", ובאברהם כתוב "מחזה" סתם. מה בין זה לזה. אלא מחזה שדי אלו שלמטה (שיצאו) ממנו, והם המראה שלו. מחזה סתם, מחזה זה הוא ה' (של כל מראה) שכל הדמויות העליונות נראות בו. ולכן כתוב באברהם מחזה סתם, ובבלעם מחזה שדי. ועל כן, טרם שנמול אברהם, היתה לו הדרגה הזו כפי שאמרנו. כיון שנימול, מיד "וירא אליו ה' וגו'". נראו כל (שאר)

הדרגות על הדרגה הזו, והדרגה הזו דברה עמו כראוי בשלמות, ואברהם נקשר מדרגה לדרגה, ונכנס לברית הקדש כראוי בשלמות.

בא וראה, כיון שנימול אברהם, יצא מהערלה ונכנס לברית הקדושה, והתקטר

^{שיט} לא יחסר המדה שלמותה בב' בחי' הא' חיזו דדרגין עילאין איהו, דהיינו הראות בה העליונות. הב', ובכל אינון גוונין קאים דהיינו היות ממש העליונות מתמצאות בה ומקשטות אותה (אור יקר).

^{שכ} פירוש דמות חג"ת שהם על המ' הרי דמותם יש תחת המ' מרכבה שלה שהם מיכאל גבריאל רפאל וע' פ' וירא (נ"א).

^{שכא} היינו למטה ממלכות סוד החיות שהוא המציאה למטה ממנה מכח הספירות העליונות שהם למעלה ממנה, וחיותם מתוך העליונות ע"י המלכות (אור יקר). קא ע"א וצ"ב (הערת הזוהר).

^{שכב} כיון שנימול, לעיל פח ע"ב ובלק רח ע"א (ד"א).

^{שכג} עי' לעיל פח ע"ב ענין מחזה.

^{שכד} ר"ל בלעם ראה הגוונים התחתונים דהיינו מג"ר ולא אותם ממש חלילה אלא ניצוץ א' קדוש המתפשט מעם כדלעיל א"נ ר"ל מחזה שדי חזא בלעם הינו עז"א ועז"ל נק' כן כדאיתא בפ' בלק. א"מ (נ"א).

^{שכה} שעד עתה עם היותה היא בעצמה בשלימו, עכ"ז לא היה הדיבור אליו בשלימו, מפני שלא היה השגתו בכל (אור יקר).

קודם שנימול היה החוצה ועלה משם דרך כל מדרגות הקדושה עד הגיעו אל היסוד (אור יקר).

^{שכו} יסוד (אור יקר).

^{שכח} מה שחסר כאן עי' בסוף הספר סי' מ"ח (הערת הזוהר).

בראשית

קדישא שכט ועאל בקיומא דעלמא של קאים עליה וכדין אתקיים עלמא בגיניה בגין דכתיב (ירמיה לג כד) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי וכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם שלא בה"א שלב בראם באברהם שלג וכלא ברזא חדא קאים ובשעתא דקב"ה אחמי ליה לאדם כל אינון דרין דעלמא והמא לון כל חד וחד כל דרא ודרא בלהו קיימי בגנתא דערן בההוא דיוקנא דזמינין לקיימא בהאי עלמא ותא חזי הא אתמר כיון דחמא ליה לדוד שלג דלאו ביה חיים כלל תווה ואיהו יהיב ליה מדיליה ע' שנין בגין כך הוו ליה לאדם תשע מאות ותלתין שנין ואינון שבעין אסתלקו ליה לדוד ומלה דא רזא דחכמתא שלג איהו דדוד לית ליה שלג (יומיין) בר שבעין שנין מאדם קדמאה שלג וכלא רזא דחכמתא איהו וכל מה דלתתא כלא איהו ברזא דלעילא

ותא חזי בכל אינון דיוקנין דנשמתיין דעלמא בלהו זוונין זוונין קמיה לבתר כד אתיין להאי עלמא קב"ה מזווג זוונין אמר רבי (יהודה) <יצחק> קב"ה (מזווג זוונין ואמר) [אמר] בת פלוני לפלוני שלג א"ר יוסי מאי קא מיירי שלג והא כתיב (קהלת א ט) אין כל חדש תחת השמש אמר רבי יהודה תחת השמש כתיב שאני

בעטרה קדושה, ונכנס בקיום שהעולם עומד עליה, ואז התקיים העולם בגללו, משום שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי", וכתוב "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", בה"א בראם, באברהם. והכל עומד בסוד אחד, ובשעה שהקדוש ברוך הוא הראה לאדם את כל אותם הדורות של העולם, וראה אותם כל אחד ואחד כל דור ודור, כולם עומדים בגן העדן באותה הדמות שעתידים לעמוד בה בעולם הזה. ובא וראה, הרי נתבאר, כיון שראה את דוד שאין בו חיים כלל, תמה, והוא נתן לו משלו שבעים שנים. לכן היו לו לאדם תשע מאות ושלושים שנים, ואותם השבעים עלו לו לדוד. והדבר הזה הוא סוד של חכמה, שלדוד אין (ימים) פרט לשבעים השנים מאדם הראשון, והכל הוא סוד של חכמה, וכל מה שלמטה, הכל הוא בסוד של מעלה.

ובא וראה, בכל אותן הדמויות של הנשמות של העולם, כולם לפניו זוגות זוגות. לאחר מכן, כשבאים לעולם הזה, הקדוש ברוך הוא מזווג זווגים. אמר רבי (יהודה) יצחק, הקדוש ברוך הוא (מזווג זווגים ואומר) אומר בת פלוני לפלוני. אמר רבי יוסי, מה זה אומר, והרי כתוב "אין כל חדש תחת השמש". אמר רבי יהודה, "תחת

שכט מלכות (אור יקר).

של חסד ביסוד, והיינו דמסיק השמים והארץ, היינו אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ (אור יקר).

שלג היינו קיימא קדישא דכתיב אם לא בריתי (אור יקר).

שלב היינו בעטרא קדישא (אור יקר).

שלג חס"ד והכל ענין אחד, יחוד ת"ת ומלכות ע"י היסוד בסוד החסד וז"ש וכולא ברזא חדא קאים, והיינו אמרתי עולם חסד יבנה, מייחוד ת"ת ומלכות ע"י היסוד היסוד (אור יקר). האזינו רצח ע"א (ד"א).

שלד מלכות, כמדתו ממש, שמשם אצילות נשמתו (אור יקר).

שלה פי' מלכות (מ"מ ונ"א).

שלו אין לה הארה כינוי אל היום (נ"א).

שלז אדם חכמה, כח מ"ה אדם ודאי, וכמו שמדת המלכות אין לה חיים מעצמה שהיא דלה ועניה אלא מדצ החכמה שמשפעת בה סוד ע' שנין דהיינו חיות שבע ספירות שהם מתמצאות בה, והיינו שהיא נקראת ב"ת שב"ע כן דוד שנשמתו מן המלכות לא היה לו חיים שמדתו גרמה לו, אם לא ע"י אדם שראה שע"י יהיה לדוד חיים והשפיעו (אור יקר). פי' כמו שלמעלה המלכות מקבלת הארה מז' תחתונות דז"א לפי שהיא בין תרין דרועין דיליה שהם ח"ג כך דוד לקח מאדה"ר ע' שנה (מ"מ). פי' הארת ז"מ מהבינה ולמטה כלולות מ' באות ל"ה מאדם קדמאה חכמה ז"ח (נ"א).

שלח הכרוז הזה להודיע שזו מזומנת לזה ולא ישלוט בה אחר וכיוצא (אור יקר).

שלט בשלמא אם נאמר שהם מזווגות מאת הקב"ה מקודם, לכן ניחא, אלא אי אמרת דקב"ה מזווג לון ממש, א"כ נמצא זווגם מחדש עתה, וזה אי אפשר, דהא כתיב אין כל חדש תחת השמש, דהיינו עולם זה התחתון (אור יקר). פי' למה מכריז הקב"ה מ' יום קודם יצירת הולד בת פלוני לפלוני והא כתיב אין כל חדש וכרוז וזה מכריז דבר חדש בת פלוני תנשא לפלוני (מ"מ).

בראשית

לעילא^{ש"ב} אמר רבי יוסי מאי כרוזא הכא^{ש"א} והא
אמר רבי [חזקיה] [חייא] אמר רבי [חייא]
[חזקיה] בההיא שעתא ממש דנפיק בר נש
לעלמא בת זוגו אזדמנת לך^{ש"ב}

אמר רבי אבא זכאין אינון צדיקיא
דנשמתהון מתעטרין קמי מלכא קדישא עד לא
ייתון לעלמא [ד]הכי תנינן בההיא שעתא דאפיק
קב"ה^{ש"ב} נשמתין [לעלמא] [בעלמא] כל אינון
רוחין ונשמתין בלהו כלילין דבר ונוקבא^{ש"ב}
דמתחברין כחדא ואתמסרין בידי דההוא ממנא
שליהא דאתפקד על עדואיהון^{ש"ב} דבני נשא
ולילה שמייה ובשעתא דנחתין ואתמסרין בידי
מתפרשין ולזמנין דא אקדים מן דא^{ש"ב} ואחית
להו בבני נשא וכד (מחא) <מטא> עידן דזווגא
דלהון קב"ה דידע^{ש"ב} אינון רוחין ונשמתין מחבר
לון כדבקדמיתא ומכרוזא עלייהו וכד מתחברין
אתעבידו חד גופא חד נשמתא ימינא ושמאלא
כדקא חזי ובגין כך אין כל חדש תחת השמש
ואי תימא הא תנינן לית זווגא אלא לפום [עובדוי
ו]ארחוי דבר נש הכי הוא ודאי דאי זכי^{ש"ב}
ועובדוי אתכשרין זכי לההוא דיליה לאתחברא
[ביה] כמה דנפיק

אמר רבי חייא מאן דאתכשרין עובדוי^{ש"ב}

השמש" כתוב, [אבל] למעלה שונה. אמר
רבי יוסי, מה כאן הכרוז, והרי אמר רבי
חזקיה אמר רבי חייא, באותה שעה ממש
שיוצא אדם לעולם, בת זוגו מזומנת לו.

אמר רבי אבא, אשרי הצדיקים
שנשמותיהם מתעטרות לפני המלך הקדוש
טרם יבאו לעולם, שכך שנינו, בשעה ההיא
שהקדוש ברוך הוא מוציא נשמות לעולם,
כל אותן הרוחות והנשמות כולן כלולות
זכר ונקבה שמתחברות יחד, ונמסרות בידי
אותו הממונה השליח שנתמנה על הריונות
בני האדם, ושמו לילה, ובשעה שיורדות
ונמסרות בידי, נפרדות, ולפעמים זה
מקדים לפני זה, ומוריד אותם בבני האדם.
וכשמגיע (מכה) זמן זווגם, הקדוש ברוך
הוא שמכיר אותן הרוחות והנשמות מחבר
אותן כבראשונה, ומכריז עליהם.
וכשמתחברים נעשים גוף אחד, נשמה
אחת, ימין ושמאל כראוי, ולכן אין כל חדש
תחת השמש. ואם תאמר, הרי שנינו שאין
זווג אלא לפי מעשי ודרכי האדם, כך זה
ודאי, שאם זוכה ומעשיו כשרים, הוא זוכה
להתחבר עם אותו שלו כמו שיצא.

אמר רבי חייא, מי שמעשיו כשרים,

^{ש"ב} ר' יהודה תירץ תחת השמש כתיב אמנם החדש שימשך מלמעלה מהשמש דהיינו שקב"ה מזווגם
ימצא אח"כ בעולם התחתון וז"ש תחת השמש כתיב והיינו שהוא חדש מהטבע מתחת השמש (אור יקר).
פ' דווקא דברים שתחת גלגל חמה כתיב זה, אבל כרוז זה הוא למעלה מגלגל חמה (מ"מ).

^{ש"א} דאי כדי שלא יגע בה אחר וכי אפשר (אור יקר). פ' כיון שביציאתו לעולם אזדמנת לו בת זוגו א"כ
כרוז למה (מ"מ).

^{ש"ב} כלומר מזומנת שאין מי שיגע בה ח'ו א"כ הכרזה זו למה (אור יקר).

^{ש"ב} פ' מלכות שבה נתערבו כל הנשמות (מ"מ).

^{ש"ד} פ' במלכות היו שם כל אחד כלול בת זוגו ואח"כ המלכות מוסרת אותם בידי דההוא ממנא שהוא
גבריאל ונקרא ג"כ לילה בגין דאתי מסטרא דמשאלא וכו' ובזה מתרצא קושית ר"י דאם היו נשאים
מחוברים אין אנו צריכים לכרוז אבל כיון דאתפרשן ופעמים מקדים זה לזה לכן צריכים כרוז מ' יום קודם
יצירתם כדי שיתחברו כבתחלה ורבי אבא ס"ל ששני כרוזים הם א' קודם יצירת הולד והב' כד מטא עידן
זווגא דלהון מכרזא עלייהו ובג"כ אין כל חדש (מ"מ).

^{ש"ה} כל א' וא' להלבישם בטפה ההיא שהביא לפני הקב"ה (אור יקר). על עיבוריהם (ד"א).

^{ש"ו} לפי הכנת האב והאם למטה בזווגם (אור יקר).

^{ש"ז} והן אמת דאזדמנת שהרי מקודם מה' היתה לו אמנם עתה צורך לזווגם מפני שנפרדו בעולם תחתון
ואין מי שידע יחסם אפילו המלאך מפני שאינם נמסרות בידי זוגות וכו' אלא קב"ה שהיו לפניו מקודם
מחבר לון כקדמיתא (אור יקר).

^{ש"ח} יזכה אל השלימות הזה אל הנשמה ייחודה ימין ושמאל נשמה שלימה דו פרצופים ואם לא יזדווג
באחרת ולא ישלוט עצמו בה ולזה לא יכריזו עליה כדפי' (אור יקר). עי' מ"ש הרב שבלי הלקט ח"ב כ"י
הבאתיו בפ"ע סנהדרין דף ס"ב. מאי"ן (נ"א).

^{ש"ט} עצה טובה אל מי שהולך בדרך ישר יזדווג אל נשמת הנקבה הקדושה הראויה אליו, והטעם כי הזווג
תלוי במעשה הזכר (אור יקר).

בראשית

באן אתר יתבע³³ ההוא זונא דיליה א"ל הא תנינן לעולם ימכור אדם כו' וישא בת תלמיד חכם (ות"ח) [דת"ח] פקדונא דמאריה³² אתפקדן בידיה תאנא ברזא דמתניתא כל אינון דאתו בגלגולא דנשמתין³¹ יכלין לאקדמא ברחמי זונא דלהון ועל האי אתערו חברייא (>נ"א) אין נושאין נשים במועד אבל מקדשין) שמא יקדמנו אחר³² ברחמים ושפיר קאמרו אחר³² דייקא ועל כן קשין זונגין³² קמיה דקב"ה ועל [בלא] (כל פנים) ודאי כי ישרים דרכי יהו"ה³² (וגו') (הושע יד י) [כתיב]

רבי יהודה שלח לרבי אלעזר. אמר, הר סיוד הדבר ידעתי, אותם שבאו בגלגול נשמות, מאיזה מקום יש להם זוג. שלח לו, כתוב "מה נעשה להם לנותרים לנשים וגו'", וכתוב "לכו וחספתם לכם וגו'", פרשת בני בנימין מוכיחה, ועל זה שנינו שמא יקדמנו אחר ברחמים. (וכי אותו אחר אין לו בת זוג, אבל תמצא זה כמו אדם שנשא בת זוג ולא היו לו ממנה בנים ומת, יבא אחיו וייבם את אשתו ויוליד לו

רבי יהודה שלח לרבי אלעזר. אמר, הר סיוד הדבר ידעתי, אותם שבאו בגלגול נשמות, מאיזה מקום יש להם זוג. שלח לו, כתוב "מה נעשה להם לנותרים לנשים וגו'", וכתוב "לכו וחספתם לכם וגו'", פרשת בני בנימין מוכיחה, ועל זה שנינו שמא יקדמנו אחר ברחמים. (וכי אותו אחר אין לו בת זוג, אבל תמצא זה כמו אדם שנשא בת זוג ולא היו לו ממנה בנים ומת, יבא אחיו וייבם את אשתו ויוליד לו

רבי יהודה שלח לרבי אלעזר. אמר, הר סיוד הדבר ידעתי, אותם שבאו בגלגול נשמות, מאיזה מקום יש להם זוג. שלח לו, כתוב "מה נעשה להם לנותרים לנשים וגו'", וכתוב "לכו וחספתם לכם וגו'", פרשת בני בנימין מוכיחה, ועל זה שנינו שמא יקדמנו אחר ברחמים. (וכי אותו אחר אין לו בת זוג, אבל תמצא זה כמו אדם שנשא בת זוג ולא היו לו ממנה בנים ומת, יבא אחיו וייבם את אשתו ויוליד לו

צב/א

מנה בר האי בר הוא מיתא דאהדרת נשמתיה לעלמא דא הוא <אחר> (אחד) דאין לו בת זוג אלא אמיה ודא הוא שמא יקדמנו אחר ברחמים דיכיל לאקדמא אחרא למיסב אתתיה³⁴ ברחמי ובצלוחתא ואף על גב דאמינא לך דיכיל לאקדמא ברחמי לא יכיל אלא אם

ממנה בן. הבן הזה הוא המת שנשמתו חזרה לעולם, זה הוא האחר שאין לו בת זוג אלא אמו. וזה הוא שמא יקדמנו אחר ברחמים, שיכול להקדים אחר לישא את אשתו של זה ברחמים ובתפלה. ואף על גב שאמרתי לך שיכול להקדים [אחר] ברחמים, לא יכול אלא אם (הוא) בעלה

³¹ זונגו בקדושה, ומושך נפש קדושה ומלמד את בני ביתו קדושה וטהרה, ומסתמא כיון שזה כשר הקב"ה לא הניח בת זוגו במקום אחר יבקשנה כי שם ימצאנה (אור יקר).

³² היינו בן יבמה דווקא, ואפשר בדרך אחרת שזכתה אשתו ולא זכה הוא בגלגול הקודם (אור יקר).

³³ כענין ועפר אחר יקח שנעשה אחר פעם שנית (אור יקר).

³⁴ משפטים קא ע"א (ד"א).

³⁵ להמית האחר כדי שישא זה בת זוגו כאשר היטיב מעשיו בתשובה (אור יקר).

³⁶ שלא ימות האחר אלא בדין (אור יקר).

³⁷ כלומר ידעתי סיוד גלגולם אבל לא ידעתי מהיכן זונגם (אור יקר).

³⁸ ז"ל: ויצן {ויצו} את בני בנימן לאמר לכו וארבתם בקרמים. וראיתם והנה אם יצאו בנות שילו לחול במחלות ויצאתם מן הקרמים וחספתם לכם איש אשתו מבנות שילו והלקתם ארץ בנימן. @

³⁹ בתמיה, א"כ למה יחליפו (אור יקר).

⁴⁰ דאי זכי פי' דנטיר טפה קדמאה ואי לאו גרים לה דנטיל לה אחר ועי' באחרי מות ע"ב בדוד וכן בתקון יד (ד"א).

בראשית

הוא רשע והוא צדיק).

(הוא) בעלה חייבא^{שס} איהו ואיהו זכאה)

אמר רבי יהודה, (כעת) זה הוא ודאי שקשים הזווגים לפני הקדוש ברוך הוא. אשרי חלקם של ישראל שהתורה מלמדת אותם את דרכי הקדוש ברוך הוא, וכל הנסתרות והגנוזים שגנוזים לפניו ודאי. כתוב "תורת ה' תמימה וגו'". אשרי חלקו של מי שעוסק בתורה ולא נפרד ממנה, שכל מה שנפרד מן התורה אפילו שעה אחת, כמי שנפרד מחיי העולם, שכתוב "כי הוא חייך ואורך ימך", וכתוב "אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך".

ויהי אברם בן תשעים שנה וגו' (בראשית יז א) רבי יוסי פתח, "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'". אשריהם ישראל מכל שאר העמים, שהקדוש ברוך הוא קרא להם צדיקים. שלמדנו, מאה ועשרים (וחמש) ושמונה אלפים בעלי כנפים שהולכים וטסים את כל העולם, ושומעים קול, ואוחזים את אותו הקול. כמו ששינו שאין לך דבר בעולם שאין לו קול, והולך וטס ברקיע, ואוחזים בו בעלי כנפים, ומעלים את אותו הקול (לרבונם, שאומרים בעלי הדין) ודנים אותו הן לטוב הן לרע, שכתוב "כי עוף השמים יוליך את הקול וגו'". מתי דנים את אותו הקול, רבי חייא אמר, בשעה שבן אדם שוכב ויושן ונשמתו יצאה ממנו, והיא מעידה בבן האדם, ואז דנים את אותו הקול. זהו שכתוב "משוכבת חיקך שמור פתחי פיך", למה, משום שהיא מעידה באדם. רבי יהודה אומר, כל מה שאדם עושה בכל יום, נשמתו מעידה בו באדם בלילה.

ויהי אברם בן תשעים שנה וגו' (בראשית יז א) רבי יוסי פתח (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו' זכאין אינון ישראל מכל שאר עמין (עע"ז) דקודשא בריך הוא קרא לון צדיקים^{שס} דתניא מאה ועשרין (וחמש) ותמניא אלפי (ד)מארי דגדפין דאזלין וטאסין כל עלמא ושמעין קלא ואחדין ליה לההוא קלא כמה דתנינן לית לך מלה בעלמא דלית לה קלא ואזלא וטאסא ברקיעא ואחדין לה מארי דגדפין^{שסב} וסלקין ההוא קלא ולמאריהון דאמרינן^{שסג} נ"א דמדין (למאריה דמארינן) ודיינין לה הן לטב הן לביש דכתיב (קהלת י כ) כי עוף השמים יוליך את הקול וגו' אימתי דיינין לההוא קלא רבי חייא אמר בשעתא דבר נש שכיב ונאים ונשמתי נפקת מניה והיא אסהידת ביה בבר נש וכדין דיינין לההוא קלא הה"ד (מיכה ז ה) משוכבת חיקך שמור פתחי פיך מאי טעמא משום דהיא אסהידת בבר נש רבי יהודה אמר כל מה דבר נש עביד בכל יומא נשמתי אסהידת ביה בבר נש בליליא

^{שס} בענין שאין ראוי ליקח את בת זוגו והיא מעוכבת בלי נישואין, ואם עונו שחטא בעריות נתנת בת זוגו לאחר שלא חטא אבל אם לא חטא בערוה אף אם אינו זכאי אין מי שיוכל לשלוט בבת זוגו והיא שמורה לו עד שיזכה וכו', והכרח מבת שבע, שמורה לדוד עד שיזכה בה ולא נגע בה אוריה מעולם (אור יקר).

^{שסא} קודם היותם פועלים הצדקות וכו' הם זכאין מכל שאר עמים כי בחר בהם הקב"ה, ולחבתם הוא קורא אותם צדיקים ולא מצד מעשים (אור יקר ש"ב סי' יב).

^{שסב} מלאכים בעלי כנפי' המשוטטים בכל העולם כמבואר (ד"א ואור יקר).

^{שסג} למארי דמארינן לאדוני האדונים מלכות ואפשר שהם הע' סנהדרין שבהיכל זכות שלפניהם נדונים כל ענייני העולם ונקר' כן לפי שיש כמה בתי דינין למטה מהם והם ב"ד הגדול למעלה מכלם (ש"נ).

בראשית

תאנא אמר רבי אלעזר בתחלת שעתא קמייתא בליליא כד נשף יממא^{שסד} ועאל שמשא מארי דמפתחן^{שסה} דממנן על שמשא עאל בתריסר תרעין^{שסו} דפתיחין ביממא בתר דעאל בכלהו (ב) כל אינון תרעין סתימין <נ"א פתחין> כרוזא קאים ושרי לאכרוזא^{שסז} קאים מאן דקאים ואחיד לאינון מפתחן^{שסח} בתר דסיים כרוזא כל אינון נטורי^{שסט} עלמא מתכנשין וסלקין לית מאן דפתח (פומא) [פטר]א^{שסז} כלא משתכבין כדין דינין דלתתא^{שעא} מתערין ואזלין ושאטין בעלמא וסיהרא שארי לאנהרא^{שעב} ומארי דיבבא^{שעג} תקעין^{שעד} ומיללין^{שעה} תקעין^{שעו} תניינות כדין [מתערי שירתא] (מתערא שינתא) ומזמרין קמי מאריהון כמה מארי תריסין קיימי בקיומיהו ואתערין דינין בעלמא כדין בני נשא ניימין ונשמתא נפקת ואסחידת סהדותא ואתחייבת בדינא^{שעז} וקודשא בריך הוא עביד חסד בבר נש ונשמתא תבת לאתרה

למדנו, אמר רבי אלעזר, בתחלת השעה הראשונה בלילה, אז היום ונכנס השמש, בעל המפתחות שממונה על השמש נכנס ב"ב שערים שפתוחים ביום. אחר שנכנס בכולם, כל אותם השערים הסתומים (הפתוחים), הכרוז עומד ומתחיל להכריז, עומד מי שעומד ואוחז את אותם המפתחות. אחר שסיים הכרוז, כל אותם שומרי העולם נכנסים ועולים, ואין מי שפותח (פה) פתחון פה והכל שוקטים. אז מתעוררים הדינים שלמטה, והולכים ומשוטטים בעולם, והלבנה מתחילה להאיר, ובעלי היבבה תוקעים ומיללים, ותוקעים שנית. אז מתעוררת שירה ומזמרים לפני רבונם. כמה בעלי מגינים עומדים במקומם ומעוררים דינים בעולם. אז בני האדם ישנים, והנשמה יוצאת ומעידה עדות ומתחייבת בדין. והקדוש ברוך הוא עושה חסד עם אדם, והנשמה שבה למקומה.

-
- ^{שסד} כשהיום אז ממקומו והשמש נוטה לשקוע (ד"א), כד נשף יממא כד יפוח היום ולישנא דקרא נקט (ש"נ).
- ^{שסה} יש לו ב' מנויין: הא', ממונה על השמש. והב', שהוא עצמו בעל המפתחות וכו' מלאך זה אצילותו מהת"ת שהוא השמש באצילות (אור יקר).
- מאריה דמפתחן אפשר שהוא מטטרון כדמשמע מפ' ויחי דא איהו נער דאחיד תרי"ג מפתחין עילאין וכו' כן נז' בפ' בראשית נ"ו (ש"נ).
- ^{שסו} פי' י"ב שערים יש ברקיע, כנגד י"ב שבטים, שכל שבט נכנס בשער א' והשמש נכנס בכולם (מ"מ). עאל בתריסר תרעין וכו' כלומר וכבר נכנס בכל תריסר תרעין בכל היום שהם י"ב שעות והממונה הזה בכל שעה ושעה מהי"ב שעות פותח שער אז ונכנס שנמצא שבערב כבר עאל בכלהו בכל אינון דהיינו שנים עשר תרעין אי תרעין סתימין כל שערי היכלות לבל יכנס בהם ערל וטמא כנזכר בפרשת וישלח קע"ב. ז"ח (ש"נ).
- ^{שסז} לאסוף כל השרים וכל המלאכי סכדי שיתפשטו החיצונים (אור יקר).
- ^{שסח} שהיו ביד הממונה על השמש (אור יקר).
- ^{שסט} דרך הם יצא שפע לעולם, ומלאכים ממונים על השרות ההוא, שהם כלי ופתח לשפע ההוא ובלילה נאספים מפני שקבלתם מהת"ת שהוא מדת יום (אור יקר).
- ^{שע} קבלת המלאכים שפעם הוא ע"י השיר ועתה כולם בחשאי בלתי משוררים ובלתי מקבלים (אור יקר). אין מי שפותח פיו אלא הכל בהשקט ונחת (ד"א).
- ^{שעא} החיצונים והממונים עליהם מצד הדין (אור יקר).
- ^{שעב} המלכות משפעת דיניה, ועד חצות לילה היא מתגוללת בדינים (אור יקר). לאה, שבתחילת הלילה התחילו הנה"י דאיאמ להכנס בה ונגדלת מעט מעט עד חצות לילה שאז נשלם פרצופה וכו', ואז בחצות מזדווגת עם יעקב מהחזה ולמטה (מ"מ).
- ^{שעג} מלאכים מצד הגבורה שהם ג"כ בעלי דין (אור יקר). מלאכים דיצירה (מ"מ).
- ^{שעד} מצד החסד, דהיינו מדת יום שעבר (אור יקר).
- ^{שעה} מצד הדין והלילה (אור יקר), מלאכים דעשיה נקראים יללה (מ"מ).
- ^{שעו} מצד הת"ת מדת יום שיבא (אור יקר).
- ^{שעז} שאין צדיק בארץ (אור יקר).

בראשית

בפלגות ליליא כד צפורין מתערין^{שע} סטרא
דצפון^{שע} אתער ברוחא^{שפ} קם בקיומיה שרביטא
דבסטר דרום^{שפא} ובטש בההוא רוחא^{שפב} ושכיך
ואתבסם^{שפג} כדין אתער קב"ה בנמוסוי
לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן^{שפד}
בההוא שעתא זכאה חולקיה דבר נש דקאים
לאשתעשע באורייתא דהא קב"ה וכל צדיקיא
דבגנתא דעדן^{שפה} בלהו צייתין לקליה הה"ד (שיר
ח יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך
השמיעני ולא עוד אלא דקב"ה משיך עליה חד
חוטא דהס"ד למהוי (תדיר) נטיר בעלמא דהא
עלאין ותתאין נטרין ליה הדא הוא דכתיב
(תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה
שירה עמי

א"ר חזקיה כל מאן דאשתדל בהאי שעתא³⁶
ודאי אית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי אמר
רבי יוסי מאי טעמא תדיר א"ל הכי אוליפנא
דכל פלגות ליליא כד קב"ה^{שפו} אתער בגנתא
דעדן^{שפז} כל אינון נטיען דגינתא^{שפח} אשתקין
יתיר מההוא נחלא דאקרי

צב/ב

נחל קדומים נחל עדנים דלא פסקן מימיו
לעלמין כביכול ההוא דקאים ואשתדל
באורייתא כאילו ההוא נחלא אתרק על
רישיה^{שפס} ואשקי ליה^{שצ} בגו אינון נטיען דבגנתא

בחצות הלילה, כשהציפורים מתעוררות,
צד הצפון מתעורר ברוח, השרביט שבצד
הדרום עומד בעמדו, ומכה באותה הרוח
ושוקט ומתבסם, אז מתעורר הקדוש ברוך
הוא במנהגיו להשתעשע עם הצדיקים בגן
עדן. באותה שעה, אשרי חלקו של אדם
שעומד להשתעשע בתורה, שהרי הקדוש
ברוך הוא וכל הצדיקים שבגן עדן כולם
מקשיבים לקולו. זהו שכתוב "היושבת
בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני",
ולא עוד, אלא שהקדוש ברוך הוא מושך
עליו חוט אחד של חס"ד שיהיה (תמיד)
שמור בעולם, שהרי עליונים ותחתונים
שומרים אותו. זהו שכתוב "יומם יצוה ה'
חסדו ובלילה שירה עמי".

אמר רבי חזקיה, כל מי שעוסק בתורה
בשעה הזו, ודאי יש לו חלק תמיד בעולם
הבא. אמר רבי יוסי, למה תמיד, אמר לו,
כך למדנו, שכל חצות לילה, כשמתעורר
הקדוש ברוך הוא בגן עדן, כל הנטיעות
הללו של הגן מושקים יותר מאותו הנחל
שנקרא

נחל קדומים, נחל עדנים, שאין פוסקים
מימיו לעולמים. כביכול אותו שעומד
ועוסק בתורה, כאלו אותו הנחל שופך על
ראשו ומשקה אותו בתוך אותם הנטיעות

^{שע} הם המלאכים בשירם והצדיקים בג"ע לעסוק בתורה (אור יקר). פי' המלאכים שנקראים עופות כגון
אכתיא"ל מט"ט סנדלפ"ן, עי' ח"ב קל ע"ב (מ"מ), ועי' לקמן ריז ע"ב (רמ"ז).

^{שעט} צד הגבורה להשפיע במלכות מצד הת"ת וזו ברוחא דקאמר, כי בתחילת הלילה יונקת מהגבורה
מצד דינא החזק, ובחצות מצד הגבורה בבחינת הת"ת וכו' (אור יקר). פי' ה' גבורות דאיאמ שמתעוררים
בחצות לילה (מ"מ).

^{שפ} פי' מאירים ברוחא דשביק בה בעלה [עי' ע"ח שער מוחין פרק ה] (מ"מ).

^{שפא} פי' יסוד שנק' שרביט שיש בו טיפת החסדים וז"ש דבסטר דרום (מ"מ). חוט של חס"ד שהוא
כשרביט הוא מתעורר ואז שעשוע נשמת הצדיקים בג"ע. מקץ רג ע"ב (ד"א).

^{שפב} פי' יסוד דז"א בטש בההוא רוחא דשבק בה בעלה שה"ס הזווג (מ"מ).

^{שפג} שתבסמים גבורות שבה ביסוד הזווג הוא למתק הגבורות על ידי החסדים (מ"מ).

^{שפד} היינו יחוד קב"ה ושכינתיה וזווגם בחצות לילה עם הצדיקים בג"ע (אור יקר). פי' יעקב מזווג עם
לאה (מ"מ).

^{שפה} פי' קב"ה היא רחל שיורדת לבריאה וכל הצדיקים שבג"ע העליון שהיא בריאה וכו' ז"א ורחל אינם
מזווגים ואלו הם ששומעים קול העוסקים בתורה אחר חצות (מ"מ).

^{שפז} יעקב (מ"מ).

^{שפח} לאה (מ"מ).

^{שפח} ו"ק דמלכות, שהיא נקראת גן, ושם קצוותיה ונטיעותיה (אור יקר). הספירות דלאה (מ"מ).

^{שפט} מה שנשפע לתחתונים מההוא נחל, הוא ראש לקבלת הברכות, וממנו לכל התחתונים (אור יקר).

בראשית

דעדן^{שצ} (אמר רבי יוסי) [ולא עוד אלא] הואיל וכלהו צדיקייא דבגו גנתא דעדן צייתין ליה^{שצב} חולקא שויין ליה בההוא שקיו דנחלא אשתכח דאית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי

רבי אבא הוה אתי מטבריה לבי טרוניא דחמיו ורבי יעקב בריה הוה עמיה אערעו בכפר טרשא כד בעו למשכב אמר רבי אבא למריה דביתא אית הכא תרנגולי א"ל מאריה דביתא אמאי א"ל בגין דקאימנא בפלגות ליליא ממש א"ל לא אצטריך דהא סימנא לי בביתא דהדין^י טקלא דקמי ערסאי מלינא ליה מיא^י ונטיף טיף טיף בפלגות ליליא ממש אתרקו כלהו מיא ואתגלגל האי קיטפא^י ונהים ואשתמע קליה בכל ביתא וכדין הוא פלגות ליליא ממש וחד סבא הוה לי דהוה קם בכל פלגות ליליא ואשתדל באורייתא ובגיני כך עבד האי אמר רבי אבא בריך רחמנא דשדרני הכא בפלגות ליליא נהים ההוא גלגלא דקיטפא

קמו רבי אבא ורבי יעקב שמעו לההוא גברא דהוה יתיב בשפולי ביתא ותרין בנוי עמיה והוה אמר כתיב (תהלים קיט סב) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך מאי קא חמא דוד דאיהו אמר חצות לילה ולא בחצות (ה)לילה אלא חצות לילה ודאי לקב"ה אמר^י הכי וכי קב"ה הכי אקרי אין דהא חצות לילה ממש קב"ה אשתכח וסיעתא דיליה^י וכדין היא שעתא דעייל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא אמר רבי אבא לרבי יעקב ודאי נשתתף בשכינתא ונתחבר כחדא קריבו ויטיבו עמיה אמרו ליה אימא מלה דפומך דשפיר קאמרת מנא לך האי

שבגן עדן. (אמר רבי יוסי) ולא עוד, אלא הואיל וכל הצדיקים שבתוך גן העדן מקשיבים לו, נותנים לו חלק באותה השקאת הנחל, נמצא שיש לו חלק תמיד בעולם הבא.

רבי אבא היה בא מטבריה לבית טרוניא של חמיו, ורבי יעקב בנו היה עמו. נפגשו בכפר טרשא. כשרצו לשכב, אמר רבי אבא לבעל הבית, יש כאן תרנגולים. אמר לו בעל הבית, למה. אמר לו, משום שאני קם בחצות הלילה ממש. אמר לו, לא צריך, שהרי סימן יש לי בבית, שהמשקל הזה שלפני מטתי, אני ממלא אותו במים, ומטפטף טפה טפה, ובחצות הלילה ממש מתרוקנים כל המים, ומתגלגלת הגולגולת הזו ונוהמת, ונשמע קולה בכל הבית. ואז הוא חצות הלילה ממש. וזקן אחד היה לי שהיה קם בכל חצות לילה ועוסק בתורה, ולכן עשה את זה. אמר רבי אבא, ברוך הרחמן ששלחני לכאן. בחצות הלילה נהם אותו כלי פירות.

קמו רבי אבא ורבי יעקב, ושמעו את אותו האיש שהיה יושב בירכתי הבית ושני בניו עמו, והיה אומר, כתוב "חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך". מה ראה דוד שהוא אמר חצות לילה ולא בחצות הלילה, אלא חצות לילה ודאי אמר כך לקדוש ברוך הוא, וכי כך נקרא הקדוש ברוך הוא, כן, שהרי חצות לילה ממש הקדוש ברוך הוא נמצא וסיעתו, ואז היא השעה שנכנס לגן העדן להשתעשע עם הצדיקים. אמר רבי אבא לרבי יעקב, ודאי נשתתף עם השכינה ונתחבר יחד. קרבו וישבו עמו. אמרו לו, אמור דבר פוך, שיפה אמרת, מנין לך זה. אמר להם, דבר זה

^{שצ} ז"ס אור הגנוז שה"ס הטיפה שנמשכת מלמעלה מן הדעת שבו היה צופה אדה"ר מסוף העולם ועד סופו שאינו מתעבה (מ"מ).

^{שצא} הם נשמות הצדיקים וכל כחות שבגן (אור יקר).

^{שצב} נחשב להם תורתו כאלו כולם עוסקים בתורה ההיא, להיות נשפע להם השפע ההוא, א"כ כיון שזכו ע"י, ראוי היה שיהיה הוא בכללם (אור יקר). פי' הצדיקים בג"ע העליון שהיא בריאה ששם יורדת רחל וצייתין קול הצדיקים שעוסקים בתורה ויש להם נחת רוח (מ"מ).

^א משקל אחד יש לי לפני מטתי וממלא אני אותו מים (ד"א).

^ב ונוסף משקל הזה עם המים טיפין טיפין עד שכלו מימיו ואז יורד במהירות משקל ההוא בכח למטה מכוון בחצות הלילה ומכח ירידת המשקל ההוא למטה מתחיל להשמיע קול בבית (ד"א).

^ג ומתגלגל ויורד למטה משקל ההוא הדבוק שם ואז היו יודעים שהוא זמן חצות לילה ממש (ד"א).

^ד פי' רחל, שיש לה נחת רוח בחצות בתורת הצדיקים (מ"מ).

^ה היינו רחל שיורדת לבריאה שנק' ג"ע העליון (מ"מ).

בראשית

אמר לון מלה דא אוליפנא מסבאי ותו הוה אמר דתלת דתחלת³⁷ שעתא קמייתא דליליא כל דינין דלתתא מתערין ואזלין ושאינין בעלמא בפלגות ליליא ממש קב"ה אתער בגנתא דערין ודינין דלתתא לא משתכחין וכל נימוסין דלעילא בליליא לא אשתכחו אלא בפלגות ליליא ממש מנלן מאברהם דכתיב (בראשית יד טו) ויחלק עליהם לילה במצרים (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה ובאתרין סגיאין באורייתא הכי אשתכח

ודוד הוה ידע (ומה) [ומנא] הוה ידע¹ אלא הכי אמר סבא דמלכותא דיליה בהאי (ליליא) תליא ועל דא קאים בההיא שעתא² ואמר שירתא ולהכי קריה לקב"ה חצות לילה ממש אקום להודות לך וגו' דהא כל דינין תליין מהכא³ ודינין דמלכותא⁴ מהכא משתכחין וההיא שעתא⁵ אתקמיר בה דוד⁶ וקם ואמר שירתא⁷ אתא רבי אבא ונשקיה אמר ליה ודאי הכי הוא בריך רחמנא דשדרני הכא

תא חזי לילה דינא בכל אתר והא אוקימנא מלי והכי הוא ודאי והא אתער קמי דרבי שמעון אמר ההוא ינוקא בריה דההוא גברא אי הכי אמאי כתיב (תהלים קיט סב) חצות לילה אמר [ליה] הא אתמר בפלגות ליליא מלכותא דשמיא אתערת אמר אנא שמענא מלה אמר ליה רבי אבא אימא ברי טב⁸ דהא [מלה] דפומך קלא דבוצינא להוי אמר אנא שמענא דהא לילה דינא דמלכותא⁹ איהו ובכל אתר דינא הוא¹⁰ והאי

למדתי מסבי, ועוד היה אומר, ששלש (שתחלת) השעות הראשונות של הלילה, כל הדינים שלמטה מתעוררים והולכים ומשוטטים בעולם. ובחצות הלילה ממש הקדוש ברוך הוא מתעורר בגן עדן, והדינים שלמטה אין נמצאים, וכל המנהגים שלמעלה בלילה, אין נמצאים אלא בחצות הלילה ממש. מנין לנו, מאברהם, שכתוב "ויחלק עליהם לילה", במצרים, "ויהי בחצי הלילה". ובמקומות רבים בתורה כך נמצא.

ודוד היה יודע, (ומה) ומנין היה יודע, אלא כך אמר הזקן, שמלכותו תלויה בזה (הלילה), ועל זה עומד בשעה הזו ואומר שירה, ולכן קרא לקדוש ברוך הוא חצות לילה ממש אקום להודות לך וגו', שהרי כל הדינים תלויים מכאן, ודיני המלכות נמצאים מכאן. ובאותה השעה נקשר דוד בה, וקם ואמר שירה. בא רבי אבא ונשקו. אמר לו, ודאי כך הוא, ברוך הרחמן ששלחני לכאן.

בא וראה, הלילה הוא דין בכל מקום, והרי העמדנו את הדברים, וכך הוא ודאי. והרי הערתי לפני רבי שמעון. אמר אותו הילד בנו של אותו האיש, אם כך, למה כתוב "חצות לילה". אמר לו, הרי נאמר שבחצות הלילה מתעוררת מלכות השמים. אמר, אני שמעתי דבר. אמר לו רבי אבא, אמר בני טוב, שהרי דבר פיך יהיה קול הנר. אמר, אני שמעתי, שהרי הלילה הוא דין המלכות, ובכל מקום הוא דין. וזה

¹ שהם נכנסים בנזק' דתהומא רבא מפני פחד ה' ומהדר גאונו כדי שלא יתבטלו, ולכך ביטול הרשעים שמצדם הוא בחצות לילה, שאז ביטול הקלי' (אור יקר).

² כגון נגעי פרעה על דבר שרי כנ"ל, וכגון חצות לילה דאחשורוש (אור יקר)

³ "מה הוה ידע" כלומר אמאי איכפת ליה בהאי אם ידע ענין זה (אור יקר).

⁴ לתקן מדתו לקיום מלכותו (אור יקר).

⁵ ממשפט שהוא ת"ת והיינו משפטי (אור יקר).

⁶ והיינו צדק שפי' צדק שלך (אור יקר).

⁷ חצות הלילה (אור יקר).

⁸ ללחום מלחמות ה' היה צריך לשעה זו (אור יקר).

⁹ מלכות שהיא רחל שיש בה דינים ודוד אחוז בה כי היא מדתו והמלכות של דוד ממנה (מ"מ).

¹⁰ כמדומה לי שבפיך יהיה קול דברי הרשב"י שנקרא בוצינא קדישא לכן הגד דבריך (ד"א).

¹¹ עצמות הלילה ולא כמו שאמרתם שהיא מתעוררת מחצות לילה (אור יקר). פי' היא לאה שיש בה דינים גם היא (מ"מ).

¹² ובחצות לילה הראשונה אין צריכים לראיה שהיא דין דהא פשיטא שסתם מידת המלכות היא דין מפני שעיקר יניקתה מן הגבור המשם אצילותה (אור יקר). קודם חצות נקראת לאה ליל ואחר חצות

בראשית

דקאמר חצות בגין דינקא בתרי גווי (חצות) בדינא וחסד וודאי פלגותא קדמיתא דינא הוא¹⁷ דהא פלגותא אחרא [נהירון] (נהירא) אנפחא בסטרא דחסד¹⁸ ועל דא חצות לילה כתיב ודאי¹⁹ קם רבי אבא ושווי ידוי ברישיה וברכיה אמר ודאי השיבנא דחכמתא לא אשתכח בר באינון זכאי דזכו בה השתא חמינא דאפילו ינוקי בדרא דרבי שמעון זכו לחכמתא עלאה זכאה אנת רבי שמעון ווי לדרא דאנת תסתלק מניה יתבו עד

צנ/א

צפרא ואשתדלו באורייתא

פתח רבי אבא ואמר (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים וגו' מלה דא הא אוקמוה חברייא מאי טעמא [כתיב] ועמך כלם צדיקים וכי כלהו ישראל צדיקי נינהו והא כמה חייבין אית בהו בישראל כמה חמאין וכמה רשיעין דעברין על פקודי אורייתא אלא הכי תנא ברזא דמתניתין זכאין אינון ישראל דעבדין קרבנא דרעוא לקב"ה דמקריבין בנייהו לתמניא יומי²⁰ לקרבנא וכד אתגזרו עאלו בהאי חולקא טבא דקב"ה דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם כיון דעאלו²¹ בהאי חולקא דצדיק אקרין צדיקים ודאי כלם צדיקים וע"כ לעולם יירשו ארץ כדכתיב (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק²²

שאמר חצות, משום שיונקת בשני צבעים (חצות), בדין וחסד. וודאי שהמחצית הראשונה היא דין, שהרי במחצית האחרת היא מאירה פניה בצד החסד, ועל כן חצות לילה כתוב ודאי.

קם רבי אבא ושם ידו בראשו ובירך אותו. אמר, ודאי חשבתי שאין נמצאת חכמה, רק באותם הצדיקים שזכו בה. כעת ראיתי שאפילו ילדים בדור של רבי שמעון זכו לחכמה עליונה. אשריך רבי שמעון. אוי לדור שאתה תסתלק ממנו. ישבו עד

הבוקר והתעסקו בתורה.

פתח רבי אבא ואמר, "ועמך כולם צדיקים וגו'". הדבר הזה הרי בארוהו החברים, למה כתוב "ועמך כולם צדיקים", וכי כל ישראל הם צדיקים, והרי כמה רשעים יש בישראל, כמה חוטאים וכמה רשעים שעוברים על מצוות התורה. אלא כך למדנו בסוד המשניות, אשריהם ישראל שעושים קרבן של רצון לקדוש ברוך הוא, שמקריבים את בנייהם לשמונה ימים לקרבן, וכשנמולים נכנסים לחלק הטוב הזה של הקדוש ברוך הוא, שכתוב "וצדיק יסוד עולם". וכיון שנכנסו בחלק הזה של הצדיק, הם נקראים צדיקים, ודאי כולם צדיקים. ועל כן "לעולם יירשו ארץ", ככתוב "פתחו לי שערי צדק אבא בס",

נקראת לילה שנגדלת מחציו דז"א ולמטה שהוא מקום גילוי החסדים, וזהו פי' חצות לילה שלוקחת גם חצי התחתון דז"א ואז נקראת חצות לילה, ובזה יבואר שמחדש היניקא, שחצות היא לאה ומפרש הטעם בגין דינקא בתרי גווי בדינא ובחסד, פי' כשהיא מהחזה ולמעלה אז היא דין, לפי שהיא במקום הסיתום ונק' ליל, וכשהיא מתפשטת אפילו בחצי התחתון דז"א שיש בו גילוי החסדים, אז היא חסד ונק' לילה, לפי שלוקחת הארת ה' חסדים וז"ש בגין דינקא בתרי גווי וכו', פלוגתא קדמיתא דינא שהוא חצות הראשון שאז עדיין היא מהחזה ולמעלה במקום הסיתום (מ"מ).

¹⁷ שכן דרכה להקדים לשמאל כדאמרין צפונית מערבית (אור יקר).

¹⁸ מפני שהיא נוטה נגד אור היום והיינו לבנה שחציה מאירה וחציה חשוכא (אור יקר), היינו אחר חצות שמתפשטת מהחזה ולמטה במקום גילוי החסדים ואז נקראת לילה (מ"מ).

¹⁹ פי' השתא א"ש הכתוב שאומר דוד ללאה אתה שמתפשטת בחצי התחתון דז"א ובזה אתה נק' לילה אקום להודות לך כדי לגרום זוג יעקב ולאה וזהו מה שחידש הינוקא ולכך ר' אבא שוי ידוי ברישיה וברכיה על זה הסוד (מ"מ).

²⁰ שבזה הם כוללים יסוד ומלכות שהוא סוד שמינית בינה ממטה למעלה ומלמעלה למטה הו"ד ומתגלה היסוד, והיינו נשמת כל חי, והיינו צדיקים מצד היסוד, ויש להם חלק לעולם הבא, דהיינו בינה ולהכי תלה ליה בחי' יומין (אור יקר).

²¹ ואפילו יעשו עבירה כבר קנו שם צדיקים מפני אות הברית וכ"ש כשאניס חוטאים וודאי כולם צדיקים שאינם באים לידי עבירה (אור יקר).

²² צדק דהיינו המלכות והיסוד, ושערים שלה נפתחים וצדיקים יבואו בו, להיכן כדפי' לעיל מיניה, אבא בס אודה י"ה, דהיינו עד חכמה ובינה, משמע שהצדיקים יש להם חלק לעולם הבא דהיינו הבינה (אור יקר).

בראשית

וכתוב "זה השער לה' צדיקים יבואו בו", אותם שנמולו ונקראים צדיקים. "נצר מטעי", נצר מאותם הנטיעות שנטע הקדוש ברוך הוא בגן עדן, הארץ הזו היא אחת מהן, ועל כן יש לישראל חלק טוב לעולם הבא. וכתוב "צדיקים יירשו ארץ". "לעולם יירשו ארץ", מה זה "לעולם", כמו שבארנו במשנתנו. והרי הדבר הזה נתבאר בין החברים.

(ולמדנו, מה ראה הכתוב שלא נקרא אברהם עד עתה, נ"א בא וראה, הקדוש ברוך הוא לא קרא לאברהם אברהם עד עתה, ולמה, אלא כך בארנו, שעד עתה לא נמול, וכשנמול, התחברה בו הה"א הזו ושרתה בו). אלא כך בארנו, שעד עכשיו לא נמול, וכשנמול, התחבר לה"א הזו והשכינה שרתה בו, ואז נקרא אברהם. והיינו מה שכתוב "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", ושנינו בה' בראם, ושנינו באברהם. מה אומרם, אלא זה חסד וזו השכינה, והכל יורד יחד, והדבר לא קשה, וזה וזה היה.

אמר רבי יעקב לרבי אבא, הה' הזו של "הבראם" היא קטנה, וה' של "לה" גדולה, מה בין זה לזה. אמר לו, זו (שכינה) שמיטה וזה יובל. (ויש ששונים שהכל אחד.

אבא בם וכתוב (שם כ) [זה השער ליהו"ה] צדיקים יבאו בו אינון דאתגזרו ואקרין צדיקים נצר מטעי נצר מאינון נטיעין דנטע קב"ה בנגתא דעדן^{כד} האי ארץ חד מנייהו^{כז} ועל כן אית להו לישראל חולקא טבא בעלמא דאתי וכתוב (שם לו כט) צדיקים [יירשו ארץ] (ישעיה ס כה) לעולם יירשו ארץ מהו לעולם כמה דאוקימנא^{כח} במתניתא דילין והא אתמר האי מלה בין חבריא (ותנא מאי קא חמא קרא דלא אקרי אברהם עד השתא אלא הכי אוקימנא דעד השתא לא אתגזר וכד אתגזר אתחבר עאל) [נ"א תא הזי קב"ה לא קרא ליה לאברהם אברהם עד השתא^{כט} מאי טעמא אלא הכי אוקימנא דעד השתא לא אתגזר^כ וכד אתגזר^{כא} אתחבר ביה האי ה"א ושריא ביה] בהאי ה' ושכינתא שריא ביה וכדין אקרי אברהם^{כב} והיינו דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ותנא בה' בראם^{כג} ותנא באברהם מאי קאמרי אלא דא חסד ודא שכינתא וכלא נחית כחדא ולא קשיא מלה והאי והאי הוי א"ר יעקב לרבי אבא האי ה' דהבראם זעירא^{כד} וה' דהליהו"ה (דברים לב ו) רברבא^{כה} (ו)מה בין האי להאי א"ל^{כז} דא (שכינתא) (שמיטה) ודא יובלא (ואית דמתני דכלא חד

^{כד} מאותם נטיעות שבבינה וא"כ ע"י כך יש לכל ישראל חלק לעולם הבא שהיא הבינה, וז"ש במתניתין כל ישראליש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים (אור יקר). פי' כי הו"ק היו באבא כקרני חגבים ושתלן באימא ואתרביאו בנהורא ומלכות עמהם וז"ש נצר מאינון נטיעין שהם הו"ק דנטע קב"ה הוא אבא בנגתא דעדן היא אימא (מ"מ).

^{כז} פי' שהמלכות עמהם (מ"מ).

^{כח} פי' אימתי הצדיקים יורשים הארת המלכות שנק' ארץ היינו לעולם הבא שהיא הבינה והיא נק' עולם ר"ל לעתיד לבוא שהיא בינה אזי יירשו ארץ (מ"מ).

^{כט} פירוש מאחר דמאור כשדים תקן ה' כמ"ש הארץ זצ"ל מ"ט לא נקרא תכף אברהם ומשני דלא אתגזר פירוש דה' רזא דברית כמ"ש בס"ת לעיל דף פ"ט. מאי"ן (נ"א).

^כ אין שכינה שורה על ערל מפני שלא תדבק בו הערלה (אור יקר).

^{כא} דהיינו צדיק יורש ארץ ולכך עייל, ויותר דהיינו ושכינתא שריא ביה שירש אותה הצדיק (אור יקר).

^{כב} על שם אות ה' שירש, וא"ת הרי אברהם מרכבה לחסד ואת אמרת לשכינתא, לזה הביא ענין הבהראם באברהם וכו' ייחוד השכינה אל החסד (אור יקר).

^{כג} מלכות (כללים ח"ב קלה ע"ג), שכן היא בחינת ה' זעירא, ו"ה' רבתא" היא בסוד בינה (דע"ה ח"ב קז ע"א).

^{כד} שכינה בסוד המיעוט (אור יקר).

^{כה} יובלא בסוד הבינה שהיא ה' חמשים שערים שהם חמשה ספירות שכל א' כלולה מי' סלקין לחמשין (אור יקר).

^{כז} אתון עלאין רברבין ככתוב בהקדמה ג ע"ב (ד"א).

בראשית

דבר מנהרא מצדיק כדין קיימא באשלמותא^{לה} וה' רברבא דהא מתנהרא כדקא יאות ולזמנין דלא קיימא באשלמותא וינקא מסטרא אחרא כדין ה"א זעירא) ובגין כך זמנין דסיהרא קיימא באשלמותא וזמנין בפגימותא ובאנפחא אשתכח ואשתמודע וכלא שפיר והאי [איהו] ברירא דמלה

אמר רבי אבא זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהון מכל שאר עמין (עע"ז) ויהיב לון את קיימא דא דכל מאן דאית ביה האי את לא נחית לגיהנם^{לו} אי איהו נטיר ליה כדקא יאות דלא עייל ליה ברשותא אחרא ולא משקר בשמיה דמלכא דכל מאן דמשקר בהאי כמאן דמשקר בשמיה דקב"ה דכתיב (הושע ה ז) ביהו"ה בגדו כי בנים זרים ילדו תו אמר רבי אבא בזמנא דבר נש אסיק בריה לאעליה להאי ברית קרי קב"ה לפמליא דיליה ואמר חמו [מאין] [מאין] בריה עבדית בעלמא ביה שעתא אודמן (ליה) אליהו ופאס^{לו} עלמא בד' פאסינ^{לו} ואודמן תמן ועל דא תנינן דבעי בר נש לתקנא כרסייא אחרא ליקרא דיליה ויימא^{לו} דא כרסייא דאליהו ואי לאו לא שרי תמן^{לו} והוא סליק ואסהיד קמי קב"ה

תא חזי בקדמיתא כתיב (מ"א יט ט) מה לך פה אליהו וגו' וכתיב (שם י) קנא קנאתי ליהו"ה^{לו} כי עזבו בריתך בני ישראל וגו' א"ל חי"ך בכל אתר דהאי רשימא [ל]קדישא רשימו[ן] ליה בני בבשרהון אנת תודמן תמן ופומא דאסהיד דישראל עזבו הוא יסהיד דישראל [מ]קיימין האי קיימא והא תנינן על מה אתענש אליהו קמי קב"ה על דאמר דלטורא על בנוי

אדהכי הוה אתי נהורא דיומא והוה אמרי מלי דאורייתא קמו למיזל א"ל ההוא גברא במה

שכאשר מאירה מהצדיק, אז עומדת בשלמות וה"א גדולה, שהרי מוארת כראוי. ופעמים שלא עומדת בשלמות ויונקת מצד האחר, אז ה"א קטנה). ולכן לפעמים שהלבנה עומדת בשלמותה, ולפעמים בחסרונה, ובפניה נמצא ונודע, והכל יפה, וזה הוא ברור הדבר.

אמר רבי אבא, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם מכל שאר העמים ונתן להם אות הברית הזו, שכל מי שיש בו אות הזו, אין יורד לגיהנם אם הוא שומר אותו כראוי, שאין מכניס אותו לרשות אחרת, ולא משקר בשם המלך. שכל מי שמשקר בזה, כמי שמשקר בשמו של הקדוש ברוך הוא, שכתוב "בה' בגדו כי בנים זרים ילדו". עוד אמר רבי אבא, בזמן שהאדם מעלה את בנו להכניסו לברית הזו, הקדוש ברוך הוא קורא לפמליא שלו ואומר, ראו איזו בריה עשיתי בעולם. באותה השעה מזדמן (לו) אליהו וטס את העולם בארבע טיסות ומזדמן לשם, ועל זה שנינו שצריך אדם לתקן כסא אחר לכבודו, ויאמר, זה הכסא של אליהו. ואם לא, אינו שורה שם. והוא עולה ומעיד לפני הקדוש ברוך הוא.

בא וראה, בראשונה כתוב "מה לך פה אליהו וגו'", וכתוב "קנא קנאתי לה' (אלהי צבאות) כי עזבו בריתך בני ישראל וגו'". אמר לו, חי"ך, שבכל מקום שירשמו בני הרושם הקדוש הזה בבשרם, אתה תזדמן לשם, והפה שהעיד שישראל עזבו, הוא יעיד שישראל מקיימים את הברית הזו. והרי שנינו, על מה נענש אליהו לפני הקדוש ברוך הוא, על שאמר לשון הרע על בנוי.

בינתיים בא אור היום, והיו אומרים דברי תורה. קמו ללכת, אמר לו אותו

^{לה} לבנה במילואה (אור יקר).

^{לו} ואם חוטא בשאר עבירות קב"ה גובה ממנו בדרכים אחרים (אור יקר).

^{לז} מו ע"ב (הערת הזוהר).

^{לח} פי' בתיקוני"ז (חדש יז ע"א) כנגד ד' אותיות שבשם, להיות אות ברית תלוי בשם יהו"ה (אור יקר).

אליהו בארבע כי אליהו דרגיה איהו לתתא מן האי באר כנו' בפרשת ויצא על פסוק וירא והנה באר בשדה ולכן מתלבש בכל הד' יסודות ולא כשאר המלאכים שאינם מתלבשים אלא בג' ולא יותר (שער מאמרי רז"ל ט ע"א). שמעופף בכל העולם בד' עפירות מטעם המבואר (ד"א).

^{לט} יג ע"א (הערת הזוהר).

^מ שאין הרוחני שורה על הגשמי אלא ע"י הכנה בפה (אור יקר).

בראשית

האיש, במה שעסקתם בלילה הזה השלימו. אמרו, מה הוא, אמר לו, שתראו למחר את פניו של בעל הברית, שהרי אשתי בקשה את הבקשה הזו מכם, ומילת הברית של בני שנולד לי למחר תהיה ההלולא שלו. אמר רבי אבא, זו היא בקשה של מצוה, ונשב לראות את פני השכינה. חכו כל אותו היום.

יומא

צג/ב

בההוא ליליא כנש ההוא גברא כל אינון רחימיו וכל ההוא ליליא אשתדלו באורייתא ולא הוה מאן דנאים א"ל ההוא גברא במטו מנייכו כל חד וחד לימא מלה הדתא דאורייתא

פתח <חד> <נ"א> רבי אבא) ואמר (שופטים ה ב) בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יהו"ה מאי קא חמו"ב דבורה וברק דפתחו בהאי קרא אלא הכי תנינן לית עלמא מתקיימא"ד אלא על האי ברית דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה וגו' דהא שמיא וארעא על דא קיימין בנין כד כל זמנא דישראל <מקיימין האי> (קיימין דא) ברית נמוסי שמיא וארעא <קיימין> בקיומיהו"ב וכל זמנא דה"ו ישראל מבטלין האי ברית שמיא וארעא לא מתקיימין" וברכאן לא משתכחין בעלמא" תא חזי לא שליטו שאר עמין על ישראל אלא כד בטילו מנייהו קיימא דא ומה בטילו מנייהו"ב דלא אתפרעין ולא אתגליין ועל דא כתיב ויעזבו בני ישראל את יהו"ה"ב <וגו'> (שמואל א' יב ט) וימכור אותם ביד סיסרא (וגו') ויעזבו את יהו"ה ממש עד דאתת דבורה ואתנדבת לכל ישראל

באותו הלילה כנס אותו האיש את כל אותם אוהביו, וכל אותו הלילה התעסקו בתורה, ולא היה מי שישן. אמר להם אותו האיש, בבקשה מכם, כל אחד ואחד יאמר דבר חדש בתורה.

פתח אחד (רבי אבא) ואמר, "בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה". מה ראו דבורה וברק שפתחו בפסוק הזה, אלא כך שנינו, אין העולם מתקיים אלא על הברית הזו, שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה וגו'", שהרי שמים וארץ קיימים על זה. לכן, כל זמן שישראל מקיימים את הברית הזו, חוקות שמים וארץ עומדים בקיומם, וכל זמן שחס ושלום מבטלים את הברית הזו, אין שמים וארץ מתקיימים, ואין נמצאות ברכות בעולם. בא וראה, לא שלטו שאר העמים על ישראל אלא כשביטלו מהם את הברית הזו, ומה בטלו מהם, שלא נפרעו ולא נתגלו, ועל זה כתוב "ויעזבו בני ישראל את ה', וימכור אותם ביד סיסרא". ויעזבו את ה' ממש, עד שבאה דבורה ונדבה את כל ישראל לדבר הזה, אז נכנעו שונאיהם תחתיהם. והיינו מה ששנינו, שאמר הקדוש ברוך הוא ליהושע, וכי ישראל הם אטומים ולא

^{מא} אליהו ז"ל מלאך הברית (רמ"ז). למחר תראו את אליהו ז"ל בעל הברית כי אשתו ילדה זכר (ד"א).

^{מב} וברית מילתו יהיה למחר בכך תתעכבו פה להשלים דבריכם שעסקתם בם עד הנה (ד"א).

^{מג} היה להם להתחיל השבח בנס העושה להם המפלת סיסרא ולא בענין פריעת הברית, ותירץ כי סיבת השליטה של האומות ביטול המצוה והקיום והפריעה היה סיבת הנצחון והנס (אור יקר).

^{מד} ומשם דקרא לא קאמר חקות שמים וארץ לא שים אלא לא שמתי דמשמע דאדרבא גברא לבד, לזה אמר, דהא שמיא וארעא ע"ד מתקיימין, ואם כן אם לא בריתי יום ולילה שהם מקיימין העולם תמיד חקות שמים וארץ לא שמתי בתחילת בריאתם מפני שאין ראוי לבראתם כדי שיתבטלו (אור יקר).

^{מה} כלומר נעשים דרך המופקד להם לחק מעת בריאתם והשתא ניחא לשון לא שמתי אותו הדרך והחוק לכם לקיומם של תחתונים (אור יקר).

^{מו} אינם חיים מהשפע העליון (אור יקר).

^{מז} העדר הברכות גורם הכנעת הקדושה ותגבורת הקלי' והיינו שליטת האומות (אור יקר).

^{מח} שח"ו לא היו מלין כלל (אור יקר).

^{מט} היינו י' של ברית, כי מילה מלכות ופריעה יסוד, וכשפרעו ברכו והשפיעו ה' שהוא י' של ברית שהוא השם (אור יקר).

בראשית

במלה דא כדין אתכנעו שנאיהון תחותייהו והיינו דתנינן דאמר קב"ה ליהושע וכי ישראל אטימין אינון ולא אתפרעו ולא אתגלייא ולא קיימין קיימא דילי ואת בעי לאעלא להו⁴¹ לארעא ולאכנעא שנאיהון (יהושע ה ב) שוב מול את בני ישראל שנית⁴² ועד דאתפרעו ואתגלייא האי ברית לא עאלו לארעא ולא אתכנעו שנאיהון אוף הכא כיון דאתנדבין ישראל בהאי את אתכנעו שנאיהון תחותייהו וברכאן אתחזרו לעלמא הה"ד בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יהו"ה

קם אחרא ופתח ואמר (שמות ד כד) ויהי בדרך במלון ויפגשו יהו"ה ויבקש המיתו⁴³ למאן למשה א"ל קב"ה וכי את אזיל לאפקא ית ישראל ממצרים ולאכנעא מלכא רב ושליטא⁴⁴ ואת אנשיית מנך קיימא דברך לא אתגזר מיד ויבקש המיתו תאנא נחת גבריאל בשלהובא דאשא לאוקדיה ואתרמיז חד חיויא מתוקדא לשאפא ליה⁴⁵ בגויה אמאי חיויא א"ל קב"ה⁴⁶ את אזיל לקטלא חיויא רברבא ותקיפא וברך לא אתגזר מיד אתרמיז לחד חיויא לקטלא ליה עד דחמת צפורה וגזרת לברה ואשתויב הה"ד (שם כה) ותקח צפורה צור⁴⁷ מהו צור אלא⁴⁸ אסוותא ומאי אסוותא דכתיב (שם) ותכרות את ערלת בנה דנצנצא בה רוח קודשא⁴⁹

קם אחרא ואמר (בראשית מה ד) ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו ויאמר וגו' וכי אמאי קרי להו והא קריבין הוו גביה אלא בשעתא דאמר לון אני יוסף אחיכם תוהו דחמו ליה במלכו עלאה אמר יוסף מלכו דא בגין דא

נפרעו ולא התגלו ולא מקיימים את בריתי, ואתה רוצה להכניסם לארץ ולהכניע את שונאיהם. "שוב מל את בני ישראל שנית". ועד שנפרעו ונתגלתה הברית הזו, לא נכנסו לארץ ולא נכנעו שונאיהם. אף כאן, כיון שהתנדבו ישראל באות הזו, נכנעו שונאיהם תחתיהם וחזרו הברכות לעולם. זהו שכתוב "בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'".

קם אחר, פתח ואמר, "ויהי בדרך במלון ויפגשו ה' ויבקש המיתו". את מי, את משה. אמר לו הקדוש ברוך הוא, וכי אתה הולך להוציא את ישראל ממצרים ולהכניע מלך גדול ושליט, ואתה שכחת ממך את הברית, שבנך לא נמול, מיד "ויבקש המיתו". למדנו, ירד גבריאל בשלהבת של אש לשרוף אותו, ונדמה לנחש אחד שורף, לבלוע אותו לתוכו. למה נחש, אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה הולך להרוג את הנחש הגדול והחזק, ובנך לא נמול. מיד נדמה לנחש אחד להרוג אותו. עד שראתה צפורה ומלה את בנה ונצול. זהו שכתוב "ותקח צפורה צור". מה זה "צור", אלא רפואה. ומה הרפואה, שכתוב "ותכרות את ערלת בנה", שנצנצא בה רוח הקודש.

קם אחר ואמר, "ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו ויאמר וגו'". וכי למה קרא להם, והרי הם היו קרובים אליו. אלא בשעה שאמר להם אני יוסף אחיכם, תמהו שראו אותו במלכות עליונה. אמר יוסף,

¹ בא ע"א (הערת הזוהר).

² שאין נכנסין לארץ עד שיהיו צדיקים כ' של צדיקים (אור יקר).

³ פירעה על מילתם מקודם (אור יקר).

⁴ ובפקודי רסו ע"ב לבריה דמשה ו"ל דהא והא אית בהו שרצה המלאך להרוג שניהם ולכך הבינה שנתחייבו שניהם בעון המילה. הרש"ב (נ"א).

⁵ שעדיין יש לו שולטנות שלא השלימו ת' שנה (אור יקר).

⁶ לבלוע אותו (ד"א).

⁷ נ"ב כי פרעה גימטריא נחש כמ"ש ש"ך ומ"ש את אזיל דהוא הבל והרגו בתחלה פרעה ודו"ק כי קצרת. מא"ן (נ"א).

⁸ בחולם אם הוא סלע הול"ל בשורק כמו והכית בצור ומשני אסוותא מ"ך (נ"א).

⁹ פי' כד"א הצרי אין בגלעד (ד"א).

¹⁰ ולאפוקי ממאן דס"ל שנדמה לו נחש והיה בולעו עד וכו' (מ"מ).

בראשית

רווחנא ליה גשו נא אלי ויגשו דאחזי להו^פ האי קיימא דמילה אמר דא גרמת לי מלכו דא בגין דנטרית לה מכאן אוליפנא מאן דנטיר^{קא} להאי את קיימא מלכו^{קב} אתנטרת ליה מנלן מבעז^ק דכתיב (רות ג יג) חיי יהו"ה שכבי עד הבקר דהוה מקטרג ליה יצריה עד דאומי אומאה ונטיר להאי ברית בגין כך זכה דנפקו מניה מלכין שליטי^{קד} על כל שאר מלכין ומלכא משיחא^{קה} דאתקרי בשמא דקב^{קה}

פתח אידך ואמר כתיב (תהלים כז ג) אם תחנה עלי מחנה וגו' הכי תאנא בזאת אני בוטח מהו בזאת דא את קיימא דזמינא תדיר^{קו} גבי בר נש ואתרמיזא לעילא^{קי} ובגיני כך אתמר בזאת כמה דכתיב (בראשית ט יב) זאת^{קכ} אות הברית^{קד} (שם יז י) זאת בריתי וכלא בחד דרגא ותאנא זה וזאת בחד דרגא אינון^{קה} ולא מתפרשן ואי תימא אי הכי הא שאר בני עלמא^{קו} הכי אמאי^{קי} דוד בלחודוי ולא אחרא אלא בגין דאחידא ביה^{קכ} ואתרמיזא ביה^{קד} והיא כתרא דמלכותא

תא חזי בגין דהאי זאת לא נטר^{קו} ליה דוד מלכא כדקא חזי מלכותא

צד/א

אתעדי מניה^{קו} כל ההוא זמנא^{קי} והכי אוליפנא

בגלל המלכות הזו הרווחתי אותה. "גשו נא אלי ויגשו", שהראה להם את ברית המילה. אמר, זו גרמה לי את המלכות הזו, משום ששמרתי אותה. מכאן למדנו, שמי ששומר את אות הברית הזו, המלכות שמורה לו. מנין לנו, מבוועז, שכתוב "חי ה' שכבי עד הבוקר", שיצרו היה מקטרג בו, עד שנשבע שבועה ושמר את הברית הזו, לכן זכה שיצאו ממנו מלכים שליטים על כל שאר המלכים, והמלך המשיח שנקרא בשמו של הקדוש ברוך הוא.

פתח אחר ואמר, כתוב "אם תחנה עלי מחנה וגו'". כך שנינו, "בזאת אני בוטח", מה זה "בזאת", זו אות הברית המזומנת תמיד אצל אדם, ונרמזה למעלה. ולכן נאמר "בזאת", כמו שכתוב "זאת אות הברית", "זאת ברית", והכל בדרגה אחת. ושנינו, זה וזאת הם בדרגה אחת ולא נפרדים. ואם תאמר, אם כך, הרי שאר בני האדם כך, למה דוד בלבדו ולא אחר. אלא משום שהיא אחוזה בו ונרמזה בו, והיא כתר המלכות.

בא וראה, משום שה"זאת" הזו לא שמר אותה דוד המלך כראוי, המלכות

עברה ממנו כל אותו הזמן. וכך למדנו,

^פ כדי שיכירו בסוד חכמת הפרצוף שאות ברית בשלימותו (אור יקר).

^{קא} שבא מעשה לידו וכבש יצרו (אור יקר).

^{קב} שמי שכובש יצרו הוא מלך (אור יקר).

^{קג} שלא היה מלך מקודם זה (אור יקר).

^{קד} שיהיו זרעו כובשים העולם כגון דוד ושלמה (אור יקר).

^{קה} נוסף היותו שולט העולם (אור יקר).

^{קי} נוסף לו מעלה דאתקרי בשמא דהיינו ה' צדקנו מדה כנגד מדה של הקב"V כנגד הפריעה צדקנו נגד המלה, צדק ודאי (אור יקר).

^{קי} מלת זאת מזומנת, מורה באצבע, והיא מצוה זו שאינה זו תדיר מהאסד אפילו במרחץ (אור יקר).

^{קכ} בספירות (אור יקר).

^{קכ} מלכות (אור יקר).

^{קד} יסוד (אור יקר).

^{קה} יסוד ומלכות (אור יקר).

^{קו} הם מרכבה למדה זו בבריתם (אור יקר).

^{קי} מרכבה אליה (אור יקר).

^{קי} שהיא נקראת דוד, וכל עניני דוד אמרם על השכינה ועל עצמו (אור יקר).

^{קי} בחטא בת שבע, ומפני שלא חטא אמר לא נטר כדקא חזי) אור יקר).

^{קי} מנא לך דמלכות אאתעדי מיניה, כל מקום שהלך מלך היה, לזה אמר כי המלכות תלוי ביורלשים וכיון שגורש מירושלים מלכותא אתעדי מיניה (אור יקר).

בראשית

האי זאת אתרמיזא במלכותא דלעילא ואתרמיזא בירושלם קרתא קדישא^ע בההוא שעתא דדוד עבר עליה^ע נפק קלא ואמר דוד במה דאתקטרת תשתרי לך^ב מרדין מירושלם ומלכותא אתעדי מינך [מנ"ל דכתיב (ש"ב יב יא) הנני מקים עליך רעה מביתך דייקא] והכי הוה כמה דעבר ביה אתענש ומה דוד מלכא הכי שאר בני עלמא עאכ"ו

פתח אידך ואמר (תהלים צד יז) לולי יהו"ה עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי תאנא במה זכאן ישראל דלא נחתי לגיהנם^ב כשאר עמין עכו"ם ולא אתמסרן בידוי דדומה (אלא) בהאי את דהכי תאנא בשעתא דבר נש נפיק מעלמא כמה חבילי⁴³ טהירין^ב אתפקדן עליה זקפין עינא וחמאן האי את דהוא קיימא דקודשא אתפרשן מניה ולא אתיהיב בידוי דדומה לנחתא לגיהנם דכל מאן דאתמסר בידוי נחית לגיהנם ודאי ומהאי את דחלין עלאין ותתאין ודינין בישיין לא שלטין ביה בבר נש אי איהו זכי לנטורי ליה להאי את בגין דהוא אתאחיד בשמא דקב"ה כיון דדוד מלכא^ב לא נטר את קיימא דא^ב כדקא חזי אתעדי מניה מלכותא ואתטריד מירושלם מיד דחיל [דסבר] (וסבר) דייחתון ליה [מיד וימסרון לידוי] (בידוי) דדומה וימות בההוא עלמא עד דאתבשר ביה דכתיב (ש"ב יב יג) גם יהו"ה העביר חטאתך לא תמות ביה שעתא פתח ואמר לולי יהו"ה עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי

פתח אידך ואמר מאי האי (דכתיב) [נדאמר דוד] (שם טו כה) והראני אותו ואת נהו (מאי והראני אותו ואח"כ ואת נהו) מאן יכיל למחמי

ה"זאת" הזו נרמזה במלכות שלמעלה, ונרמזה בירושלים העיר הקודש. באותה השעה שדוד עבר עליה, יצא קול ואמר, דוד, במה שנקשרת תותר, טורדים אותך מירושלים, והמלכות תוסר ממך. מנין לנו, שכתוב "הנני מקים עליך רעה מביתך", "מביתך" במדויק. וכך היה. כמו שעבר עליו נענש. ומה דוד המלך כך, שאר בני העולם על אחת כמה וכמה.

פתח אחר ואמר, "לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי". למדנו, במה זוכים ישראל שאינם יורדים לגיהנם כמו שאר העמים עובדי כוכבים ומזלות, ואין נמסרים בידי דומה, (אלא) באות הזו. שכך למדנו, בשעה שאדם יוצא מן העולם הזה, כמה קבוצות של מאורות נפקדים עליו. מרימים עינים ורואים את האות הזו, שהיא ברית קודש ונפרדים ממנו, ואינו ניתן בידי דומה לרדת לגיהנם. שכל מי שנמסר בידו, ודאי יורד לגיהנם. ומהאות הזו פוחדים עליונים ותחתונים, והדינים הרעים אין שולטים בו באדם אם הוא זוכה לשמור את האות הזו, משום שהוא נאחז בשמו של הקדוש ברוך הוא. כיון שדוד המלך לא שמר את אות הברית הזו כראוי, עברה ממנו המלכות, ונטרד מירושלים, מיד פחד, כי סבר שיורידו אותו מיד, וימסרו אותו ביד דומה וימות בעולם ההוא, עד שהתבשר עליו, שכתוב "גם ה' העביר חטאתך לא תמות". באותה השעה פתח ואמר, "לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי".

פתח אחר ואמר, מה זה (שכתוב) שאמר דוד "והראני אותו ואת נהו". (מהו והראני אותו ואחר כך ואת נהו). מי יכול לראות

^ע שברח מפני אבשלום (אור יקר).

^ע זאת מלכות וירושלים מלכות ואות ברית מלכות והכל ענין א' (אור יקר).

^ע בשעה שעשה מעשה בת שבע (ד"א).

^ב במה שאתה מקושר תהיה ניתר ומחוסר ממנו (ד"א).

^ב עם היות שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (אור יקר).

^ב חבילות ואגודות של בעלי דינים המאירים מתוקף הדין (ד"א).

^ב בראשית ח ע"א וע"ב (ד"א). כיון דדוד מלכא לא נטר את קיימא דא וכו' מיד דחיל דסבר דייחתון ליה וימסרון ליה לידא דדומה וימות בההוא עלמא עד דאתבשר ביה דכתיב גם ה' העביר חטאתך לא תמות ביה שעתא פתח ואמר לולי יהו"ה העביר חטאתך לא תמות ביה שלא ירד לגיהנם כי זהו מיתה דההוא עלמא כגון יחי ראובן ואל ימות דמתרגם יחי ראובן בההוא עלמא וכו' ר"ל בההוא עלמא שמכניסין הנשמה בז' מדורין דגיהנם (ז"ה) (ש"נ).

^ב עי' זוהר הרקיע.

בראשית

ליה לקב"ה אלא הכי תנינן בההיא שעתא דאתגזר עליה ההוא עונשא ודוד ידע דעל דלא נטר האי את^פ כדקא יאות^פ אתענש בהאי דכלא כחדא אחידא^פ וכלא אתרמיז בהאי את^פ ולא אקרי צדיק מאן דלא נטר ליה כדקא יאות הוה בעי בעותיה ואמר והראני אותו ואת נהו מאי אותו (אות דיליה אות הברית דהא אותו דקב"ה את דיליה) ודא את קיימא (דיליה) קדישא דהא דחילנא דאתאביד מנאי^ט מאי טעמא בגין דתרין אלין מלכותא וירושלם בהאי אחידן ובגין כך תלי בבעותיה אותו^ט ואת נהו^ט דיתהדר מלכותא דהאי את לאתריה^ט וכלא חד מלה

פתח אידך ואמר (איוב יט כו) ומבשרי אחזה אלו^ה מאי ומבשרי ומעצמי מבעי ליה^ה אלא מבשרי ממש ומאי היא דכתיב (ירמיה יא טו) ובשר קדש יעברו מעליך וכתיב (בראשית יז יג) והיתה בריתי בבשרכם דתניא בכל זמנא דאתרשים בר נש בהאי רשימא קדישא^ה דהאי את מניה המי^ה לקב"ה מניה ממש ונשמטא^ה קדישא אתאחידת ביה [ואי לא זכי דלא נטיר האי את מה כתיב (איוב ד ט) מנשמט אלו^ה יאבדו דהא רשימו דקב"ה לא אתנטיר ואי זכי ונטיר ליה שכינתא לא אתפריש מניה אימתי מתקיימא ביה כד אתנסיב^ה והאי את^ט עייל

את הקדוש ברוך הוא, אלא כך שנינו, בשעה ההיא שגזר עליו אותו העונש, ודוד ידע שעל שלא שמר האות הזו כראוי נענש בזה, שהכל אחוז יחד, והכל נרמז באות הזו. ולא נקרא צדיק מי שאינו שומר אותו כראוי, היה מבקש בקשתו ואומר, "והראני אותו ואת נהו". מה זה אותו, (האות שלו, אות הברית, שהרי אותו של הקב"ה האות שלו) זו אות הברית (שלו) הקדושה, שהרי אני פוחד שאבדה ממני. למה, משום ששני אלו, המלכות וירושלים, אחוזות בזה, ולכן תלה בבקשתו אותו ואת נהו, שתחזור המלכות של האות הזו למקומה, והכל דבר אחד.

פתח אחר ואמר, "ומבשרי אחזה אלוה". מה זה "ומבשרי", היה צריך להיות ומעצמי. אלא מבשרי ממש, ומה היא, שכתוב "ובשר קודש יעברו מעליך", וכתוב "והיתה בריתי בבשרכם". ששנינו, בכל זמן שנרשם אדם ברושם הקדוש של האות הזו, ממנה רואה את הקדוש ברוך הוא, ממנו ממש, והנשמה הקדושה נאחזת בו. ואם לא זוכה, שאינו שומר את האות הזו, מה כתוב "מנשמט אלוה יאבדו", שהרי הרושם של הקדוש ברוך הוא לא נשמר. ואם זוכה ושומר אותו, אין השכינה נפרדת ממנו. מתי מתקיים בו, כאשר הוא נושא [אשה], והאות הזו נכנסת למקומה. (ששנינו, למה

^פ אות ברית מילה (ד"א).

^פ אע"פ ש כלהאומר דוד חטא אינו אלא טועה (שבת נו ע"א), עכ"ז למי שבדרגת דוד (אור יקר).

^פ צדיק וצדק זה וזאת, ובהתגרש מאחד גורש משתיהן (אור יקר).

^פ מילה ופריעה (אור יקר).

^פ היה אפשר שחטא בהריגת אוריהו ולא בבת שבע כלל, לזה אמר דדחילנא דאתאביד מנאי, וכמו שגורשתי מהמלכות על חטא אוריה, גורשתי מהיסוד על חטא בת שבע (אור יקר).

^ט יסוד (מ"מ).

^ט מלכות (מ"מ).

^ט פי' הארת ושולטנות היסוד חוזרת למלכות לפי שע"י חטא בת שבע היה קצת פירוד בין יסוד ומלכות, ולכך גורש דוד מהמלכות, ואח"כ חזר היסוד למקומו (מ"מ).

^ט שם אלוה הוא לבוש לנשמה. ועי' זוהר משפטים צו ע"ב, וע"ח דרושי מ"ן ח', ושם דרוש יב (ביאורים ח"א לד ע"ג).

^ט אם הכוונה על מציאות הגוף ובניינו, היה לו לומר ומעצמי (אור יקר).

^ט מילה (אור יקר).

^ט שהנשמה נאחזת בגוף ושכינה בנשמה (אור יקר).

^ט בעת הולדת האדם באים לו נפש רוח ונשמה וכשנמול זוכה לכולן כדי להשלימן באותה מצוה אך מסתלקים עד שישבר קליפת יצה"ר בהתחנכו במצות (ד"א).

^ט שלמות הנשמה בנשמת הנקבה וכו' ושכינה אינה שורה על מקום פגום (אור יקר).

^ט יסוד (אור יקר).

בראשית

באתריה^ק (דתניא מאי טעמא וא"ו ה"א אזלין כחדא אלא חד דכר^ק וחד נוקבא^ק אשתתפו כחדא^ק ואקרי חד שמא^ק כדין חסד עלאה שרייא עלייהו באן אתר שרייא בסטרא דדכורא ומאן חס"ד חס"ד א"ל דאתי ונפק מחכמה עלאה ואתעטר בדכורא ובגין כך^ק אתבסמת נוקבא) [נ"א דתנן רזא דוי"ו ה"א אזלין כחדא כגוונא דדכר ונוקבא אשתתפו כחדא ואיגון חד כדין חסד עלאה שרייא עלייהו ואתעטר בדכורא ואתבסמת נוקבא]

תו תנינן^ק אלו"ה הכי הוא^ק א"ל^ק נהירו דחכמתא ו' דכר ה' נוקבא אשתתפו כחדא אלו"ה אקרי ונשמתא קדישא מהאי אתר^ק אתאחדת^ק וכלא תליא בהאי את ועל דא כתיב (איוב יט כו) ומבשרי אחזה אלו"ה דא שלימותא דכלא מבשרי ממש מהאי את ממש ועל דא זכאין איגון ישראל קדישין דאחידן ביה בקב"ה זכאין איגון בעלמא דין ובעלמא דאתי עלייהו כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה וגו' ובגין כך היים כלכם היום

א"ר אבא ומה בכל כך אתון חכימין ואתון יתבין הכא אמרו ליה אי <צפוראה יתעקרו> (צפורי אתעקרו) מאתריהו^ק

צד/ב

לא ידעין לאן טאסן הה"ד (משלי כו ח) כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו ואתרא <דא> (די) זכי לן לאורייתא והאי אורחא

וא"ו ה"א הולכות יחד, אלא אחת זכר ואחת נקבה). משתתפים יחד, ונקרא שם אחד, אז שורה עליהם החסד העליון. באיזה מקום שורה, בצד הזכר. ומי החסד, חס"ד א"ל שבא ויוצא מהחכמה העליונה ומתעטר בזכר. ולכן נתבשמת הנקבה. (נ"א ששינו, הסוד של וי"ו ה"א הולכים יחד כדוגמת זכר ונקבה משתתפים יחד והם אחד. אז שורה עליהם החסד העליון, ומתעטר בזכר ונתבשמת הנקבה).

עוד שנינו, אלוה כן הוא, א"ל, אור החכמה, ו' זכר, ה' נקבה, כשמשותפים יחד נקרא אלוה. והנשמה הקדושה נאחזת מהמקום הזה, והכל תלוי באות הזו. ועל כן כתוב "ומבשרי אחזה אלוה", זו היא שלמות הכל. מבשרי ממש, מהאות הזו ממש. ועל כן אשריהם ישראל קדושים שאחוזים בקדוש ברוך הוא, אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב "ואתם הדבקים בה' וגו'", ולכן "חיים כלכם היום".

אמר רבי אבא, ומה בכל כך אתם חכמים, ואתם יושבים כאן. אמרו לו, אם הציפורים יעקרו ממקומם,

לא יודעים לאן טסות. זהו שכתוב "כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו". והמקום הזה זכה אותנו לתורה. וזו הדרך שלנו. בכל לילה, חצי אנו ישנים

^ק מלכות, דהיינו ז"נ למטה (אור יקר).

^{קא} ת"ת (אור יקר).

^{קב} מלכות (אור יקר).

^{קג} באלפ"א ב"ת (אור יקר).

^{קד} עי' ס"י (פ"ד מט"ז) שני אבנים בונות שני בתים, שלש אבנים בונות ששה בתים. אבל אות אחת אינה עושה שם, ואינה בונה בית (אור יקר).

^{קה} ג"י פי' דלא הוי זווגא דמלכא במטרוניתא אלא בזמנא דנהרא מאבא וע' בפ' אמור ק ע"ב בפסוק וגם אמנה אחותי בת אבי היא כו' (ד"א).

^{קי} לראיה שחסד גובר על הכל ומצד החכמה (אור יקר).

^{קי} תחילה לא פי' תיבת אלוה ועתה מפרש תיבת אלוה (מ"מ).

^{קי} פירוש חסד הוא ענף החכמה. הרש"ב (נ"א).

^{קט} אל הוא נהירו דחכמתא דהיינו שתוף חכמה ובינה שמשם נשמה, ו' רוח, ה' נפש (אור יקר).

^{קי} עי' פרשת משפטים צו ע"ב (לש"ו).

^{קיא} אם הצפרים נעקרים ממקומם ר"ל מקן שלהם אזי אינם יודעים להיכן יעופו אף כן אנחנו אם אנו נעקרים מכאן שהוא קן שלנו מקום מוכן ללמוד תורה אזי לא נדע להיכן אנו פונים את עצמנו כמבואר (ד"א).

בראשית

דילן בכל ליליא פלגותא⁴⁴ ניימין ופלגותא אנן עסקין באורייתא וכד אנן קיימין בצפרא ריחי חקלא ונהרי מיא נהרין לן אורייתא ואתיישבת בלבן ואתר דא⁴² הא דיינוה לעילא זמנא חדא וכמה סרכי תריסין אסתלקן⁴³ בהוא דינא על עונשא⁴¹ דאורייתא וכדין אשתדלותא דילן יממא וליליא באורייתא הוא ואתרא דא קא מסייעא לן ומאן דאתפרש מכאן כמאן דאתפרש מחיי עלמא זקיף ידוי רבי אבא ובריך לון יתבו עד דנהר יממא בתר דנהר יממא אמרו לאינון דרדקי דקמייהו פוקו וחמו אי נהר יממא וכל חד לימא מלה חדתא דאורייתא להאי גברא רבא נפקו וחמו דנהר יממא

אמר חד מנייהו זמין האי יומא אשא מלעילא אמר אחרא ובהך ביתא אמר אחרא חד סבא הכא דזמין האי יומא לאתוקדא בנורא דא א"ר אבא רחמנא לישזבן תווה ולא יכיל למללא אמר קוטרא דהורמנא בארעא אתפסת⁴⁵ וכך הוה דהוא יומא חמו חברייא אפי שכינתא ואסתחרו באשא ורבי אבא אתלהיטו אנפוי כנורא מחדוותא דאורייתא⁴⁶ תאנא כל ההוא יומא לא נפקו כלהו מביתא וביתא אתקטר בקיטרא⁴⁷ והוון חדתאן מלי בגווייהו כאילו קבלו ההוא יומא אורייתא מטורא דסיני בתר דאסתלקו לא הוון ידעי אי הוא יממא ואי הוא⁴⁵ ליליא אמר רבי אבא בעוד דאנן קיימין לימא כל חד מינן מלה חדתא דחכמתא לאקשרא מיבו למאריה דביתא מריה דהלולא

פתח חד ואמר (תהלים סה ה) אשרי תבחר⁴⁸ ותקרבו ישכון חצריך וגו' בקדמיתא חצריך לבתר ביתך ולבתר היכלך⁴⁹ דא פנימאה מן

וחצי אנו עוסקים בתורה, וכשאנו עומדים בבוקר, ריחות השדה ונהרות מים מאירים לנו את התורה, והיא מתיישבת בליבנו. ואת המקום הזה הרי דנו אותו למעלה פעם אחת, וכמה שוטרי מגינים הסתלקו באותו הדין על עונש התורה, ואז ההתעסקות שלנו יומם ולילה היא בתורה, והמקום הזה מסייע לנו, ומי שנפרד מכאן, כמי שנפרד מחיי העולם. רבי אבא הרים ידיו ובריך אותם. ישבו עד שהאיר היום. אחר שהאיר היום, אמרו לאותם התינוקות שלפניהם, צאו וראו אם האיר היום, וכל אחד יאמר דבר חדש בתורה לאיש הגדול הזה. יצאו וראו שהאיר היום.

אמר אחד מהם, מזומנת ביום הזה אש מלמעלה. אמר אחר, ובבית הזה. אמר אחר זקן אחד כאן שעתיד ביום הזה להישרף באש הזו. אמר רבי אבא, הרחמן יצילנו. תמה ולא יכל לדבר. אמר, עשן השליטה נתפס בארץ, וכך היה, שהיום ההוא ראו החברים את פני השכינה, והוקפו באש, ולהטו פניו דרבי אבא כאש משמחת התורה. שנינו, כל אותו היום לא יצאו כולם מן הבית, והבית נקשר בעשן, והיו מחדשים דברים בתוכם כאילו קבלו היום ההוא תורה מהר סיני. אחר שהסתלקו, לא היו יודעים אם הוא יום ואם לילה. אמר רבי אבא, בעודנו עומדים, יאמר כל אחד מעמנו דבר חדש של חכמה לקשר טוב לבעל הבית בעל השמחה.

פתח אחד ואמר, "אשרי תבחר ותקרבו ישכון חצריך וגו'". בתחלה חצריך לאחר מכן ביתך, ולאחר מכן היכלך. זה פנימי

⁴¹ שנתפשט על מקום זה פעם א' הדין ומתו מכאן לומדי תורה גדולי הדור (ד"א). ע' לקמן ק"א במדרש הנעלם כל המעשה דכפר טרשא זה עם ר' אחא. הרשב"ב (נ"א).

⁴² וכמה שרים גדולים בעלי תריסין מתו מכאן באותו פעם בשביל ביטול תורה (ד"א).

⁴³ עה קא ע"ב (הערת הזוהר).

⁴⁴ קשר ותוקף הרשות מלמעלה נתפס בארץ שהם יודעים כל מה שיהיה שאמרו שירד אש מלמעלה בבית ההוא וכן היה באותו יום (ד"א).

⁴⁵ שפניו היה לוהט כאש מרוב שמחה (ד"א).

⁴⁶ והבית היה קשור וחתום סביב קיטור עשן ואש שהיה מסבב אותם. ויחי ריט ע"א (ד"א).

⁴⁷ פרשת חיי שרה קכט ע"ב (הגהות הגר"א).

⁴⁸ קיט חציריך הם ציון וירושלים, שהם יסוד ומלכות. ביתיך הוא הת"ת שהוא בית למוחי או"א שמתלבשים בו. היכלך, היא הבינה שהיא היכל לאבא (מ"מ).

בראשית

דא^{קב} ודא לעילא [נ"א לגון] מן דא^{קבא} ישכון הצריך^{קכב} בקדמיתא כמה דאת אמר (ישעיה ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו נשבעה בטוב ביתך לבתר כמה דאת אמר (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית החכמה יבנה בית לא כתיב דאי כתיב הכי הוה משמע דחכמה בית אקרי אלא כתיב בחכמה יבנה בית^{קכג} היינו דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו' קדוש היכלך לבתר דא הוא שלימו דכלא^{קכד} דהכי תנינן מהו היכל כלומר ה"י כ"ל האי והאי^{קכה} וכלא אשתלים כהדא^{קכז} רישא דקרא^{קכז} מה מוכח דכתיב (תהלים סה ה) אשרי תבחר ותקרב^{קכח} ישכון הצריך האי מאן דאקריב בריה קרבנא קמי קב"ה רעוא דקב"ה בההוא קרבנא^{קכט} ואתרעי ביה וקריב ליה [ושוין] (דשוין) מדוריה בתרין אדרין ואחיד להאי ולהאי דאינון תרין אתקשרו כהדא דכתיב ישכון הצריך הצריך ודאי תרי

מזה, וזה (לתוך) למעלה מזה. ישכון חצריך בתחילה, כמו שנאמר "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו". "נשבעה בטוב ביתך" לאחר מכן, כמו שנאמר "בחכמה יבנה בית", לא כתוב החכמה יבנה בית, שאם היה כתוב כך, משמע שחכמה נקראת בית, אלא כתוב "בחכמה יבנה בית". היינו מה שכתוב "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו'". "קדוש היכלך" לאחר זה הוא שלמות הכל, שכך שנינו, מה זה היכל, כלומר ה"י כ"ל, זה וזה, והכל נשלם יחד. מה מוכיח על זה, ראש הפסוק, שכתוב "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך", זה מי שמקריב את בנו קרבן לפני הקדוש ברוך הוא, רצונו של הקדוש ברוך הוא באותו קרבן ומתרצה בו ומקרב אותו, ושם את מדורו בשני חדרים, ואוחז את זה ואת זה, שאותם השנים נקשרו יחד, שכתוב "ישכון חצריך", ודאי שני חצריך.

בגיני כך חסידי קדמאי סבאן דהכא כד מקריבין בנייהו לקרבנא דא פתחי ואמרי אשרי תבחר ותקרב ישכון הצריך אינון דקיימי עלייהו אמרי נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך לבתר מברך^{קל} אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בכריתו של אברהם אבינו^{קלא} ואינון דקיימי

לכן החסידים הראשונים, זקנינו של כאן, כשמקריבים את בניהם לקרבן הזה, פותחים ואומרים, "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך", אותם שעומדים עליהם אומרים, "נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך". אחר כך מברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו להכניסו בכריתו של

^{קכ} הת"ת פנימי יורת מיסוד ומלכות (אור יקר).

^{קכא} הבינה היא עליונה מהת"ת (מ"מ).

^{קכב} חצריך ציון וירושלים (אור יקר).

^{קכג} אם היה אומר החכמה יבנה בית, היה אפשר לפרש בית במלכות למטה שהיא נבנית בכח החכמה ע"י הספירות האמצעיות, אמנם עתה שאומר בחכמה, ממש בחכמה עצמה יבנה הבית, אם כן בית זה הוא בינה וכו' אומרו בחכמה יבנה בית, שלעולם נבנית על ידו, ולכולם בונה בה (אור יקר). על ידי אבאיבנה ז"א שנקרא בית (מ"מ).

^{קכד} כתר (אור יקר).

^{קכה} בית וחצר נכללים בהיכל, שאין אחיזה לציון וירושלים בהיכל אם לא על ידי הכנסם בבית והבית מכניסם בהיכל (אור יקר). ה' של היכל היא בינה, וי' של היכל הוא אבא הכלול עמה בסוד וחכם בבינה. כ"ל דהיכל ר"ל שכל ההארות כולם הם מאו, א שהם ה"י של היכול (מ"מ).

^{קכז} שאין שם חלוק בספירות, אלא כולם מושרשות שם בשוה, ובאחדות הגמור (אור יקר).

^{קכז} ראש הפסוק מעצמו מוכיח היות העסק במי שמקרב קרבן בנו למילה (אור יקר).

^{קכח} נודע כי מילה במלכות, ופריעה ביסוד, חצריך הם יסוד ומלכות, ולכן אבי הבן אומר עד ישכון חצריך ותו לא, לרמוז שהו אמתקן יסוד ומלכות (מ"מ).

^{קכט} כלומר שהבן כשר והגון שאם הבן ממזר וכיוצא הוא קרבן פסול, שנית צריך שיהיה האב כראוי והגון למעלה זו (אור יקר).

^{קל} שעדין לא הכניסו אלא הוא תפילה שע"י מילה זו יכנס בחצרות (אור יקר).

^{קלא} יורה זה דהיינו בה' בראם, ובאברהם (אור יקר).

בראשית

עליהו אמרי כשם שהכנסתו לברית וכו', קלב ותנינן בקדמיתא לבעי^{קלג} בר נש רחמין עליה ולבתר על אחרא דכתיב (ויקרא טז ו) וכפר בעדו בקדמיתא ולבתר ובעד כל קהל ישראל ואנן אורחא דא נקטינן והכי שפיר וחזי לקמאן

אמר רבי אבא ודאי כך הוא ויאות מלה ומאן דלא אמר הכי אפיק גרמיה מעשרה חופות דזמין קב"ה למעבד לצדיקיא בעלמא דאתי^{קלד} וכלהו מתקשרן בהאי ובגיני כך עשרה מלי דמהימנותא אית בהאי קרא אשרי תבחר ותקרב וגו' וכל מלה ומלה חד חופה אתעביד מניה זכאה חולקיכון בעלמא דא ובעלמא דאתי דהא אורייתא מתקשרא בלביכו כאילו קיימיתו

צה/א

בגופיכו בטורא דסיני בשעתא דאתיהיבת אורייתא לישראל

פתח אידך ואמר (שמות כ כא) מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו' תאנא כל מאן דקריב בריה לקרבנא דא כאילו אקריב כל קרבנין דעלמא לקמיה דקב"ה^{קלה} וכאילו בני מדבחה שלימתא קמיה בגיני כך בעי לסדרא מדבחה במאנא חד מלייא ארעא למגור עליה האי קיימא קדישא^{קלי} ואתחשיב קמי קב"ה כאילו אדבח עליה עלוון וקרבנין עאנא ותורי וניחא ליה יתיר מכלהו דכתיב (שם) וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו'

בכל המקום אשר אזכיר את שמי מהו אזכיר את שמי דא (את) מילה^{קליז} דכתיב בה (תהלים

אברהם אבינו. ואותם שעומדים עליהם אומרים, כשם שהכנסתו לברית וכו'. ושנינו, בתחלה יבקש אדם רחמים עליו, ואחר כך על האחר, שכתוב "וכפר בעדו" בתחלה, ואחר כך "ובעד כל קהל ישראל". ואנו לקחנו את הדרך הזו, וכך יפה וראוי לפנינו.

אמר רבי אבא, ודאי כך הוא ונאה הדבר. ומי שלא אומר כך, הוא מוציא את עצמו מעשרה חופות שעתיד לעשות הקדוש ברוך הוא לצדיקים בעולם הבא, וכולם נקשרים בזה. ולכן עשרה דברים של האמונה יש בפסוק הזה "אשרי תבחר ותקרב וגו'", וכל דבר ודבר נעשה ממנו חופה אחת. אשרי חלקכם בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי התורה נקשרת בלבבכם כאלו עמדתם

בגופכם בהר סיני בשעה שנתנה תורה לישראל.

פתח אחר ואמר, "מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו'". שנינו, כל מי שמקריב את בנו לקרבן הזה, כאילו הקריב את כל הקרבנות של העולם לפני הקדוש ברוך הוא, וכאילו בנה מזבח שלם לפניו. לכן צריך לסדר מזבח עם כלי אחד מלא עפר למול עליו את הברית הקדושה הזה, ונחשב לפני הקדוש ברוך הוא כאלו זבח עליו עולות וקרבנות, צאן ובקר. ונוח לו יותר מכולם, שכתוב "וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו'".

"בכל המקום אשר אזכיר את שמי". מהו "אזכיר את שמי", ("את") זו המילה, שכתוב

קלב כיון שזכו על ידי בסוד נשבעה וכו' מברכין אותו (אור יקר).
קלי בראשונה מתפלל על עצמו כאמור "אשרי תבחר" ואח"כ על הכלל באומרו נשבעה וגו' ואחר שהתפללו הם על עצמם עמו מתפללים עליו, כשם וכו' (אור יקר). מבקשים רחמים על עצמם, באומרם "נשבעה בטוב ביתך" ואח"כ עליו, שאומרים לו "כשם שהכנסתו וכו'" (מ"מ).
קליז שלא הרויחם בפסוק זה (אור יקר).
קלי בנין המזבח הוא תיקון המלכות שהיא נקראת מזבח, והקרבנות הנקריבים עליו הוא סוד היסוד שהוא קושר ומייחד הת"ת ומלכות, והמל את בנו זוכה לשתיהם בשלימות (אור יקר ש"ב סי' יד).
קלי בכלי א' מלא עפר להניח בו הערלה (ד"א).
קליז "שמי" מלכות, "אזכיר" אייחד אותה ביסוד שהוא אזכרות, והיינו מזבח ועולות (אור יקר). את שמי במספר קטן מילה (רח"ו – מ"מ). א"ת שמי" במ"ק מילה (ד"א).

בראשית

בה (ה' סוד יהו"ה ליראיו ובריתו להודיעם" קלח). מה מזבח האדמה הזה ודאי כמו שאמרנו. מה כתוב אחריו, "ואם מזבח אבנים תעשה לי", רמז לגר כאשר מתגייר, שהם מעם קשה עורף וקשה לב, זה נקרא "מזבח אבנים". "לא תבנה אתהן גזית", מה זה, שצריך להכניסו לעבודת הקדוש ברוך הוא, (כדי) ולא ימול אותו, עד שישכח עבודה האחרת שעבד עד עתה, ויסיר ממנו אותו קשי הלב. ואם נמול ולא הוסר ממנו אותו קשי הלב להיכנס לעבודת הקודש של הקדוש ברוך הוא, הרי הוא כפסל האבן הזה שגוזרים אותו מהצד הזה ומן הצד הזה, ונשאר אבן כבראשונה. לכן "לא תבנה אתהן גזית", שאם הוא נשאר בקשיותו, "כי חרבך הנפת עליה ותחללה". כלומר, אותה המילה שנמול אינה מועילה לו. לכן אשרי חלקו של מי שמקריב את הקרבן הזה בשמחה וברצון לפני הקדוש ברוך הוא. וצריך לשמוח בחלק הזה כל היום (ההוא), שכתוב "וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך".

פתח אחר ואמר, "ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' וגו', אני אל שדי התהלך לפני וגו'". בפסוק הזה יש לעיין בו, וקשה בכמה דרכים. וכי עד עתה לא התגלה הקדוש ברוך הוא לאברהם, אלא (עד) היום, כשהגיע לימים האלה, "וירא ה' אל אברם" ולא קודם, והרי כתוב "ויאמר ה' אל אברם", "וה' אמר אל אברם", "ויאמר לאברם ידוע תדע וגו'". והיום מונה את חשבון הימים, וכשמונה אותם, כתוב "וירא ה' אל אברם", נשמע שעד עתה לא התגלה עליו. ועוד, שכתוב "בן תשעים שנה ותשע שנים", בתחלה שנה, ואחר כך שנים. אלא כך שנינו, כל אותם הימים לא כתוב וירא. ולמה, אלא כל זמן שהיה אטום

כה יד) סוד יהו"ה ליראיו ובריתו להודיעם" קלח. מה מזבח אדמה" קלח ודאי כמה דאמינא בתריה מה כתיב (שמות כ כב) ואם מזבח אבנים תעשה לי רמז לגיורא כד אתגייר דאיהו מעם קשי קדל וקשי לבא" קלח האזי אקרי מזבח אבנים לא תבנה אתהן גזית (מאן) [מאן] הוא דבעי לאעלא ליה בפולחנא דקב"ה (בגין) >ולא יגזר יתיה עד< דינשי פולחנא אחרא דעבד עד הכא ויעדי מניה ההוא קשיו דלבא ואזי אתגזר ולא אעדי מניה ההוא קשיו דלבא למיעל בפולחנא קדישא דקב"ה הרי הוא כהאי פסילא דאבנא דגזרי ליה מהאי גיסא ומהאי גיסא ואשתאר אבנא כדבקדמיתא" קלח בגין כך לא תבנה אתהן גזית [דאי] (ד)אשתאר בקשיותיה כי חרבך הנפת עליה ותחלליה כלומר ההוא גזירו דאתגזר לא מהניא ליה" קלח בגיני כך זכאה חולקיה" קלח דמאן דאקריב האזי קרבנא בחדוותא ברעוא קמי קב"ה ובעי למחדי בהאי חולקא" קלח כל (ההוא) יומא דכתיב (תהלים ה יב) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך

פתח אחר ואמר, "ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' וגו', אני אל שדי התהלך לפני וגו'". בפסוק הזה יש לעיין בו, וקשה בכמה דרכים. וכי עד עתה לא התגלה הקדוש ברוך הוא לאברהם, אלא (עד) היום, כשהגיע לימים האלה, "וירא ה' אל אברם" ולא קודם, והרי כתוב "ויאמר ה' אל אברם", "וה' אמר אל אברם", "ויאמר לאברם ידוע תדע וגו'". והיום מונה את חשבון הימים, וכשמונה אותם, כתוב "וירא ה' אל אברם", נשמע שעד עתה לא התגלה עליו. ועוד, שכתוב "בן תשעים שנה ותשע שנים", בתחלה שנה, ואחר כך שנים. אלא כך שנינו, כל אותם הימים לא כתוב וירא. ולמה, אלא כל זמן שהיה אטום

קלח היסוד" הוא י' סוד ודאי, ובריתו להודיעם המלכות להודיעם עם הסוד יחוד וסוד ומלכות, דלית דעת אלא יחודא (אור יקר).

קלט מזבח אדמה מלכות, וזבחת עליו יסוד (אור יקר).

קמ להכי קאמר אבנים לשון רבים וידרשו על שם עמו מפני שעדיין הוא קשי ליבא כעמו (אור יקר).

קמא לא תבנה אתהן, שדוחין אותם [הגרים] פעמים הרבה עד שיתרכך לבו (אור יקר).

קמב ליכנס במדרגות עליונות על ידי הברית (אור יקר).

קמג כי הוא עיקר המצוה בשלימות (אור יקר).

קמד שכנתא יסוד ומלכות (אור יקר).

קמה כיון שהיה לו לומר שנים לבסוף שנה מקודם למה (אור יקר).

בראשית

יומין לא כתיב וירא^{קמ} מאי מעמא אלא כל כמה דהוה אטיס וסתים (כך) קב"ה לא אתגלי עליה כדקחזי האידנא אתגלי עליה דכתיב וירא מאי מעמא משום דבעא לגלי^{קמ} ביה האי את כתר א קדישא^{קמ} ועוד דבעא קב"ה לאפקא מניה^{קמ} זרעא קדישא וקדישא לא להוי בעוד דאיהו אטיס בשרא אלא אמר השתא דהוא בן תשעים שנה ותשע שנים וזמן קריב הוא דינפוק <מניה> זרעא קדישא להוי הוא קדישא בקדמיתא ולבתר ינפוק מניה זרעא קדישא בגין כך מני יומי (בהאי ולא בכל) [להאי ולא בכל] הני זמני קדמיתא תו תשעים שנה דכל יומי קדמאי לא הוו שנים אלא כחד שנה^ק דלא הוו יומי יומין השתא דמטא להאי שנים שנים אינון ולא שנה

ויאמר אליו אני אל שדי מאי משמע דעד השתא לא קאמר אני אל שדי אלא הכי תאנא עבד קב"ה כתרין תתאי^ק דלא קדישין לתתא וכל אינון דלא אתגורו יסתאבון בהון^ק ורשימין בהון ומאי רישומא אית בהון דאתחזי בהו שיין דלית^ק ולא יתיר ובגין כך [אסתאבון] (ויסתאבון) בהו ואתדבקון בהו בתר דאתגורו נפקין מאלין ועאלין בגדפוי^ק דשכינתא ואתגליא בהו יו"ד רשימא קדישא את קיימא שלים

צה/ב

ואתרשים בהו שד"י ואשתלים בקיומא שלים ועל דא כתיב בהאי (בראשית יז א) אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים שלים דהשתא את

וסתום (כך) לא התגלה עליו הקדוש ברוך הוא כראוי. היום התגלה אליו, שכתוב "וירא". ולמה, משום שרצה לגלות בו האות הזו, הכתר הקדוש. ועוד, שרצה הקדוש ברוך הוא להוציא ממנו זרע קדוש, וקדוש לא יהיה כשעדיין הוא בשר אטום. אלא אמר, כעת שהוא בן תשעים ותשע שנים, ולזמן קרוב הוא שיצא ממנו זרע קדוש, שיהיה הוא קדוש בהתחלה, ואחר כך יצא ממנו זרע קדוש, לכן מנה את ימיו בזה, ולא בכל הזמנים הללו שבהתחלה. עוד, "תשעים שנה", שכל ימיו הראשונים לא היו שנים אלא כשנה אחת, שלא היו ימיו ימים, עכשיו שהגיע לזה, הם שנים, שנים ולא שנה.

"ויאמר אליו אני אל שדי". מה משמע שעד עכשיו לא אמר אני אל שדי. אלא כך שנינו, הקדוש ברוך הוא עשה כתרין תחתונים שאינם קדושים למטה, וכל אותם שלא נמולים נטמאים בהם, ורשומים בהם. ומה הרשום שיש בהם, שנראה בהם שיין דל"ת ולא יותר, ולכן נטמאים בהם ונדבקים בהם. אחר שנמולים יוצאים מאלו, ונכנסים בכנפי השכינה, ומתגלה בהם יו"ד הרישום הקדוש, אות הברית השלם,

ונרשם בהם שד"י, ונשלמים בקיום שלם. ועל כן כתוב בזה "אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים", שלם. שכעת

^{קמ} עכשיו בשעת המילה שנתגלו בו החסדים על ידי המילה לכך כתיב וירא להורות לנו שתחלה היה אטיס וסתם שהחסדים שבדעת לא נתפשטו בו ולא ירדו ממקומם מפני שהערלה חופפות על גבי הברית (מ"מ).

^{קמז} כדי שיראה כבוד המילה וסגולתו אל הנבואה כדי שימול בלב טוב (אור יקר).

^{קמח} גם עתה עדיין סתום היה א"כ מ"ט אמר וירא (אור יקר).

^{קמט} כדי שיצא יצחק בקדושה (אור יקר).

^{קנ} שחזרו והאירו כל שניו וכל עבודתו הקודמת, ומה שהיה שנה נעשו שנים (אור יקר).

^{קנא} מדריגות של כוחות חיצונות שהם למטה מגבול הקדושה וזה לעומת זה עשה האלקים (ד"א). עי' זוהר ויקרא יא ע"ב שכתרין הם ספירות.

^{קנב} מושקעים בקלי' עד שהם כל כך חלקם עד שהם רשומים לקלי' שהם סימנים דטומאה (אור יקר).

^{קנג} זה מורה שד, שהוא טמאי ודאי, ו"שד" היינו בפנים, החוטם ושני גבות העיניים הוא ש' וצדו הא' דלת וכו' וכאשר מתגלה ה' מתקדשים ב' אותיות הקדומים ונעשים שדי והיינו דקאמר וז"ש ואתרשים בהו שדי כל שם שדי שאין גוף ישראל כמו גוף הגוי עם היות צורתם הגשמי אחת גוף הגוי הוא טמא וגוף ישראל קדוש (אור יקר).

^{קנד} בהקדמה יג ע"א (ד"א).

בראשית

חסר ברשימא דשי"ן ודל"ת קנ"ה גזר גרמך והוי שלים ברשימא דיו"ד ומאן דאיהו ברשימא דא אתחזי לאתברכא בשמא דא דכתיב (בראשית כח ג) ואל שדי יברך אותך מהו אל שדי ההוא דברכאן נפקן מניה קנ"י הוא דשליט על כל כתרין תתאין וכלא מדחלתיה דחלין קנ"י ומזדעזעין קנ"ה בגין כך מאן דאתגזר כל אינון דלא קדישין אתרחקן מניה ולא שלטין ביה ולא עוד אלא דלא נחית לגיהנם דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים וגו' (נ"א) כל אינון קנ"ה דאתגזרו אקרון צדיקים ובגין כך לעולם יירשו ארץ דלא ירית האי ארץ אלא ההוא דאקרי צדיק אופי הכא ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו')

א"ר אבא זכאין אתון בעלמא דין ובעלמא דאתי זכאה חולקי דאתינא למשמע מלין אלין מפומיכון כלכו קדישין כלכו בני אלהא קדישא עלייכו כתיב (שם מד ה) זה יאמר ליהו"ה אני קס וזה יקרא בשם יעקב קס"א וזה יכתוב ידו ליהו"ה קס"ב ובשם ישראל יכנה קס"ג כל חד מנכון אחיד ואתקשר במלכא קדישא עלאה קס"ד ואתון רברבין ממנן תריסין קס"ה מההיא ארץ דאקרי ארץ החיים קס"ו דרברבנוהי אכלין ממנא דמלא קדישא קס"ז

פתח אידיך ואמר קס"ח (קהלת י יז) אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת יאכלו וכתוב (שם טז) אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו הני קראי קשיין אהרדי קס"ט ולא קשיין האי

אות חסרה ברישום של שי"ן ודל"ת. מול את עצמך, והיה שלם ברישום של יו"ד. ומי שהוא ברישום הזה, ראוי להתברך בשם הזה, שכתוב "ואל שדי יברך אותך". מה זה "אל שדי", ההוא שממנו יוצאות הברכות, הוא ששולט על כל הכתרים התחתונים, והכל פוחדים מיראתו ומזדעזעים. לכן מי שנימול, כל אותם שאינם קדושים מתרחקים ממנו ולא שולטים בו. ולא עוד, אלא שלא יורד לגיהנם, שכתוב "ועמך כולם צדיקים וגו'". (כל אותם שנמולו נקראים צדיקים, ולכן "לעולם יירשו ארץ", שאין יורש את הארץ הזו אלא ההוא שנקרא צדיק. כמו כן, "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו').

אמר רבי אבא, אשריכם בעולם הזה ובעולם הבא. אשרי חלקי שבאתי לשמוע את הדברים הללו מפיכם. כלכם קדושים, כלכם בני האלוה הקדוש. עליכם כתוב "זה יאמר לה' אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתוב ידו לה' ובשם ישראל יכנה". כל אחד מכם אחוז וקשור במלך הקדוש העליון, ואתם גדולים ממונים, בעלי מגינים, מאותה הארץ שנקראת ארץ החיים, שגדוליה אוכלים מן המן של הטל הקדוש.

פתח אחר ואמר, "אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו". וכתוב "אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבוקר יאכלו". הפסוקים הללו קשים זה על זה, ולא

קנ"ה דשד"י, והוא שד כדפי' והוא במקום החסרון והפגם (אור יקר).
קנ"ו למלכות דהיינו היחוד והיינו שדי מקור לברכות ולשפע דהיינו ד"י שהוא מלשון ספוקא לכל העולמות (אור יקר).
קנ"ז מלשון שובר הכחות החיצונים (אור יקר).
קנ"ח במקומם שהם יראים שם (אור יקר).
קנ"ט צג ע"א (הערת הזוהר).
קס מצד החסד (אור יקר).
קס"א מצד הגבורה (אור יקר).
קס"ב מצד המלכות (אור יקר).
קס"ג מצד הת"ת והיינו סוד היחוד (אור יקר).
קס"ד החכמה (אור יקר).
קס"ה ע' שרים של עו"ג הם נק' תריסין ממנן (ב"ע קע ע"א).
קס"ו בינה (אור יקר).
קס"ז שפא הכתר שמשם הט"ל שהוא סוד יה"ו [במילוי א'] (אור יקר).
קס"ח קנד ע"ב ותרומה קעד ע"ב (ד"א).
קס"ט כי בהיותו בן חורין נראה שהוא מאושרת ואח"כ אמר אי לך ארץ עם היותו בן חורין (אור יקר).

בראשית

דכתיב אשריך ארץ דא ארץ דלעילא^{קכ} דשלמא
על כל אינון היין דלעילא^{קכא} ובגין כך אקרי ארץ
החיים ועלה כתיב (דברים יא יב) ארץ אשר
יהו"ה אלהיך דורש אותה תמיד וכתיב (שם ח ט)
ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא
תחסר כל בה לא תחסר כל בה^{קכב} דייקא

וכל כך למה משום דכתיב (שם י יז) שמלכך
בן חורין דא קב"ה כמה דאת אמר (שמות ד כב)
בני בכורי ישראל בן חורין מהו בן חורין כמה
דאת אמר (ויקרא כה יב) יובל היא קדש תהיה
לכם וכתיב (שם י) וקראתם דרור בארץ דהא כל
הירו מיובלא קא אתי בגין כך בן חורין ואי
תימא בן חורין ולא כתיב בן חירות^{קכג} הכי הוא
ודאי בן חירות מיבעי ליה אלא במתניתא
סתימאה דילן תנינא כד מתחברן י' בה' כדין
כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות
את הגן^{קכד} ולא תימא כד מתחברן אלא
מתחברן^{קכה} ודאי ובגין כך בן חורין כתיב^{קכז} ועל
דא אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת
יאכלו בחרוותא^{קכז} בשלימו^{קכח} ברעוא^{קכט}

אי לך ארץ שמלכך נער (האי) [הוי] ארץ
דלתתא דתניא כל שאר ארעי דשאר עמין
עכו"ם אתיהיבו לרברבין תריסין דממנן עלייהו
ועילא מכלהו הוא דכתיב ביה (תהלים לו כה)
נער הייתי גם זקנתי ותאנא האי קרא שרו של
עולם^{קכ} אמרו ועל דא כתיב אי לך ארץ שמלכך
נער ווי לעלמא^{קכא} דמסטרטא דא ינקא וכד

קשים. זהו שכתוב אשריך הארץ הזאת,
הארץ שלמעלה ששולטת על כל אותם
החיים שלמעלה, ולכן נקראת ארץ החיים.
ועליה כתוב "ארץ אשר ה' אלהיך דורש
אותה תמיד", וכתוב "ארץ אשר לא
במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל
בה". "לא תחסר כל בה" במדויק.

וכל כך למה, משום שכתוב "שמלכך בן
חורים", זה הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר
"בני בכורי ישראל". "בן חורים", מה זה "בן
חורים", כמו שנאמר "יובל היא קדש תהיה
לכם", וכתוב "וקראתם דרור בארץ", שהרי
כל החירות באה מן היובל, ולכן בן חורין.
ואם תאמר, בן חורין, ולא כתוב בן חירות,
כך זה בודאי היה צריך לכתוב בן חירות.
אלא במשנתנו הסתומה למדנו,
כשמתחברות י' בה', אז כתוב "ונהר יוצא
מעדן להשקות את הגן". ואל תאמר
כשמתחברים, אלא ודאי מתחברים, ולכן
כתוב "בן חורים", ועל כן "אשריך ארץ
שמלכך בן חורים", "ושריך בעת יאכלו",
בשמחה, בשלמות וברצון.

"אי לך ארץ שמלכך נער", זו הארץ
שלמטה, שלמדנו כל שאר ארצות שאר
העמים עובדי כוכבים ומזלות, נתנו
לגדולים מגינים שממונים עליהם, ומעל
לכלם ההוא שכתוב בו "נער הייתי גם
זקנתי". ולמדנו, הפסוק הזה אמר שרו של
עולם, ועל כן כתוב "אי לך ארץ שמלכך
נער", אוי לעולם שיונק מהצד הזה.

^{קכ} מלכות (אור יקר).

^{קכא} שפע כל הספירות הנשפע ע"י אל חי להחיות כל העולמות (אור יקר).

^{קכב} ת"ת בן י"ה חכמה ובינה (אור יקר).

^{קכג} בינה לבדה (אור יקר).

^{קכד} נוכל לפרש ג' פירושים: הא', נהר חכמה, עדן כתר, גן בינה. הב', עדן חכמה, נהר בינה, גן ז' ספירות.

הג', עדן בינה נהר ת"ת גן מלכות (אור יקר).

^{קכה} אחרי מות עח ופ' שלח לך קעד ע"א וכאן קכג ע"א וקנג ע"ב (ד"א).

^{קכז} בן חורין שפי' שנים, חו"ב, ולא כן חירות שמורה פירוד (אור יקר).

פירוש דיר"ד רומז לאבא נ' לבינה כמ"ש נ' שערי בינה ופשוט. מא"ן (נ"א).

^{קכז} מצד הבינה שהיא נקראת שמחה (אור יקר).

^{קכח} מצד החכמה שהיא נקרא שלימא (אור יקר).

^{קכט} מצד הכתר שהוא נקרא רצון (אור יקר).

^{קכ} מטטרו"ן הממונה על כל השרים ועל כל ההנהגה וכו' ועם היות שאמר ועילא מכלהו, ל"ד עילא
ממש, שהרי ע' שרים הם חוץ מההיכלות ומטטרו"ן בהיכל שביעי, אלא הכוונה להנהגת ע' אומות וע'
שלטונין (אור יקר).

^{קכא} אי לך ארץ לעולם סתם קאי ואילו לישראל לא קאי (אור יקר).

בראשית

ישראל בגלותא ינקין כמאן דיניק מרשותא אהרא ושריך בבקר יאכלו ולא <בכולי> (בכל) יומא בבקר ולא בזמנא אהרא דיומא^{קפב} דתניא בשעתא דחמה זורחת ואתיין וסגדין ליה לשמשא רונזא תלי בעלמא בשעתא דמנחה רונזא תלייא בעלמא מאן גרים האי משום דמלכך נער ההוא דאקרי נער ואתון זכאי קשוט קדישי עליונין בני מלכא קדישא^{קפג} לא ינקין מהאי ספרא אלא מההוא אתר קדישא דלעילא עליכו כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום

פתח רבי אבא ואמר (ישעיה ה א) אשירה נא לידי שירת דודי לכרמו וגו' ויעזקהו ויסקלהו וגו'. בני קראי אית לאסתכלא בהו אמאי כתיב שירה תוכחה מבעי ליה^{קפד} לידידי לדודי מבעי ליה כמה דכתיב שירת דודי כרם היה לידידי בקרן בן שמן אסתכלנא בכל אורייתא ולא אשכחנא אתרא דאקרי

צו/א

קרן בן שמן אלא בני קראי הא אוקמוה חברייא בכמה גוויין וכלהו שפיר והכי הוא אבל אשירה נא לידידי דא יצחק דהוה ידיד ואקרי ידיד עד לא יפוק לעלמא אמאי ידיד דתנינן רחימו סגי הוה ליה לקב"ה ביה דלא אתעביד עד דלא אתגזר אברהם אבוא ואקרי שלים ואתוסף ליה ה"א^{קפה} לאשלמותא וכן לשרה האי ה"א אתיהיבת <לה> (ליה) הכא אית לאסתכלא ה' לשרה שפיר^{קפז} אבל לאברהם אמאי ה"א ולא יו"ד י' מבעי^{קפח} ליה דהא הוא דכר הוה אלא רזא עלאה (הוה) [הוא] סתים בגוון אברהם סליק לעילא^{קפח} ונטיל רזא מה"א עלאה^{קפט} דאיהו עלמא דדכורא^{קצ} ה"א עלאה וה"א תתאה האי

וכשישראל בגלות, יונקים כמי שיונק מרשות אחרת. "ושריך בבוקר יאכלו", ולא בכל היום. "בבוקר", ולא בזמן אחר של היום. ששנינו, בשעה שהחמה זורחת ובאים ומשתחווים לשמש, הרוגז תלוי בעולם. בשעת המנחה הרוגז תלוי בעולם, מי גרם את זה, משום שמלכך נער, ההוא שנקרא נער. ואתם צדיקי האמת, קדושים עליונים, בני המלך הקדוש, אין יונקים מן הצד הזה, אלא מאותו המקום הקדוש שלמעלה. עליכם כתוב "ואתם הדבקים בה" אלהיכם חיים כולכם היום".

פתח רבי אבא ואמר, "אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו וגו', ויעזקהו ויסקלהו וגו'". בפסוקים הללו יש להתבונן, למה כתוב שירה, היה צריך להיות תוכחה. "לידידי", היה צריך להיות לדודי, כמו שכתוב "שירת דודי". "כרם היה לידידי בקרן בן שמן", הסתכלתי בכל התורה ולא מצאתי מקום שנקרא

קרן בן שמן, אלא את הפסוקים הללו החברים בארו בכמה צורות, והכל יפה וכך זה, אבל "אשירה נא לידידי", זה יצחק, שהיה ידיד, ונקרא ידיד טרם שיצא לעולם. למה ידיד, ששנינו, אהבה רבה היתה לקדוש ברוך הוא בו שלא נעשה טרם שנמול אברהם אביו ונקרא שלם, ונוספה לו ה"א להשלימו, וכן לשרה הרי נתנה לה ה"א הזאת. כאן יש להתבונן, ה' לשרה זה יפה, אבל לאברהם למה ה"א ולא יו"ד, היה צריך לכתוב יו"ד, שהרי הוא היה זכר. אלא סוד עליון היה (הוא) סתום אצלנו, אברהם עלה למעלה ונטל סוד מה"א העליונה שהיא העולם של הזכר, ה"א העליונה וה"א התחתונה, זו תלויה בזכר וזו ודאי בנקבה.

קפב בעת הכעס (אור יקר).

קפג ת"ת (אור יקר).

קפד שהם תוכחה לישראל (אור יקר ש"ב סי' טו).

קפה פירוש לרמ"ח אברים (נ"א).

קפו שהיא אות נקבה (אור יקר).

קפז שהוא דכר (אור יקר).

קפח ממדת חסד ששם מקומו, לאולדא (אור יקר).

קפט כלומר עזר וסיוע להוליד בבניה, שהיא מאצלת עד המלכות (אור יקר). קי ע"א (הערת הזוהר).

קצ עם היות שאנו מכנסים הבניה נקבה, וכו' ועם היות שהיא נקבה לחכמה היא בעצמה זכר, ולהכי קאמר לקמן האי תליא בדכורא, דכורא ממש לא הוי אלא תליא בדכורא, אמנם ה' תתאה נק' ממש (אור

בראשית

ולכן אברהם עלה בה"א שלמעלה, ושרה ירדה בה"א שלמטה.
תליא בדכורא והאי בנוקבא ודאי ובגין כך אברהם סליק בה"א דלעילא ושרה נחתת בה"א דלתתא^{קצ"א}

[תו] דכתיב (בראשית טו ה) כה יהיה זרעך ותנא זרעך זרעך ממש^{קצ"ב} דהוה שארי למיעל בהאי קיים^{קצ"ג} ומאן דשארי למיעל בהאי קיים עאל ובגין כך גיורא דאתגור^{קצ"ד} גר צדק אקרי בגין דלא אתא מגזעא קדישא דאתגורו ועל דא מאן דעאל בהאי שמייה כהאי אברהם^{קצ"ה} בגין כך כתיב [ביה] כה יהיה זרעך זרעך ממש ואתמסר ליה ה"א (לשרה) ואי לאו דאתמסר ה"א לשרה^{קצ"ו} הוה ליה לאברהם לאוליד לתתא כמה דהאי כ"ה אולידת לתתא

בטר דאתמסרת ה"א לשרה אתחברו תרין ההי"ן כחדא ואולידו לעילא ומאי דנפק מנייהו הוא יו"ד בגיני כך יו"ד את רישא דיצחק דכר^{קצ"ז} מכאן שארי^{קצ"ח} דכורא^{קצ"ט} לאתפשטא ועל דא כתיב (בראשית כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע^{קצ"י} ביצחק ולא בך יצחק אוליד לעילא^{קצ"יא} דכתיב (מיכה ז ב) תתן אמת ליעקב יעקב אשלים כלא ואי תימא וכי אברהם בהאי אתאחיד ולא יתיר והא כתיב (שם) חסד לאברהם אלא חולקא דיליה כך הוא בגין דעביד חסד עם בני עלמא אבל לאולדא הכא אחיד^{קצ"יב} ומהכא שריא ועל

עוד, שכתוב "כה יהיה זרעך", ולמדנו "זרעך", זרעך ממש, שהיה מתחיל להיכנס בברית הזו, ומי שמתחיל להיכנס בברית הזו, נכנס. ולכן הגר שמתגייר נקרא גר צדק, משום שלא בא מגזע קדוש שנמולו. ועל כן, מי שנכנס בזה, שמו כזה, אברהם. לכן כתוב בו "כה יהיה זרעך", זרעך ממש. ונמסר לו ה"א. ואם לא נמסרה ה"א לשרה, היה לו לאברהם להוליד למטה, כמו שהכ"ה הזו מולידה למטה.

אחר שנמסרה לשרה ה"א, התחברו שתי ההי"ן יחד והולידו למעלה, ומה שיצא מהם הוא יו"ד. לכן יו"ד אות הראש של יצחק, זכר. מכאן מתחיל הזכר להתפשט, ועל כן כתוב "כי ביצחק יקרא לך זרע", ביצחק ולא בך. יצחק הוליד למעלה, שכתוב "תתן אמת ליעקב", ויעקב השלים הכל. ואם תאמר, וכי אברהם נאחז בזה ולא יותר, והרי כתוב "חסד לאברהם". אלא חלקו כך הוא, משום שעשה חסד עם בני העולם, אבל כדי להוליד, הוא אחוז כאן ומכאן מתחיל, ועל כן לא נמול

יקר). ר"ל בינה ה' עלאה ואע"ג דגם היא נוק' לגבי דכורא חכמה מ"מ לגבי כלהו דלמטה דכו' איהו כנזכר פ' ויחי. א"מ (נ"א). לקמן רמו סע"א (לש"ו), והוא הנקרא עלמא דדכורא המתלבש בז"א (ע"ח שער כה פרק ג').

^{קצ"א} שרה היתה למעלה וירדה וכו' בעוד שלא ילדה היתה נקבה טומטומית בבחי' המלכות בסוד היותה למעלה באחורי הזכר שאינה יולדת, והיתה למטה ממנו להיותה נקבה להוליד (אור יקר).

^{קצ"ב} כלומר הזרע שיש בך להוליד ולפיכך היה ראוי שיוולד למטה כי הוא היה ג"ר וכניסת הגרים במלכות שכן נקראים גר צדק שהיא מלכות (אור יקר). פ' יצחק שהוא בן אברהם ממש, ולא על ישראל שעתידים לצאת ממנו (מ"מ).

^{קצ"ג} יצחק בעת לידתו לא השיג רק המלכות שנק' כה (מ"מ).

^{קצ"ד} שלח לך קסה ע"א (הערת הזוהר).

^{קצ"ה} מכאן נהגו לקרא גרים אברהם (ד"א).

^{קצ"ו} בעוד שאין ה' למטה מ' נמצא הה' ה' אחרונה של שם, אמנם כאשר יבוא ה' אחרת אחריה, תעלה הקודמת במעלת ה' ראשונה (אור יקר).

^{קצ"ז} י' היא עטרת היסוד שהיא כדמות י' ונק' ג"כ נוק' (מ"מ).

^{קצ"ח} התחיל (ד"א).

^{קצ"ט} פ' י' הוא יסוד, אמנם התפשטות הזכר ממש הלמעלה הוא יסוד, והשתא ממש הלמעלה עסקינן (אור יקר).

^י שהוא זכר ויש בו זרע ולא בך שאתה נקבה ובנקבה אין זרע, ולפי שעה נסתלק בה' להוליד לעילא לבד (אור יקר).

^{יא} מה שהוליד יצחק הוא יעקב הוא בת"ת דז"א (מ"מ).

^{יב} פ' לעולם אברהם מדתו חסד אלב יצחק שנולד ממנו הוא במלכות (מ"מ).

בראשית

אברהם אלא בן תשעים ותשע שנה, וסוד הדבר הרי ידוע, ובארנוהו במשנתנו.
דא"ל לא אתגזר אברהם אלא בן תשעים ותשע"י שנה ורוא דמלה הא אתיידע ואוקימנא במתניתא דילן

ולכן יצחק, הדין הקשה, יצא לאחוז לחלקו ולהוליד, ונקרא חסד, ועל כן יעקב השלים הכל מהצד הזה ומהצד הזה, מצד האחיזה אברהם ויצחק לחלקם למעלה היא השלמות, מהצד שניתן להם להוליד מלמטה למעלה היא שלמות, ועל זה כתוב "ישראל אשר בך אתפאר", בו נאחזו הצבעים ממעלה וממטה. ועל זה כתוב כאן שירה, שכתוב "אשירה נא לידידי". שירה ודאי, שזה נקרא להוליד זכר, שהרי נקרא ידיד טרם שיצא לעולם. ויש אומרים (זה) "אשירה נא לידידי", זה אברהם, כמו שנאמר "מה לידידי בביתי". ואברהם ירש ירושה של נחלת החלק הזה, אבל (על) מה שאמרנו שזה יצחק, כך זה. "שירת דודי לכרמו", זה הקדוש ברוך הוא, שנקרא דודי, שכתוב, דודי צח ואדום, "ידידי" אוחז בדודי, זכר, וממנו נטע כרם, שכתוב "כרם היה לידידי".

- ^ג פירוש שתולדת אברהם במ' א"א שיוולד אלא בן ק' שמדתו תהיה כלולה מ' וכל אחת כלולה מ' הם ק' ולפיכך המילה שנה קודם. ז"ח (נ"א).
- ^ד המלכות היא מאה שערים, ובבואו להיות בן צ"ט נכנס להשלים המאה ששם באותו השער נוגע ביסוד נמול (אור יקר). המלכות יש בה ט' אותיות דשם ב"ן לבד, וצ' וכן ט' רומזים לט' אלותיות אלו ##*(מ"מ).
- ^ה פי' נעשה מרכבה (אור יקר).
- ^ו היינו יסוד (אור יקר). שיצא מיצחק יעקב שנוטה לצד החסד (מ"מ).
- ^ז אברהם מרכבה לחסד, יצחק לגבורה, יעקב ת"ת משלים ומייחד הקצוות (אור יקר).
- ^ח אברהם מלכות יצחק יסוד יעקב ת"ת המתייחד עמהם ומשפיעם ושלמות ממנו נמצא מכל צד יעקב בת"ת ומכל צדי שלימתו האבות (אור יקר).
- ^ט כולל חג"ת (אור יקר).
- ^י נה"ם, שהם ב' בחי' האבות (אור יקר).
- ^{יא} כיון שיצחק היה תחילת עלמא דדכורא וממנו יצא יעקב שלמות הכל ראוי שיאמר בו שירה (אור יקר).
- ^{יב} שאמר לו הקב"ה ובשר קדש יעבור, שעברו ישראל מצות ברית מילה (אור יקר).
- ^{יג} מלכות שהיא נקראת שירה, ואפשר דעל אהבה קאמר שהיא ירושת אברהם כאומרו אברהם אהבי (אור יקר).
- ^{יד} יצחק הוא אידיד דהיינו היסוד ושירה מלכות (אור יקר).
- ^{טו} ת"ת שהוא צח מצד החסד אדום מצד הגבורה (אור יקר).
- ^{טז} פי' ת"ת (מ"מ).
- ^{יז} אחיד בדודי, גוף וברית חשבינן חד (אור יקר).
- ^{יח}

בראשית

בקרן בן שמן מאי בקרן בן שמן אלא במה נפיק האי כרם ובמה אתנטע חזר ואמר בקרן^{כב} מאי קרן דכתיב (יהושע ו ה) בקרן היובל בקרן היובל שארי והאי קרן^{כב} אתאחיד בההוא דכר דאקרי בן^{כב} שמן^{כב} מהו בן שמן כמה דאת אמר בן חורין ותרזויהו חד מלה שמן דמתמן נגיד משחא ורבו לאדלקא בוצינין^{כב} ובגין כך בן שמן ודא שמן ורבו נגיד ונפיק ואדליק בוצינין עד דנטיל ליה^{כב} וכניש ליה^{כב} האי קרן^{כב} ודא אקרי קרן היובל בגיני כך לית משיחותא דמלכותא^{כב} אלא בקרן ועל דא אתמשך מלכותא דדוד דאתמשח בקרן^{כב} ואתאחיד ביה^{כב}

ויעזקהו (ויסקלהו)⁴⁶ (ישעיה ה ב) כהאי עוקא^{כב} דאסתחר לכל סטריין^{כב}

צ/ב

ויסקלהו דאעדי מניה ומחולקיה כל אינון רברביין^{כב} כל אינון תריסיין^{כב} כל אינון^{כב} כתרין תתאיין^{כב} והוא נסיב ליה להאי (קרן) [כרם] לחולקיה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה

"בקרן בן שמן", מה זה "בקרן בן שמן". אלא במה יצא הכרם הזה ובמה נטע. חזר ואמר בקרן, מה זה קרן, שכתוב "בקרן היובל". בקרן היובל מתחיל, והקרן הזו אחוזה באותו הזכר שנקרא בן שמן. מה זה בן שמן, כמו שנאמר "בן חורים", ושניהם דבר אחד. "שמן", שמשם שופע שמן וגדלות להדליק הנרות, ולכן "בן שמן". והשמן הזה וגדלות שופעים ויוצאים ומדליקים נרות, עד שלוקח אותו וכונס אותו הקרן הזה, וזה נקרא "קרן היובל". לכן אין משיחת המלכות אלא בקרן, ועל כן נמשכה מלכות דוד, שנמשח בקרן ונאחז בו.

"ויעזקהו" (ויסקלהו) כטבעת הזו שמקיפה את כל הצדדים,

"ויסקלהו" שהסיר ממנו ומחלקו את כל אותם גדולים, כל אותם המגינים, כל אותם הכתרים התחתונים, והוא לקח לו את (הקרן) הכרם הזה לחלקו, שכתוב "כי

^{ריט} במלכות, והם הנטיעות הנשמות הקדושות והנטעות בה נשמתן של ישראל (אור יקר). פי' ישראל שנקראו כרם (מ"מ).

^{כב} פי' מלכות נקראת קרן (מ"מ).

^{כבא} מלכות מצד הבינה וע"י נשמות יצאות לעולם (אור יקר).

^{כבב} ת"ת (אור יקר).

^{כבג} חכמה, דמתמן שמן (אור יקר).

^{ככד} הם ז' ספירות והן אמת השמן מצד החכמה אמנם אור הנר שהם נדלות היינו מצד הבינה שהיא אש ודאי בשמאל, ומתקיים בנר על ידי השמן (אור יקר). להדליק נרות שהוא התעוררות מדרגות הקדושה שיאירו השפעה למטה (ד"א).

^{ככה} ברדתו למטה (אור יקר).

^{ככו} מכל הספירות (אור יקר).

^{ככז} בהיותה מקבלת השמן שהיא השפע הנזכר אז נקראת קרן (אור יקר).

^{ככח} שיועיל וימשך (אור יקר).

^{ככט} בהיות פ"ך אינה נקשרת ביובל שהוא עלמא אריכא והוא כולו חרס שיש בה מיתה והיא זעירא, ולכך אינה נמשכת, אמנ סקרן מורה על מציאותה עטרה בראש ודאי, והיא נקשרת ביובל שהוא הבינה עלמא אריכא, ולכך אתמשך מלכותא (אור יקר).

^{כל} נעשה מרכבה אליה, נוסף על היותו משוח מלך, ובזה נתחזק מלכות שתקנה במרכבתו, וזה טעם משיחת שלמה פעם אחרת מפני שכשנמשח דוד לא היה הקרן בשלימות כמו אחר שתקנו דוד במרכבתו ולכך רצה שימשחו עתה לשלמה קרן אחר שהי אמתוקנת על ידו (אור יקר).

^{כלא} עגולה בעל ו"ק (אור יקר).

^{כלב} לקבל מ"ק העליונים (אור יקר), כטבעת זו שמסובבת מכל צד (ד"א).

^{כלג} ע' שרים שאין לישראל חלק בהם (אור יקר).

^{כלד} הם כחות הדין מהחוץ ולא טמאים מכל וכל כענין השרים (אור יקר). שרי ע' אומות (ד"א).

^{כלה} בארתים בסמוך (ד"א).

^{כלו} החיצונים ממש (או ריקר).

בראשית

עמו יעקב חבל נחלתו וימעהו שורק^{רלז} (ישעיה ה ב) כמה דאת אמר (ירמיה ב כא) ואנכי נטעתוך שורק כלה זרע אמת כל"ה כתוב בה"א, מכאן התחיל אברהם להוליד למעלה, ומזה יצא זרע אמת. כלה זרע אמת ודאי. היינו שכתוב "כה יהיה זרעך", והכל דבר אחד. אשרי חלקם של ישראל שירשו את הירושה הקדושה הזו.

סוף הפסוק "ויבן מגדל בתוכו". מה זה מגדל. כמו שנאמר "מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב", בו ירוץ צדיק ודאי, "וגם יקב חצב בו", זה השער של הצדק, כמו שנאמר "פתחו לי שערי צדק", מה משמיענו, שכל בן ישראל שנמול, נכנס בשניהם וזוכה לשניהם. ומי שמקריב את בנו לקרבן הזה, מכניס אותו לשם הקדוש. ועל האות הזו מתקיימים שמים וארץ, שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת". ובעל השמחה הזה זכה לכל, לראות את הקדוש ברוך הוא פנים בפנים ביום הזה.

אשרי חלקנו שזכינו ליום הזה, ואשרי חלקך עמנו. והבן הזה שנולד לך, קראנו עליו "כל הנקרא בשמי וגו'", יצרתיו אף עשיתיו, וכתוב "וכל בניך למודי ה' וגו'". ליוו את רבי אבא שלשה מילין. אמרו לו, בעל ההלולא הזה המארח שלך זכה לכל זה

חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו". "ויטעהו שורק" כמו שנאמר "ואנכי נטעתוך שורק כלה זרע אמת. כל"ה כתוב בה"א, מכאן התחיל אברהם להוליד למעלה, ומזה יצא זרע אמת. כלה זרע אמת ודאי. היינו שכתוב "כה יהיה זרעך", והכל דבר אחד. אשרי חלקם של ישראל שירשו את הירושה הקדושה הזו.

סוף הפסוק "ויבן מגדל בתוכו". מה זה מגדל. כמו שנאמר "מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב", בו ירוץ צדיק ודאי, "וגם יקב חצב בו", זה השער של הצדק, כמו שנאמר "פתחו לי שערי צדק", מה משמיענו, שכל בן ישראל שנמול, נכנס בשניהם וזוכה לשניהם. ומי שמקריב את בנו לקרבן הזה, מכניס אותו לשם הקדוש. ועל האות הזו מתקיימים שמים וארץ, שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת". ובעל השמחה הזה זכה לכל, לראות את הקדוש ברוך הוא פנים בפנים ביום הזה.

אשרי חלקנו שזכינו ליום הזה, ואשרי חלקך עמנו. והבן הזה שנולד לך, קראנו עליו "כל הנקרא בשמי וגו'", יצרתיו אף עשיתיו, וכתוב "וכל בניך למודי ה' וגו'". ליוו את רבי אבא שלשה מילין. אמרו לו, בעל ההלולא הזה המארח שלך זכה לכל זה

^{רלז} ו' שורק כזה ו (אור יקר).

^{רלח} מלכות, עניינה בתוך ישראל שע"י ישראל קבלה השכינה תיקוניה וקישוטיה (אור יקר).

^{רלט} פי' יסוד דנוק' שנקרא ציון (מ"מ).

^{רמ} עי' ע"ח שער כט פרק ה' שספירת יסוד נקראת מגדל.

^{רמא} ליכנס הצדיקים ממנה אל היסוד (אור יקר). נו"ה שבה נקרא שערי צדק והיסוד שבה נק' נקודת ציון ושם נשפך החיין הטוב ונק' יקב ע"ש אותיות יב"ק שהוא סוד יחוד ג' קוים וסוד הו"ה אלהים (זהר הרקיע). בחי' ירושלים שהיא עטרת יסוד דנוק' (מ"מ).

^{רמב} בצדיק ובמגדל ע"י היקב שחצב במגדל ע"י מצות מילה ופריעה (אור יקר). מילה בכנ"י ופריעה בצדיק אמור צא ע"ב (ד"א).

^{רמג} להיותו מרכבה אליהם, והן חלקו (אור יקר).

^{רמד} כי פתח כניסת שם בן ד' היא ה' ובזה נכנס אל כל (אור יקר).

^{רמה} הוא הכרח שבאות ברית כלול כל שם בן ד' כי שמים וארץ ת"ת ומלכות וקיומם חכמה ובינה, דהיינו יהו"ה, י' חכמה, ה' בינה, ו' שמים, ה' ארץ. ומשם י"ה נתן חקות שמים וארץ על ידי הברית (אור יקר).

^{רמו} זה אש שליהטה סביבות הבית והוא להורות גילוי הת"ת מתוך האש מתוך ד"ת. ז"ח (נ"א).

^{רמז} "בשמי" שנימול, "ולכבודי" נשמה דאצילות, "בראתיו" נשמה דבריאה, "יצרתיו" רוח דבריאה, "אף עשיתיו" נפש דעשיה (אור יקר).

^{רמח} היו עושין לו לוויה (ד"א).

בראשית

מלין אמרו ליה האי מריה דהלולא אושפיזין זכה לכולי האי בנין דקיים קיומא דמצוה אמר מאי היא אמר ההוא גברא דביתאי אתת אחי הוות ומית בלא בנין ונסיבנא לה ודא הוא ברא קדמאה דהוה לי מנה וקרינא ליה בשמא דאחי דאתפטר א"ל מכאן ולהלאה קרי ליה אידי^{מט} והיינו אידי בר יעקב בריך לון רבי אבא ואזיל לארחה

כד אתא סדר מלין קמיה דרבי אלעזר ודחיל למימר לרבי שמעון יומא חד הוה קמיה דרבי שמעון וא"ר שמעון^נ מאי דכתיב (בראשית יז ג) ויפול אברם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר אני הנה בריתי אתך משמע דעד דלא אתגור הוה נפיל על אנפוי ומליל עמיה בתר דאתגור קאים בקיומיה ולא דחיל אני הנה בריתי אתך דאשכח גרמיה גזיר אמר ליה רבי אבא אי ניהא קמיה דמר דלימא קמיה מאינן מלי מעלייתא דשמענא בהאי אמר ליה אימא אמר ליה דחילנא דלא יתענשו על ידאי אמר ליה ח"ו (תהלים קיב ז) משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח ביהו"ה סח ליה עובדא וסדר קמיה כל אינן מלין

אמר ליה וכי כל הני מלי מעלייתא הוו טמירין גבך ולא אמרת להו גזורנא עלך^{נא} דכל תלתין יומין אלין תלעי ותנשי ולא כתיב (משלי ג כז) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות וכך הוה אמר גזורנא [דבדאורייתא] (דאורייתא) <דבאורייתא> דא יגלו^{נב} לבבל [ויגלו^{נב} בכל בני] חברייא חלש דעתיה דרבי אבא יומא חד חמא ליה רבי שמעון אמר ליה טופסא^{נא} דלכך באנפך שכיח

משום שקיים את קיום המצוה. אמר, מה היא, אמר אותו האיש, אשתי, אשת אחי היתה, והוא מת בלי בנים, ונשאתי אותה, וזה הבן הראשון שהיה לי ממנה, וקראתי לו בשם אחי שנפטר. אמר לו, מכאן והלאה קרא לו אידי, וזה הוא אידי בר יעקב. ברך אותם רבי אבא והלך לדרכו.

כאשר בא, סידר הדברים לפני רבי אלעזר, ופחד לומר לרבי שמעון. יום אחד היה לפני רבי שמעון, ואמר רבי שמעון, מהו שכתוב "ויפול אברם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר, אני הנה בריתי אתך". משמע שעד שלא נמול, היה נופל על פניו ומדבר עמו, אחר שנמול, עמד בקיומו ולא פחד. "אני הנה בריתי אתך", שמצא את עצמו מהול. אמר לו רבי אבא, אם נוח לפני מר שאומר לפניו מאותם הדברים המעולים ששמעתי בזה. אמר לו, אמור. אמר לו, אני פוחד שלא יענשו על ידי. אמר לו, חס ושלום, "משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה". סיפר לו המעשה, וסידר לפניו את כל אותם הדברים.

אמר לו, וכי כל הדברים המעולים הללו היו טמונים אצלך ולא אמרת אותם, גזרני עליך שכל שלשים יום הללו תלמד ותשכח, ולא כתוב "אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות". וכך היה. אמר, גזרני שבתורה הזו יגלו לבבל (ויגלו בבבל) בין החברים. חלשה דעתו של רבי אבא. יום אחד ראה אותו רבי שמעון, אמר לו, דפוס לבך מצוי בפניך. אמר לו, לא על שלי הוא אלא על שלהם. אמר לו, חס ושלום שנענשו, אלא משום שדברים התגלו ביניהם כל כך, יגלו לבין החברים, וילמדו

^{מט} אחר, מלשון אידך (אור יקר).

כמו תניא אידך, שפירושו ברייתא אחרת, וכן אר"א על התינוק הנולד שיקראו לו אידי, לפי שגוף הראשון מת בלא בנים וכמאן דליתיה דמי וזה אחר הוא, ויעשה תיקון בלידת הבנים שיוליד (מ"מ).

^נ ק"ל תרתי דנראה דנפל אחר שהתחיל הדיבור ומ"ט לנפילה זו. ועוד למה לא נפל קודם לכך פירוש דויפול על פניו פי' כל מה שדבר עמו עד הנה שאמר לו אני קל שקי וגו' וארבה אותך וגו' הכל היה בנפילת פנים ובעוד זה שהיה נופל מל אותו הקב"ה ע"י נס ומיד היה הדיבור אתו ממש שהיה על עומדו וא"ל מה שאתה עומד כי בריתי אתך וזהו דאשכח גרמיה גזיר. ז"ח (נ"א).

^{נא} שגזר עליו שיטריח ל' יום בלמוד ההוא לשכחם כדי שלא יגלום לאחרים וכן היה (ד"א).

^{נב} שיתגלו הדברים לבבל בין החכמים כולם והיה רבי אבא מצטער על זה (ד"א). עי' ד"א ולא דק כי פירוש יגלו ילכו בגלות לבבל ושם ילמדו לסתום ולהסתיר הסודות ולא יתגלו לכל. הרשב"ב (נ"א).

^{נא} טופס והעתק (אור יקר).

בראשית

אותם הדרכים, (ומתמתקים) ויתכסו הדברים בתוכם, שהרי אין הדברים מתגלים אלא בינינו, שהרי הקדוש ברוך הוא הסכים עמנו, ועל ידנו מתגלים הדברים. אמר רבי יוסי, כתוב "אז יבקע כשחר אורך וגו'". עתיד הקדוש ברוך הוא להכריז על בניו ויאמר, "אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך".

אמר ליה לא על דידי^{יג} הוא אלא על [דידהו] (דידיהו) אמר ליה ה"ו דאתענשו^{יד} אלא בגין דמלין אתגליין בינייהו כל כך (וכד) יגלון ביני חברי^{יא} ילפון אינון [ארחין ויתכסיין] (ארחוי ואתבסמן) מלין בגווייהו דהא מלין לא אתגליין אלא בינא דהא קב"ה אסתכים עמנא^{יז} ועל ידנא אתגליין מלין אמר רבי יוסי^{יח} כתיב (ישעיה נח ח) אז יבקע כשחר אורך וגו' זמין קב"ה^{יח} לאכרזא על בניו ויימא אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך וכבוד יהו"ה יאספך

צא ע"א: ומשמע כלהו דיפקון מאינון דקיימי תמן וכו' כלומר משמע שלא היו שם באותו מעמד הר סיני אלא אותם שיצאו מאותם שהיו עומדים שם דהיינו בניהם אשר יקומו אחריהם לבד משמע כן מדכתיב עמנו היום כלומר עמנו הם יושבים בהעלם במוח האב וא"כ קשה איך אמרת דכלהו בני נשא דזמינין למהוי בעלמא דהא קרא כתיב עמנו היום דהיינו הבנים שבמוח האב שהם עמו דוקא ולא בני בניהם וכ"ש הבאים אחריהם ולא כתיב עמנו עומד היום דאי הוה אמר הכי לא הוה משמע אלא אותם שעומדים ממש שם דהיינו בניהם אשר כבר נולדו והם עומדים עמהם וא"כ איך אמרת דכלהו בני נשא דזמינין למיתי לעלמא עד הדור האחרון קיימו תמן וכו' (ש"נ).

צא ע"א: ת"ח עד לא אתגזר אברהם וכו' האי ת"ח נמי הוא כמו אמר מר שהביאו לעיל מימרא זו דף פח וחזר והביאו כאן להקשות ואי תימא וכו' דוק ותשכח אומרו כמה דאמרן כמה דאתמר. ז"ח: א"ר יהודה (מוהר"ר צמח הרב זלה"ה גורס א"ר יצחק קב"ה אמר בת פלוני לפלוני). קב"ה מזווג זווגין וכו' י"ס דלא גרסי ליה: מאי קא מיירי כלומר מאי חידושא איכא באמיר' בת פלוני לפלוני והיא היא קושיא דמאי כרוזא הכא ותירץ ר' אבא וכו' עד קב"ה דידע אינון רוחין ונשמתיין מחבר לון כדבדקדמיתא ומכרז' עלייהו הוי צריך הכרוז להודיע כחו ית' וידיעתו שזה זווגו של זה מקדמת דנא קודם צאתם. ז"ח (ש"נ).

¹ דעאלין (יהל אור).

² נמחק ביהל אור.

³ בחושבן (יהל אור).

⁴ (ס"א כדאי) – דפ"ו.

⁵ לאתדבקא (דפ"מ).@@@

⁶ דאבטח ליה בכלהו הבטחות נמחק בהגהות הגר"א ובמקומו כתוב "בכלהו דאזהר ליה".

⁷ אעדי (יהל אור).

⁸ מכאן עד ויעבור הוא גליון (הערת הזוהר).

⁹ (אב ורם) (נוסף בדפ"ו).

¹⁰ (דההוא) (דפ"ו).

דפוס וציור שבלבך בפניך שכיח ומצוי ר"ל ניכר בפניך הזועפים וירוקים שיש בלבך איזו דאגה וצער בשביל זה והשיב לו (ד"א).

^{יג} לא שאני מצטער על עצמי אלא בשביל החכמים שמא יתענשו ע"י למוד זה כשיתגלה ביניהם (ד"א). עי' ד"א ולא דק ופירש על דידהו שגזרת עליהם שיגלון לבבל ויהיה להם צער. הרשב"ב (נ"א).

^{יח} פי' ונתירא רשב"י עליהם שמא יענשו על גילוי הסוד ולכך אמר שיגלו לבבל ושם ילמדו להסתיר רזי תורה נמאצ שכוונת רשב"י לטובתם (מ"מ).

^{יח} מסכים עמנו ע' פ' ויחי דף רנד ע"ב ורכה ע"א (ד"א).

^{יח} לסיים בנחמה (אור יקר).

^{יח} יליף מאז ישיר משה דהוי בהכרזה ובקולות, ולכל לשון "אז" הכרזה הוא, ואם כן אז יבקע הוא בהכרזה (אור יקר).

בראשית

- 11 שבטי (דפ"ו).
12 אמתיק (דפ"ו).
13 פתחין (דפ"ו).
14 ו"ה נמחק בדפ"ק".
15 ונפשא אשתארת תמן בגופא - מוסגר בדפ"ק".
16 בטורא (דפ"ו).
17 עאלת (דפ"מ).
18 (ונפשא) (דפ"ו).
19 לאורכא (אור יקר).
20 כל פיסקא זו נמחק בדפ"מ.
21 (מן כלא) - דפ"ו.
22 "במצרים רשימו למאן דאנא זמין" נמחק בהגהות הגר"א, ובמקומו איתא "לפרעה רשימו למאן דאינון זמין".
23 תיובתא (אור יקר).
24 אברהם (דפ"ו).
25 (והא) - דפ"ו.
26 ורוחין (אור יקר).
27 ומגיד (דפ"מ).
28 ומגיד (דפ"מ).
29 (נ"א לאשתלא איבא) - דפ"ו.
30 מקומו קודם "ומלכי צדק" דף פו ע"ב (דרך אמת).
31 ההוא (דפ"ו).
32 לסבר אנפין דיומין - נוסף בדפ"ו.
33 (ס"א יתבא) - דפ"ו.
34 דדא - נוסף בדפ"ו.
35 תרעי (נוסף באור יקר).
36 באורייתא - נוסף בדפ"ו.
37 דתלת (דפ"ו).
38 (אלה"י צבאות) - דפ"ו והוא לשון הפסוק.
39 אמרו (דפ"מ).
40 אין כזה פסוק, אמנם בשמואל איתא וישכחו. לתקן התרגום (2) ספר שופטים פרק ב (יב) ויעזבו את ידוד אלהי אבותם המוציא אותם מארץ מצרים וילכו אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיהם וישתחוו להם וכעסו את ידוד:
41 להון (אור יקר).
42 היכי אמר (אור יקר).
43 (מלאכי חבלה) - נוסף בדפ"ו.
44 אנן - דפ"ו.
45 נמחק בדפ"ו.
46 מוסגר בדפ"ק.